90. TIISTAINA 20. KESÄKUUTA 2000

kello 10

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi valtiontalouden tarkastusvirastosta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 2790

Hallituksen esitys HE 39/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 10/2000 vp

Ainoa käsittely

2) Puhemiesneuvoston ehdotus uudeksi valtiontilintarkastajien johtosäännöksi 2791

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 11/2000 vp

Toinen käsittely

3) Hallituksen esitys Eduskunnan kirjastoa koskevaksi lainsäädännöksi 2791

Hallituksen esitys HE 68/2000 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 10/2000 vp

4) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan virkamiehistä annetun lain, eduskunnan kanslian ohjesäännön ja eduskunnan tilisäännön muuttamisesta sekä Eduskunnan kirjaston ohjesäännöksi 2791

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 3/2000 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 11/2000 vp

Ainoa käsittely

5) Hallituksen esitys vuoden 2000 lisätalousarvioksi; Hallituksen esitys vuoden 2000 lisätalousarviota koskevan hallituksen esityksen (HE 59/2000 vp) täydentämisestä 2792

Hallituksen esitys HE 59, 71/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 13/2000 vp
Lisätalousarvioaloite LTA 1—21/2000 vp

6) Hallituksen esitys eduskunnan suostumuksen antamisesta Sonera Oyj:n osakkeista luopumiseksi 2863

Hallituksen esitys HE 47/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 12/2000 vp
Toimenpidealoite TPA 26/2000 vp

Toinen käsittely

7) Hallituksen esitys laiksi Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 2900

Hallituksen esitys HE 20/2000 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 4/2000 vp

8) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta 2901

Hallituksen esitys HE 15/2000 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 13/2000 vp

9) Hallituksen esitys laiksi luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä annetun lain 6 §:n muuttamisesta 2902

Hallituksen esitys HE 60/2000 vp
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 5/2000 vp

10) Hallituksen esitys laiksi maaseutuelinkeinojen tukitehtäviä hoidettaessa noudatettavasta menettelystä annetun lain 6 ja 7 §:n muuttamisesta 2902

Hallituksen esitys HE 43/2000 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 9/2000 vp

11) Hallituksen esitys aluevalvontalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 2903

Hallituksen esitys HE 38/2000 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö PuVM 3/2000 vp

12) Hallituksen esitys laiksi kuvaohjelmien tarkastamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 2904

Hallituksen esitys HE 2/2000 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 5/2000 vp

13) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin kokeilusta 2912

Hallituksen esitys HE 33/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 17/2000 vp

14) Hallituksen esitys laiksi velkaneuvonnasta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 2914

Hallituksen esitys HE 37/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 16/2000 vp

Mietintöjen pöydällepano

15) Hallituksen esitys laeiksi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä sosiaalihuoltolain muuttamisesta ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi 2914

Hallituksen esitys HE 137/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 18/2000 vp
Lakialoite LA 173/1999 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Anttila.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Janina Andersson /vihr
Tuija Brax /vihr
Gunnar Jansson /r
Mari Kiviniemi /kesk
Ossi Korteniemi /kesk
Valto Koski /sd
Jari Koskinen /kok
Johannes Koskinen /sd
Johannes Leppänen /kesk
Suvi Lindén /kok
Paavo Lipponen /sd
Pehr Löv /r
Markku Markkula /kok
Sauli Niinistö /kok
Lauri Oinonen /kesk
Maija Perho /kok
Kirsi Piha /kok
Susanna Rahkonen /sd
Sari Sarkomaa /kok
Kimmo Sasi /kok
Katja Syvärinen /vas
Erkki Tuomioja /sd

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Pehr Löv /r
Lauri Oinonen /kesk
Mari Kiviniemi /kesk
Johannes Leppänen /kesk
Kimmo Sasi /kok

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:

20.6. edustajat
Tuija Brax /vihr
Gunnar Jansson /r
Paavo Lipponen /sd
Sauli Niinistö /kok
Maija Perho /kok
Kimmo Sasi /kok

Martti Tiuri /kok
Erkki Tuomioja /sd
20. ja 21.6. edustaja
Johannes Koskinen /sd

Sairauspoissaolot

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:
20. ja 21.6. edustajat
Ossi Korteniemi /kesk
Valto Koski /sd

Poissaololuvat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:
20.6. edustaja
Pehr Löv /r
20. ja 21.6. edustajat
Paula Kokkonen /kok
Jari Koskinen /kok
Suvi Lindén /kok
Markku Markkula /kok

Uudet hallituksen esitykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on 16 päivänä kesäkuuta 2000 antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot HE 76—87/2000 vp.

U-asiat

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että valtioneuvosto on 15 päivänä kesäkuuta 2000 päivätyllä kirjelmällään toimittanut eduskunnalle perustuslain 96 §:n 2 momentissa tarkoitetun Euroopan unionin asian n:o U 23/2000 vp.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitun asian käsiteltäväksi suureen valiokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen esitys laiksi valtiontalouden tarkastusvirastosta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 39/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 10/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetyt 1.—5. ja 10.—13. lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

[1] **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Tätä asiaa on valmisteltu pitkään ja hartaasti, mutta siitä huolimatta tässä loppusuoralla vielä yksi lisämuutos. 6.—9. lakiehdotuksen lisäksi myös 2. lakiehdotus tulisi hylätä, koska olisi asianmukaisempaa, että se käsiteltäisiin eduskunnan kirjastoon liittyvää lainsäädäntöä koskevien lakiehdotusten yhteydessä.

Ehdotan, että myös 2. lakiehdotus hylätään.

[2] **Kari Rajamäki /sd:** Arvoisa puhemies! Tässä todella on edellä kuvattu tilanne tapahtunut. Kyseessä on tekninen tarve hylätä 2. lakiehdotus, eli historiallisesti kannatan ed. Aulan ehdotusta.

Keskustelu päättyy.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Aula ed. Rajamäen kannattamana ehdottanut, että 2. lakiehdotus hylätään.

Selonteko hyväksytään.

1., 3.—5. ja 10.—13. lakiehdotus hyväksytään.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt on päätettävä 2. lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy 2. lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 177 ei-ääntä; poissa 22. (Ään. 1) (Liite 1, s. 2915)

Eduskunta on hylännyt 2. lakiehdotuksen.

Eduskunta pysyy ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä 6.—9. lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Puhemiesneuvoston ehdotus uudeksi valtiontilintarkastajien johtosäännöksi

Ainoa käsittely
Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 11/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan johtosääntöehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtainen käsittely:

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta johtosääntöehdotuksen 1—17 §, johtolause ja nimike.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys Eduskunnan kirjastoa koskevaksi lainsäädännöksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 68/2000 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 10/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan virkamiehistä annetun lain, eduskunnan kanslian ohjesäännön ja eduskunnan tilisäännön muuttamisesta sekä Eduskunnan kirjaston ohjesäännöksi

Toinen käsittely, ainoa käsittely
Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 3/2000 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 11/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin käydään keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään toisessa käsittelyssä lakiehdotuksesta. Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä puhemiesneuvoston ehdotukseen sisältyvistä 2.—4. ehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotukseen sisältyvien 2.—4. ehdotuksen yksityiskohtainen käsittely:

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

2. ehdotuksen, ehdotuksen eduskunnan kanslian ohjesäännön muuttamisesta, 3—5, 7, 8, 10, 12, 15, 18, 21, 24, 25 ja 25 a §, 26 § ja sen edellä oleva väliotsikko sekä 32 ja 34 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

3. ehdotuksen, ehdotuksen eduskunnan tilisäännön muuttamisesta, 2, 5 ja 12 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

4. ehdotuksen, ehdotuksen eduskunnan kirjaston ohjesäännöksi, 1—8 § ja 1 §:n edellä oleva väliotsikko, 9—11 § ja 9 §:n edellä oleva väliotsikko sekä 12 ja 13 § ja 12 §:n edellä oleva väliotsikko, johtolause ja nimike.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys vuoden 2000 lisätalousarvioksi; Hallituksen esitys vuoden 2000 lisätalousarviota koskevan hallituksen esityksen (HE 59/2000 vp) täydentämisestä

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys HE 59, 71/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 13/2000 vp
Lisätalousarvioaloite LTA 1—21/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13.

Ensin sallitaan yleiskeskustelu lisätalousarvioesityksestä kokonaisuudessaan.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä esitellään ehdotusten tekemistä varten ensin menot pääluokittain ja luvuittain vastaavine perusteluineen, sitten tulot osastoittain ja luvuittain vastaavine perusteluineen. Mietinnössä olevat lausumaehdotukset esitellään asianomaisilla kohdilla. Sen jälkeen esitellään mietinnössä oleva talousarvion tasapainoa koskeva lausuma. Sitten esitellään yleisperustelut. Lopuksi esitellään mietinnön kolmas ponsi, joka koskee lisätalousarvioaloitteiden hylkäämistä, sekä neljäs ja viides ponsi, jotka koskevat lisätalousarvion julkaisemista ja soveltamista.

Yleiskeskustelua pääluokista, osastoista tai yleisperusteluista ei enää sallita, vaan ainoastaan ehdotukset lyhyine perusteluineen.

Menojen yksityiskohtaisessa käsittelyssä puhemiesneuvosto ehdottaa meneteltäväksi siten, että muutosehdotukset tehdään silloin, kun asianomainen pääluokka esitellään, ja käsitellään asianomaisen luvun tai pääluokan kohdalla. Mikäli pääluokan tai pääluokan jonkin luvun kohdalla muutosehdotuksia ei ole tehty, pääluokka tai luku katsotaan hyväksytyksi valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaisena.

Tulojen osastoja koskevat ehdotukset tehdään ja äänestykset suoritetaan vastaavalla tavoin kuin menojen pääluokissa.

Kiinnitän edustajien huomiota eduskunnan työjärjestyksen 59 §:n 3 momentin säännökseen, jonka mukaan edustajan tekemä ehdotus, joka tarkoittaa uuden ja hallituksen esitykseen sisältymättömän määrärahan tai muun päätöksen ottamista talousarvioon, voidaan talousarviosta päätettäessä ottaa huomioon vain, jos se on pantu vireille talousarvioaloitteella.

Jos mietintöä ei muuttamattomana hyväksytä, lähetetään asia työjärjestyksen 59 §:n 4 momentin mukaisesti takaisin valtiovarainvaliokuntaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

[1] **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Tämä lisätalousarvio sisältää eräitä merkittäviä uusia linjauksia verrattuna tämän vuoden varsinaiseen talousarvioon. Tähänhän liittyvät erilliset lakiehdotukset Tielaitoksen liikelaitostamisesta, Valtiontalouden tarkastusviraston siirrosta eduskunnan yhteyteen sekä työvaltaisten pienyritysten kansaneläkevakuutusmaksun alentamisesta. Lisäksi käsittelyyn tuli vielä aivan loppusuoralla Tielaitos-hankkeeseen liittynyt tiemäärärahojen lisäys sekä muutamat tulevaisuuspaketin menolisäykset. Näistä periaatteellisesti tärkein oli 2,5 miljardin siirto Valtion eläkerahaston kartuttamiseen.

Maailman muutos on tietysti nopeaa eli joustavuutta tarvitaan. Periaatteessa olisi kuitenkin parempi, että tärkeimmät uudet hankkeet käsiteltäisiin varsinaisen talousarvion yhteydessä. Lisäbudjettiaikataulut ovat useimmiten valitettavan tiukkoja, jolloin asioiden perusteellinen arviointi voi vaikeutua. Tänä keväänä hallitus on muutoinkin kunnostautunut esitysten myöhäisessä antamisessa eduskunnalle. Toivottavasti tavat paranevat ensi syksynä.

Aikataulu ei esimerkiksi mahdollistanut valiokunnalta syvempää paneutumista hallituksen niin sanotun tulevaisuuspaketin linjauksiin, koskien valtionyhtiöiden myyntituloja. Tästä syystä valiokunta korostaa valtionyhtiöiden myyntitulojen käytössä eduskunnan käsittelemän hallitusohjelman ensisijaisuutta sekä eduskunnan aiempia kannanottoja eri talousarvioesitysten yhteydessä. Hallitusohjelmassahan todetaan, että valtion omaisuuden myynnistä saatavat tulot ohjataan ensisijaisesti valtionvelan lyhentämiseen, tutkimus- ja kehitystyön saavutetun menotason turvaamiseen sekä Suomen Teollisuussijoitus Oy:n toimintaedellytysten vahvistamiseen.

Eduskunta ennakoi jo varsinaisessa budjettimietinnössä ennen joulua, että valtion verotuloarvioihin joudutaan alkuvuodesta palaamaan. Näin on nyt tehty, ja verotuloarvioiden lisäykset olivat varsin huomattavat. Verotulojen arvioidaan kasvavan ennakoidusta noin 6,5 miljardilla markalla eli 4 prosentilla. Jos alkuvuodesta ei olisi tehty pikkuruisia veronkevennyksiä, kasvu olisi ollut tästä vielä 1,2 miljardia markkaa parempi.

Lisäbudjetin tulopuolella on myös valtionyhtiöiden myynti- ja osinkotuloja Sonera- ja Leonia-kauppojen seurauksena noin 12,4 miljardia markkaa. Niinpä valtiontalouden ylijäämä kohentuu odotettua paremmin. Se on myönteistä. Lisätuloista 16,2 miljardia käytetäänkin erilaisiin velanhoitomenoihin, pääosin velan kuoletuksiin ja konvertointeihin, ja 2,8 miljardia eri hallinnonalojen menolisäyksiin.

Yhteisöverotuoton myönteisessä kehityksessä on ollut taustalla eräitä poikkeuksellisia tekijöitä, joiden ei voi olettaa ensi vuonna toteutuvan vastaavasti. Kuitenkin verotulot kehittyvät niin hyvin, että keskustelu valtiontalouden ylijäämän käyttötavoista on varmasti vilkastumaan päin. Jos ja kun menokatto on suurin piirtein sidottu, suunta on silloin joko valtion velanhoito tai veronalennukset. Tähän asti velanhoito on vetänyt pidemmän korren. Siinä on painotettu Valtiokonttorin ehdotusten mukaisesti sijoitusten tuottoa enemmän kuin velan nimellisarvon vähentämistä. Valtionvelan nimellisarvokin suhteessa kansantuotteeseen lähenee kuitenkin odotettua nopeammin hallitusohjelman tavoitetta eli 50:tä prosenttia.

Tähän veroasiaan liittyen budjettimietinnön vastalauseessa keskustan ja kristillisten ryhmä ovatkin esittäneet lausumaehdotuksen siitä, että hallituksen tulisi aloittaa ensi vuoden talousarviossa pitkän aikavälin vero-ohjelma, johon liittyisi työn verotuksen alentaminen sekä polttoaineveron ja elintarvikkeitten arvonlisäveron alentaminen ja eri väestöpiirit kattava verotuksen oikeudenmukaisuus. Varmasti tähän asiaan palataan ensi vuoden varsinaisen talousarvion yhteydessä.

Lisätalousarvion vaikein ja hankalin asia oli valtion palkkojen sopimuskorotusten budjetointi. Helmikuinen virka- ja työehtosopimus kasvatti runsaalla 3 prosentilla palkkamenoja, joita ei ollut otettu huomioon varsinaisessa budjetissa lainkaan. Tuo nollalinjahan oli hallituksen säästöesitys varsinaisessa budjetissa, ja toisin kuin ministeri Niinistö on eduskunnassa väittänyt, eduskunta ei tätä nollalinjaa suinkaan purematta niellyt viime syksynä.

Eduskuntahan lähti yksiselitteisesti siitä, että tämä ei voi olla lopullinen kanta, koska toimintamenomäärärahat oli alun perinkin mitoitettu niukoiksi. Syksyn tilanteessa eduskunta ei luonnollisestikaan lähtenyt tekemään lisäyksiä, koska neuvottelutilanne oli kesken. Valiokunta lähti budjettimietinnössään siitä, että asiaan palataan heti, kun sopimuskorotusten taso on tiedossa. Asiaan on nyt hallituksen puolelta palattu. Onneksi valtiovarainministeriön tiukin linja ei jäänyt voimaan. Lisäbudjetissa virastot saavat lisämäärärahana pääsääntöisesti puolet palkankorotusten kustannuksista. Muutamat virastot, tuomioistuimet, Vankeinhoitolaitos, poliisi ja Rajavartiosto muun muassa, saavat 75 prosenttia, ja sadan prosentin kompensaation saavat yliopistot ... (Hälinää)

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Aula, ihan pieni hetki. Pyydän, että nyt salissa pidettäviä kokouksia pidettäisiin salin ulkopuolella ja todella keskustelut käytäisiin salin ulkopuolella. On äärettömän kiusallista, kun hälinä on suurempi kuin puhujan ääni, valitettavasti. — Ed. Aula voi jatkaa.

Puhuja: Kiitoksia! Sadan prosentin palkankorotusten kompensaatiot saavat yliopistot, tulli, Tielaitos, Kilpailuvirasto ja ympäristöviranomaiset. Mielenkiintoisena yksityiskohtana mainittakoon, että valtiovarainministeriön alaiset virastot ovat pääsääntöisesti saaneet korotusrahoja lisäbudjettineuvotteluissa pyytämänsä lisätarpeen mukaisesti sataprosenttisesti.

Verrattuna korotusten täysimääräiseen budjetointiin palkkarahoja jää siis puuttumaan noin 180 miljoonaa markkaa. Nämä tulisi hallituksen esityksen mukaan siis säästää muista toimintamenoista ja siirtää palkankorotusten budjetointiin. Hallitus liitti lisäbudjettiin myös toteamuksen, että korotukset toteutetaan sopimusten mukaan niin, että valtion henkilöstön irtisanomisiin, lomautuksiin tai pysyväisluonteisen henkilöstön vähennyksiin korotusten seurauksena ei jouduta. Hallitus aikoi arvioida tilannetta syksyllä.

Valtiovarainvaliokunnan saamien tietojen mukaan tilanne on eräiden virastojen järkevän toiminnan ja niiden henkilöstön kannalta edelleen epävarma ja ongelmallinen. Ongelmia on tiedossa esimerkiksi poliisin, Vankeinhoitolaitoksen, Rajavartioston, valtion harjoittelukoulujen, Museoviraston, valtion vammaisten koulujen ja Suomen Akatemian osalta. Valiokunta on huolestunut siitä, että valtion henkilöstöpolitiikan pitkäjänteisyys kärsii ja valtion kilpailukyky työnantajana heikkenee. Ylipäätään virastojen tulossopimusten pohja muuttuu nyt kesken vuoden, mikä ei ole asianmukaista. Eräiden virastojen osalta seuraus saattaa olla avoimien virkojen täyttökielto ja lomautusuhka. Henkilöstövoimavarojen vähentäminen kärjistäisi edelleen valtiolla jo yleisiä korvauksettomia ylitöitä.

Valtiovarainministeriö on esittänyt, että palkankorotusten rahoittamiseen tulisi käyttää virastoista edellisiltä vuosilta käyttämättä jääneitä ja tälle vuodelle siirtyneitä määrärahaeriä. Valiokunta ei jaa tätä käsitystä. Virastojen tulee voida suunnitella omaa toimintaansa pitkäjänteisesti myös yli vuodenvaihteen. Toimintamenomomenteilta on tälle vuodelle viime vuodelta siirtyviä eriä kaiken kaikkiaan runsaat 3 miljardia markkaa, mutta nämä ovat pääosin sidottuja virastoissa aiemmin suunniteltuihin, eri syistä tälle vuodelle viivästyneisiin hankkeisiin. Näiden erien käyttäminen palkankorotuksiin haittaisi virastojen normaalia toimintaa.

Valtion henkilöstön palkkausmenot ovat sellaisia sidottuja menoja, jotka on valtiota velvoittavan työ- ja virkaehtosopimuksen nojalla suoritettava. Tästä syystä valiokunnassa heräsi epäilys siitä, onko hallituksen esitys perustuslain niin sanotun täydellisyysperiaatteen mukainen. Sen mukaanhan budjettiin on otettava kaikki tiedossa olevat tulot ja menot. Tästä syystä valiokunta pyysi asiasta perustuslakivaliokunnan lausunnon.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan hallituksen esittämälle toimintatavalle ei yleisesti ottaen ole valtiosääntöoikeudellista estettä. Vastaavaan tapaan on menetelty vuonna 1995, tosin toisenlaisen taloudellisen tilanteen oloissa. Perustuslakivaliokunta kuitenkin lisää, että menettelyä ei voida pitää talousarvion täydellisyysperiaatteen mukaisena, jos on tiedossa, että hallinnonala tai virasto ei voi sille ehdotetulla lisämäärärahalla ja siltä edellytetyillä toimintamenosäästöillä suoriutua palkkaratkaisusta johtuvista menoistaan ilman, että uuteen lisätalousarvioon otettaisiin taas määrärahan lisäys. Siksi perustuslakivaliokunta ehdotti, että valtiovarainvaliokunnan tulisi tehdä virastokohtainen selvitys ja ottaa tarpeelliset lisäykset lisätalousarvioon.

Asiantuntijakuulemisessa kyllä ilmeni, että näitä tilanteita virastoissa on, koska hallituksen linja on ollut kaavamainen eikä perustunut yksittäisten virastojen tarpeiden arviointiin. Valtiovarainvaliokunnalla ei kuitenkaan ollut käytettävissä olevan ajan puitteissa mahdollista itse tehdä tai valtiovarainministeriöltä saada luotettavaa ja kattavaa arviota siitä, millaiset yksityiskohtaiset menolisäykset olisi tehtävä. Siksi valiokunnan enemmistö edellyttää hallituksen antavan eduskunnalle syyskuun loppuun mennessä toisen lisätalousarvioesityksen, jossa asia on selvitetty ja tarvittavat määrärahat esitetty.

Eduskunta myös edellyttää, että hallitus tekee tämän selvityksen tämän vuoden elokuun budjettiriiheen mennessä. Tämä tarkoittaa sitä, että vuoden 2001 budjetin pohjana tulee olla tämän uuden selvityksen mukaiset toimintamenomäärärahat. Lisäbudjetin aikataulu on tässä myös olennainen, sillä virastojen on saatava heti alkusyksystä selvyys toimintansa perusteista loppuvuoden aikana.

Keskustan ja kristillisen liiton edustajat esittävät puolestaan vastalauseessa, että palkankorotuksiin tarvittavat määrärahat tulisi ottaa jo tähän, nyt käsiteltävään talousarvioon täysimääräisenä eli sataprosenttisena.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä lyhyesti muista lisätalousarviomietinnön tärkeimmistä kannanotoista.

Poliisin määrärahatarpeet ovat olleet vakiotavaraa viime vuosien lisätalousarvioissa. Valiokunta muistuttaa, että se on jo toista vuotta sitten kritisoinut tätä tempoilevaa menettelyä. Sisäasi-

ainministeriö on ryhtynyt valiokunnan vaatimiin toimiin poliisin taloushallinnon saattamiseksi asianmukaiselle tasolle. Joka tapauksessa poliisin toimintamenoissa on tiedossa tälle vuodelle noin 60 miljoonan markan vaje. Tämän verran on saatava säästettyä lomautuksin, virkojen täyttökielloin tai muilla keinoilla, jos lisärahaa ei tule. Valiokunta ei pidä asianmukaisena poliisien määrän vähentämistä ottaen huomioon muun muassa huumerikollisuuden kasvun. Niinpä valiokunta edellyttää, että poliisin voimavaroista huolehditaan varsinaisten talousarvioiden yhteydessä.

Keskustan ryhmä ja kristilliset esittävät, että puuttuvat 60 miljoonaa lisätään nyt talousarvioon.

Valiokunta esittää eräitä muitakin terveisiä tulevien talousarvioiden valmisteluun. Painavinta sanottavaa valiokunnalla on puolustusmateriaalihankinnoista. Valiokunta on huolestunut kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytyksistä ja työllisyydestä. Määrärahojen leikkaukset uhkaavat johtaa kotimaisen puolustusteollisuuden yksiköiden toiminnan supistamiseen tai jopa kokonaan lopettamiseen. Tällä on huonoja vaikutuksia alan tutkimus- ja kehitystoimintaan, kansainvälistymiseen ja maamme puolustusvalmiuteen ja tietysti myös työllisyyteen.

Keskustan ryhmä ja kristilliset esittävät valiokunnan esitystä tiukempaa ponsimuotoilua kotimaisen puolustustarviketeollisuuden tulevaisuudesta.

Tiemäärärahojen puutteet ovat tulleet esille myös edellisen hallituksen aikana tehdyissä selvityksissä. Tielaitoksen liikelaitostamisen seurauksena lisäbudjettiin tullut kertaluonteinen lisäys niin perustienpitoon kuin kehittämishankkeisiinkin parantaa toki tilannetta. Rahoitusvaje ei kuitenkaan tule kertapanostuksella kuntoon, ja valiokunta toivoo sille jatkoa myös tulevien vuosien talousarvioissa.

Keskustan ryhmä ja kristilliset esittävät 100 miljoonan markan lisärahoitusta perustienpitoon.

Muina ongelmakohtina valiokunta toteaa osaamiskeskusten perusrahoituksen sisäasiainministeriössä, ympäristöministeriön toimintamenot sekä ympäristönsuojelutyötä tekevien järjestöjen valtionavustukset.

Arvoisa puhemies! Valiokunta on käsitellyt myös työnantajan kansaneläkemaksun alentamista, josta varsinainen laki on täällä jo aikaisemmin hyväksytty. Valiokunta puoltaa toki tätä maksualennusta. Se on hyvä ja oikean suuntainen. Ongelma on se, että kuntien ja yksityisen työnantajan kansaneläkemaksujen ero kasvaa nyt entisestään. Tasapuolisen kilpailutilanteen kannalta tämä voi aiheuttaa pulmia. Valiokunta edellyttää hallituksen selvittävän tämän vuoden aikana kilpailuvääristymät ja ryhtyvän toimiin tilanteen korjaamiseksi.

Keskustan ryhmä ja kristillinen liitto esittävät, että eduskunta edellyttäisi kuntatyönantajan kansaneläkevakuutusmaksun alentamista kompensoimaan kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen parantamisesta aiheutuneita verotulomenetyksiä kunnille.

Ed. Löv merkitään läsnä olevaksi.

---

[2] **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Lisätalousarvioesityksen vastalauseessa puututaan tärkeisiin asioihin. Siinä esitämme 100 miljoonaa markkaa lisämäärärahaa alempiasteisen tieverkon parantamiseksi. Tiestön kunto on monin paikoin luvattoman heikko. Valtio ei ole varannut viime vuosien talousarvioissaan läheskään riittäviä voimavaroja perustienpitoon. Linja on ollut supistusten linja. Harvaanasutussa maassa tieverkon toimivuus ja kunto ovat ratkaisevan tärkeitä. Jos tiestö rappeutuu, sillä on hajaasutusalueiden tasapuolisen asumisen ja yrittämisen edellytyksiin ratkaiseva vaikutus. Maaseudun asiointiliikenne, koulukuljetukset sekä maa- ja metsätalouden raaka-aine- ja tuotekuljetukset tapahtuvat suurelta osin juuri alemman tieverkon kautta.

Arvoisa rouva puhemies! Kuten vastalauseessa todetaan, hallituksen esittämä 47 miljoonan markan lisäys poliisin toimintamenoihin ei riitä. Poliisin määrärahat ovat kerta kaikkiaan liian pienet. Mielestäni lisäbudjetilla pitäisi huolehtia juuri poliisin kaltaisten julkisten peruspalvelujen turvaamisesta. Kansalaisten turvallisuuden kannalta meillä ei ole varaa lähteä sille tielle, joka johtaa pahimmillaan poliisien lomautuksiin. Ilman lisärahoitusta poliisi on joutumassa tinkimään monista välttämättömistä hankinnoistaan ja koulutuksesta. Lisäpanostus poliisin toimintaan on pieni verrattuna vahinkoihin, joita esi-

merkiksi huumeet ja talousrikollisuus yhteiskunnalle aiheuttavat.

Poliisin toiminta huumausainerikollisuutta vastaan tarvitsee lisää resursseja. Tällä hetkellä huumerikoksia selvittää päätyönään noin 200 poliisia. Vaikka lakeja on muutettu huumerikosten torjumiseksi muun muassa puhelinkuuntelun osalta, toimenpiteet eivät ole riittäviä. Lainmuutokset ja periaatepäätökset eivät yksin takaa rikollisuuden vähenemistä.

Esimerkiksi Turun huumeongelma paljastui poliisin viime vuoden tilastoista. Törkeiden huumerikosten määrä kasvoi Turussa peräti 850 prosenttia. Näissä tapauksissa huumeiden käyttö ja välitys on ollut laajaa, ammattimaista ja vaarallista.

Hallitusohjelmassa luvataan lisätä poliisin voimavaroja huume- ja talousrikollisuuden selvittämiseen ja ehkäisyyn. Poliisin riittämättömät resurssit ovat esteenä huumeiden vastaiselle työlle. Jo maahan päässeiden huumeiden reitit on saatava selville ja ne on katkaistava. Siihen tarvitaan kenttäpoliiseja, jotka partioivat kaduilla ja muissa huumepaikoissa.

Poliisiviranomaisten laskelmien mukaan poliisi tarvitsisi 70 henkilötyövuoden lisäyksen kenttäpoliisityöhön. Ratkaisuksi ei käy poliisin olemassa olevien resurssien suuntaaminen toisin. Poliisin toiminta tapahtuu jo nyt aivan liian pienillä voimavaroilla. Liikennevalvontaa on jo vähennetty tuntuvasti. Liikennekuri on sen seurauksena löystynyt.

Arvoisa rouva puhemies! Vastalauseessa on esitetty, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kuntatyönantajan kansaneläkemaksun alentamiseksi. Tästähän äänestettiin juuri hiljattain keskustan esityksestä, ja ministeri Korhonenhan laittoi heti seuraavana päivänä tiedotteen, että vasemmistoliitto on tällä samalla kannalla. Ansiotulovähennyksen korottamisesta kunnille on aiheutunut noin 260 miljoonan markan menetykset, ja ne pitäisi mielestäni kompensoida täysimääräisesti kunnille. Tämä onnistuisi parhaiten alentamalla kuntatyönantajan kansaneläkemaksua.

Hallitus ei ole sisäistänyt kuntasektorin henkilöstön tilannetta. Suuri kunnallispoliittinen kysymys jo lähitulevaisuudessa on, miten kuntien palvelujen kilpailukyky turvataan ja kuinka kunnat ja kuntayhtymät pärjäävät kilpailussa osaavasta henkilöstöstä. Kuntatyöntekijöiden ikärakenne on vinoutunut, kun nuorten pääsy työhön on estynyt 90-luvulla kireästä taloudesta johtuen. Nyt on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että nuoret saadaan kiinnostumaan työstä kunnan ja kuntayhtymien palveluksessa.

Tutkimukset osoittavat, että kunnissa on muita työyhteisöjä enemmän uupumista, sairastamista, epävarmuutta, työn rasittavuutta ja esimiestyön puutteita. Terveydenhuollon alalla peräti 44 prosenttia katsoi kiireestä aiheutuvan paljon rasitusta. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on liian vähän henkilökuntaa työmäärään nähden. Lisäksi töitä tehdään liian paljon vuosia kestävillä määräaikaisilla työsuhteilla. Tämä vaikuttaa työyhteisön ilmapiiriin ja toimivuuteen sekä näkyy palvelujen laadussa. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on edelleen työttöminä liki 30 000 ammattiin koulutettua työntekijää. Määräaikaisten työsuhteiden kierrättämisestä on päästävä pois.

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuoltoon tarvitaan seuraavien 5—10 vuoden kuluessa noin 65 000 ihmistä lisää paikkaamaan eläkkeelle jääviä. Työttömien pitäminen kortistossa maksaa noin 100 000 markkaa henkilöltä vuodessa ja palkkaaminen taas noin 135 000 markkaa vuodessa. Kaikkien sosiaali- ja terveysalan työttömien palkkaaminen koulutustaan vastaavaan työhön maksaisi yhteiskunnalle runsaan miljardin vuodessa. Tehy ja Kuntaliitto ovat ponnistelleet tuloksetta työvoimakysymyksessä. Asia on kilpistynyt työministeriöön. Hoitohenkilöstön ohella meillä on kunnissa pian myöskin mittava pula lääkäreistä, kun vuoden 2003 vaiheilla alkavat 70-luvulla perustettuihin terveyskeskuksiin palkatut lääkärit jäädä eläkkeelle.

Me tarvitsemme selkeän julkisen sektorin henkilöstöstrategian. Kysymys ei ole pelkästään koulutuksen ja palkan lisäämisestä vaan myös kuntasektorin saamisesta houkuttelevaksi ja vetovoimaiseksi.

Vastalauseessa muistutetaan myös seurakuntatyönantajan kansaneläkemaksun alentamistarpeesta. Valtiovalta huutaa avuksi kolmatta sektoria hoitamaan sosiaalisia ongelmia. Käytännössä kirkolle on vakiintunut yhä enemmän sellaisia tehtäviä, joista ennen vastasi valtio. Avun tarvitsijoiden määrä on lisääntynyt rajusti. Kirkko ja järjestöt ovat joutuneet paikkaamaan monin paikoin repeillyttä turvaverkkoa. Yli 200 seurakuntaa järjestää ruokapankkitoimintaa. Vuosittain tarjotaan yli puoli miljoonaa ateriaa. Diakoniatyöntekijöiden asiakkaina on yli 300 000 suomalaista. Yhteisöveron tuotolla rahoitetaan monia kirkon toimintoja, muun muassa taataan perus-

turvallisuutta, yhteiskunnan vakautta ja osaamista. Kirkko edistää suomalaisen yhteiskunnan terveitä perusarvoja. Se tukee yksilön ja yhteisön moraalin kehittymistä ja lähimmäisestä välittämisen kulttuuria. Tämä työ ja sen tulokset ovat vaikeasti rahassa mitattavissa. Kyse on kuitenkin keskeisten toimintaedellytysten luomisesta sekä valtion, kansalaisyhteiskunnan että yritysten toiminnalle. Kirkon yhteisöveron tuoton leikkaus heikensi seurakuntien edellytyksiä esimerkiksi juuri ruokapankkitoiminnan ylläpitämiseen.

Arvoisa rouva puhemies! Vastalauseen lausumaehdotus 3 koskee verotusta. Tähän tulee kiinnittää erityistä huomiota. Pitkästä talouskasvun ajasta huolimatta pitkäaikaistyöttömyys on edelleen kipeä ongelma. Työttömyyden kovaan ytimeen ei hallituksen keinoilla ole päästy käsiksi. Työttömyydestä on aiheutunut valtiolle kymmenen viime vuoden aikana satojen miljardien kustannukset. Verojen, sosiaaliturvan ja palvelumaksujen yhteisvaikutus aiheuttaa kannustinloukkuja. Vaikka loukkujen purkamisen nimiin on vannottu, toimenpiteet ovat tekemättä.

Olemme täällä turhaan odottaneet hallitukselta esityksiä, joilla pieni- ja keskituloisten verotusta kevennettäisiin, osa-aikatyön tekemistä helpotettaisiin ja työnantajamaksuja uudistettaisiin siten, että pienillekin yrityksille on kannattavaa palkata työvoimaa. Erityisen vaikea tilanne on työvaltaisilla palvelualoilla. Oleellista on se, että työllisyyden parantamiseksi ja syrjäytymisen vähentämiseksi tarvitaan useita samanaikaisia ja samaan suuntaan vaikuttavia toimenpiteitä. Nyt olemme siinä tilanteessa, että sosiaaliturvan varassa elävän ei läheskään aina kannata hakeutua työhön. Pienikin ansio nostaa verotusta tai palvelumaksuja tai tarveharkinta leikkaa sosiaaliturvaa kohtuuttomalla tavalla.

Periaatteena tulisi olla se, että aktiivisuus johtaa aina passiivisuutta parempaan toimeentuloon. Perusturvaa, verotusta ja palvelumaksuja on yhtenäistettävä nykyistä toimivammaksi kokonaisuudeksi. Pahasti näyttää kyllä siltä, että tähän vaikeaan kokonaisuuteen ei hallitus aio puuttua. Mihin on esimerkiksi haudattu selvitysmies Pentti Arajärven työ lyhytaikaisen toimeentuloturvan selkiyttämiseksi? Vaikka siitä puuttuivat kokonaisvaltaiset näkemykset siitä, miten työttömyyden, köyhyyden, loukkujen ja elämänhallinnan ongelmia olisi ratkaistava, selvitys sisälsi monilta osin hyviä lähtökohtia laajemmalle perusturvauudistukselle.

Arvoisa rouva puhemies! Vastalauseessa painotetaan pitkän aikavälin uudistuksia verotuksessa, jotka tulee aloittaa ensi vuoden budjetissa. Työn verotuksen keventämisen ohella polttoaineveron ja elintarvikkeiden arvonlisäveron sekä alueellista kehitystä tasapainottavien porkkanoiden hakeminen verotukseen ovat sellaista yhteiskuntapolitiikkaa, joka kohdentuu pieni- ja keskituloisten aseman parantamiseen.

Kannatan vastalauseessa esitettyjä lausumaehdotuksia.

[3] **Kari Uotila /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä lisätalousarvio jakautuu kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa on lähtökohtana kansantalouden ennakoitua nopeampi kehitys. Kasvuennusteita joudutaan tarkistamaan koko ajan ylöspäin. Verotulot kehittyvät erittäin myönteisesti. Inflaatio, joka lähinnä öljyn maailmanmarkkinahinnan takia on kiihtynyt, on nähtävästi jälleen hiipumassa, ja eurokin tuntuu vahvistuvan. Näissä olosuhteissa lisätalousarvio lähtee siitä, että valtionvelan nettokuoletuksia voidaan huomattavasti tässä yhteydessä suorittaa, koska verotulot kasvavat ja sen lisäksi on päätöksiä valtion omaisuuden myynnistä ja sitä kautta Soneran myyntituloja tulee tässä yhteydessä 12 miljardia käyttöön.

Tähän liittyy muutama kipeämpi poliittinen kysymys. Ensimmäinen, johon on jo viitattu aikaisemmissa puheenvuoroissa, on valtion virka- ja työehtosopimuksen palkankorotusten hoitaminen. Se kritiikki, joka lähetekeskustelussa käytiin, oli täysin paikallaan ja asiallista. Valiokunta on sen huomioinut ja edellyttää ponnessaan, että hallitus antaa eduskunnalle syyskuun loppuun mennessä toisen lisätalousarvioesityksen, jossa on otettu huomioon valtion virka- ja työehtosopimusten kustannusvaikutuksista saadut uudet tiedot ja talousarvioon sisältyvien määrärahojen riittävyys valtionhallinnon tehtävien ja pitkäjänteisen hyvän henkilöstöpolitiikan näkökulmasta. Tämä on välttämätön ja tiukka linjaus ja pakottaa valtionhallinnon ja VM:n myöskin kesäkaudella töihin asiaa valmistelemaan, koska syyskuu on asetettu takarajaksi.

Lisätalousarviossa on toinen asia, johon on myöskin lausumalla viitattu, sinällään myönteiseen asiaan liittyvä sivujuonne, elikkä kun yksityisen työnantajan kansaneläkemaksuun ehdote-

taan alennusta 1.7.2000 lukien, tämä aiheuttaa sen tilanteen, että kunnat työnantajina suhteellisesti jäävät heikompaan asemaan. On aivan oikein, että valtiovarainvaliokunta myöskin ponnellaan lähtee siitä, että hallitus selvittää tämän vuoden aikana, aiheuttaako pientyönantajien kansaneläkemaksun alentaminen kilpailun merkittävää vääristymää, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin kilpailuedellytysten tasapuolistamiseksi.

Kunnat joutuvat kamppailemaan, kun on niin muotia ulkoistaminen ja yksityistäminen jne., tällä hetkellä samalla viivalla markkinoilla, ja on välttämätöntä, että kunnat työnantajina olisivat samalla viivalla kuin muutkin työnantajat kilpailutilanteissa. Kuntatalouteen lisätalousarviossa liittyy myöskin kuntien harkinnanvaraisen avustuksen nostaminen sadalla miljoonalla peruspalvelujen turvaamiseksi koko maassa.

Mikä sitten on lisätalousarvion täydennyksen tärkein periaatteellinen kohta tielaitosuudistukseen liittyvien niin sanottujen voitelurahojen ohella? On kysymys toukokuussa tehdystä valtioneuvoston periaatepäätöksestä valtion omaisuuden myynnistä vuosina 2000—2003 saatavien tulojen käytöstä. Tekee mieli sanoa, että viittaamalla tässä yhteydessä, hallituksen esityksessä n:o 71/2000 eli lisätalousarvioesityksen täydennyksessä, toukokuiseen periaatepäätökseen hallitus yritti kömpelöllä tavalla puuttua jälleen eduskunnan budjettivaltaan liittyen siihen, millä tavalla tulevina vuosina, vaalikauden loppuaikana, voidaan käyttää harkintaa valtion omaisuuden myyntituloista.

Periaatepäätöksen mukaanhan, joka 26.5. tehtiin hallituksessa, todetaan, että hallituskaudella on tarkoitus käyttää valtion omaisuuden myynnistä kertyvät tulot valtionvelan lyhentämiseen periaatepäätöksessä mainittuja määrärahoja lukuun ottamatta. Mikäli tämä ilman eduskunnan ja valtiovarainvaliokunnan kannanottoa olisi kuitattu, olisi se käytännössä tarkoittanut sitä, että hallitus olisi ainakin voinut vedota tähän linjaukseen ja todennut, että tässä talossa ei keskustella valtion omaisuuden myyntitulojen käytöstä muuhun tarkoitukseen tämän jälkeen.

Kun julkisuudessakin on viitattu, että aika usein valtiovarainministeri Sauli Niinistö joutuu yksin puolustamaan hallitusta ja sen ohjelmaa, niin voin tässä yhteydessä todeta, että valtiovarainvaliokunta tällä mietinnöllä asettuu Niinistön tukijaksi ja vetoaa nimenomaan hallitusohjelman linjaukseen. Hallitusohjelmassa todetaan: "Valtion omaisuuden myynnistä saatavat tulot ohjataan ensisijaisesti valtionvelan lyhentämiseen, tutkimus- ja kehitystyön saavutetun menotason turvaamiseen sekä Suomen Teollisuussijoitus Oy:n toimintaedellytysten vahvistamiseen."

Hallitusohjelmassa on mainittu kolme ensisijaista käyttökohdetta pilkulla ja sekä-sanalla eroteltuna. Toissijaiset käyttökohteet on jätetty määrittelemättä, ja ne toissijaiset käyttökohteet voivat olla tietysti sitä, mikä poliittisesti viisaaksi nähdään. Varmasti, kun arvioidaan jo nyt suunnitteilla olevien — tänään käsittelyssä on Soneran valtuuden antaminen — ja muiden valtionyhtiöiden mahdollisten myyntitulojen kertymistä, kysymyksessä saattavat olla erittäin suuret potit. Kun nyt on noin 50 miljardia kertynyt myyntituloja, niin on vaikea itse asiassa veikata, kuinka suureksi myyntitulot voivat muodostua, mikäli hallituksen tänään käsittelyssä olevat valtuudet ja mahdollisesti syksyllä tulevat valtuudet realisoituvat ja eduskunta päättää ne antaa.

Valtionvelka on ongelma edelleen, mutta täytyy muistaa, että kun hallitusohjelmaa reilu vuosi sitten laadittiin, otettiin tavoitteeksi niin sanotun Emu-velan painaminen alle 50 prosentin. Viimeiset ennusteet muun muassa Suomen Pankin osalta lähtevät siitä, että on hyvinkin mahdollista, että niin sanottu Emu-velka painuu vaalikauden loppuun mennessä 32 prosenttiin. Se on aikamoinen tavoitteen alittaminen. Tässä periaatepäätöksessähän lähdetään siitä, että Emu-velkaakin laskennallisesti ryhdyttäisiin arvioimaan niin, että valtionyhtiöiden myyntitulot laskettaisiin tästä ulos ja arvioitaisiin velkaprosenttia eräällä tavalla valtion omaisuuden myyntituloista saavutetuilla tuloilla vähennettynä.

Tässä tilanteessa on minusta aivan oikein, että eduskunnassa käydään arvokeskustelua siitä, mikä taloudellinen tilanne on ja mikä on liikkumavara, joka on syntynyt sekä onnistuneen talouspolitiikan, voimakkaan talouskasvun, työllisyyden alenemisen että myöskin valtionyhtiöiden myyntitulojen kautta, ja millä tavalla tilannetta tästä eteenpäin hoidetaan. Verokeskustelu on ollut tässä salissa viime viikkoina lähes päivittäistä. Jos hallituksen taholtakin ministereidenkin, jopa pääministerinkin, suusta esitetään mahdollisuuksia ylittää hallitusohjelmassa asetettu 10—11 miljardin veronkevennystavoite, siinä yhteydessä on uskallettava puhua myös hallitus-

ohjelman muista talouspoliittisista linjauksista, puhumattakaan että on keskusteltava siitä, mihin veronkevennys sitten kohdistetaan.

Itse korostan tässäkin yhteydessä sitä, että mikäli veronkevennyksiä toteutetaan 10—11 miljardin osalta, mihin on hallitusohjelmassa sitouduttu, ja mikäli poliittisesti katsotaan viisaaksi lisätä tätä kevennysvaraa ja sen käyttöä, kevennykset pitää kohdistaa nykyistäkin selkeämmin pieni- ja keskituloisiin eikä pidä unohtaa myöskään tulonsiirtojen tai työttömyysturvan varassa olevia ja eläkeläisiä näissä veronkevennyksissä. Elikkä tätä keskustelua on syytä jatkaa.

Lopuksi vielä, arvoisa puhemies, toteaisin, että valiokunnan teksti, joka on pääluokassa 36, Valtionvelka, lähtee hyvin selkeästi siitä, että liikkumavaran eduskunnan tahdon mukaisesti myös valtion omaisuuden myyntituloissa on oltava eduskunnan käsissä jatkossakin ja on poliittisen harkinnan paikka, mihin sitä sitten käytetään. Hallitus on pyrkinyt meidän budjettivaltaamme kaventamaan itse asiassa kolmella eri tavalla.

Hallitus on vedonnut useinkin viime joulukuussa tehtyyn ryhmäpuheenjohtajien pöytäkirjaan, päätökseen siitä, että työllisyyden paranemisesta tulevaa liikkumavaraa ei käytetä menoautomaattien rakentamiseen. Se on totta, mutta toisaalta täytyy sanoa, että ministerit ovat täällä vuoron perään melkein kehuneet eduskunnan päätöstä muun muassa lasten psykiatrisen hoidon satsauksesta ja ottaneet melkeinpä pisteitä siitä omiin nimiinsä ja päättäneet sitä kehitystä jatkaa. Se osoittaa vain sen, että eduskunta on ollut oikeassa, kun on tällaisen muutoksen viime joulukuussa tehnyt.

Toinen oli sitten kehyskeskustelu ja se, että siitä annettiin tiedonanto eikä tyydytty eduskunnan tahdon mukaisesti pääministerin ilmoitukseen. Ja nyt sitten, kuten totesin, tässä yhteydessä aiottiin aika kätevällä tavalla suitsia suut valtionyhtiöiden myyntitulojen tulevasta käytöstä vaalikauden loppuaikana.

[4] **Kari Rajamäki /sd:** Arvoisa puhemies! Eduskunta ja valtiovarainvaliokunta ovat varsin yksimielisesti linjanneet, ja pidän sitä erittäin arvokkaana juuri kansanvallan ja eduskunnan budjettivallan lähtökohdista, moniakin keskeisiä asioita viime aikoina. Keskeistä tietysti on ollut se, että hallitusryhmät toisaalta ovat pystyneet tekemään myöskin muun muassa tämän vuoden talousarvion käsittelyn yhteydessä eräitä keskeisiä arjen kipupisteistä lähteviä korjauksia. Toisaalta hallituksen tiedonannolla yritettiin määrärahakehyksien kautta sitoa eduskunnan budjettivaltaa, mutta siinä yhteydessä pystyttiin myöskin linjaamaan hallitusohjelman painotuksia esille, jotka ovat nyt myöskin eduskunnan eväitä budjettiriiheen. Palaan myöhemmin myöskin periaatepäätöksen ja lisäbudjetin käsittelyn eräisiin tärkeisiin painotuksiin.

On siis arvokasta, että näissä keskeisissä asioissa ovat myöskin hallitusryhmien linjauksiin koko valtiovarainvaliokunta ja eduskunta yksimielisesti yhtyneet. Ne ovat hyvin tärkeitä asioita tämän kevään eduskunnan budjettivallan linjauksina.

Eduskunnan työjärjestys on varsin erikoinen siinä, että meillähän ovat monien keskeisten valiokuntien puheenjohtajat oppositiosta. Näin ollen esimerkiksi saattaa käydä niin, että kun esitellään valiokunnan mietintöä, ensin esitellään opposition vastalause, ennen kuin kunnolla sitten käydään hallituspuolueiden linjauksia läpi. Muistan vain, että viime kaudella valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajalle ed. Pekkariselle tämä oli myös kauhistus, kun hän ei olisi millään halunnut esitellä erästä valtiovarainvaliokunnan mietintöä tämän säännön mukaisesti. Tässä yhteydessä on varmasti hyvä miettiä, millä tavalla voidaan varmistaa, että valiokunnan puheenjohtajan jälkeen varsin nopeasti päästään myöskin hallituksen ja hallitusryhmien näkemysten esittelyyn puheenvuorojärjestyksessä.

Joka tapauksessa jo tämän lisäbudjetin lähetekeskustelussa puutuin voimakkaasti täydellisyysperiaatteeseen ja siihen, että valtion itse sopimat palkankorotusmäärärahat eivät sisältyneet tähän lisätalousarvioesitykseen. Pidin sitä eduskunnan tahdon ja nimenomaan budjetin täydellisyysperiaatteen vastaisena. Tältä osin valtiovarainvaliokunnassa esitin asian lähettämistä perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi. Asia jäi kerran pöydälle valtiovarainvaliokunnassa, mutta oli tärkeätä, että koko valtiovarainvaliokunta yksimielisesti tämän toimenpiteen suoritti. Tässähän oli erikoista se, että hallitus oli osoittanut joillekin virastoille 100 prosentin palkankorotusvarat, joillekin 50 prosenttia jnp., eli tässä myöskin yhdenmukaisuuskohtelun periaatetta rikottiin.

Toisaalta selkeästi on sanottava, että talousarviossahan on oltava sidottuihin menoihin kaikki

ne määrärahat, jotka valtion on suoritettava. Tämä yhtä lailla on koskenut tietysti aikaisemmin keskusteluissa olleita tuloja, joiden täytyy myöskin olla mahdollisimman realistisesti ja rehellisesti arvioituja. Tätähän olemme aikaisemmin arvostelleet ja myös Valtiontalouden tarkastusvirasto on tältä pohjalta arvostellut budjetin valmistelua.

Joka tapauksessa valtion henkilöstön palkkausmenot olivat meidän mielestämme ilman muuta sidottuja menoja. Oli tärkeätä, että perustuslakivaliokunta selkeämmin kuin vuonna 1995 totesi tämän periaatteen ja edellytti nimenomaan tältä pohjalta tapahtuvaa valtiovarainvaliokunnan selvitystyötä. Aivan oikein puheenjohtaja viittasi siihen, että ei tietysti asiallisesti ja teknisesti ollut mahdollista tätä suorittaa muutamassa päivässä. Sen sijaan myös perustuslakivaliokunta piti tärkeänä, että eduskunnalle annettavassa toisessa lisätalousarvioesityksessä on syytä virka- ja työehtosopimusten kustannusvaikutuksista saadut uudet tiedot ottaa selkeästi huomioon, ja tämän mukaisesti myöskin valtiovarainvaliokunta tältä osin on lausunut.

Tästä asiastahan on ollut kyllä selkeämpikin ennakkoratkaisu kuin 95:n vähän tulkinnallinen valtiovarainvaliokunnan saama perustuslakivaliokunnan lausunto. Nimittäin vuonna 1992 oikeuskansleri ratkaisi silloin valtiovarainministeriön virkamiehen pyynnöstä sen, pitääkö budjetissa olla selkeästi näkyvissä työttömyyden kasvun aiheuttamat menot. Tällöin oikeuskansleri totesi hallitukselle, että ne ovat sidottuja menoja ja ne on täydellisyysperiaatteen mukaisesti arvioitava hallituksen talousarvioesityksessä. Tällöin 92 elokuussa oikeuskanslerin lausunto johti siihen, että silloinen hallitus joutui tekemään uuden talousarvioesityksen. Näitä esimerkkejä on siis olemassa, ja tässä suhteessa yritys ikään kuin tätä kautta saattaa virastojen toimintaa epävarmuuteen ja myös aikaansaada paineita työntekijäkuntaan ja palveluihin oli tarpeeton.

Toinen keskeinen asia oli periaatepäätös valtioneuvostossa 26.5., jossa todella pyrittiin ikään kuin tulevaisuuspaketin kylkiäisenä toteamaan, että vuosina 2000—2003 valtion omaisuuden myynnistä saatuja tuloja käytetään pelkästään velan maksuun.

Nythän velan bkt-suhde on vahvasti kehittymässä ilman mitään erityisiä omaisuuden myyntiprojektejakaan. Hallitusohjelman alle 50 prosentin osuuden tavoite ylitetään reilusti. Mennään tällä näkymällä alle 40 prosentin. Tässä suhteessa on todella perustellusti kysyttävä, mikä on kansantalouden ja Suomen koko yhteiskunnan selviytymisen strategia. Automaattisen kaavamaisen velanmaksun sijasta on pystyttävä arvioimaan myös, miten turvaamme alueellisesti ja muuten suomalaisen hyvinvointivaltion perustaa ja mitkä ovat yhteiskunnalliset korot niistä laiminlyönneistä, mitä laman jäljiltä tässä yhteiskunnassa keskuudessamme inhimillisesti, alueellisesti ja toiminnallisesti on.

Valtionvelan keskikorko on hivenen alle 7 prosenttia, mutta monissa paikoissa säästökustannukset saattavat olla kymmeniä prosentteja ja inhimillisiä seuraamuksia ei tietenkään rahassa voida arvioida. Kuten eduskunnan puuttuminen lastenpsykiatriaan osoitti, me halusimme viestittää, että nämä ovat vääriä säästökohteita ja on kansallinen häpeä sietää sellaisia epäkohtia keskuudessamme, samaan aikaan kun valtiontalouden tila on näin voimakkaasti parantumassa ja kansainvälinen kilpailukykymme on maailman kärkeä.

Eli tältä osin on syytä miettiä, mitkä ovat optimaalisen valtiontalouden lähtökohdat, mikä on optimaalinen ylijäämä valtiontaloudessa ottaen huomioon syrjäytyminen, köyhyys ja pitkäaikaistyöttömyys. Eli kun hallituksen piirissä erityisesti valtiovarainministeriön virkamiehet harrastavat velanmaksua yli hallitusohjelman, hallitusohjelman ylittäviä verokevennyksiä ja linjauksia ja kuitenkin tiukkaa raamia samalla korostetaan, se yhtälö on erittäin hankala, jos me haluamme varmistaa suomalaisen hyvinvointivaltion perustan ja toisaalta myös muistaa, että hallitusohjelmassa on myöskin syrjäytymisen vastaisia selkeitä vaatimuksia ja tavoitteita. Eli ei hallitusohjelmaa voida valtiovarainministeriön virkamiesten ja valtiosihteerien toimesta ruveta uudestaan kirjoittamaan, päättämään, mitä kohtia siitä ylitoteutetaan ja mitä alitoteutetaan.

Kun valtiovarainvaliokunnassa oli menossa läpi mietintö 14. päivä, viime viikon keskiviikkona, siinä muodossa, että valtioneuvoston 26.5. tekemää periaatepäätöstä ei käsitellä lainkaan, sehän olisi ollut tulkittavissa sitten jälkeenpäin tietysti näin, että hiljaisesti on hyväksytty valtioneuvoston periaatepäätöksen linjaus. Tässä suhteessa oli erittäin tärkeätä, että hallitusryhmät sopivat kokoontumisen viime keskiviikkona iltapäivällä valtiovarainvaliokunnan verojaoston vastaavien ja hallitusvastaavien toimesta kello

13. Siinä tapaamisessa pidän erittäin tärkeänä ja tunnustuksen arvoisena sitä, että hallitusryhmät yksimielisesti pystyivät sopimaan, että kirjataan se, että periaatepäätöstä ei ole käsitelty valtiovarainvaliokunnassa mutta tuodaan hallitusohjelmassa esillä olleet periaatteet selkeästi näkyviin. Velanmaksun ohella tuotiin esille myöskin teollisuuspanostuksia ja myöskin se periaate, että eduskunnan eri yhteyksissä lausumat näkökohdat on myöskin otettava huomioon.

Tällöin haluan tuoda esille myös sen, että eduskuntahan on lausunut myöskin valtion omaisuuden myyntitulojen käyttämisestä talouselämän rakenteiden vahvistamiseen sekä infrastruktuurin vahvistamiseen. Meillähän on tällä hetkellä tilanne se, että meillä on elinkeinoelämän ja maan kehityksen ja kilpailukyvyn kannalta keskeisiä infrahankkeita, joita ei pystytä rahoittamaan nykyisillä infraraameilla, rahoitusraameilla, ja joihin on erittäin vaikea löytää uusia rahoitusmallejakaan ainakaan kannattavasti myöskään valtiontalouden kannalta. Viittaan tässä Kerava—Lahti-ratahankkeeseen, joka on pääradan kehittämisen kannalta erittäin välttämätön koko Pääkaupunkiseudun kasvun ja kehityksen kannalta ja joka on myöskin nopeiden itäyhteyksien kannalta välttämätön. Viittaan Pohjolan kolmioon eli meidän kansainvälisen kilpailukykymme kannalta keskeisen EU-hankkeemme Pohjolan kolmion tilaan tänä päivänä. E18:n Paimio—Muurla-väli pelkästään on 2 miljardin markan hanke eli se yksin kustannuksiltaan vastaa vuosille 2000—2003 kehittämishankeraamissa olevaa kokonaisrahoitusta. Ottaen huomioon, että on nähtävissä, että Berliinin ja Pietarin muodostamat voimakkaat talousveturit vahvistavat Itämeren taloudellista merkitystä, Suomen on erittäin tärkeää kyllä myöskin omalta osaltaan varmistaa hyvät lähialue- ym. kilpailuyhteytensä.

Edelleen tietysti on muitakin hankkeita, muun muassa Vuosaaren satamahanke. Se on 1,2 miljardin markan hanke rata- ja tiepuolivaikutuksiltaan. Ei siihenkään ole varauduttu myöskään normaalirahoituksella ja nykyisellä kehittämishankemomentilla reagoimaan. Tämän tyyppisten asioiden tuottama kansantalouden hyöty, valtion veropohjan vahvistaminen ja talouden ja maan kilpailukyvyn kehittäminen, pitää asettaa alle 7 prosentin velan keskikoron rinnalle ja arvioida, mikä on maan etu myöskin näissä asioissa.

Kaiken kaikkiaan on siis syytä pohtia sitä, mikä on tällä hetkellä painotus, kun lähdetään budjettiriiheen. Tähän liittyvät myöskin kuntaalan palvelurakenteet ja hyvinvointivaltion rahoitustilanne. Nyt tuntuu olevan yleistä toistaa, että yksityistä sektoria pitää vahvistaa ja julkisen sektorin osuutta pienentää, kun taloudessa menee näin hyvin. Se on ilmeisesti kyllä joka tapauksessa ideologisen politiikan ja periaatteiden pönkittämistä, mutta se ei saa johtaa kuntatalouden peruspalvelujen heikkenemiseen.

Täällä on aiheellisesti viitattu kuntien kilpailutilanteeseen kunnan ja yksityisen työnantajan erilaisten kansaneläkemaksujen vuoksi. Kunnat eivät pysty tällä hetkellä varmistamaan riittävää työllisyyttä sosiaali- ja terveyspalveluissa kuntatalouden yleisen tilanteen vuoksi ja lisäksi kansaneläkemaksu heikentää sitä. Tämä on ilman muuta budjettiriihessä ensi vuodelle otettava esille ja pyrittävä saman suuruiseen kunnan ja yksityisen työnantajan maksuun.

Tällä hetkellähän kuntien tilannetta vaikeuttaa huomattavasti se, että ennakkotiedot viime vuoden verokertymästä tuloveropuolella ovat todella hälyttäviä. Monet teollisuuskaupungit kuten Varkaus, Savonlinna ja Valkeakoski, joista viimeksi olen tietoja nähnyt, olivat erittäin heikolla äyrikasvulla viime vuonna. Puhutaan jopa alle prosentista 1,5 prosenttiin samaan aikaan, kun maan keskiarvo on yli 6 prosenttia. Tämä ilmeisesti on selkeätä seurausta muun muassa siitä, että ansiotulovähennyksen kautta, joka on sinänsä ainut kunnon täsmäkeino pienituloisten ihmisten aseman parantamiseen, on isketty näiden kuntien talouteen, koska näissä kaupungeissa on rakenteellinen, vakava pitkäaikaistyöttömyystilanne. Tämä on asia, joka on otettava esille.

Samoin on vihdoin lopetettava keskustan ed. Pekkarisen ja eräiden muidenkin valitettavasti markkinoimat yhteisöveron järjestelmän romuttamispuheet siitä, että yhteisöverojärjestelmä muutettaisiin valtionosuusjärjestelmän kautta kulkevaksi. On, totta kai, tietysti niin, että ennakoitavuus yhteisöverossa on tietty ongelma, mutta vakava ongelma syntyy siitä, jos yhteisöveron, joka tällä hetkellä perustuu siis kunnassa toimivien yritysten ja siellä olevien työpaikkojen suhteessa tuleviin yhteisötuottoihin, elinkeinopoliittinen kannustavuus romutetaan. Miten velkainen teollisuuskaupunki, joka on kovassa kustannuskriisissä muutenkin, pystyy etunojassa panostamaan elinkeinopolitiikkaan? Täytyy olla ilman muuta niin, että vipuvarsi, mikä näillä monilla kaupungeilla on, saa myös elinkeinopoliitti-

sen kannustavuuden kautta lisävääntöä ei pelkästään sen kunnan vaan koko seutukunnan kehitykseen. Yhteisövero on tämän vuoksi ehdottomasti tärkeätä säilyttää nykyisessä jakojärjestelyssä.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi haluan vielä todeta, että kuten ed. Uotila ihan oikein totesi, tässä on nyt ollut selvästi tiettyä ottelun makua valtiovarainministeriön asenteessa. Se on ollut varsin loukkaavaa siinä mielessä, että eduskunta on noudattanut erittäin tiukkaa talous- ja finanssipoliittista linjaa. On todella kannettu vastuu siitä, että tässä maassa on pakko vahvistaa valtiontaloutta tulevia suhdanneongelmia varten ja että nimenomaan velkaa, jonka korko on 28 miljardia, täytyy viedä alas.

Toisaalta on myöskin huomautettu eduskunnan taholta, että ei ole mitään perustetta harrastaa laman aikaista politiikkaa kaavamaisesti laman jälkeen. Pitää pystyä reagoimaan höylätyillä pääluokilla poikkihallinnollisemmalla otteella, pohtia paremmin alueellisuusvaikutuksia, ja nimenomaan hallitusohjelman syrjäytymistä ja pitkäaikaistyöttömyyttä koskevat sosiaaliset painotukset pitää saada paremmin näkyville. Tästähän hallitusryhmät viime joulukuussa viestivät vakavasti puuttumalla törkeimpiin ja räikeimpiin epäkohtiin lastenpsykiatrian, erikoissairaanhoidon ja muiden osalta.

Ilmeistä on, että me joudumme entistä enemmän miettimään juuri korvamerkitympää lähestymistapaa ja entistä enemmän pitää löytää alue-, työllisyys- ja sosiaalista täsmävaikutusta. Tämä on myös hyvin tärkeätä miettiä tulevassa veroratkaisussa, joka ei voi eikä saa olla voimakas asteikkotarkistus, vaan pitää katsoa, minkälaisia eri instrumentteja polttoaineverossa, arvonlisäverossa ja muissa voidaan käyttää, että sosiaalinen vaikuttavuus ja alueellinen myönteinen heijastusvaikutus on koko maan kannalta paras mahdollinen.

Tiedonannon käsittelyssä hallituksella oli selvästi pyrkimys laittaa eduskunta ikään kuin jalkapuuhun niin, että viime joulukuun kaltaisia hallitusryhmien marginaalisia 1,5—2 promillen loppusummaan vaikuttavia järjestelyjä ei tulisi. Tämä oli eduskunnan kansanvallan ja budjettivallan kannalta tarpeeton näytelmä, jonka eduskunta kyllä hoiti oikealla tavalla huomauttamalla, mikä on eduskunnan asema ja päätösvalta.

Edelleen periaatepäätöksellä 26.5. pyrittiin todella sitomaan myös valtionomaisuuden myyntitulos automaattisesti velanmaksuun huolimatta siitä, mikä olisi valtiontalouden ja kansantalouden kokonaisetu. Myös tältä osin eduskunta on nyt asiallisesti huomauttanut hallitusohjelman ensisijaisuudesta, kun tätä arvioidaan, ja toisaalta tuonut eduskunnan lausumat tässä yhteydessä esille.

Poliittisena tuntumana on valitettavasti ollut se, että ministeri Niinistö on ottanut eduskunnan opettamisessa ja tässä tapauksessa valtiovarainvaliokunnan nöyryyttämisessä hopeamitalin, ja hän on sen tällä kertaa ansainnutkin.

[5] **Pertti Hemmilä /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Keskityn vain kansalaisten lähiympäristön turvallisuusasiaan, poliisitoimeen, tässä puheenvuorossani. Poliisitoimihan on viime vuosina saanut vuosi toisensa jälkeen anoa lisäbudjeteissa tarvitsemiaan toimintamäärärahoja pelkästään nykyisen toimintansa ylläpitämiseen. Sen sijaan, että poliisin resursseja hallitusohjelman edellyttämällä tavalla parannettaisiin, joudutaankin taas keskustelemaan virkojen täyttämättä jättämisestä ja mahdollisesta poliisikoulutuksen supistamisesta. Poliisitoimen tämänhetkisillä määrärahoilla toimintaa ei pystytä ylläpitämään sillä tasolla, mitä eduskunta edellyttää ja kansa poliisilta odottaa.

Henkilöstömenot ovat poliisitoimen alalla yli 80 prosenttia toimintamenoista. Tämän kaltaisella kulurakenteella onkin selvää, ettei poliisitoimi selviä nykyresursseilla palkkaratkaisun aiheuttamista kustannusvaikutuksista ilman niiden täysimääräistä budjetointia lisätalousarviosta saatavin määrärahoin. Myös muilla suurten henkilöstömenojen aloilla kuten Rajavartiolaitoksessa ja Vankeinhoitolaitoksessa ollaan saman kaltaisten ongelmien keskellä.

Valtiovarainvaliokunta ei ole tässä lisätalousarviossa korjannut selkeästi todettua poliisitoimen määrärahavajetta, vaan jättänyt asian syksyllä annettavan toisen lisätalousarvion varaan. Valiokunnan mietinnössä on lausuma, jossa eduskunta edellyttää toisessa lisätalousarviossa otettavan huomioon "- - talousarvioon sisältyvien määrärahojen riittävyys valtionhallinnon tehtävien ja pitkäjänteisen, hyvän henkilöstöpolitiikan näkökulmasta." Edellä mainittu lausuma ei kuitenkaan ole poliisitoimelle riittävä tae siitä, että toimintoja uskalletaan jatkaa nykytasollakaan, koska näillä näkymin rahat eivät riitä koko vuodeksi. Koska henkilöstömenot ovat poliisi-

toimen kulurakenteen hallitseva osa, ovat myös tehokkaat säästötoimet löydettävissä ainoastaan henkilöstöön kohdistuvina toimina.

Hallitus on kuitenkin luvannut tarkastella palkkaratkaisun vaikutuksia syksyllä niin, ettei palkkaratkaisun vuoksi jouduta valtion henkilöstön lomautuksiin. Mutta miksi vasta syksyllä, kun rahoitusvaje on selkeästi todettavissa jo nyt? (Ed. I. Kanerva: Juuri niin!)

Arvoisa puhemies! Lomautukset ovat poliisitoimessa se vihonviimeinen keino, johon ei toivottavasti tarvitse turvautua. Siksi säästöjä haetaan esimerkiksi jättämällä virkoja täyttämättä — tätä tapahtuu jo tällä hetkellä — ja poliisikoulun aloituspaikkoja vähentämällä. Poliisiylijohto on tuonut varsin selkeästi esiin, ettei koulutuksen alasajo ole nykytilanteessa mitenkään järkevää, mutta pakon edessä se on tehtävä. Tällä hetkellä poliisikoulutukseen otetaan vuosittain 432 opiskelijaa eli koulutusresursseja hyödynnetään täysimääräisesti. Mikäli aloituspaikkojen määrää vähennetään suunniteltuun 300 paikkaan vuodessa, tulee poliisien määrä kääntymään selvään laskuun.

Myös valtiovarainvaliokunta on mietinnössään selkeästi todennut poliisitoimen määrärahaongelmat ja poliisikoulutuksen alasajon vaikutukset poliisien määrään tulevina vuosina. Siksi se onkin ottanut mietintöönsä lausuman: "Eduskunta edellyttää, että hallitus eri toimenpitein ja luotettaviin määräraha-arvioihin pohjautuen, huolehtii poliisin resursseista varsinaisten talousarvioiden yhteydessä." Edellä mainitun lausuman toteuttamisella on kuitenkin mahdollista turvata vasta ensi vuoden toimintamenot, mutta tänä vuonna tilannetta voidaan korjata vain lisätalousarvioilla. Valiokunnan mietintöön liitetyssä vastalauseessa todetaan täysin totuudenmukaisesti poliisin kiireellinen lisäresurssien tarve.

Poliisin toiminnan säilyttäminen nykytasolla edellyttää noin 60 miljoonan markan lisärahoitusta, joka olisi pitänyt sisällyttää mielestäni tähän lisätalousarvioon. Tämän jälkeen tulevien vuosien talousarviokehystä tulisi korjata vastaamaan todellisia määrärahatarpeita, niin ettei tulevina vuosina tarvitsisi turvautua lisätalousarvioihin. Jokavuotinen lisärahan tarve on selkeästi johdettavissa budjettikehykseen, joka pitää saattaa todellisten kulujen tasolle.

Poliisin toimintaa jouduttiin 90-luvun lamavuosina leikkaamaan niin rajusti, että kaikkien viime vuosien määrärahalisäystenkin jälkeen olemme vasta samalla määrärahatasolla kuin vuonna 1992. Menojen lisäys vuoden 92 jälkeen on ollut kuitenkin huomattava, joten reaalisesti poliisitoimi ei silti suinkaan ole vastaavalla tasolla. Esimerkiksi idästä ja etelästä Suomenlahden yli tuleva huumerikollisuus on saavuttanut todellisen maihinnousun Suomessa vasta vuoden 1992 jälkeen. Erityisesti huumerikostutkinnan suuret henkilöstö- ja määrärahatarpeet aiheuttavat sen, etteivät tämän päivän resurssit verrattuna rikollisuuden määrään ole mitenkään vertailukelpoisia vuoden 92 kanssa.

On myös huomattava kansainvälisistä sopimuksista tulleet lisävelvoitteet. Esimerkiksi Schengen-sopimuksen menoja maksetaan poliisin toimintamenomomentilta vuonna 2000 yli 20 miljoonaa markkaa. Poliisin lisäksi Schengen-järjestelmiä tulevat kuitenkin käyttämään myös Tulli, Ulkomaalaishallinto ja Rajavartiolaitos. Tilastot osoittavat, että esimerkiksi huumerikoksista kiinni jääneiden luku on suoraan verrannollinen poliisin resursseihin. Esimerkiksi rikosylikomisario Jari Virtanen Turusta on todennut, että jos tilastossa poliisin tietoon tulleiden huumerikosten määrä laskee, se todennäköisesti johtuu siitä, ettei niihin yksinkertaisesti ole ehditty paneutua samalla tavalla kuin muina vuosina.

Rouva puhemies! Poliisien määrä on 1990-luvun aikana vähentynyt sisäasiainministeriöstä saatujen tietojen mukaan noin 600 henkilöllä. Monet pienet paikkakunnat ovat menettäneet viimeisenkin oman poliisinsa ja ovat laajojen yhteistoiminta-alueiden poliisipäivystyksen varassa. Kuitenkin poliisin turvallisuusbarometri viime vuodelta osoittaa, että 96 prosenttia vastanneista kansalaisista piti poliisin partiointia ja muuta näkyvää toiminta erittäin tai melko tärkeänä.

Poliisin tämänhetkistä palvelutasoa ja henkilöstöresursseja ei mielestäni ole varaa missään tapauksessa alentaa nykyisestään. Nyt tiedossa olevilla määrärahoilla joudutaan kuitenkin vähintään jättämään virkoja täyttämättä, mikä ei edistä kansalaisten lähiympäristön turvallisuutta eikä myöskään vastaa hallitusohjelmassa esitettyjä tavoitteita.

[6] **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa puhemies! Lisätalousarvioon sisältyy keskustan ja kristillisten vastalause. Ehdotan, että valtiovarainvaliokunnan mietintö hyväksyttäisiin muutoin sellaisenaan, paitsi että valtiovarainvaliokunnan mie-

tintöön liittyvässä vastalauseessa olevat valtionhallinnon henkilökunnan palkkamenojen täysimääräistä budjetointia koskevat ehdotukset sekä eräät muut ehdotukset hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisina. Tämä on siis käsittelyn pohjaa koskeva ehdotus.

Lyhyesti perustelen vastalauseen esityksiä palkkausmäärärahojen osalta. Kuten osin täällä jo todettiinkin, eduskunta edellytti jo varsinaisessa mietinnössään syksyllä, henki oli se, että välttämättömät palkankorotukset, jotka tehdään, budjetoidaan. Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut. Joidenkin pääluokkien, kuten valtiovarainministeriön osalta, on kyllä täysimääräinen budjetointi, mutta joissakin toimintamenoissa on 75 prosenttia ja joissakin 50. Tämähän on johtamassa ainakin tilapäisten työntekijöiden työsuhteiden lakkaamiseen ja myöskin moniin muihin ongelmiin. Valtio menettää kilpailukykyään työnantajana, ja myöskin itse toiminta kärsii. Ehkä pahinta on, että tässä on vähän tällainen koirakoulun henki, jota ylläpidetään nyt joissakin virastoissa ja valtion laitoksissa työntekijöiden osalta. Se ei ole kenenkään etu.

Näin ollen tässä eivät enää ponnet mielestämme auta, vaan tarvitaan rahaa asian hoitamiseksi. (Ed. Rajamäki: Näin on, syksyllä on tultava!) — Sitä on tultava, ed. Rajamäki, heti. Eivät tässä ponnet nyt auta. Kyllä virastoissa ja laitoksissa pitää kesäkin elää. Kun ei ole tietoisuutta, annetaanko rahaa varmuudella vaiko ei, ponsi ei palkkapussissa paljon paina. — Näin ollen mielestämme nämä esitykset ja täydennykset voidaan tehdä. Keskustan vastalauseessahan ne markat ovat siellä valmiina, ed. Rajamäki. Ei kun kannattamaan!

Kun tein tällaisen yleislausumaehdotuksen, pääsemme yhdellä äänestyksellä ja voivat valtion työntekijätkin lähteä iloisella mielellä kesälomalle.

Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti totean, että myöskin tuloihin sisältyy vastalauseessa ponsi, jossa edellytetään sitä, että nyt pitäisi ensi vuoden talousarvioon ja sitten erityisesti pitkän ajan vero-ohjelmaan sisällyttää välttämättömät työn verotuksen kevennysesitykset ja myöskin elintarvikkeiden arvonlisäveron asteittainen aleneminen ja polttoaineveron ainakin määräaikainen alennus sekä huomioida välttämättömät verotuksen oikeudenmukaisuusnäkökohdat. Me tiedämme, että veronkevennysvaraa on. Toisaalta me tiedämme, että kokonaisveroaste Suomessa on ennätyksellisen korkealla. Ei koskaan Suomen historiassa verotus ole ollut näin kireää, mitä se nyt Lipposen hallituksen ankeina aikoina on. Kun tiedämme, että euron kurssi on nyt hyvin edullinen ja talous kasvaa, näitä verotuksen epäkohtia pitäisi korjata. Oleellisinta tietenkin on se, että voisimme alentaa työllistämisen ja työllistymisen kynnyksiä, joita nimenomaan on matalapalkka-aloilla. Se olisi mahdollista, mikäli painottaisimme veronkevennyksiä matalampaan päähän ja toisaalta myöskin työnantajamaksuissa edettäisiin.

Nyt, arvoisa puhemies, keskustan vastalause hyväksymällä voitaisiin todella aikaansaada oleellisia parannuksia.

Ensimmäinen varapuhemies: Vastauspuheenvuoron pituus 1 minuutti.

[7] **Kari Rajamäki /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta, että palkankorotusten poisjääminen on vakava asia. Me puutuimme siihen jo lähetekeskustelussa. Siksi olimme ajamassa asian perustuslakivaliokunnan kautta täydellisyysperiaatteen mukaisesti korjaukseen.

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on selkeä vaatimus siitä, että elokuun loppuun mennessä hallituksen ja valtiovarainministeriön on selvitettävä asia perustuslakivaliokunnan ja valtiovarainvaliokunnan edellyttämällä tavalla sekä syyskuun loppuun mennessä tuotava eduskunnalle toinen lisätalousarvio, jossa on rahat. Ei tänne mitään paperia tarvita vaan selvää rahaa, niin kuin tässä juuri olemme yksimielisesti todenneet. Meidän on myös huolehdittava siitä, että vuoden 2000 lisäbudjetin palkankorotukset otetaan budjettikehykseen muutoksena täysimääräisinä myös vuodelle 2001. Se on myös erittäin keskeistä tämän asian osalta.

[8] **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilän puheenvuoron johdosta totean, että valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja tarkastusjaosto käsitteli palkkauskysymystä. Siinä todettiin tosiaan ne tosiasiat, että koska ei tiedetty rahasummia täydellisesti, ei voitu tässä tapauksessa vielä mennä mitään rahasummista päättämään. Näin ollen päädyttiin aika kovaan lausumaan, joka edellyttää hallitukselta ja myöskin valtiovarainministeriltä toimenpiteitä. Toivotaan, että nämä asiat saadaan kuntoon. Vastauspuheenvuorossa-

ni totean, että se on välttämätöntä, jotta ei tarvitse mennä lomautuksiin eikä myöskään irtisanomisiin.

[9] **Olavi Ala-Nissilä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten ed. Tykkyläinen sanoi, ponsi sinällään on hyvä, mutta ponsi palkkapussissa ei paljon paina. Sillä on vaikeaa ruokaa perheelle ostaa. Epävarmuus jatkuu kuitenkin valtion työntekijöiden osalta. Kuten ed. Rajamäkikin tietää, muun muassa maatalousministeriä kuulimme, ja siellä on ongelmia, jotka jatkuvat — tämä tietty epävarmuus — kesän ylitse. Me pidämme sitä huonona. Asia voidaan korjata vain osoittamalla toimintamenoihin täysimääräiset määrärahat. Se on eduskunnan tahdosta kiinni.

[10] **Kari Rajamäki /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ihan samaa mieltä siinä, että tämähän olisi ilman muuta hallituksen pitänyt esittää näin. Se, että eduskunta on tiukat määrärajat asettanut asian korjaamiselle, osoittaa sitä, että täydellisyysperiaatteen mukaisesti asia on korjattava. Siinäkin olen ed. Ala-Nissilän kanssa samaa mieltä, että tämä on tarpeetonta virastojen kinttuamista, epävarmuuden lietsontaa ja toimintakyvyn heikentämistä.

[11] **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä kyllä sanoisin realistisesti näin, että koska kaikkien hallintokuntien ja ministeriöiden kohdalla ei ollut tiedossa niitä määrärahoja, mitä sieltä puuttuu — osalla oli tiedossa, mutta kaikilla ei ollut tiedossa — näin ollen jokaista ministeriötä pitää kohdella tasapuolisesti. Katson, että tämä toimintamalli on parempi sen johdosta, että edetään niitten tietojen pohjalta, että tiedetään, kenellä on siirtomäärärahoja ja riittävätkö ne, ja kenellä ei ole, jotta voidaan tehdä tarvittavat lisäykset ja syksyllä palata asiaan.

[12] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! On erittäin hyvä, että eduskunta nostaa keskusteluissa ja muutenkin käytännössä esille kuntien ongelmat, pienituloisten kansalaisten hädän, sairaaloiden ongelmat, terveydenhoidon ongelmat jne. Oppositio, ennen muuta keskustapuolue, vastaavasti käyttää tätä kaikkea käyttövoimanaan oman puoluekokouksensa tiimoilla, sen alla ja aikana. Se käytti tätä keskustelua nimenomaan madonlukuina hallitukselle ja sen tulevaisuudelle. Muun muassa puolueen puheenjohtaja ed. E. Aho ilmoitti valmiutensa lennähtää yli Atlantin Yhdysvalloista heti, kun se syksyllä olisi tarpeellista.

Eli tätä ongelmakeskustelua, keskustelua ongelmista — kuntien, sairaiden, vanhusten, eläkeläisten ongelmista — käytetään ikään kuin välineenä hallituksen keikuttamiseen eikä niin, että eduskunta kokonaisuudessaan eli sekä näistä paljon puhuneet hallituspuolueet että nimenomaan myös oppositio yhdessä lähtisivät ratkaisemaan näitä asioita. Oppositionkin työjärjestyksessä luulisi näiden ongelmien ja niiden ratkaisemisen olevan se ensisijainen asia eikä se, että hallitusta yritetään keikuttaa. Tässä yritetään luoda ikään kuin kuva, että kun näistä asioista täällä on keskusteltu ja niistä puhuttu ja nimenomaan valtiovarainvaliokunta on ollut aktiivinen, niin siitä seuraa, että hallituksen vene heiluu ja hörppää vettä.

Pääasia olisi nyt, että yhdessä eduskunta yksimielisesti kiinnittäisi huomionsa nimenomaan näihin ongelmiin ja tukisi esimerkiksi valtiovarainvaliokunnan suunnalta tuotua huolta siitä, mitä tapahtuu pienituloisille ihmisille, taloudellisissa vaikeuksissa oleville kunnille, sairaaloille, sairaille, vanhuksille, ja että painetta tätä kautta suunnattaisiin nimenomaan hallituksen budjettiriiheen. Se on tietysti ensisijaisesti eduskunnan enemmistö eli hallituspuolueiden kansanedustajien tehtävä, mutta tässä tapauksessa uskon, että asioitten eteenpäinviemistä edesauttaisi myös opposition tuki. Toisaalta on aivan selvää myös se, että valtiovarainministeriön suunnalta ei pidä ylireagoida, ei pidä loukkaantua, ei pidä omalta puoleltaan kuumentaa keskustelua niille virheraiteille, joita muun muassa oppositio käyttää hyväkseen.

On selvää, että kesän budjettiriihi tulee olemaan hyvin tärkeä. Siellä luodaan suuntauksia myös siihen suuntaan, kenelle veronalennusvaraa kohdistetaan. Kohdistetaanko se todellakin pienituloisille ihmisille? Lopetetaanko se tilanne, joka tällä hetkellä valtakunnassa vallitsee, että sairaanhoito ja erityisesti erikoissairaanhoito on säästökohde kuten myös vanhustenhoito ja -huolto? Tällä hetkellä eri kunnat ovat tekemässä omia budjettejaan vuodelle 2001, ja signaalin pitäisi olla sellainen, että kunnat, jotka osin pakosta, osin ei pakosta harjoittavat tätä sairasta

säästöpolitiikkaa, eivät jatkaisi sillä virheellisellä tiellään.

Arvoisa puhemies! Muutama sana vielä lisäbudjetin esityksistä pääluokassa 31, Liikenneministeriön hallinnonala, ja siinä nimenomaan siitä, miten tullaan rahoittamaan Vuosaaren sataman maaliikenneyhteyksien suunnittelua. Kun satamia on maahan rakennettu — niitä on rakennettu varsin runsaasti, kapasiteetti on siis erittäin suuri jo nyt — kunnat ovat pääsääntöisesti vastanneet infrastruktuurin vaatimista rahoituskohteista. Nyt ollaan luomassa tilannetta, että valtiovalta olisi päärahoittaja Vuosaaren sataman maaliikenneyhteyksien toteuttamisessa. Erilaiset arviot ovat olleet huomattavasti yli miljardi markkaa, lähellä 2 miljardia. Tällaista linjausta ei voi hyväksyä. Vuosaaren sataman suunnittelu ei myöskään mielestäni vaadi nyt valtiovallan rahoitusta, koskapa asia on edelleen epäselvä, arviointi on edelleenkin kesken. Lopulliset päätökset myöskään valitusten suhteen eivät ole vielä saapuneet tuomioistuimista. Näin ollen 10 miljoonan markan osoittaminen momentille 31.99.77 ei ole perusteltua.

[13] **Leea Hiltunen /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En voi olla ottamatta vastauspuheenvuoroa, koska ed. Tiusanen toi esille sellaisen kuvan, ikään kuin oppositiolla tehtävä olisi tukea ainoastaan hallitusta. Totta kai oppositio tukee hallitusta hyvissä asioissa. Mutta kyllä minä olen ymmärtänyt, että opposition erittäin tärkeä tehtävä on nimenomaan puuttua niihin epäkohtiin, mitä nähdään, ja nostaa niitä täällä keskustelussa esille, mihin ed. Tiusanenkin viittasi, että nyt olisi käytävä keskustelua ja etsittävä ratkaisuja. Kyllä minä ymmärrän näin, että opposition tehtävä on myöskin tuoda esille ratkaisuvaihtoehtoja. Toivon, että niistä todella käydään keskustelua myöskin tässä salissa ja annetaan arvoa myös opposition ratkaisuehdotuksille juuri pienituloisten asioiden, sairaiden ja terveydenhuollon ja kuntien tehtävien hoitamiseksi.

[14] **Pentti Tiusanen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. L. Hiltunen viittasi siihen, että en antaisi arvoa opposition toiminnalle köyhien ihmisten puolesta ja nimenomaan terveydenhoidon puolesta jne. Näin ei toki ole. On tärkeätä ja sitä peräänkuulutin, että oppositio olisi yhdessä ajamassa eduskunnassa niitä periaatteita voimaan, jotka liittyvät nimenomaan esimerkiksi täällä käytyyn keskusteluun pienituloisten ihmisten aseman ja huonossa taloudellisessa asemassa olevien kuntien tilan parantamisesta. Kiinnitin huomiota lähinnä nimenomaan keskustapuolueen puoluekokouksessa tuotuihin äänenpainoihin. Salissahan ei nyt ole keskustalaisia kansanedustajia paikalla, mutta tämä oli minusta se hankala tilanne, että tuota tilannetta käytettiin Kuopiossa ikään kuin hyväksi ja luotiin siitä väärä propagandistinen kuva.

[15] **Matti Saarinen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Pidän edelleen hyvänä hallituksen harjoittamaa talouspoliittista päälinjaa, samoin tämän lisätalousarvion yleislinja on todella hyvä ja kannatettava, olkoonkin, että verotuottoarviot vaikuttavat joiltakin osin edelleen kovin varovaisilta. Kun hallituksen arvioita peilaa alkuvuoden toteutuneisiin verokertymiin, oletan, uskon ja toivon, että rahaa tulee vieläkin enemmän valtion kassaan kuin tähänastiset arviot antavat ymmärtää, näin esimerkiksi arvonlisäveron osalta. Valtiovarainvaliokunnan lausumia koskien valtion henkilöstön palkkausmäärärahoja, poliisien resursseja, työnantajien kelamaksuja sekä kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytyksiä pidän ihan oikeaan osuneina.

Tässä puheenvuorossa kiinnitän huomiota eräisiin, mielestäni pintaan nostamisen arvoisiin asioihin.

Ensinnäkin liikenneministeriön pääluokasta. Näen asian hivenen toisin kuin edustajakollega Tiusanen teki. Vuosaaren satamahankkeen suunnittelua varten esitettävät 10 miljoonaa markkaa ovat varmaankin tuiki tarpeellisia. Hanke on valtakunnallinen ja säteilee hyvinvointia koko maahan. Sen sijaan peräänkuuluttaisin tällaisessa yhteydessä, kun lähdetään aika pitkälle matkalle ensimmäisellä askeleella, että eduskunnalle pitäisi kertoa kokonaisuus, mikä on tavoite, mikä on kustannusjakosuhde valtion ja Helsingin kaupungin välillä, millä aikataululla summa kulkee. Tässä on aika lailla umpimähkään ammuttu 10 miljoonaa markkaa suunnitteluun, eikä meillä ole oikein tarkkaa käsitystä, mihin se tulee lopullisesti johtamaan. Hyvä hallintotapa edellyttäisi vähän enemmän informaatiota, mutta hanke sinänsä on kannatettava ja pidän sitä tärkeänä.

Vuosaaren lisäksi on muitakin valtakunnallisia hankkeita, jotka ovat ikään kuin usvan peitossa. Mainittakoon esimerkiksi E18-moottoritiehanke. Erityisesti Helsingin—Turun väli pitäisi

saada kuntoon ja nopeasti. Kerava—Lahti-oikorata on mainittu, samoin siihen liittyen Tikkurila—Kerava-raidejärjestely vaatii toimenpiteitä. Nykyisiin raameihin nämä eivät mitenkään mahdu, joten niiden osalta hallituksen tulee edelleen jatkaa ponnisteluja tarvittavan rahoituksen järjestämiseksi. On turha tätä ongelmaa väistellä, kierrellä, kaarrella. Tarvitaan nykyistä vaikuttavampia päätöksiä. Tässä mielessä katse tietysti kiinnittyy ensinnäkin kasvaviin verotuottoihin ja myöskin valtion omaisuuden myyntituloihin. Jokin siivu sieltä kannattaisi laittaa myös rapautuneen inframme kunnostamiseen.

Totean myös jotakin miljoonien suhteellisuudesta. Lisätalousarvion viimeisellä sivulla esitetään valuuttakurssitappioita katettavaksi 742 miljoonan markan edestä. Ymmärrän ihan hyvin, että valtio ei ole voinut omaa markkaansa lähteä suojaamaan. Se olisi ollut viesti markkinoille aikanaan, armoton signaali, että Suomen valtio ei luota omaan valuuttaansa. Ei valtio niin voi tehdä. Sen sijaan valuuttakurssitappiota, joka on määrältään lähes miljardi, pidetään itsestäänselvänä pikku juttuna rahoituksellisessa mielessä, verrataanpa sitä joihinkin paineisiin, joita täällä on syntynyt huomattavasti pienemmistä markkamääristä. Käytän tässä mittatikkuna viime joulukuun tapahtumia. Kun eduskunta lisäsi vaivaisella 300 miljoonalla markalla valtion menoja kohdistaen ne useisiin eri kipupisteisiin todella jakaen ohuita siivuja tärkeisiin kohteisiin, noita muutoksia tuolloin kauhisteltiin. Tulee väistämättä sellainen olotila, että ei olekaan viime kädessä kysymys siitä, paljonko jokin hyvä asia maksaa, vaan kuka siitä päättää. Esimerkiksi Tielaitos-kysymykseen löytyi 700 miljoonaa markkaa sukanvarresta. Eduskunnan päätöksillä tällaisia 700 miljoonan potteja ei löydy millään. Kysymys on asemavallasta, päätösvallasta, kenen päätöksellä päätetään rahaa kohdistaa hyviin hankkeisiin, eikä niinkään, paljonko rahaa niihin on käytettävissä.

Saattaa tuntua myös erittäin pieneltä asialta valtion talouden kannalta, kun tässä yhteydessä kiinnitän huomiota Kansallisteatterin peruskorjaushankkeeseen, joka on 220 miljoonaa markkaa, mutta asianosaisten kannalta kysymys on erittäin suuresta asiasta, todella dramaattisesta asiasta. Kansallisteatterin valtionapu on 40 miljoonaa vuodessa, ja nyt, kun se pakotetaan ottamaan 220 miljoonaa markkaa lainaa, lainan korot jo pelkästään ovat 15 miljoonaa markkaa vuodessa ja lyhennykset päälle. Olemme hyvin nopeasti tilanteessa, että Kansallisteatterin valtionosuus pitäisi lähestulkoon kaksinkertaistaa. Näin suuresta asiasta on kysymys teatterin kannalta.

Tämä homma pitää kuitenkin hoitaa. Nyt lisätalousarvioesityksessä on opetusministeriön pääluokan kohdalla aika pienin kirjaimin ja lyhyesti sanottu, että vakuus annetaan lainanottoa varten, ja kun valtio on takaajana, ei tarvita vastavakuutta. Sitten siellä on yksi lause perässä, että viulut on tarkoitus maksaa veikkausvoittovaroista. Silloin tullaan sellaiselle kentälle, jossa perinteiset edunsaajat joutuvat ankaraan ristiriitatilanteeseen. Nämä pienet rahoituskulut valtion budjetin kannalta muuttuvat erittäin suuriksi edunsaajien rahankäytön kautta peilattuna. Tässä mielessä tuntuu hirveän epäloogiselta, että sellaisena aikana, kun valtio maksaa omia velkoja pois, budjetit ovat ylijäämäisiä, valtionapulaitos pakotetaan lainanottoon. Olisi muitakin vaihtoehtoja ollut, jolloin olisi voitu välttyä aivan turhilta rahoituskustannuksilta.

Kun valtiovarainvaliokunnan mietinnössä todetaan, että valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että veikkausvoittovarojen edunsaajien keskinäisiä jakosuhteita saattavat muuttaa esimerkiksi voittovaroilla rahoitettavat rakennus- tai muut vastaavat hankkeet, ymmärrän, että tällä vähän vihjataan mahdollisesti Kansallisteatterin isoon investointiin. Kyllä sydämestäni toivon, että eduskunta jatkossa budjettiasioita käsitellessään pitäisi johtotähtenä sitä, että tällaiset poikkeuksellisen suuret investoinnit, joita lähinnä viime aikoina on kohdistunut esimerkiksi oopperan eläkekatteisiin tai tässä tapauksessa Kansallisteatteriin, jotka hommat pitää hoitaa, hoidettaisiin sillä tavalla, että veikkausvoittovarojen lainmukaiset edunsaajat eivät tästä kärsisi. Edunsaajien joukkoonhan on uitettu muunkinlaisia valtion menoja rahoitettavaksi sellaisena aikana, kun valtion talous oli tiukoilla. Silloin se oli perusteltua. Sen jälkeen jopa valtiontilintarkastajat ovat kiinnittäneet asiaan huomiota, että niin ei sovi eikä pidä enää jatkossa menetellä, ja tällä linjalla on eduskuntakin ollut viime joulukuussa budjettimietintöä sorvatessaan.

Tämän vuoksi valtiontalouden kannalta pienestä asiasta näinkin pitkään halusin puhua. Olisin suorastaan toivonut, että tässäkin yhteydessä valiokunta olisi todennut, että mainittujen hankkeiden toteuttaminen ei saisi muuttaa edunsaajien keskinäisiä jakosuhteita. Silloin siinä olisi ol-

lut oikeampi etumerkki, mutta en katso, että tässä on vielä mitään vahinkoa tapahtumassa tai tapahtunut. Päinvastoin eduskunta voi puuttua, ja varmasti puuttuukin, näihin asioihin milloin tahansa.

Sitten kysymykseen, onko valtiovarainministeri jäänyt yksin. Ei varmasti ole. Sehän olisi käytännössä merkinnyt hallituksen kaatumista. Vaikka valtiovarainministeri on vahva ministeri, ei hän yksin kuitenkaan näitä vankkureita vedä. Sen sijaan me kansanedustajat olemme halunneet selvästi ja asiallisesti viestittää hallitukselle, että perustuslain mukainen budjettivalta on ja pysyy eduskunnalla. Täällä on lainattu mietinnön lausumia ja ehkä leipätekstiäkin. Mielestäni pääluokan Valtionvelka kohdalla on niin hyvä kirjaus, että sen voi edelleen toistaa: "Valiokunta toteaa, että valiokunta korostaa eduskunnan käsittelemän hallitusohjelman ensisijaisuutta ja sen noudattamisen tärkeyttä sekä eduskunnan asiasta talousarvion mietintöjen yhteydessä tekemiä kannanottoja." Tämä on selvää tekstiä.

Yleisesti ottaen hallitus on siis hoitanut maan asioita erinomaisesti. Siltä osin kuin täällä mielialat ovat kuumenneet, on pikemminkin ollut kysymys hallituksen ajoittain ajamasta telaketjulinjasta. Eduskunnan ja hallituksen yhteistyön sujuvuuden kannalta toivoisin hallituksen valitsevan jatkossa useammin urheilusta, nimenomaan jääkiekosta, tunnetun myötäkarvataktiikan. Suuret asiat ovat maan kannalta niin hyvässä asennossa, että hallituksen luulisi kannattavan käyttää hivenen energiaa myös päätöksentekoilmapiirin kohentamiseen. Niin tekemällä ei valtiovarainministerinkään tarvitsisi tuntea oloaan niin kovin yksinäiseksi.

[16] **Pentti Tiusanen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saariselle toteaisin, että on tietysti Helsingin sisäinen asia, jos se haluaa uusia omaa satamaansa ja siirtää kapasiteetin toisaalta, mutta että se tavoittelee miljoonia tonneja lisäkapasiteettia, on valtakunnallinen kysymys, johon ed. Saarinenkin viittasi ja joka pitäisi yhdessä selvittää ja katsoa, mitä se vaikuttaa muualle Suomeen. Myöskin valtiovarainvaliokunnan lausumassa on huoli Ratahallintokeskuksen kohdassa ratojen kunnosta, ja mikäli miljardeja menee yhteen pisteeseen, se on muualta pois.

[17] **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Meillä on käsiteltävänä harvinaisen laajamerkityksinen lisätalousarvio ja myöskin mielestäni hyvin merkittävä valtiovarainvaliokunnan mietintö. Täällä on jo monessa yhteydessä viitattu valtionvelkakysymykseen. Minäkin aloittaisin siitä. Mielestäni on aivan selvästi erilaisia painotuksia eri poliittisten puolueiden ja eräiden keskeisten taloudellisten vaikuttajien välillä siitä, mitä hallitusohjelmassa painotetaan. Mielestäni valtiovarainvaliokunta on aivan oikein kiinnittänyt asiaan huomiota ja todennut, mitä hallitusohjelmassa sanotaan. Vaikka sitä on jo lainattu, lainaan vielä sitä puheenvuoroni aluksi: "Valtion omaisuuden myynnistä saatavat tulot ohjataan ensisijaisesti valtionvelan lyhentämiseen, tutkimus- ja kehitystyön saavutetun menotason turvaamiseen sekä Suomen Teollisuussijoitus Oy:n toimintaedellytysten vahvistamiseen."

Voisi ajatella, että jos valtionvelan lyhentämisen mahdollisuudet olisivat jotenkin supistuneet viime vuodesta, kun hallitusohjelmaa tehtiin, niin olisi voinut ymmärtää valtioneuvoston periaatepäätöksen 26. toukokuuta, jolla kiristettiin sanamuotoa niin, että myyntituloja käytetään ainoastaan valtionvelan lyhentämiseen periaatepäätöksessä mainittuja määrärahoja lukuun ottamatta. Mutta kun on käynyt päinvastoin. Kun me seuraavana asiana käsittelemme Sonera Oyj:n valtion omistusosuuden vapauttamista, mikä tarkoittaa, että valtio voi myydä vaikka kokonaisuudessaan, jos niin halutaan, Sonera Oyj:n, mikä antaa valtiolle mahdollisuuksia ainakin 10 miljardin, toivottavasti enempiinkin, tuloihin, niin valtioneuvoston periaatepäätös ei ole oikein sopusoinnussa hallitusohjelman kanssa, ja minun mielestäni se on erittäin tärkeä asia.

Toinen asia on se, kuinka pitkälle me yleensäkin voimme noudattaa hallitusohjelmaa, kun taloudelliset tilanteet jatkuvasti muuttuvat. Tällä kertaa onneksi me olemme siinä tilanteessa, että talous paranee kovaa vauhtia. Talouskasvu on selvästi voimakkaampaa kuin hallitusohjelmaa tehtäessä voitiin arvioida. Mitä erityisesti tulee verotuloihin, me tiedämme, että verotulojen tuotto tulee olemaan merkittävästi suurempi, kuin hallitusohjelmaa tehtäessä arvioitiin.

Onhan meillä ollut samanlaisia tilanteita, mutta onneksi nyt me olemme siinä tilanteessa, että talous kasvaa nopeammin kuin on odotettu. Esimerkiksi kun ed. Pekkarinen oli hallituksessa 91—95, kaikki talousennusteet menivät nurin, mutta menivät vain toisin päin, eli me ajauduimme lamaan, jota kukaan ollut pystynyt arvioi-

maan silloin, kun 90—91 keväällä sitten vaalien jälkeen hallitusohjelma tehtiin. (Ed. Pekkarinen: Ei pidä paikkaansa!) Silloinhan koko hallitusohjelma, ed. Pekkarinen, jouduttiin romuttamaan.

Mutta, puhemies, minun mielestäni tärkein viesti kuitenkin on nyt se, että pitää miettiä hallitusohjelmaa myöskin uudelta kannalta silloin kun me tiedämme, että taloudelliset tilanteet muuttuvat, muuttuvat ne nyt parempaan tai huonompaan suuntaan, ja niin kuin sanoin, onneksi nyt parempaan suuntaan.

Mitä tulee eri henkilöiden painotuksiin, me olemme täällä eduskunnassa usein kuulleet valtiovarainministeri Niinistön painotuksen, jonka mukaan valtionvelka ei ole se kaikkein tärkein asia hallitusohjelmassa, vaan tärkein on se, että menot pidetään vuoden 99 tasolla. Nyt kun olen seurannut valtiovarainministeriön virkamiestenkin lausuntoja, olen ollut huomaavinani, että on esitetty aivan korkeimman johdon taholta, ei ministeri Niinistön vaan korkeimman virkamiesjohdon taholta, tavoite, että valtionvelka supistetaankin ei niin kuin hallitusohjelmassa sanotaan 50 prosenttiin vaan jopa alle 25 prosentin. Tämä on erittäin kunnianhimoinen saavutus, ja me kaikki ymmärrämme, että siinä on hyviä puolia. Päästään eroon korko- ja kuoletusmenoista, kun me pääsemme tällaiseen saavutukseen. Mutta samanaikaisesti on sanottava, että meillä on suuria kipupisteitä tässä yhteiskunnassa, ja meidän pitää pystyä ne hoitamaan tasapainoisesti samanaikaisesti, kun me valtionvelkaa lyhennämme. Siinä mielessä tietysti tulee kysymykseen, kuinka realistista on, että nykyisessä taloudellisessa tilanteessa menokatto todella reaalisesti pidetään vuoden 99 menojen tasolla. Minun mielestäni tämä on kysymys, jota me joudumme varmasti täällä eduskunnassa vielä useaan kertaan pohtimaan.

Kun lisätalousarviossa hallitus ilmoitti, että verotuloja tulee kertymään noin 6 450 miljoonaa markkaa enemmän kuin talousarviossa arvioitiin, niin jo tällä hetkellä tätä lukua on nostettu niin, että eräät arvioivat verotuloja kertyvän 8—10 miljardia markkaa enemmän tänä vuonna, kuin mitä talousarviota tehtäessä arvioitiin. Tietysti yksinkertainen tapa olisi pistää paitsi kaikki myyntitulot valtionyhtiöistä myöskin kaikki ylijäämä valtionvelan maksamiseen.

Puhemies! Asia ei ole kuitenkaan näin yksinkertainen poliittisesti. Olen monta kertaa miettinyt, miten erityisesti kokoomuspoliitikot ovat sitä mieltä, että meillä ei yhteiskunnassa työttömillä ja eläkeläisillä ole ongelmia, meillä taloutta vain pitää hoitaa. Taloutta pitää hoitaa. Se on tärkeää. Mutta samanaikaisesti ei pidä luoda sellaista tilannetta, jossa pieni- ja keskituloiset eläkeläiset ja työttömät kokevat, että heidät unohdetaan koko ajan, kun keskustellaan verohelpotuksista ja yleensä elintason parantamisesta.

Puhemies! Hallitusohjelmassa, niin kuin me kaikki kansanedustajat tiedämme, on paljon muitakin kohtia kuin valtionvelan alentaminen alle 50 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Se on muuten valtionvelka, joka hallitusohjelmassa todetaan, ei niin kuin ed. Uotila totesi Emu-velka. Emu-velkahan on vähän eri asia, kuten toisaalta menokaton pitäminen vuoden 99 menojen tasolle reaalisesti. Hallitusohjelmassa todetaan muun muassa, että hallitus kiinnittää erityistä huomiota köyhyyden ja syrjäytymisen torjumiseen ja kaiken kaikkiaan, että hallituspolitiikan päätavoite on työllisyyden parantaminen, mikä edellyttää vakaan talouskasvun turvaamista.

Jos sitten ajatellaan työllisyyden parantamista, niin tässähän tänään tulevat työttömyystilastot. En ole kuullut, mikä se tilanne on. Mutta, puhemies, me olemme kaikki kuitenkin havainneet, että työministeriön tilastojen mukaan me olemme juuttuneet tuollaiselle 320 000—330 000 työttömän ihmisen tasolle, ja minun mielestäni se on aivan liian korkea. Oma käsitykseni on, että kun me olemme odottaneet palveluihin uusia työpaikkoja, niin palveluihin ei synny uusia työpaikkoja, jos ihmisten ostovoima on heikko, jos palveluilla on korkea arvonlisävero ja esimerkiksi ruoalla on korkea arvonlisävero.

Kyllä jos minä saisin päättää yksinäni, miten verohelpotuksia tehtäisiin, niin suuri osa annettaisiin, niin kuin hallitusohjelmassa sanotaan, ansiotuloverotuksen alentamisena lähinnä pieni- ja keskituloisille, jolloin heidän ostovoimaansa ja heidän mahdollisuuksiaan käyttää palveluja, lisättäisiin, ja samanaikaisesti sitten myöskin ruoan arvonlisäveron alentamisena. Jos ja kun sen vaikutus on 800 miljoonaa markkaa vuositasolla, sillä olisi vaikutusta jokaisen suomalaisen elämään, ja minun mielestäni 800 miljoonaa on kuitenkin suhteellisen pieni siitä käyttövarasta, mikä meillä tällä hetkellä on. Edelleen kannatan joidenkin palvelualojen arvonlisäveron alentamista, jonka ministeri Niinistö on ainakin tähän asti torjunut. Uskoisin, että tällä paketilla — siis pie-

ni- ja keskituloisten verohelpotuksilla, ansiotuloverohelpotuksilla, mukaan lukien työttömät ja eläkeläiset, ja sen lisäksi ruoan arvonlisäveron ja eräiden palvelujen arvonlisäveron alentamisella — me saisimme aikaan todella parempaa työllisyyttä kuin tähän asti on onnistuttu.

Joku vikahan meillä on, ja minä en usko siihen, että Suomesta puuttuu joustoja. Päinvastoin me olemme ehkä lukeneet kaikki saman työministeriön tilaston, jonka mukaan vuodelta 1997 Suomessa oli kaiken kaikkiaan 239 000 yrittäjää ja vakinaisessa työsuhteessa oli 1 225 000 suomalaista. Mutta, puhemies, työttömyyskierteessä eli jatkuvassa työnhaussa oli 1,1 miljoonaa suomalaista. Heille töitä tuli keskimäärin vuodessa 4,8 kuukautta, ja heidän keskimääräinen ansionsa tästä 4,8 kuukaudesta oli 33 000 markkaa. Eli tässä me näemme, 1,1 miljoonaa ihmistä oli vuonna 97 jatkuvassa työnhaussa, ja jos nyt joku oikeistolainen täällä vielä väittää, että kyse on nimenomaan joustojen puutteesta, niin lukekoon työministeriön omia tilastoja. Ei Suomessa ole joustoista puutetta. Suomessa on ostovoimasta pulaa, jotta palveluihin saataisiin työllisyyttä ja palveluja pystyttäisiin käyttämään.

Puhemies! Kun aina lopuksi täällä erityisesti oikeiston edustajat viittaavat siihen, kuinka muualla maailmassa uusliberalismi jyllää ja kuinka joustoja lisätään ja kuinka hienosti menee — kaikkein tavallisin esimerkki on Amerikan Yhdysvallat — niin minä lainaan lopuksi Ruotsia. Ruotsissahan on eräs Euroopan jos ei maailman korkeimpia veroasteita mukaan lukien arvonlisävero. Ruotsin työttömyys oli viimeisen tilaston mukaan 4,1 prosenttia. Ruotsin budjetti on selvästi ylijäämäinen. Vaikka Ruotsi jäi Emun ulkopuolelle, kruunu on voimakkaasti vahvistunut, eikä niin, kuin Suomessa on annettu ymmärtää, että Ruotsin kruunu on joutunut suuriin vaikeuksiin. Ja, puhemies, ehkä kaikkein tärkeintä, Ruotsin sosialidemokraattinen hallitus on kaiken tämän hyvän lisäksi päättänyt myöskin eräiden hyvinvointipalvelujen parantamisesta, muun muassa lapsilisien nostamisesta, eläkeläisten ja työttömien aseman parantamisesta.

Puhemies! Tässä olisi suomalaisille mallia. Ei niin kuin Suomen valtiovarainministeriö ottaa koko ajan mallia kaikkein uusliberalistisimmista maista. Toivottavasti, puhemies, ed. Pekkarinen ei yhdy näihin uusliberalisteihin, kun hän seuraavan puheenvuoron käyttää.

[18] **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Kyllä liberaalia näkökulmaa tarvitaan varmasti taloudessakin, mutta ei todellakaan sellaista uusliberalistista hapatusta, joka rikkoo paljon siitä pohjoismaisen ja eurooppalaisenkin hyvinvoinnin perustasta, joka meitä pohjoismaalaisia ja eurooppalaisia on tuonut eteenpäin viimeisen parin—kolmenkymmenen vuoden aikana tavattoman hyvää vauhtia.

Minulla, ed. Elo, ei ole mitään tarvetta hypätä minnekään uusliberalistiseen leiriin, ei nyt eikä aiemmin eikä tästä edespäinkään. Siitä on turha varoitella. Sellaisen varoittelun tietysti kernaasti voi tehdä, mutta ehkä siihen ei nyt kovin suurta huolta tähänastisten näyttöjen perusteella ole ollut, eikä varmasti tästä edespäinkään.

Ainoa, mitä minä joudun pohdiskelemaan, on vain se, kun ed. Elokin peruslinjaltaan, talouspolitiikan linjaltaan, on varsin lähellä sitä, mitä keskusta viimeksi nyt puoluekokouksessaankin on papereihinsa kirjannut, niin hivenen ihmetyttää se, että kerta toisensa jälkeen ed. Elo tässä salissa tukee kuitenkin ratkaisuja, jotka ratkaisut — ne jos mitkä — ovat uusliberalistisia ratkaisuja. Tämä on pulma, ed. Elo, teidän puheittenne ja teidän nappikäyttäytymisenne välillä. Siihen ansaan te joudutte kerta toisensa jälkeen. Te ette ole kunnolla itsellenne selvittänyt sitä, mikä teidän paikkanne oikein on. (Ed. Elo: Kyllä on selvitetty!) Rohkeutta, rohkeutta, rohkeutta vielä kerran, ed. Elo, toimimaan sillä tiellä, joka tie selvästi rakentuu teidän sisimmästänne. Te olette pohjimmiltanne oikeudenmukaisen yhteiskunnan, hyvinvointiyhteiskunnan, voimakas puolestapuhuja. Muuttakaa puheet ja se tuntemus, mikä sisällänne asuu, käytännön teoiksi, ratkaisuiksi tässä salissa, kun asioista äänestellään.

Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kannatan ed. Ala-Nissilän tekemää ehdotusta. Sen jälkeen aivan muutama huomio tämän lisäbudjetin osalta.

Minäkin lähden liikkeelle siitä myönteisestä asiasta, joka täällä on tullut aamupäivän aikaan jo useissa puheenvuoroissa hyvin esille. Suomen talous kasvaa tavattoman nopeaa vauhtia. Se on hieno asia se, että ennusteet ovat menneet nurin, aivan kuten ed. Elo sanoi moneen kertaan. Muuten, ed. Elo, niin ne ennusteet vain menivät nurin jo vuonna 94 ja 95:kin. Jo silloin ne menivät nurin, jo silloin alkoi kasvu nousta sellaisiin lukemiin, että ei esimerkiksi 93 osattu likimainkaan ennustaa, mitä vuonna 94 tulisi tapahtumaan. (Ed. Elo: Ei myöskään 91!) — Aivan oikein, ihan

samalla tavalla ei osattu ennustella 90 tai 91, miten syvä lama tulisi olemaan. Mutta se ennusteista.

Nyt mennään kuitenkin hyvää vauhtia eteenpäin ja on syntynyt tilanne, jossa on samaan aikaan mahdollisuus toimia nyt jatkossa niin, että julkista velkaa lyhennetään jopa enemmän, kuin mihin muun muassa hallitusohjelmassa oli varauduttu, ja samaan aikaan kuitenkin voidaan myös verotusta keventää enemmän, kuin esimerkiksi hallitusohjelmassa oli sanottu. Voi olla, että tämä yhtälö ei jonkun korvaan välttämättä heti tunnu toimivalta, mutta kaikki edellytykset tämän yhtälön toimimiseen ovat nyt kyllä olemassa.

Sitä, että tähän on mahdollisuudet olemassa, tietyllä tavalla todistavat aivan viimeiset tilastotkin. Suomen julkisen velan bkt-osuus on tällä hetkellä Luxemburgin jälkeen koko Euroopan unionin kaikkein pienin: 40,9 prosenttia. Tällä hetkellä tuoreimman tilaston mukaan se on Luxemburgin jälkeen koko Euroopan unionin pienin bkt-osuus. (Ed. Elon välihuuto) — Se on nimenomaan julkinen velka, se on nimenomaan Emu-velka eli julkinen velka.

Myös julkisen velan supistamisvauhdissa Suomi on tällä hetkellä koko EU:n huippumaita. Irlannissa tuo velka lyhenee nopeampaa vauhtia kuin Suomessa. Kun Irlannissa viime vuonna julkisen velan määrä oli 52,4 prosenttia, ennustetaan sen tänä vuonna olevan 42,5 prosenttia. Suomessa vastaava luku oli viime vuonna 47,1, ja tänä vuonna se on äsken sanottu 40,9 prosenttia. Myös supistumisvauhti on siis tällä hetkellä hyvä, koko EU:n parhaasta päästä heti Irlannin jälkeen.

Kansainvälinen valuuttarahasto julkisti viime viikolla Suomea koskevan raportin. Tuo raporttihan osoitti selkeästi sen, että Suomen talouden kasvua kiihdyttää osaltaan se, että euro on niin heikko, että markka on devalvoitunut tavattoman nopeasti viime 1,5 vuoden aikana. Jopa näin sanottiin Imfin raportissa, että heikko euro nopeuttaa Suomen talouskasvua enemmän kuin minkään muun euroalueen talouden kasvua. Olen nähnyt toisenlaisiakin arviointeja asiasta, mutta Imfin raportin mukaan johtopäätös oli jopa näin kova.

Kun näin on, siitä mielestäni on tehtävissä pari johtopäätöstä. Ensimmäinen on se, että todellakin ensi vuonnakin ja seuraavanakin vuonna on pyrittävä siihen, että Suomen julkisen velan määrä laskee edelleenkin, supistuu edelleenkin, jonkin verran, että me julkisen velan supistumisvauhdissa jatkossakin pysyttelemme Euroopan kärkimaiden joukossa. Siihen meillä on edellytykset ja siihen meillä on erityinen syy nyt, kun heikko euro antaa meille ylimääräistä kasvuvauhtia. Nyt on varauduttava siihen, että euron kurssi muuttuu eikä meidän tiemme olekaan niin luistava tästä eteenpäin. Paras tapa varautua siihen on se, että julkisen velan määrää edelleenkin jonkin verran supistetaan, ei kuitenkaan niin kuin näyttää erityisesti ministeri Niinistöllä olevan linja. Hänhän lähtee siitä näköjään, että kutakuinkin kaikki se vara, mikä syntyy, käytettäisiin nyt julkisen velan lyhentämiseen.

Minusta on paikallaan, että veronkevennyksissä otetaan pitempi askel kuin hallitusohjelmassa on sanottu ja mikä on tähän saakka ollut hallituksen virallinen linja. Tosin hallituksen virallisen linjan tunnistamisessa on ollut aikamoisia vaikeuksia, kun sekä pääministeri että valtiovarainministeri ovat olleet keskenään näköjään eri mieltä siitä, mikä veronkevennyksen määrän pitäisi olla. Käsitykseni on, että kevennysvara tämän vaalikauden aikaan ei ole niin suuri kuin Kansainvälisen valuuttarahaston edustaja ilmoitti. Hänhän oli sitä mieltä, että se voisi olla hyvinkin kaksinkertainen Suomen aiemmin ilmoittamaan määrään. Mutta joka tapauksessa se on selvästi suurempi kuin hallituksen 10—11 miljardia markkaa vaalikauden aikaan. Ehkä näiden väliin sopivaan paikkaan se kevennysvara jonnekin sijoittuisi.

Jos verotuksen keventämisen varaa mitoitetaankin tähän tapaan sen määrän osalta, seuraava kysymys kuuluu: Miten se kevennysvara pitäisi painottaa erilaisiin tarpeisiin? Tässä kysymyksenasettelussa mielestäni on erittäin tärkeää pohdiskella sitä, ketkä suomalaiset tarvitsevat kulutuskysyntänsä lisäysmahdollisuuksia, keillä on kulutusmahdollisuuksia yllin kyllin, keillä on sellaista vaurautta, että he sen vaurautensa turvin kestävät tulevat talouden alamäetkin, ja keillä nämä asiat eivät ole tällä hetkellä kunnossa. Mielestäni tähän kysymykseen voi vastata selkeästi, että erityisesti nyt tuosta kevennysvarasta pitää kohdentaa siivut yhtäältä pieni- ja keskituloisten kansalaisten tuloverotuksen keventämiseen ja toisaalta sellaisiin toimiin, millä toimilla annetaan työtä niille, joilla ei työmahdollisuutta riittävästi viime vuosien aikaan ole ollut. On tavattoman tärkeää jo ajatellen varautumista heikom-

piinkin aikoihin, että edes tässä korkeasuhdanteen siivun oloissa ja ajoissa niiden ihmisten, joilla ei työtä juuri ole ollut, työn syrjään pääsemiseksi tehdään kaikki voitava.

Näistä lähtökohdista siis vielä kertaalleen: Työn antamisen ja työn tekemisen verotusta on kevennettävä, välillisiä työvoimakustannuksia on madallettava. Erityisesti työvaltaisen pk-sektorin suuntaan tulisi työllistämisen kynnyksen alentamisen kevennysvarasta suunnata merkittävä osa.

Tulo- ja varallisuusverotuksen osalta vielä kertaalleen: Ilman muuta pääpainon kevennyksissä tulisi nyt siis olla juuri äsken sanotuissa pieni- ja keskituloisissa kansalaisissa. Tämä ei tarkoita sitä, ettei inflaatiotarkistuksia pidä tehdä jatkossakin myös suurituloisimpien kansalaisten veronpidätystunnuksiin, ilman muuta näin, mutta varsinaisen kevennyksen pitäisi selkeästi painottua äsken kerrotulla tavalla.

Näiden seikkojen lisäksi, siis tuloverotuksen keventämisen äsken kerrotulla tavalla ja työllistämisen kustannusten alentamisen ohella, kevennysvaraa jää myös siihen, että valikoidusti kevennetään erilaisia kulutus- tai välillisiä veroja. Tällöin erityisesti mielestäni tulee kiinnittää kahteen seikkaan huomiota ylitse muiden, yhtäältä paljolti siihen samaan, mistä SAK eilen omassa julkisessa verokannanotossaan sanoi. SAK oli kantamassa huolta siitä, että monien seikkojen summana ihmisten työmatkojen kustannukset ovat nousemassa monessa tapauksessa aivan kohtuuttoman korkeiksi, että ne kustannukset, mitä työmatkoista aiheutuu, syövät monta kertaa ne tulonlisät, mitä pienistä tulotarkistuksista tai veronkevennyksistä muualla on seurauksena.

SAK esitti työmatkojen vähennysoikeuden erittäin radikaalia lisäämistä. Se on yksi tapa toimia, mutta sen ohella toinen, suurin piirtein samalla tavalla vaikuttava mutta ei vain ansiotyötä tekeville antava vaan muillekin suomalaisille veronkevennystä antava tapa on se, jos nimenomaan polttonesteiden hintoja alennetaan niillä konsteilla, jotka ovat hallituksen ja eduskunnan käsissä, elikkä nimenomaan veroa siellä keventämällä. Mielestäni, ja keskustan mielestä siis, hallituksen on kesän aikaan toimittava siten, että se ryhtyy toimiin polttonesteiden veron keventämiseksi. Ellei hallitus kesän aikaan budjettiriihissään tai vastaavissa yhteyksissään tällaista tee, hallitus voi varautua siihen, että kun eduskunta syksyllä kokoontuu, hallitus ensi töikseen saa vastattavakseen uuden välikysymyksen, joka liittyy samaan aihepiiriin. Tämä on tärkeä asia. Me emme unohda sitä, mitä täällä viime viikolla käydyssä välikysymyskeskustelussa ja äänestyksissä esille nostimme. Me emme sitä unohda. Siitä syystä vetoan hallitukseen, että se osan siitä kevennysvarasta todellakin kohdentaisi tähän tärkeään asiaan, joka paljolti on sitä samaa, mistä myöskin SAK eilisessä verokannanotossaan puhui.

Toinen tällaisen valikoidun välillisen verotuksen alentamisen kohta liittyy elintarvikkeisiin, niiden arvonlisäveron keventämiseen. Se, mistä päätettiin kesällä 94, jonka Lipposen hallitus kumosi vuonna 96, oli siis se, että elintarvikkeitten arvonlisävero laskettaisiin 12 prosenttiin. Silloinhan aikanaan tästä päätettiin. Hallitus sen kumosi. Nyt monien seikkojen yhteissummana on toimittava niin, että asteittain esimerkiksi vuosi ja prosentti -periaatteella lasketaan ruoan arvonlisäverotusta ihan siihen samaan, mistä aikanaan jo eduskunta kertaalleen päätti.

Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti vielä kajoan kahteen asiaan. Ensimmäinen näistä on paljon puhuttu kuntatyönantajan kelamaksu. On tavattoman ilahduttavaa, että nyt näköjään hallituspuolueiden piirissä monet pohdiskelevat sitä, oliko sittenkin väärin, että kuntatyönantajan kelamaksuun ei tehty kunnon tarkistusta alaspäin. Keskustan eduskuntaryhmässä toivotaan nyt kovasti, että kesän aikaan myös tässä asiassa hallitus ryhtyy niihin toimiin, joista sen monet edustajat kentällä puhuvat kaiken aikaa sinänsä oikean suuntaista tekstiä. Tässä on toiminnan ja ratkaisujen paikka ja sija.

Viimeinen huomio ja yksityiskohta liittyy puolustushallinnon hankintoihin tässä lisäbudjettiesityksessä. Toisin kuin hallitus on keskuudessaan julki aikanaan lausunut, on nyt syntymässä tilanne, jossa leikkaukset tulevat koskemaan selkeästi kotimaista puolustustarviketeollisuutta ja sille suuntautuvia hankintoja. Tämä ei voi olla missään mielessä hyvä, ei kotimaisen työllisyyden kannalta hyvä ratkaisu, ei alan teollisuuden kannalta hyvä ratkaisu. Olisi nyt aivan välttämätöntä, niin kuin keskusta vastalauseessaan sanoo, että viimeistään syksyllä toisen lisäbudjetin yhteydessä hallitus tähän seikkaan kajoaisi ja toisi lisäbudjetissa tarvittavat määrärahat, jotka turvaisivat riittävän teollisuuden ja riittävän työllisyyden koko Suomen kannalta niin tärkeällä toimialalla, puolustustarviketeollisuuden alalla. Me

emme ole tässä asiassa, tällä toimialalla, mikään maailmanmahti, emme sellaiseksi pyri. Meille suomalaisille ja Suomelle on tärkeää se, että tällä teollisuudenalalla kuitenkin Suomella on kohtuulliset valmiudet, kohtuullinen kapasiteetti, sellaiseen tuotantoon, mitä oma puolustushallinto tarvitsee.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

---

19 **Timo Ihamäki /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarisen puheenvuorossaan viimeiseksi ottamasta aiheesta, kotimaisen puolustustarviketeollisuuden tilasta, olen täsmälleen samaa mieltä. Puolustustarviketeollisuushan alkaa nyt olla henkitoreissaan. Kun ei ole rahaa, sillä ei ole myöskään tilauksia. Kun ostaja on Suomen puolustusvoimat eikä juuri muuta ostajaa näy, jos ei mitään osteta, kenties teollisuudenkin huonosti käy. Vuorineuvos Mattsonin komitea esitti 200—300 miljoonan markan satsausta, mutta valtioneuvosto on reagoinut todella vaatimattomasti näihin tarpeisiin. Jos tätä asiaa ei hoideta, se aiheuttaa kotimaisen puolustustarviketeollisuuden alasajoa, työttömyyttä ja paljon osaamisen menettämistä Suomesta. Tämä asia on lähitulevaisuudessa pakko ottaa vakavasti.

20 **Mikko Elo /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! On aina mielenkiintoista kuunnella ed. Pekkarisen näkemyksiä. Hän on hyvä asiantuntija, joka on aikaisemmin toiminut muun muassa valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajana. Toisaalta tietysti ed. Pekkarisen näkemyksiin eduskunnassa aina liittyy se, että hän johtaa myös opposition suurinta ryhmää, ja siinä mielessä ed. Pekkarinen voi heitellä herjoja vähän joka suuntaan, koska hän kuitenkin johtaa nimenomaan oppositioryhmää.

Ed. Pekkarinen, minulla on monia sellaisia painotuksia, jotka poikkeavat valtiovarainministeri Niinistön ja valtiovarainministeriön näkökulmista. Se on ihan totta. Mutta ainoa tapa on tietysti pyrkiä puhumalla vaikuttamaan. Tämähän on, ed. Pekkarinen, parlamentti, ja parlamentin kautta yritetään vaikuttaa — minä niin kuin monet muutkin sosialidemokraattiset kansanedustajat. Me toivomme, että sillä on vaikutusta. Toisaalta ed. Pekkarinen tietää aivan hyvin pitkäaikaisena kansanedustajana, että meillä on tietyt säännöt jokaisessa ryhmässä, myös keskustan ryhmässä, joiden mukaan me toimimme, ja ainakin minä haluan pitää näistä säännöistä kiinni.

Puhemies! Ihan lopuksi ed. Pekkarisen puheenvuoroon. (Puhemies koputtaa) Ed. Pekkarinen oli myös suurten veronkevennysten kannalla. Miten ed. Pekkarinen suhtautuu suhdannekehitykseen, (Puhemies koputtaa) joka tällä hetkellä on menossa?

21 **Kari Rajamäki /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tulevasta tulopoliittisesta pöydästä tosiaan eivät voi olla poissa pitkäaikaistyöttömät ja eläkkeensaajat. Esimerkiksi eläkkeensaajien reaalitulokehitys suhteessa palkansaajiinhan on jäänyt selkeästi jälkeen. Tarvitaan tietysti eläkepuolella tapahtuvia korjauksia mutta myös muiden veroelementtien tarkempaa arviointia kohtaannon kannalta tulonjakomielessä. Hyvin tärkeätä on myös nimenomaan ymmärtää, että köyhyyden vastaista parasta taistelua on juuri pitkäaikaistyöttömyyden katkaiseminen, mihin ed. Elo aikaisemmin puuttui. Tällöin pienet tulot tulee saada verottomiksi, että suositaan myös pätkätyön tekemistä. Tältä osin tulee tietysti polttoaineiden hinta ja työmatkakustannukset laajasti ottaa huomioon, eli kyseessä eivät voi olla vain ansiotuloasteikossa tapahtuvat järjestelyt.

22 **Kari Uotila /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen aivan oikein verolinjauksessaan korosti verohelpotusten kohdistamista pieniin tuloihin. Olisin kyllä toivonut hänen vielä selkeämmin toteavan muun muassa työttömien aseman, työttömien, jotka ovat jääneet ulos esimerkiksi niin sanotusta kannustinvähennyksestä. Varmaan tämä oli pelkkä unohtaminen.

Toinen huomio kiinnittyy elintarvikkeiden arvonlisäveron alentamisehdotukseen. Mikäli hallitusohjelmaa aiotaan tarkentaa siltä osin, että ryhdytään puhumaan suuremmista kevennyksistä kuin 10—11 miljardia, minusta on aivan aiheellista ottaa välillinen verotus keskusteluun siinä yhteydessä, niin polttoainevero kuin elintarvikkeiden arvonlisäverokin. Mutta olisin kyllä ed. Pekkarisen kanssa eri mieltä siinä, että mikä-

li elintarvikkeiden arvonlisävero haluttaisiin alentaa 12 prosenttiin, se pitäisi kyllä tehdä kerralla, ottaa se miljardimäärä kerralla verotuotoista pois, kestää se kolaus, (Puhemies koputtaa) koska asteittain toteutettuna olisi pelko, että se menee katteisiin ja jäisi tulematta kuluttajien (Puhemies koputtaa) eduksi.

23 **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä työttömiin tulee, yritin painottaa sitä, että erittäin merkittävä siivu siitä liikkumavarasta, mikä on, tulee käyttää työllistämiskynnyksen madaltamiseksi niin, että erityisesti niitä, joilla työtä ei ole, voitaisiin työllistää. Tämän lisäksi se, mitä teidän hallituksenne teki vuonna 96, kun heititte työttömät pois kokonaan ansiotulovähennyksen piiristä, oli väärä ratkaisu. Olen niin monta kertaa sitä vääräksi täällä haukkunut, että en nyt viitsinyt enää tässä yhteydessä sitä sanoa. Olen samaa mieltä siitä, ed. Uotila, mitä esititte; sen vastaisesti olette tainnut joutua joskus itse toimimaan.

Ed. Elo, mitä tulee siihen, olenko suurten veronkevennysten kannalla, luulen, että keskustan — ehkä tuntuu yllättävältä — käsitys siitä, mikä kevennysvara verotuksessa on, olen huomannut, on aika lähellä sitä, mistä teidän pääministerinne puhuu. Emme ole näitten suurten kevennysten kannalla, joista Imf meille antaa ohjeita, mutta kuitenkin (Puhemies koputtaa) suurempien kuin 10—11 miljardia. Se voi olla jotain 15 miljardia, (Puhemies koputtaa) ja silloin painotus, niin kuin kerroin, mielestäni on ihan oikea.

24 **Reijo Laitinen /sd:** Arvoisa herra puhemies! Ihan muutamiin asioihin liittyen käsiteltävään lisätalousarvioon.

Ensinnäkin ed. Pekkarisen puheenvuoroon: Siinä oli varsin monta hyvää, kannatettavaa kohtaa, jotka hän esille nosti, eikä kaikkein vähiten puolustusmäärärahojen raju alasajo, joka kohdistuu erityisesti kotimaiseen puolustusvälineteollisuuteen. Tässä asiassa ed. Pekkarisen kanssa olemme kyllä, luulen, samaa mieltä. Me koemme tuolla omassa maakunnassamme sen kyllä hyvin karvaana työpaikkojen menetyksenä. Palaan tähän asiaan vähän myöhemmin.

Kaiken kaikkiaan täytyy sanoa, että kyllähän oppositiojohtaja Pekkarisen puheenvuoroista hehkuu asiantuntemus silloin, kun puhutaan rahapolitiikasta, talouspolitiikasta, finanssipolitiikasta ylipäätään. Tietenkin kun keskustassa nyt mietitään, kenestä Suomen Pankkiin johtajaa esitetään, ainakin Keski-Suomesta päin näkisin asiaa sillä tavalla, että ed. Mauri Pekkarinen olisi toivottavasti käytettävissä ja keskusta hänet ehdolle asettaisi. Näen asian sillä tavalla, että Suomen Pankissa tarvitaan aivan ehdottomasti pitkän linjan kokemusta ja asiantuntemusta, myöskin käytännön kokemusta, pitkäaikaista kokemusta eduskuntatyöstä.

Mutta itse asiaan. Lisätalousarvion osalta aika tavalla keskustelua on käyty valtion palkkamäärärahojen riittämättömyydestä. Se keskustelu on ollut oikean suuntaista. Minusta jollakin tavalla, niin kuin lähetekeskustelussa jo totesin, on moraalitonta se, että valtio työnantajana ei budjetoi sopimuksen mukaisia palkantarkistuksia valtion palkkalistoilla oleville työntekijöille.

Valtiovarainvaliokunta toteaa mietinnössään: "Perustuslakivaliokunta on antamassaan lausunnossa katsonut, että sopimusratkaisun menoja lisäävien vaikutusten huomioon ottamiselle lisätalousarvioesityksessä ehdotetulla tavalla ei yleisesti ole valtiosääntöoikeudellisia esteitä." Teksti jatkuu näin: "Perustuslakivaliokunnan mielestä ehdotettua menettelyä ei kuitenkaan voida pitää talousarvion täydellisyysperiaatteen mukaisena, jos on tiedossa, että hallinnonala tai virasto ei voi sille ehdotetulla lisämäärärahalla ja siltä edellytetyillä toimintamenosäästöillä suoriutua palkkaratkaisuista johtuvista sidotuista menoistaan ilman uuteen lisätalousarvioon otettavaa määrärahan lisäystä."

Täältä lähtee tietysti nyt tämä ponsi, joka valtiovarainvaliokunnassa on muotoutunut ja jossa lähdetään siitä, että hallituksen on annettava eduskunnalle syyskuun loppuun mennessä toinen lisätalousarvio, jossa otetaan huomioon virka- ja työehtosopimusten vaikutus palkkamäärärahoihin. Itse edustin käsittelyssä sitä linjaa, että olisi voitu menetellä myöskin sillä tavalla, että otetaan suoraan palkkamäärärahat lisätalousarvioon. Mutta hyväksyin keskustelujen kautta tämän muotoilun, mikä nyt on syntynyt, mutta se edellyttää sitä, että näin myös hallitus toimii, ettei tämä jää vaan ponnen varaan.

Poliisitoimen osalta me tiedämme sen, että määrärahat ovat riittämättömiä. Poliisiministeri Häkämies jaostossa hyvin yksikantaan totesi sen, että lisämäärärahaa tarvittaisiin noin 60 miljoonaa markkaa ja jos ei sitä tule pitäen sisällään myöskin sopimuksen mukaiset tarvittavat palkkamäärärahat, vaje poliisitoimessa on noin 17

miljoonaa markkaa ja joudutaan tekemään jonkinlaisia järjestelyjä, kuitenkin niin että ketään ei lomauteta eikä irtisanota, niin kuin yleisestikin ottaen hallitus on linjannut, että valtion palveluksessa olevia työntekijöitä ei lomauteta eikä irtisanota, mutta tämä koskee vain vakinaisessa virka- ja työsopimussuhteessa olevia työntekijöitä, ei siis määräaikaisia. Minä pelkään, että eri hallinnonaloilla määräaikaisia työsuhteita ei jatketa, vaan sitä myöten kun määräaika on päättymässä, ne puretaan pois.

Tosiasia on se, että meillä asukastiheyteen verrattuna Pohjoismaista on vähiten poliiseja. Minä en ole mikään poliisivaltion kannattaja, mutta tunnistan ja tiedän ne ongelmat, mitä suomalaisessa yhteiskunnassa on silloin, kun puhutaan turvallisuudesta. Se edellyttää kyllä sitä, että meillä on riittävän hyvät ja tehokkaat poliisivoimat. Nyt asianlaita ei näin ole. Toimintamäärärahoja on leikattu niin reippaasti. Se on vaikuttanut muun muassa omassa maakunnassa sillä tavalla, että on kalustopulaa. Poliisit joutuvat eräillä alueilla jopa ajamaan omalla yksityisautollaan virkatehtävissä — eihän se voi näin olla — kun ei ole riittävästi kalustoa. Tähänkin on lausumaehdotus sisällytetty. Se lähtee siitä, että poliisitoimen määrärahat tulee arvioida luotettavasti talousarvion yhteydessä. Edellytän sitä, että hallitus tähän suuntaan myöskin toimii.

Puolustusministeriön hallinnonalan osalta olen paasannut ja puhunut tavattoman paljon niin täällä salissa kuin myöskin puolustusvaliokunnassa ja turvallisuus- ja puolustusjaostossa. Tässä yhteydessä on pakko lainata Lipposen toisen hallituksen hallitusohjelmaa 13.4.99, jossa todetaan seuraavaa: "Kotimaisen puolustusmateriaaliteollisuuden toimintaedellytykset pyritään turvaamaan sekä riittävillä kotimaisilla tilauksilla ja tuotekehityshankkeilla että edistämällä alan kansainvälistä yhteistyötä."

Nyt tilanne on se, että itse asiassa nimenomaan kotimaiselle puolustustarviketeollisuudelle osoitettuja määrärahoja on reippaasti leikattu. Meillähän istui vuorineuvos Björn Mattssonin johtama puolustusmateriaaliteollisuuden kehittämistä selvittävä toimikunta, joka jätti mietintönsä elokuussa 99. Mietintö oli yksimielinen, ja siinä oli edustus myöskin valtiovarainministeriöstä. Tässä loppuraportissa lähdettiin siitä, että täytyy kohdentaa puolustushallinnon pääluokan kautta kotimaiselle teollisuudelle vuosittain noin 200—300 miljoonaa markkaa lisää määrärahaa silloiseen eli vuoden 99 tasoon nähden.

Mitä on sen jälkeen tapahtunut? Itse asiassa tämä yksimielinen raportti on laitettu hyllylle pölyttymään valtiovarainministeriössä eikä se näy hallituksen esityksessä millään tapaa. Itse asiassa on käynyt päinvastoin. Kun käsittelimme kehysbudjettia, siellä esitettiin leikattavaksi puolustusmateriaalimäärärahoja, joita oli kohdennettu kotimaiselle puolustustarviketeollisuudelle, 290 miljoonaa markkaa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että gäppi, jos kehykset sellaisinaan toteutuisivat, olisi 490—590 miljoonaa markkaa. Se tarkoittaa sitä, että sillä ajetaan kotimainen puolustusvälineteollisuus alas. Alasajo on jo alkanut. Yt-neuvottelut monissa tuotantolaitoksissa ovat käynnissä, ja henkilöstöä on vähennetty ja vähennetään satamäärin. Se ei koske pelkästään Jyväskylää eikä Keski-Suomea. Se koskettaa muun muassa ed. Vihriälän vaalipiiriä erittäin merkittävästi, Lapuan tehdasta. Se koskettaa myöskin Hämettä, se koskettaa itse asiassa hyvin laajasti koko rakasta isänmaatamme ja laittaa itsenäisen puolustuskykymme hyvin kyseenalaiseksi, ellei omaa kotimaista teollisuutta ole. Se on ristiriidassa sen kanssa, mitä eduskunta on useampaan kertaan päättänyt. Eduskunta on päättänyt, että kotimaiset hankinnat nostetaan nykyisestä noin 15 prosentin tasosta noin 50 prosenttiin. Tällä juoksulla näin ei tule tapahtumaan, vaan käy juuri päinvastoin.

Tiedän sen, että parastaikaa selvitellään ja neuvotellaan asiaa ja on työryhmä, joka on tätä käsitellyt, ilmeisesti istunut ministeri Enestamin johdolla. Se on tehnyt esityksensä, jota käsiteltiin viime perjantaina talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa, mutta se jäi siellä valitettavasti pöydälle. Toisaalta ihmettelen ministeri Enestamin julkisia kannanottoja, joissa hän itse asiassa vähän syyttää oikeastaan myöskin eduskuntaa siitä, että poliitikot sorsivat puolustusvälineteollisuuden töitä. Jos joku taho niin tämä eduskunta on ottanut tämän asian osalta kantaa useita kertoja.

Aika nurinkurista oli nyt käsiteltävänä olevan mietinnön käsittely viime viikolla valtiovarainvaliokunnassa, jossa ministeri Enestamin oman puolueen edustaja, Rkp:n edustaja, esitti, että sellaista kannanottoa, mikä oli turvallisuus- ja puolustusjaostossa yksimielisesti syntynyt, ei voida kirjata. Siinä lähdettiin siitä, että annettavassa seuraavassa lisätalousarviossa ja tulevissa ta-

lousarvioissa tämä monttu katetaan ja osoitetaan riittävät määrärahat kotimaiselle puolustustarviketeollisuudelle. Hänen oma puoluetoverinsa toimi niin — valitettavasti sai aika tavalla tukea kokoomuksen puolelta — että se johti siihen, että tämä lausuma, mikä mietintöön tuli, ei ole sellainen kuin ed. Ihamäen johtama puolustus- ja turvallisuusjaosto olisi alun perin halunnut.

Tässä on aika kummallinen tilanne. Me sosialisteina joudumme paatoksella puhumaan eduskunnan puhujakorokkeelta puolustustarviketeollisuuden puolesta, (Ed. Rajamäki: Meidän varassa se eturintama on!) ja oikeiston puolelta ollaan leikkaamassa määrärahoja ja ollaan ajamassa puolustustarviketeollisuutta alas. Ministeri Enestamin kannattaa nyt hivenen keskustella oman puolueväkensä kanssa siitä, mikä todellinen tilanne eduskunnassa on. (Ed. Kääriäinen: Keskustaan voi aina luottaa!) — Tässä suhteessa on keskustaan voinut kyllä luottaa.

Puhemies! Tielaitoksen osalta muutama sana. Hyvää tietenkin on se, että Tielaitoksen liikelaitostamisen yhteydessä on syntynyt tukipaketti, vaikka itse näen, että tämä menettelytapa ei kestä oikein ... (Ed. Rajamäki: Vanhat hankkeet uusissa papereissa!) — Aivan oikein, ed. Rajamäki on täysin oikeassa. Hän tuntee alaa niin hyvin, että asiantuntemusta siltä alalta löytyy. On ihan totta, että vanhat hankkeet on tällä tavalla tuotu esille tässä kytkypaketissa. — Menettelytapa on se, mitä olen aikaisemminkin kritikoinut ja kritikoin edelleenkin, kun tiedämme hyvin sen, että määrärahatarve on todellinen ja tasokorotus tarvitaan sekä investointihankkeisiin että tienpidon perusmäärärahoihin. Keski-Suomen osalta on osoitettavissa vaikka kuinka paljon sellaisia hankkeita, jotka odottavat vain rahoitusta. Hassunkurista on se, että pääväylämme eli Eurooppa 75 -tie Jyväskylästä eteenpäin on sellaisessa kunnossa Oulun rajalle saakka kuin se valitettavasti on.

Valtion omaisuuden myyntitulojen käytön osalta hallitusohjelmassa todetaan kolme kohtaa, mihin ensisijaisesti rahaa käytetään, muttei sen sijaan rajata pois muuta käyttöä. Tässä tilanteessa tätä liikkumatilaa, mikä sitä kautta on syntynyt, pitää käyttää mielestäni hyväksi.

Aivan lopuksi totean verotuksen osalta, että kyllä kohdennettaessa tuloverotuksen keventämistä on oikein, että pieni- ja keskituloisten verotusta ensisijaisesti kevennetään huomioiden eläkeläiset ja työttömät. Eläkeläisten ja työttömien verotus samalta tulotasolta palkansaajiin verrattuna verotus on korkeampi, ja tilanne on kestämätön. Se on näitä väestöryhmiä ajanut kuntien toimeentuloluukuille.

Itse asiassa keskustahan välikysymyksellä eliminoi sen mahdollisuuden pois, että polttonesteiden veroa olisi kevennetty. Se oli siis täysin typerään paikkaan tehty välikysymys, mutta totta kai ymmärrän poliittisen näkökulman. Ed. Pekkarisen uhkailusta huolimatta toivon ja itse asiassa edellytän, että hallituksen puolelta tulee ehdotus, jolla määräaikaisesti polttonesteiden verotusta kevennetään sen verran kuin liikkumatilaa on, ja liikkumatilaa on varmasti noin 40 pennin verran.

[25] **Seppo Kääriäinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laitisen puheenvuoron loppuun polttonesteiden hinnasta ja veroista totean, että hallitusryhmät siirsivät polttonesteiden hinnan käsittelyn käytännössä keväästä elokuulle budjettiriiheen. Se oli annettu lupaus tälle salille, että tähän asiaan elokuussa palataan ja tehdään tarvittavia ratkaisuja, ed. Laitisenkin kaavailemia alennusratkaisuja. Ed. Pekkarinen viittaa tähän, ja minusta on oikein, että elokuussa on tarkistuspiste, jolloin katsotaan, ovatko puheenne tekojenne tasolla. Jos eivät ole, me palaamme asiaan niillä konsteilla, mitkä meillä käytössä ovat.

[26] **Reijo Laitinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minä myöskin toivon, että budjettiriihessä syntyy tämän asian osalta tulosta, mutta en usko ollenkaan, että asian käsittely yhtään helpottuu sillä uhoilulla, mitä keskustan piirissä nyt on. Ymmärrän hyvin, että tästä yritetään nyt poliittiset irtopisteet hakea, (Ed. Kääriäinen: Me olemme kansan puolella!) mutta kyllä meidän pitää yhdessä katsoa, miten asia hoidetaan kuntoon ja polttonesteiden verotusta kevennetään. Toivotaan vielä, että jos ja kun näin tulee tapahtumaan, kevennys menee myöskin hintoihin eikä väliporras ota itselleen.

[27] **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Lipposen ensimmäisen hallituksen kaksi päätavoitetta oli saada valtiontalous tasapainoon ja työttömyys puolitettua. Molemmissa tavoitteissa onnistuttiin melko pitkälle ja aika hyvin. Lipposen toinen hallitus jatkaa edeltäjänsä linjoilla. Hallitusohjelmassa ovat hallituspuolueet sitoutuneet siihen, että valtion menot pidetään vuoden 1999

tasolla. Valtion menot on pidettävä kurissa ja velkaa maksettava pois, jotta pääsemme hallitusohjelmassa luvattuihin verohelpotuksiin. Palkkaveron tuntuva alentaminen onkin tarpeen, jos aiotaan painaa työttömyys radikaalisti alas nykyiseltä 10 prosentin tasolta. Näin on sanonut myöskin pääministeri eräässä kirjoituksessaan.

Lipposen ykköshallitus valitsi joukkotyöttömyyden ratkaisemiseksi kasvun tien. Vahvan kasvun uskottiin tuovan mukanaan vähenevän työttömyyden. Nykyistä voimakkaampaa kasvua ei oikein voi kuvitella, mutta silti työttömyys pysyy nykyisissä luvuissa eli liian korkealla. On aivan oikeutettu kysymys, pitäisikö tässä vaiheessa kokeilla muita keinoja, muun muassa verotuksen keinoja. Hallituksella onkin mahdollisuus vaalikauden aikana alentaa verotusta enemmän kuin sovitut 10—11 miljardia markkaa.

Kansainvälisen valuuttarahaston Imf:n asiantuntijat päätyivät suosittamaan kaavailtujen verokevennysten kaksinkertaistamista. Vahvana jatkuva talouskasvu nimittäin takaisi budjetin pysymisen ylimääräisenä, vaikka veroja alennettaisiinkin. Veronkevennykset ovat mahdollisia, vaikka pidetäänkin huoli hyvinvointipalvelujen ja sosiaaliturvan rahoituksesta ja vaikka pidetään huolta valtionvelan takaisin maksamisesta, eli on mahdollista saavuttaa tripla.

Sinänsä ei ole ihme, että talouspolitiikan suunnasta käydään väittelyä. Onhan täysin ymmärrettävää, että keskustellaan siitä, mihin valtion kasvavia tuloja käytetään. Valtiontaloushan kääntyi laman jälkeen kasvuun jo heinäkuussa 1993, joten kasvua on ollut seitsemän vuotta peräkkäin eikä nyt ainakaan lähitulevaisuudessa loppua ole ennusteltu. Kuluvalle vuodellehan ennustetaan yli 5 prosentin talouskasvua ja ensi vuodellekin yli 4:ää prosenttia. Eikä ole ihme tässä tilanteessa, että kansanedustajilla on kasvava, suuri työ selittää äänestäjilleen, miksi tiukkaa taloudenpitoa ei löysätä, vaikka taloudessa menee näinkin hyvin. Toki on aina muistettava, että seitsemää lihavaa vuotta seuraa yleensä seitsemän laihaa vuotta, ja se on hyvä talouspoliittinen oppi vanhastaan.

Valtiovarainministeri Niinistö on vaatinut, että veronmenetykset pitää kompensoida hillitsemällä valtion menoja. Paineet ovat kuitenkin olleet koko ajan kasvamassa, ja on ihme, jos hallitus pystyy pitämään kiinni tavoitteistaan olla lisäämättä valtion menojen tasoa vaalikauden aikana. Mutta tavoite on tietysti hyvä. Ylimääräisiin veronkevennyksiin ei ole myöskään varaa, sanoo eräs toinen mielipide, koska talous on vahvan kasvun vuoksi vaarassa ylikuumentua.

Lipposen ensimmäisen hallituksen eräs parhaimmista saavutuksista oli kaksi maltillista tulopoliittista ratkaisua, jotka osaltaan takasivat talouden vakauden ja nousukauden jatkuvuuden. Valtiontalouden kannalta onkin nyt tärkeää, että syksyllä syntyisi uusi laaja tuloratkaisu, joka ulottuisi aina vuoden 2003 eduskuntavaalien ylitse ja takaisi työmarkkinoille vakaat olot. Tuloratkaisu pitäisi kytkeä hallituksen veropolitiikkaan siten, sen me myös kokoomuksessa nyt myönnämme, että palkankorotukset olisivat alhaiset mutta ostovoiman kasvu turvattaisiin keventämällä palkkaveroja ja nimenomaan niitä kevennettäisiin pieni- ja keskituloisilta, mutta samalla muistettaisiin myös korkeimpia marginaaliveroja.

Sitten menisin muutamaan yksityiskohtaan siitä, miten muuten valtion lisääntyviä tuloja voitaisiin käyttää kuin pelkästään velan maksuun ja verotuloihin. Nimittäin valtion on voitava vaihtaa omaisuutta toiseen. Täten valtionyhtiöiden myyntituloja voi käyttää esimerkiksi tiestön kehittämiseen. Tiestö on myöskin kansallisomaisuutta. Väistämättä tulee mieleen kysymys: Jos tie todetaan tarpeelliseksi ja päätetään, että se on joka tapauksessa rakennettava, miksi sitä ei rakenneta mahdollisimman pian, jotta se ehtisi palvella tämän päivän ihmisiä, tämän päivän elinkeinoelämää, tämän päivän liikenteen sujuvuutta ja liikenneturvallisuutta? Aika moni suomalainen jää tätä näkemättä, jos liikenneinfrastruktuuria kehitetään vasta sitten, kun velat on maksettu muutaman kymmenen vuoden kuluttua.

Minulla ei ole mitään lisäbudjetissa esitettyjä tiehankkeita vastaan, mutta ihmettelen yhä edelleen, että Valtatie 4—5 ja siinä moottoritie Lahti—Heinola saa edelleen odottaa vuoroaan. Nythän on valmiina moottoritie Helsinki—Lahti, sen jälkeen on kapeampi tie välillä Lahti—Heinola ja sitten on taas moottoritie Heinola—Lusi. Voitte olla varmoja, että ruuhkia syntyy ja liikenteen sujuvuus ja liikenneturvallisuus kärsii, kun yhtäkkiä moottoritie kapenee normaaliksi tieksi ja sitten taas levenee moottoritieksi. Nimittäin Valtatie 4, joka menee Helsingistä Lahteen ja siitä Heinolan Lusiin, jakautuu Lusissa: Valtatie 4 jatkaa Jyväskylään, Ouluun, Kemiin ja Länsipohjaan, ja Valtatie 5 menee Itä-Suomeen, Mikke-

liin, Varkauteen, Kuopioon, Kajaaniin, Kuusamoon ja aina Lappiin asti ja myöskin Pohjois-Karjalaan. Eli tämä tie palvelee itse asiassa kahta kolmasosaa Suomen liikenteen alueesta. Tämänkin perusteella moottoritie Lahti—Heinola tarvitaan.

Sitten toinen asia. Joka vuosi kuullaan sama valitus täällä, että poliisille ei ole ehdotettu riittävästi varoja ja poliisi tarvitsee lisää rahaa. Tähän on todettava, että poliisin määrärahoja on nostettu vuodesta 97 alkaen jokaisessa budjetissa ja viime vuonnakin niitä nostettiin peräti 100 miljoonaa markkaa. Tänä vuonna on puute vielä 60 miljoonaa markkaa, sanovat poliisin omat laskelmat. Jos ei anneta rahaa, poliisin toiminta ja turvallisuus kärsivät. Asiantuntijalausuntojen perusteella voi sanoa, että ilmeisesti näin on. Ihmettelenkin, että ministeriöstä käsin huoli asiasta lausuttiin vasta lisäbudjettiesityksen antamisen jälkeen. Korjaamista on ilmeisesti paljonkin poliisin taloushallinnossa. Siinä onkin tehtävä remonttia, mutta perusturvallisuus on valtion tärkeimpiä tehtäviä ja asiaa on katsottava tältä pohjalta.

Vielä kolmas asia. Suomen kaltainen hyvinvointiyhteiskunta sijoittaa nykyisin ja jatkossa sen ehkä vielä enemmän olisi sijoitettava terveydenhuoltoon. Nykyisellä säästölinjalla hoidon laatu on väistämättä heikentynyt hoitohenkilöstön määrän vähentämisen ja myös ammattitaidottoman henkilöstön palkkaamisen vuoksi. Arvioidaankin, että tällä hetkellä 27—30 prosenttia sairaanhoitajista ei ole pysyvässä työsuhteessa. Yli 3 000 sairaanhoitajaa on mennyt ulkomaille töihin siksi, että Suomessa ei ole pysyviä työsuhteita. Yhden sairaanhoitajan koulutus maksaa yhteiskunnalle 100 000 markkaa. Ei ole mitään järkeä siinä, että täällä koulutetaan ihmisiä toisten maiden työelämään, ja kuitenkin koulutettuja sairaanhoitajia tarvitaan myös Suomessa, mutta heitä ei nyt jostakin syystä käytetä, vaikka työtä olisi. On ollut suuri tarve koulutetusta henkilökunnasta ja kunnalliset palvelutehtävät suorastaan huutavat heitä töihin. Jos sairaanhoitaja on työttömänä, menetetään hänen työpanoksensa ja yhteiskunta maksaa hänelle työttömyyskorvausta lähes 80 prosenttia hänen palkastaan, eikä ole mielekästä, että 3 000 hoitajaa rekrytoi itsensä ulkomaille parempien työmahdollisuuksien ja korkeampien palkkojen perässä, vaikka alan työtä olisi Suomessa tarjolla, mikäli vain halutaan.

On todettu, että Suomi käyttää terveydenhuoltomenoihin vähän yli 7 prosenttia bruttokansantuotteesta, ja sillä saavutetaan erittäin pätevä ja hyvä terveydenhuollon taso. Tämä vähän yli 7 prosenttia on toiseksi vähiten EU-maihin verrattuna, ja esimerkiksi USA käyttää 14 prosenttia bruttokansantuotteesta terveydenhuoltomenoihin. Voidaan jopa keskustella siitä, onko kaikkien ihmisten saatavissa oleva terveydenhuolto USA:ssa samalla tasolla kuin Suomessa. Nythän on oikeastaan selvitetty, mikä on syy siihen, että Suomessa selvitään näin pienellä bruttokansantuotteella, ja se syy on yksinkertaisesti siinä, että palkkataso, lähinnä hoitajien palkkataso, on Suomessa tuntuvasti alhaisempi kuin muissa EU-maissa. Asiaa on katsottava myöskin tältä kannalta, kun terveydenhuoltojärjestelmää pannaan kuntoon.

28 **Jukka Vihriälä /kesk:** Herra puhemies! Täällä ed. Ihamäki aloitti puheensa sillä, että hän totesi, että Lipposen hallitus jatkaa entisellä hyvällä linjalla, niin kuin Lipposen hallitus toimi edellisellä vaalikaudella. Tähän voi kyllä todeta sen, että varmasti hyvääkin on saatu aikaan, mutta kansalaiset tietävät tänä päivänä, että rikkaat ovat rikastuneet ja rikastuvat edelleen, köyhät köyhtyvät, muuttoliike jatkuu voimakkaana ja asunto-ongelmat ovat jokapäiväinen ongelma erityisesti Pääkaupunkiseudulla.

Kun ed. Ihamäki päätti puheensa puhuen terveydenhuollosta ja sillä puolella olevista ongelmista, ei voi muuta kuin yhtyä näihin puheisiin. Nämä ongelmat ovat syntyneet keskeisesti juuri Lipposen ensimmäisen hallituksena aikana ja näyttävät vain syvenevän Lipposen toisen hallituksen aikana. Erityisesti mitä sairaanhoitajiin ja perushoitajiin tällä hetkellä tulee, on helppo yhtyä siihen näkemykseen, minkä ed. Ihamäki toi esille. Voikin kysyä, eikö tämä ole aivan kuin niin sanottua hölmöläisten hommaa, että meillä hoidetaan tällä tavalla kansalaisten perusturvaa.

Kun tähän liittää myös nyt käsittelyssä olevan lisätalousarvion ja ajattelee, miten hallituksen toiminta heikentää ennen kaikkea valtion kilpailukykyä työnantajana, kun palkkarahoista jää asiantuntijakuulemisen jälkeen puuttumaan 188 miljoonaa, niin vaikka siihen luvataan syksyn lisätalousarviossa palata, tämä kyllä ihmetyttää. Asiantuntijakuulemisessa valtiovarainvaliokunnan useissa jaostoissa kävi esille, että irtisanomisiin joudutaan. Totean vain tässä esimerkin Raja-

vartiolaitoksen kohdalta. Tämä on lainaus Rajavartiolaitoksen lausunnosta: "Hallituksen esitys tarkoittaa, että Rajavartiolaitoksen henkilökunnan pysyvää vähentämistä joudutaan entisestään kiihdyttämään, jolloin Rajavartiolaitoksen kyky suoriutua sille säädetyistä tehtävistä vaarantuu." Minusta aika kovaa tekstiä yhden laitoksen kohdalta.

Keskusta on esittänyt vastalauseessaan määrärahalisäykset. Huomenna eduskunta tulee päättämään, tulevatko ne budjettiin vai ei. Tässä mitataan sitten se, mikä on eduskunnan enemmistö ja miten tässä ajetaan myös valtion työntekijöiden asiaa.

Herra puhemies! Ihan lyhyesti eräisiin pääluokkiin. Puolustustarviteoollisuuden kohdalta on kyllä helppo yhtyä niihin näkemyksiin, mitä täällä on esitetty. Turvallisuus- ja puolustusjaosto, jota ed. Ihamäki johtaa, päätyi yksimieliseen lausumaan, joka olisi pitänyt kirjata valtiovarainvaliokunnan mietintöön, ja joka perustui minusta, kun useampana vuonna on tätä asiaa käsitelty ja pohdittu, todella Mattsonin toimikunnan ajatuksiin ja myös hallitusohjelmaan, siihen mitä hallitusohjelmassa on lausuttu siitä, miten kotimaista puolustustarviteoollisuutta tulisi kehittää. Jaosto oli tästä yksimielinen.

Valitettavasti valtiovarainvaliokunnan kokouksessa tämä ei käynyt, ja se on todella yllättävää, niin kuin ed. Laitinen jo kertoi. Täytyy avoimesti sanoa, että hän sosialidemokraattina puolusti voimakkaasti kotimaista puolustustarviteoollisuutta ja ennen kaikkea myöskin yksimielistä jaoston esitystä. Mutta tämä meni sitten hallituspuolueiden pelisääntöjen mukaan neuvotteluihin. Rkp ja osa kokoomuksesta — ei jaoston puheenjohtaja, joka oli kyllä-kannalla, mutta äänesti muistaakseni tyhjää siinä tilanteessa, ei voinut ottaa kantaa tähän asiaan — olivat ajamassa tätä kantaa, mikä nyt on sitten valiokunnan mietinnössä, eikä valiokunta siis asettunut sille yksimieliselle kannalle, minkä jaosto teki. Mutta siis ed. Laitinen ja keskustaoppositio ja myöskin kristilliset tukivat tätä yksimielistä linjaa.

Tämä täytyy valittaen todeta nyt eduskunnan pöytäkirjaan, että tähänkin aikaan on eletty. Ei minun aikanani ainakaan kovin monta kertaa näissä kysymyksissä näin ole käynyt, että vasemmistopuolueiden taholta puolustetaan näin vahvasti kotimaista puolustustarviteoollisuutta. Ennen kaikkea tiedämme, että siinä on alueellisia näkökohtia, mutta minusta sitä pitäisi katsoa kansantalouden kannalta. Kyllä on niin, että myöskin Etelä-Pohjanmaalle ja Lapualle tämä on erittäin iso asia työllisyyden ja koko yhteiskuntarakenteenkin kannalta, kun ajatellaan sitä monessa suhteessa.

Arvoisa puhemies! Sitten on syytä puuttua maa- ja metsätalousministeriön pääluokkaan, jossa ei ollut mitään erimielisyyksiä, mutta lähinnä hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen. Jaosto kuunteli tästä asiantuntijoita, ja valiokunta lisäsikin momentille 12,8 miljoonaa markkaa. Sekä peura- että hirvivahingot ovat tänä päivänä todellinen ongelma. Ennen kaikkea hirvet aiheuttavat myös metsille suunnatonta vahinkoa, mutta ennen kaikkea tieliikenteessä vahingot ovat merkittäviä. Tähän pitäisikin kyllä parannusta aikaansaada.

Tietenkin on korvausjärjestelmiä, jotka ovat välttämättömiä ja tarpeellisia, mutta kyllä kai tällä hetkellä, kun ajatellaan maan eri osia, erityisesti niissä maakunnissa, tiepiireissä, joissa hirvionnettomuuksia on eniten, Hämeen, Vaasan ja Oulun tiepiireissä, tähän pitäisi muutosta saada aikaan. Uskon, että keskeinen keino kuitenkin on, että eläinkantaa voimakkaasti vähennetään jo tulevan syksyn aikana. Se on paras keino. Kaikkia muita keinoja voidaan käyttää, mutta ne ovat tilapäisiä eivätkä tehoa sillä tavalla. Erittäin tärkeää, niin kuin valiokunta mietinnössään myöskin toteaa, on se, että kiinnitetään entistä enemmän huomiota myös maa- ja metsätalousministeriön ja Tielaitoksen yhteistyöhön näiden tuhojen lievittämiseksi.

Herra puhemies! Sitten liikenneministeriön pääluokkaan ja alempiasteiseen tiestöön. Mehän kaikki tiedämme, että Tielaitos-uudistus kyllä täällä syntyi, voi käyttää ilmaisua, rahan voimalla, eli porkkanarahoja annettiin ja sitten Tielaitos-uudistus ajettiin läpi. Keskeiset kehittämishankkeet saavat osansa, ja alempiasteisellekin tiestölle tulee 194 miljoonaa markkaa. Jo lisäbudjetin lähetekeskustelussa kiinnitin huomiota siihen, että kun Tielaitos nyt jakaa rahoja alempiasteisille teille, niin toivoisin sitä, että ne tiepiirit, joihin ei yhtään kehittämishanketta ole tulossa — tarkoittaa Keski-Suomen, Lapin, Savo-Karjalan ja Vaasan tiepiirejä — saisivat suuremman prosentuaalisen osuuden näistä rahoista kuin ne tiepiirit, joille jo tulee merkittävien kehittämishankkeiden rahat.

Kuten ed. Ihamäki toi esille, kyllä valtion omaisuuden myyntituloja tulisi käyttää myös tiestön kehittämiseen. Pidän tätä erittäin perusteltuna. Kyllä tiestö kuuluu koko maahan, kaikkialle, aivan pohjoisesta etelään, idästä länteen. Ja kun yhteistä omaisuutta ollaan myymässä ja tullaan myymään, kyllä siitä tulevia markkoja tulisi myös käyttää perusinfraan eli teiden kunnossapitoon ja kehittämiseen.

Herra puhemies! Verokeskusteluun haluaisin kyllä todeta sen, että kyllähän tavalliset kansalaiset, kuluttajat, odottavat tänä päivänä — täällä on useampaan kertaan tullut tämä asia esille — että elintarvikkeiden arvonlisäveroa alennetaan. Mikään muu sitä ei voi tehdä kuin tämä sali tässä maassa. Toivonkin, että kun se ei nyt onnistu, niin budjettiriihessä tämä asia on todella vakavasti esillä.

Eilen tuli julkisuuteen SAK:n kannanotto työmatkakulujen omavastuuosuuden poistamisesta. Kun tuolla maakuntien Suomessa elää ja tietää, miten tärkeä ja välttämätön auto siellä tänä päivänä on, niin tähän näkemykseen kyllä voi hyvin vahvasti yhtyä. Tämä pitäisi myös ottaa vakavasti.

Kolmantena on polttoaineiden hinnat kokonaisuudessaan ja niiden alentaminen. Otan yhden näkökulman, jota olen aiemminkin tuonut tässä salissa esille: Perusmaatalouden, ihan viljelijäväestön, kannalta polttoaineiden hintojen korotukset sen arvion mukaan, mikä minulla on tällä hetkellä muistissa, tietävät liki 300 miljoonan markan lisäkustannusta maataloudelle. Mitään kompensaatiota ei ole tulossa tätäkään taustaa vasten ajatellen. Viljelijät maksavat tämän. Minusta ei yksin maatalouden, vaan myös muunkin yritystoiminnan kannalta, mutta erityisesti maatalouden kannalta, jota harjoitetaan ympäri koko maan, todella löytyy perusteluita sille, että polttonesteiden hintoja alennettaisiin.

Toivonkin, että nämä asiat olisivat keskeisesti esillä budjettiriihessä. Uskon, että keskustaoppositio voisi näitä asioita tukea, niin kuin keskustaoppositio on joutunut tämän kevään aikana pitämään hallitustakin kassassa, kun se ei näytä omin voimin pysyvän. Näinhän tässä on valitettavasti käynyt. Totean, ettei aina minun äänilläni. Olen kyllä koettanut pysyä oppositiossa, mutta monta kertaa on jo käynyt niin, että keskustaoppositio on auttanut hallitusta, että se voi jatkaa ainakin kesän yli ja katsoa sitten, miten budjettiriihessä käy. Saa hallituskin viettää rauhallisen kesäloman, kun meillä on hyvä oppositio. (Ed. Tiuri: Välikysymys oli siis älytön!)

[29] **Jukka Gustafsson /sd:** Arvoisa puhemies! Ed. Vihriälä puheenvuoronsa loppuvaiheessa siirtyi kyllä sen kaltaisiin sfääreihin, joita on pakko lyhyesti kommentoida.

Nimittäin niin tässä kuin aiemmassa kehystiedonantokeskustelussa on jäänyt huomioimatta yksi hyvin merkittävä poliittinen ja periaatteellinen yksityiskohta. Seurasin erittäin tarkasti valtiovarainvaliokunnan käsittelyssä keskustapuolueen niin sanottujen johtavien valiokuntajäsenten toimintaa, ja yllätys yllätys, edustajat Vihriälä ja Korkeaoja, minulle jäi sellainen käsitys käytetyistä puheenvuoroista, että keskustapuolue olisi hyväksynyt sellaisinaan kehystiedonannon budjettikehysten loppusummat. Minulla on tallella yksityiskohtaiset puheenvuorot. En viitsi nyt tässä yhteydessä keskustapuolueen kansanedustajien nimiä mainita, kun en itse asiassa tiedä ihan tarkasti, mikä käytäntö valiokuntatyön kohdalta on, kun puheenvuoroja käytetään, mutta oli nimenomaan sosialidemokraattien ja vasemmiston ansiota, että valtiovarainvaliokunnassa päädyttiin siihen, joka Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa todettiin, että eduskunta ei sitoudu budjetin yksityiskohtiin eikä myöskään loppusummiin.

Käytän tämän puheenvuoron myös sen takia, koska aikaisemmin ed. Mikko Elo kävi debattia keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtajan Pekkarisen kanssa keskustapuolueen ikään kuin uusliberalistisista vivahteista. Ymmärrän, että uusliberalismi on iso poliittinen ja yhteiskunnallinen suuntaus ja virtaus, joten en minäkään halua keskustapuoluetta laittaa uusliberalismin sateenvarjon alle tai sen kantajaksi, mutta viitaten siihen, mitä totesin esimerkiksi kehyksistä ja kehyksien loppusummista, kyllä keskustapuolueella on näköjään jopa valmiutta siihen, että niihin yhteiskunnallisiin kipukohtiin ei oikeasti haluta puuttua, joihin nimenomaan sosialidemokraatit ja vasemmisto haluavat jatkossa yhteiskunnan paranevaa taloudellista tilannetta käyttää. Tässä mielessä keskustapuolue on huonoimmillaan tai parhaimmillaan ihan oikea porvaripuolue, ja tämä on syytä aina silloin tällöin muistaa.

Arvoisa puhemies! Keskustelu on itse asiassa pyörinyt vähän samoja levynraitoja pitkin. Täällä on nostettu aivan oikein esille valtion henki-

löstön palkkausmäärärahakysymys. Olen itse muutamaan otteeseen jopa ottanut yhteen tässä asiassa valtiovarainministeri Niinistön kanssa ja olen oman näkökohtani tuonut esille, että tämä on minusta hävytöntä valtion henkilöstöpolitiikkaa, joka poliisitoimessa kulminoituu siihen, että valtio antaa 75 prosenttia palkkausmäärärahoista ja loput pitää kerätä sitten toimintamenoista säästämällä. Yhtä epäkelpoja ja inhottavia esimerkkejä löytyisi muualtakin valtionhallinnosta. Sen vuoksi, aivan kuten myöskin ed. Laitinen totesi, myöskin minun mielestäni palkkausmäärärahat olisi tullut tässä yhteydessä lisätä, 188 miljoonaa markkaa, mutta siihen ei nyt löytynyt tässä herkässä tilanteessa sen kaltaista poliittista yksimielisyyttä hallituspuolueitten kesken. Sitten hyvässä sovussa päädyttiin siihen, että edellytämme, että hallitus antaa syyskuussa lisätalousarvion, jossa nämä palkkausmäärärahat mielellään täysimääräisesti tulevat eduskunnan kautta valtionhallinnon eri yksiköitä hyödyttäviksi.

Itse asiassa jo totesin poliisihallinnon kohdalta tilanteen ongelmallisuuden. En malta olla nyt myöskään ääneen sanomatta sitä, että tempoileva säästö- ja toimintapolitiikka on muun muassa Tampereella johtamassa poliisin isossa koulutusyksikössä siihen, että kun pari kolme vuotta sitten edellytettiin, että poliisikoulutusta merkittävästi laajennetaan, nyt sitten määrärahojen niin sanotun puutteen vuoksi ykskaks taas edellytetään, että sitä pitääkin supistaa.

Vielä valtion henkilöstömäärärahasta: Myöskin opetusministeriön hallinnonalalla, kun kuuntelimme asiantuntijoita, todettiin, että muun muassa Suomen Akatemian toimintoja ja harjoittelukoulujen sisäänottomääriä joudutaan luultavasti tarkistamaan. Myöskin valtion vammaistenkoulujen toiminta on vaarantumassa. Mielenkiintoisena yksityiskohtana en malta olla sanomatta sitä, että kun kuunneltiin Opetushallituksen asiantuntijaa, hän totesi, että heidän palkkamäärärahojensa turvaaminen on hyvin merkittävästi kiinni siitä, miten Opetushallitus kykenee omaa maksullista palvelutoimintaansa kehittämään ja siitä suoritteita saamaan. En minä nyt sitäkään pidä tänä päivänä kovin erinomaisesti harkittuna toimintapolitiikkana, että jos joku valtionhallinnon yksikkö saa sitten muutaman satatuhatta markkaa, miljoona markkaa, kerättyä omalla toiminnallaan, se pitää ikään kuin välittömästi käyttää palkankorotuksiin, kun tiedän, että sisäistä koulutus-, kehittämis- ja muuta tarvetta on. Kyllä tämä on asia, joka on syytä juuri niin vakavasti ottaa keskusteluun, kuin nyt valtiovarainvaliokunnassa ja sen jaostoissa on otettu. Hallitus joutuu sitten tässä asiassa toteuttamaan eduskunnan tahtoa.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi aivan lyhyesti puutun yksityiskohtaan, josta lähetekeskustelussa käytin puheenvuoron. Se liittyi valtioneuvoston 26.5. tekemään periaatepäätökseen valtion omaisuuden myynnistä saatavien tulojen käytöstä. Tässähän hallitus yritti suurta kaappausta — "suuri kaappaus" sen takia, että tämähän voi käytännössä olla miljardeja, jopa kymmeniä miljardeja, jotka oli tarkoitus ikään kuin tällä päätöksellä yksipuolisesti korvamerkitä vain käytettäväksi valtionvelan lyhentämiseen. Tässä asiassa valtiovarainvaliokunta mielestäni täysin oikein totesi sen, että tällaista avointa valtakirjaa ei tietystikään voida valtioneuvostolle antaa. Olisin itse halunnut tämän asian kohdalta paljon vahvempaakin kannanottoa, mutta hyvä niin, että hallituspuolueitten kesken kuitenkin haluttiin kirjata tässä yhteydessä kannanotto, jossa me nostamme hallitusohjelman kannanoton ensisijaiseksi. Se on näkemys, johon me turvaamme ja nojaudumme.

Valtioneuvoston kannanotto, jollei se nyt ihan joudu sitten mappi Ö:hön, on kuitenkin alisteinen hallitusohjelman peruslinjaukselle, jossa todetaan, että myynnistä saatavat tulot ohjataan ensisijaisesti valtionvelan lyhentämiseen, mutta myöskin tutkimus- ja kehitystyöhön. Itse olen eri yhteyksissä puhunut varsin paljon myöskin siitä, miten laajasti ottaen koulutukseen ja erityisesti meidän keski-ikäisen, työelämässä ja työttömyyden uhan alla olevan aikuiskoulutusväestömme kouluttamiseen, huoltamiseen ja trimmaamiseen tulisi myöskin voida osoittaa määrärahoja. Minusta on kerta kaikkiaan käsittämätön ristiriita siinä, että johtavatkin poliitikot juhlapuheissaan puhuvat työelämän kuormittavuudesta, jaksamisesta ja niistä vaatimuksista, joita tämän päivän työelämä työntekijöille asettaa, ja toisaalta ollaan leikkaamassa niitä voimavaroja, joita ammatillinen aikuis-, lisä- ja täydennyskoulutus vaativat. Haluan nähdä, että hallitusohjelman kannanotto on syytä nähdä myöskin laajempana kysymyksenä, että kun puhutaan tutkimus- ja kehitystyöstä, se pitää sisällään myöskin sen tärkeimmän voimavaran, mikä pienellä kansalla on, osaavan ja jaksavan ihmisen.

30 **Jukka Vihriälä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvostan ed. Gustafssonia aatteellisena sosialidemokraattina ja sitä kautta hyvinvointiyhteiskunnan rakentajana. Mutta kun hän toi esille keskustan kantaa ennen kaikkea oikeistoon päin, totean sen, että Suomen keskusta ei kuulu oikeistoon eikä vasemmistoon, vaan kuuluu keskustaan. Lähdemme siitä, että tätä maata tulee kehittää ennen kaikkea työnteon ja yrittämisen kautta, mutta yhteiskunnan tulee turvata myös tasavertainen kohtelu kansalaisille perusturvaverkon kautta.

31 **Martti Tiuri /kok:** Herra puhemies! Lisätalousarvion perusteluissa hallitus ilmoittaa, että kansantalouden kehitys on jatkunut alkuvuonna hyvänä ja että tämän vuoden vahvan talouskasvun vastapainona riskit ensi vuodelle ovat kuitenkin lisääntymässä, sillä vaikka kansantalouden tuotantopohjan monipuolistuminen sekä yritysten hyvä kilpailukyky ja kannattavuus lisäävätkin kasvumahdollisuuksia, työvoiman tarjonnan kasvu hidastuu ja kustannuspaineet voimistuvat. Tässä minusta on tekstiä, joka olisi otettava paremmin huomioon lisätalousarviossa ja ensi vuoden talousarviossa, koska meillähän hallituksen noudattaman talouspolitiikan avulla on saatu Suomi hyvään kasvuun. Meillä on sijoitettu tutkimukseen, tuotekehitykseen ja koulutukseen valtion varojakin lisää. Mutta tämä alue, joka Suomessa siis on kasvanut huipputekniikan viennin osalta jopa parikymmentä prosenttia joka vuosi, on kyllä hyvin herkkä alue. Jos me emme pysy maailman kehityksen huipulla, hyvin äkkiä kasvu jää pois, ja vielä voi käydä niinkin, että nykyinenkin taso putoaa, jos huonosti käy, koska jos joku toinen alkaa osata paremmin, niin se valtaa markkinat ja suomalaisten osaaminen ei silloin riitä pitämään entistäkään tasoa yllä puhumattakaan kasvusta.

Toisin sanoen kun ajatellaan valtion menoja, niin ne pitäisi jakaa kahteen ryhmään. Olen siitä jo aikaisemminkin puhunut. Meillä on investointivaroja ja sitten meillä on normaaleja menoja. Investoinnit takaavat sen, että tulevaisuudessakin verotuloja on lisää ja valtion ja maan talous kunnossa. Jos osaamisen ja tietämisen kehittymisestä ei pidetä huolta, meille voi käydä huonosti.

Huipputekniikan niillä aloilla, joilla Suomi pärjää, on kyllä maailmassa kysyntää. Jos vain osaamme tuotteita tehdä, niitä kyllä menee kaupaksi. Tilanne on ihan erilainen kuin ennen maailmassa. Kun tuli vähän huonompia aikoja, paperi ei mennyt kaupaksi ja siitä syystä Suomi joutui lamaan. Nyt me joudumme lamaan kyllä aika paljon omasta syystämme, jos emme sijoita oikein.

Hallituksen tulevaisuuspaketti, jossa korkeakoulujen perusrahoitusta lisätään kolmen vuoden aikana noin puoli miljoonaa markkaa, ei kerta kaikkiaan riitä. Kun tänä vuonna on jo puutetta, huomattavia haittoja esimerkiksi tietotekniikan ja tietoliikennealan opetuksessa, niin jo lisäbudjetissa olisi ollut välttämätöntä sijoittaa sinne varoja. Meillä tällä hetkellä tilanne on se, että Ruotsissa panostetaan jatkuvasti lisää rahoja tutkimukseen ja tuotekehitykseen ja opetukseen, mutta Suomessa hallitusohjelma toteaa, että pitää vain turvata saavutettu tilanne. Maailma on siinä tilanteessa, että turvaamalla joku tilanne sitä ei turvata, vaan turvaamisen pitäisi tarkoittaa sitä, että jatkuvasti panostaa lisää.

Kungliga Tekniska Högskolan Ruotsissa on verrattavissa Teknilliseen korkeakouluun, ja Kungliga Tekniska Högskolanin budjettivarat ovat jokseenkin kaksinkertaiset verrattuna Teknillisen korkeakoulun budjettivaroihin, vaikka opiskelijamäärä on samaa luokkaa. Sama varmaan koskee muita tekniikan alan korkeakouluja ja yliopistoja Suomessa. Yksi syy tähän on se, että tekniikan puolella käytetään opiskelijoitten rahoitusta laskettaessa painokertoimena 1,75:tä, joka on melkein sama kuin kasvatustieteessä. Kuitenkin tuon kertoimen pitäisi olla vähintään samaa luokkaa kuin lääketieteessä eli 3,5:n tienoilla. Jos tämä korjaus tehtäisiin, teknillisten korkeakoulujen ja tiedekuntien toimintavarat olisivat lähempänä kansainvälistä tasoa.

Tähän asti on joten kuten pärjätty, mutta nyt opiskelijamääriä on niin paljon lisätty ja varat ovat kuitenkin jääneet tulematta, että tilanne alkaa olla aika katastrofaalinen. Meillä ei siis pystytä kouluttamaan niin paljon väkeä tälle alueelle kuin halukkaita olisi, vaan täytyy rajoittaa opiskelijoiden määrää, vaikka sitä nostetaankin, kuitenkin siitä, mitä se voisi olla, siitä syystä, ettei varoja ole riittävästi. Minusta tämä on aika älytöntä politiikkaa, koska nämä hyvin koulutetut henkilöt kuitenkin takaavat Suomelle muitakin työpaikkoja ja työllisyyden kannalta olisi varmaan järkevää, jos työttömyyden vähentämistä ajatellaan, vaikka ottaa työministeriöstä varoja korkeampaan koulutukseen, jolloin taataan kuitenkin työllisyyttä tulevaisuudessa paremmin

kuin sillä, että järjestetään paljon kursseja, jotka eivät johda mihinkään. En tiedä, kuinka paljon niitä on, mutta niistä kuulee jatkuvasti puhuttavan.

Kun sitten ajatellaan sitä tilannetta, että opiskelijoita meillä otetaan näille aloille, opiskelijoista valtaosa on edelleen miehiä, ja kuitenkin naisten aivot varmaan toimisivat aivan yhtä hyvin näillä alueilla, ja siellä on hyvin paljon työpaikkoja, joissa naiset olisivat paikallaan. Jollakin lailla myöskin vika jossakin on, ettei saada tasa-arvoa toteutetuksi näillä opiskelualoilla. Sekin on suuri haitta tulevaisuuden kannalta.

Kaiken kaikkiaan, jos tänä vuonna tehdään vielä lisätalousarvio, olisi välttämätöntä saada varoja myöskin näitten alojen korkeakoulujen perusopetuksen nopeaan korjaamiseen, koska, niin kuin aikaisemmin totesin, nämä varat eivät ole siirtyneet samalla tavalla kuin opiskelijat ovat siirtyneet. Meillä on vanhoja aloja, joita kuitenkin on hoidettava, niin ettei siellä voida yhtäkkiä kovin suuria vähennyksiä tehdä. Ainakin professorit ja opettajat on palkattu loppuiäksi, niin ettei heitä voi poiskaan sieltä panna.

Toinen seikka, joka vaikuttaa siihen, kuinka hyvin Suomi pärjää, on muu infrastruktuuri. Täällä on tievaroja nyt saatu lisää, mutta luulen, että siinäkin kohdassa on aika paljon parantamisen varaa. Meillähän tällä hetkellä näyttää siltä, että kun Turun ja Helsingin välinen moottoritie kovin hitaasti rakentuu, se on tällä hetkellä jo pullonkaula siinä, että Suomen vienti ei pysty kasvamaan niin paljon kuin se voisi, koska esimerkiksi Nokian tuotteita ei saada kulkemaan. Ne eivät mahdu kunnolla sille kinttupolulle, joka meillä nykyään vielä on Suomen tärkeimpien kaupunkien välillä paikoitellen. Siitä syystä tässä on aivan selvästi nähtävissä, että investoinnit myöskin infrastruktuuriin ovat tuloja tuottavia ja työllisyyttä ylläpitäviä, nimenomaan sitä huipputekniikan työllisyyttä, jossa voidaan maksaa kohtuullisen hyviä palkkojakin, koska tehdään tuotteita, joista saadaan hintaa.

Tietenkin Kehä II myöskin on sellainen, joka on tämän huipputekniikan teollisuuden valtaväylä. Jos se loppuu kesken, sekään ei tule Suomen mahdollisuuksia kovin paljon parantamaan.

Kaiken kaikkiaan tässä tarvittaisiin jokin kunnollinen suunnitelma siitä, miten Suomi aikoo tulevaisuudessa pärjätä. Sen mukaan pitäisi valtion varoja sijoittaa. On aivan järkevää, että valtionvelkaa lyhennetään ja sillä tavalla säästetään korkomenoja, mutta jos korkomenojen säästöistä ei riitä riittävästi uusien investointien saamiseen, jonkin verran myyntituloja pitäisi käyttää myöskin tulevaisuuden turvaamiseen.

[32] **Matti Kangas /vas:** Arvoisa puhemies! Suomi elää voimakkaan talouskasvun aikaa. Kansantalous on vahvassa nousussa ja yritysten kilpailukyky on hyvä. Monilla aloilla menee hyvin, muun muassa teollisuudessa, rakentamisessa, matkailussa ja liikealalla. Maallamme on paremmat mahdollisuudet vaurauden ja hyvinvoinnin lisäämiseen kuin koskaan aikaisemmin. Vaurauden on jakaannuttava nykyistä tasaisemmin. Muistutan, että valtion tulot tänä vuonna ovat yli 20 miljardia suuremmat kuin uskottiin tämän vuoden budjettia tehtäessä, joten liikkumavaraa valtiontaloudessa on. Kun tähän vielä lisätään valtion omaisuudesta saadut myyntitulot, tulot ovat mahtavat.

Lisätalousarvion käsittelyssä on erityisesti otettava huomioon kansalaisten välisen oikeudenmukaisuuden ja alueellisen tasapainon toteuttaminen. Vahvasta talouskasvusta huolimatta elintasokuilu on maassamme kasvussa ja meillä on edelleen 200 000 köyhää. Uutena ilmiönä on syntynyt työssäkäyvien köyhien luokka. Samalla kun tietyt ihmiset keräävät itselleen kiihtyvällä vauhdilla vaurautta, Suomessa on paljon sellaisia ihmisiä, jotka eivät ole päässeet vielä lainkaan nauttimaan lisääntyneestä vauraudesta.

Kovasta aluepoliittisesta työstä huolimatta Suomessa alueitten välinen eriarvoisuus on yhä kasvussa ja muuttoliike etelään jatkuu. Keski- ja Pohjois-Suomen elinkeinoelämää ja palvelusektoria tukemalla voitaisiin muuttoliikettä hidastaa, saada ihmiset asettumaan alueellisiin kasvukeskuksiin. Oman maakuntani osalta toivon, että lisätalousarvio korjaa niitä puutteita, joita meillä siellä on. Keski-Suomi on jäänyt selvästi jälkeen määrärahojen jaossa verrattuna moniin muihin alueisiin.

Tiestön kunto on jo paikoin hävettävän huono. Jopa Keski-Suomea halkova Nelostie, joka on teollisuuden kuljetusten ja henkilöliikenteen kannalta yksi Suomen tärkeimmistä teistä, kaipaisi perusparannusta monessa kohtaa. Voi sanoa, että alempi tieverkko on säälittävässä kunnossa. Milloin tulee näitten teitten kunnostamisen vuoro? Keski-Suomi jäi ilman niitä voitelurahoja, joilla Tielaitos yksityistettiin.

Nopean talouskasvun oloissa pitää ehdottomasti tukea teollisuuden investointeja ja edistää teollisuusyritysten toimintamahdollisuuksia. Kuljetusverkon kehittämisen lisäksi on tärkeää turvata teollisuuden energiansaanti. Tämä merkitsee laajan energiantuotannon pohjan suosimista ja kasvavana energiamuotona tuulienergian soveltuvuuden selvittämistä. Tuulivoimaloitten rakentaminen työllistää jo Suomessa tällä hetkellä satoja ihmisiä ja on kasvava ala.

Tasapainoisen alueellisen kehityksen edistäminen onnistuu kasvukeskusajattelua kehittämällä. Suomessa pitää neljän viiden kasvukeskuksen sijaan rakentaa useitten kasvukeskusten muodostama verkko, joka ulottuu eri puolille maata. Tämä on sitä oikeaa aluepolitiikkaa, jolla saadaan säilymään hyödyllisiä tartuntapintoja alueitten välillä.

Lisätalousarviossa tulee näkyä selvä painotus hyvinvointivaltion säilymisen suuntaan. Terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut heikentyivät tuntuvasti lamavuosien oloissa, vaikka niiden tarve samaan aikaan lisääntyi. Nyt on tullut aika rakentaa sosiaalista hyvinvointia ja perusturvaa, koska vahva talouskasvu antaa siihen uudet mahdollisuudet. Itsekkyyden sijaan on annettava tilaa yhteiselle hyvinvoinnille. Täällä on syytetty hallitusta maan terveydenhoidon puutteista, mutta tiedän monia kuntia, jotka käyttävät valtionapunsa kokonaan muuhun kuin terveyspalvelujen tuottamiseen, vaikka rahat on siihen valtion taholta tarkoitettu. Sen takia sosiaali- ja terveyspalvelujen valtionavut tulisi jollain tavalla korvamerkitä kansalaisten turvaksi.

Myös minä kiinnitän huomiota kotimaisen puolustusvälineteollisuuden määrärahojen riittämättömyyteen. Näillä päätöksillä, joita nyt on tehty määrärahojen suhteen, se tietää yli sadalle ihmiselle lopputiliä ja lisää lopputilejä vielä tulee. Mielestäni, kun Suomessa on armeija, niin hankittakoon Suomesta armeijan tarvikkeet, kun täällä sen alan teollisuutta on. Pelkään, että tarvikkeet tilataan ulkomailta ja työttömyys alalla lisääntyy, niin kuin takavuosina tapahtui.

[33] **Ola Rosendahl /r:** Arvoisa herra puhemies, värderade herr talman! Årets första tilläggsbudget inklusive kompletteringen är osedvanligt omfattande med en balans på 19,5 miljarder mark. Budgeten finansieras av intäkter från aktieförsäljning samt av en budgetering av fjolårsöverskottet och av merintäkter från skatter om hela 6,5 miljarder mark utöver det belopp som beaktades i ordinarie budgeten.

Det ökande budgetöverskottet ger möjlighet att i anslutning till nästa års budget sänka skatterna minst i den takt som avtalats i regeringsprogrammet. Man bör överväga möjligheterna att tidigarelägga sänkningarna så att de är större redan nu, inte minst med hänsyn till de stegrade bränslepriserna och räntorna som urholkar medborgarnas disponibla inkomster. Produktionsutvecklingen och sysselsättningen tyder på att vårt land är i den ovanliga ekonomiska situationen att vi samtidigt kan amortera lånen, sänka skatterna och bibehålla välfärden utan nya större nedskärningar. Detta kräver dock en mycket ansvarsfull utgiftspolitik som inte tillåter någon form av slöseri. Därför har finansutskottet inte kunnat omfatta oppositionens linje att utan den utredning, som grundlagsutskottet förutsatt, strö ut medel för löneförhöjningar m.m.

Frågan om utformningen av skattesänkningen så att den åter gör arbete och företagsamhet lönsamma bör formuleras vid höstens budgetmangling. Den överbudstaktik som t.o.m. regeringspartiernas ledande personer utövat på senare tid är inte särskilt fruktbringande, förutom att den avslöjar en viss nervositet om att någon annan hinner göra det riktiga utspelet. FFC:s önskemål bör givetvis tas för vad de är, men företagare, lantbrukare och pensionärer bör nog också komma till tals innan skattelinjen slås fast i regeringen.

Arvoisa puhemies! Talousarvion menopuolella lainojen lyhennykset muodostavat 10,8 miljardia markkaa. Lisäksi noin 4 miljardia markkaa johtuu lainojen markkina-arvoon tapahtuvasta takaisinostosta aiheutuvista pääomamenetyksistä. Molemmat toimenpiteet pienentävät korkomenoja tulevaisuudessa ja johtavat terveempään budjettitasapainoon. Muut menojen lisäykset ovat muun muassa määrärahat palkankorotuksiin ja koron nousuun, 140 miljoonan markan lisätuki telakkateollisuudelle sekä pääomasijoitukset Suomen Teollisuussijoitus Oy:öön ja Suomen vientiluotto Oy:öön. Kansaneläkemaksun alentaminen 0,4 prosenttiyksiköllä talousarvion yhteydessä aiheuttaa tarpeen siirtää 210 miljoonaa markkaa lisää valtion varoja sairausvakuutusrahastoon.

Valiokuntakäsittelyssä on eniten kiinnitetty huomiota siihen, että palkankorotuksia ei ole

huomioitu täysimääräisesti kaikilla hallinnonaloilla, kuten yleensä on tehty aikaisemmin. Tulevia palkankorotuksia ei tietenkään huomioitu varsinaisessa talousarviossa, ja siksi valtiovarainvaliokunta totesi, että määrärahojen tasoon on palattava, kun tiedetään, mihin sopimukset johtavat. Hallitus on kuitenkin ollut sitä mieltä, että toimintamäärärahoissa on niin paljon ilmaa, että palkat voidaan maksaa sopimusten mukaisesti ilman, että palkankorotuksen kustannusvaikutus huomioidaan täysimääräisesti. Palkankorotus olisi valtiovarainvaliokunnan mukaan vaatinut 691 miljoonan markan lisäyksen, josta hallitus on budjetoinut 433 miljoonaa markkaa. Siihen nähden, että valtion palkkamenot ovat 25 miljardia markkaa, on ei-budjetoidun summan osuus hyvin pieni, mutta saattaa valiokunnan käsityksen mukaan johtaa vaikeuksiin työvoimavaltaisilla aloilla, joilla toimintamäärärahat muutenkin ovat riittämättömät.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon jälkeen valtiovarainvaliokunta on edellyttänyt, että hallitus syyskuun aikana selvittää asian ja antaa toisen lisätalousarvion, joka huomioi sopimusten mukaisen palkankorotuksen lisämäärärahan tarpeen. Selvitys on tietysti myös välttämätön seuraavan vuoden talousarvion palkkakustannusten lähtötasoa ajatellen.

Finansutskottet föreslår klämmar såväl om polisens verksamhetsanslag som om den inhemska försvarsindustrins sysselsättning. Båda frågorna hänskjuts dock till avgörande i anslutning till nästa års budget. En bibehållen konkurrenskraft inom försvarsindustrin förutsätter ökat internationellt samarbete på teknologins område, eftersom våra anskaffningar är för små för att finansiera dagens utvecklingskostnader. Man måste även på detta område aktivt söka strukturförändringar som tryggar branschens sysselsättning.

Talman! I anslutning till förvaltningsreformen inom Vägverket beviljas ett tilläggsanslag om 700 miljoner mark för väghållningen. Därav går 500 miljoner mark till fyra nya projekt omfattande totalfinansieringsavtal för sammanlagt 900 miljoner mark, så att resterande delar skall finansieras inom budgetramarna åren 2003—04. Finansutskottet har tidigare uttalat sig för angelägenhetsgraden i fråga om tre av dessa vägförbättringsprojekt, huvudväg 6, huvudväg 2 och E 18.

Inom trafikministeriets huvudtitel kan man med tillfredsställelse konstatera att Sjöfartsverket erhåller ett tillägg om 55 miljoner mark för att nu helt täcka kostnaderna för att röja ammunitionen som dumpats i Karlebyfarleden. Totalkostnaden har beräknats till 154 miljoner mark, varav 99 miljoner beviljats åren 1997—98. Med tanke på sjöfartens säkerhet i Finska viken borde Sjöfartsverket nu återinföra de gamla svenska namnen på de öar i Finska viken som man slopat i de senast utgivna sjökorten.

Anslagen om 10 miljoner mark för planering av landförbindelsen till Helsingfors stads hamn i Nordsjö och stambanan innebär enligt finansutskottet inte ännu ett ställningstagande för ifrågavarande investering, alltså inte något ställningstagande för att staten överhuvudtaget skall gå med i projektets oerhört dyra infrastrukturkostnader. Enligt utskottet stiger kostnaderna för väg- och järnvägsförbindelsen till 1,2 miljarder mark. Så stora belopp ryms inte inom de årliga rambudgetarna, eftersom projektet i så fall skulle rubba många andra viktiga väg- och järnvägsprojekt. Hamnprojektets närhet till Natura 2000-bältet är miljöpolitiskt prekärt och har lett till besvär.

Innan någon hamnverksamhet kan inledas i Nordsjö måste stora trafiksatsningar ske på den 15 kilometer långa sträckan mellan Nordsjö och stambanan i en tunnel under bosättningen. Experter på logistik har uttalat sig kritiskt och utdömt projektet som olönsamt ur logistisk synvinkel. Särskilt järnvägen är en begränsande faktor, eftersom stambanans kapacitet inte räcker till för ändamålet. En spårinvestering i tunnel blir en orimligt dyr investering för en så liten transportvolym som det här är fråga om, i all synnerhet som exporten huvudsakligen går över andra hamnar än Helsingfors. Statens eventuella medverkan bör därför prövas omsorgsfullt även med hänsyn till annan hamnkapacitet på sydkusten innan riksdagen tar ställning till statens medverkan i ett projekt av denna kaliber. Det kan nämnas att staten inte ens har haft råd att röja farleden till Valkom hamn för 17 miljoner mark, som vore nödvändigt för den hamnens maximala nyttjande som exporthamn. Mot den bakgrunden är 10-miljonersanslaget för logistikutredningen i Nordsjö ett stort belopp.

[34] **Ulla Juurola /sd:** Arvoisa puhemies! Tämä lisätalousarvioesitys on annettu suotuisissa olosuhteissa. Kasvu siis jatkuu maassamme varsin hyvänä ja verotulotkin ylittävät arvioidut. Pidän verotulojen kasvua arvioita suuremmiksi kuiten-

kin positiivisena asiana, vaikka valtiovarainvaliokunta onkin usein arvostellut talousarvion laatimisen yhteydessä alimitoitettuja tuloarvioita ja pitänyt niitä jopa ohjauskeinona komentaa edustajia talousarviossa tiukkuuteen.

Lisätalousarvion yhteydessä minua askarruttavat suurin piirtein samat kysymykset kuin yleensäkin talousarvion käsittelyn yhteydessä, eli miten siis toimitaan parantuvassa taloustilanteessa, miten toimitaan nimenomaan tällaisessa suhdannetilanteessa, miten suhtaudutaan lisääntyviin verotuloihin, miten suhtaudutaan valtion myyntituloihin tai miten käytetään hyväksi nimenomaan sitä, että valtionvelan alentumisen yhteydessä syntyy korkomenoihin alentuma.

Hallituksen esityksessä n:o 71 me ensimmäisen kerran päätämme osan niin sanotun tulevaisuuspaketin sisällöstä. Tulevaisuuspaketin sisältöä käsitellessään hallitus toteaa perusteluosassa, että valtion omaisuudesta kertyviä tuloja käytetään valtionvelan lyhentämiseen periaatepäätöksessä eli niin sanotussa tulevaisuuspaketissa mainittuja määrärahoja lukuun ottamatta.

Tässä yhteydessä minua niin kuin muitakin puhujia on askarruttanut se, lyömmekö me juuri tässä tilanteessa sitten lopullisesti kiinni tältä vaalikaudelta sen, että valtion myyntituloja ei käytetä mihinkään muuhun kuin velan lyhentämiseen ja juuri tämän tulevaisuuspaketin noin miljardin markan osoittamiin menoihin. Pidän itse tulevaisuuspaketin sisältöä hyvänä. Kuitenkin erityisesti minua askarruttaa myöskin se, miten tällä kaudella suhtaudutaan tärkeisiin liikenneinfrahankkeisiin. Erityisesti tietysti olen huolissani siitä, syntyykö päätös Lahti-oikoradasta — tämä ratahan on nopeiden raideyhteyksien ehdoton edellytys koko maassa — tai miten käy E18-moottoritien rakentamisen.

Valtiovarainvaliokunta pohti myöskin asiaa ja toteaa mietinnössään, että valtion myyntituloja tulee käyttää siten, että ensisijainen ohjenuora on hallitusohjelma ja että pitää huomioida myöskin valtiovarainvaliokunnan talousarvioiden yhteydessä tekemiä lausumia ja kannanottoja. Tämä minusta on hyvä asia. Se kuitenkin jättää meille ovea rakosilleen siten, että voimme tilanteen niin salliessa myöskin käsitellä muita kysymyksiä vielä myyntitulojen yhteydessä. Periaatteessa olen sitä mieltä, että nimenomaan valtion myyntituloja ei pitäisi käyttää käyttömenojen lisäämiseen eikä myöskään verojen alentamiseen, koska nämä aina tulevat olemaan kertaluontoisia tuloja. Jos puhumme käyttömenojen lisäämisestä tai verotuksen alentamisesta, meidän tulee silloin puhua nimenomaan verotulojen lisääntymisestä ja niitten käytöstä tai korkomenojen alentumisesta siten, että budjettiin tulee liikkumavaraa.

Olen sitä mieltä, kun verokeskustelu on kovastikin tällä hetkellä käynnissä, että hyvinkin saattaa olla varaa päätyä veronalennuksiin, jotka ylittävät hallitusohjelmassa määritellyn tason. Minusta kuitenkaan ei voida lähteä siitä, että ensiksi asetetaan tavoite verotuksessa, mille kokonaisverotuksen tasolle meidän tulee päätyä. Vierastan keskustelua siitä, että Suomen kokonaisverotuksen tason tavoitteeksi tulisi asettaa EU:n tai Oecd-maiden keskimääräinen taso. Minusta verotus on vain tulonhankkimisväline rahoittaa sellaista yhteiskuntaa kuin kansalaiset haluavat.

Tuleeko siis suomalaisen yhteiskunnan tavoitteeksi asettaa EU:n keskimääräinen taso, siitä meidän pitäisi keskustella. Riittääkö meille keskimääräinen koulutustaso vai vaaditaanko meillä huomattavasti korkeampaa koulutustasoa kuin EU:ssa keskimäärin, jotta kilpailussa pärjäisimme? Haluammeko keskimääräisen terveydenhuollon tason, ehkä sen tyyppisen terveysjärjestelmän, joka tukeutuu yhä enemmän yksityisten ihmisten omiin vakuutuksiin? Riittävätkö meille EU:n ulkorajalla olevana valtiona keskimääräiset puolustusmäärärahat, tai riittävätkö meille harvaanasutussa maassa keskimääräiset liikenneinframäärärahat?

Arvoisa puhemies! Mielestäni pitääkin ensiksi asettaa siis yhteiskunnan tavoitteet ja sen jälkeen päättää, miten ne rahoitamme. Jos tämä tavoiteasettelu tapahtuu toisin päin ja päätämme ensiksi siitä, mikä on kokonaisveroaste, sen jälkeen teemme kaikilla mahdollisilla keinoilla vain sen, että sopeutamme yhteiskuntaa tähän verotuksen tasoon.

Suomen Pankin johtokunnan jäsen Matti Korhonen kirjoitti äskettäin Helsingin Sanomissa Vieraskynä-palstalla, että Suomella on nyt varaa tehdä tripla: alentaa verotusta, pudottaa valtion velkaa ja vieläpä parantaa yhteiskunnan palveluja. Hänen kuvaamansa yhteiskunta on kuitenkin aika erilainen kuin oma näkemykseni hyvästä yhteiskunnasta. Hän kirjoittaa: "Julkisten palvelujen tarjontaa ei enää tarvitse järjestää hevosen päivämatkojen mukaan, joihin kuntarakenne vielä perustuu. Auto, kännykkä ja Internet auttavat. Aito yhteistoiminta, jossa julkisten palvelujen tuottaminen järjestetään informaatioteknologia-

talouden ehdoilla ja rahoitetaan vain tarpeellisin osin verovaroilla, on suurin yhteiskunnan tuottavuuslähteistä." Tämä antaa jo suuntaa siihen, että en ainakaan minä haluaisi tätä yhteiskuntaa ja sen tavoitetta asettaa tälle tasolle ja sopeuttaa sitten siihen verotusta.

Verotuksesta pitää puhua. Mielestäni, mikäli alennuksiin päästään ja niihin todellista varaa syntyy, tietysti ensisijaisena painopistealueena pitää olla pieni- ja keskituloisten. Silloin pitää olla myöskin varaa keskustella, millä tavoilla alennukset mahdollisesti tehdään, alennetaanko edelleen tuloverotusta, alennetaanko mahdollisesti ruoan arvonlisäveroa, puututaanko matkakorvauksiin vai sitten polttoaineveroon. Tämä keskustelu pitää sitten myöskin käydä.

Ed. Oinonen merkitään läsnä olevaksi.

---

35 **Toimi Kankaanniemi /skl:** Herra puhemies! Lisäbudjetin lähetekeskustelussa puhuttiin paljon palkkarahoista. Nyt on ikävä kyllä todettava, että hallitus ei ole millään lailla taipunut vaan valiokunnan käsittelyn jälkeen lisäbudjetti on yhtä tyly valtion sitoutumisiin nähden, jotka koskevat valtion palveluksessa olevien palkkauksia. Palkkarahoja ei täysimääräisesti ole budjetoitu. Se on mielestäni virhe. Tänä päivänä tiedetään jo varsin tarkkaan, mikä on eri momenteilla olevien toimintarahojen tarve siltä osin kuin palkkoihin varoja tarvitaan. Työ- ja virkaehtosopimukset ovat voimassa. Ne ovat ikään kuin lainsäädäntöä, ja lakisääteiset menot tulee budjettiin ottaa täysimääräisinä. Tämä on lähtökohta ja näin pitää tehdä.

Kun tämän vuoden varsinaista budjettia tehtiin viime syksynä, tilanne oli hieman toinen ja hallitus ei silloin varautunut minkäänlaisiin palkankorotuksiin. Se oli tietyllä tavalla ymmärrettävää ja ilmeisesti myös laillisuuden kannalta hyväksyttävää, koska jokin prosentti olisi saattanut antaa vihjettä siitä, minkälaiseksi hallitus olisi tuossa vaiheessa halunnut tulevien palkankorotusten suuruuden tulevan.

Mutta nyt elämme toista aikaa. Sopimukset ovat voimassa, ja näin ollen rahoitus niihin menoihin on löydyttävä. Toinen vaihtoehto on se, että hallitus muuttaa valtion henkilöstöpolitiikkaa tällaisissa hyvän taloudellisen tilanteen oloissa, niin että henkilöstöä lomautetaan tai jopa irtisanotaan. Valtion palveluksessa elävät epävarmuudessa ainakin seuraavaan lisäbudjettiin asti. Tämä on mielestäni erittäin huonoa henkilöstöpolitiikkaa vasemmistojohtoiselta hallitukselta. Tätä ei voi muuta kuin valittaa.

Rahasta ilmeisesti ei todellakaan tänä päivänä ole kysymys. Kun esimerkiksi Tielaitoksen liikelaitostamisen edellytykseksi hallitus näki, että pitää saada eduskunnasta muutamia vastaan hangoittelevia, vasemmiston edustajia lähinnä, uudistuksen taakse, niin löytyi satoja miljoonia markkoja tuosta vaan heti eikä mitään suuria ongelmia ollut, eli jopa moninkertaisesti se raha, mikä tarvittaisiin tämän palkkakysymyksen asianmukaiseen pitkäjänteiseen ja viisaaseen hoitamiseen. Tällaista tämä näyttää olevan. Tarpeet ja halut määräävät, ja liikelaitostamis- ja osittain yksityistämishalu on hallituksella paljon suurempi kuin esimerkiksi henkilöstöpolitiikan vastuullinen hoitaminen.

Arvoisa puhemies! Lähetekeskustelussa peräänkuulutin vakavasti myös sitä, että tämä lisäbudjetti, joka annettiin tavattoman hyvän talouskasvun aikana ja jolla kasvun hedelmiä jaetaan kansalle jossain määrin, unohti täydellisesti kasvavan köyhyyden ongelman. Hallituksen oman kertomuksen tietojen mukaan 90-luvun jälkipuoliskolla eli Lipposen ensimmäisen ja toisen hallituksen aikana Suomessa EU-mittarien mukaisesti laskettuna köyhien määrä on noussut 120 000:sta 200 000:een, ja kasvu jatkuu. Tämä on sellainen kipeä kysymys, joka ei saisi jättää hallitusta, ministereitä, virkamiehiä eikä ennen kaikkea kansaa edustavia kansanedustajia kylmiksi. Mutta näin on käymässä, eivätkä nuo kehykset, jotka eduskunnan enemmistö hyväksyi hallituksen esityksestä — Niinistön länget tai hirttosilmukka, miksikä vaan sitä voi sanoa — lupaa tähän ongelmaan mitään selkeää ratkaisua. Köyhyysongelma on hyvin vakava ongelma. Se näkyy myös täydellisenä syrjäytymisenä, sen kasvuna.

Kehitys on sen suuntainen, että voidaan ehkä liioittelematta sanoa, että olemme siirtymässä uudelleen kauan sitten Suomessa taakse jääneeseen luokkayhteiskuntaan. Tämäkin tapahtuu vasemmistojohtoisen hallituksen aikana. (Ed. Laakso: Vasemmistojohtoinen, kokoomusvetoinen!) — Jos se on kokoomusvetoinen, niin se on vasemmistojohtoinen oikeistohallitus, jollaista

termiä olen aikaisemminkin käyttänyt. — Tämä on häpeäksi koko hallitukselle. Totta kai koko hallitus kantaa vastuun niin täällä kuin myös vaalikentillä ja muilla kentillä. Siellä kyllä tänä päivänä paljon kuulee hallituspuolueiden kansanedustajien väitteitä siitä, että ministeri Niinistö ei hyväksynyt tai ministeri Heinonen vaati tätä tai muuta tällaista, mitä on vasemmiston kipeä tunnustaa. Se ei kuitenkaan ole rehellistä.

Rehellistä on todeta kansalle, että koko hallitus on yksimielisesti antanut lisäbudjettiesityksen ja muut hallituksen lakiesitykset, jotka täällä ovat käsittelyssä. Ne ovat koko hallituksen yksimielisiä esityksiä, ja kun ne tulevat täällä hyväksytyiksi, se on hallituksen linjan toteuttamista. Valitettavasti tämä linja on köyhyyttä lisäävää, syrjäytymistä edistävää ja kohti luokkayhteiskuntaa kulkevaa politiikkaa. Tämä on mielestäni hyvin vakavasti otettava tosiasia ja voisi edellyttää jopa sitä, että eduskunta jättäisi loman väliin ja pohtisi ja panisi asiat kuntoon. Mutta eihän täällä tällaista tapahdu. Kun omat palkat on nostettu, on hyvä lähteä lomalle, vaikka köyhyys lisääntyy.

Arvoisa puhemies! On paljon puhuttu verotuksesta. Lisäbudjetti ei sinänsä verotukseen liity, mutta tässä lisäbudjetissa ja tulevissa suunnataan verotuksen linjoja. Hallituksella on ohjelmassaan tietty verotuksen peruslinja. Siellä luvataan tälle vaalikaudelle ansiotuloihin 10—11 miljardin markan kevennykset. Siitä on erilaisia näkemyksiä, mikä linjan pitäisi olla. Ministeri Niinistöllä on ollut oma linjansa, Lipposella on ollut vastakkaisia linjoja ja Siimeksellä omat linjansa. Eduskuntaryhmistä ja edustajilta on kuulunut vaikka minkälaisia linjauksia. Onkin todettava, että Lipposen hallituksella ei ole minkäänlaista veropoliittista linjaa siltä osin, miten verotuksen keventäminen tulisi kohdentaa.

Eilen SAK julkisti oman ehdotuksensa. SAK on siinä mielessä hallituksen kanssa samoilla linjoilla, että sekin esittää käytännössä vain ansiotuloihin kohdistuvia veronkevennyksiä, kun työmatkakulujen omavastuuosuus SAK:n mielestä pitäisi poistaa kokonaan ja antaa sitä vastaava kevennys niillekin, joilla ei työmatkakuluja ole. (Ed. Laakso: Työttömät saisivat sitä kautta verohelpotuksen!) — Se on tietysti aika outoa, että annetaan vähennys sellaisista menoista, joita ei ole. Ehkä siinä työttömille tulisi. — Mutta ennen kaikkea näyttää siltä, että SAK kantaa huolta omista jäsenistään ja se niin kuin hallituskin on esimerkiksi eläkeläiset unohtanut näissä kaavailuissa. Hallitusohjelma ei lupaa eläkeläisille verokevennyksiä enempää kuin SAK:kaan. Tuota SAK:n asiakirjaa on tietysti syytä tarkoin miettiä ja katsoa, onko se malli, joka olisi oikeudenmukainen ja perusteltu, vai mikä malli on niistä paras, joita täällä on niin monenlaisia esitetty. Tärkeätä on kuitenkin se, että eduskunta pitää käsissään verotuksen. Se on talous- ja finanssipolitiikkaa myös niin vahvasti, että sen on eduskunnan päättäjien käsissä oltava.

Arvoisa puhemies! Se linja, joka mielestäni olisi tässä tilanteessa oikea veropoliittinen linja, on se, että ensimmäiseksi pitäisi keventää polttonesteiden ankaraa verotusta. 66,9 prosenttia bensiinin hinnasta on veroa ja loppu on muuta hinnan osuutta. Kyllä siinä on välttämättömyys harkita nyt, kun hinnat eivät näytä laskevan, kiireesti verotuksen keventämistä.

Toiseksi on syytä tarkoin selvittää ja valmistella ruoan arvonlisäveron keventämistä. Kaikki me syömme joka päivä, ja silloin ruoan arvonlisäveron keventäminen leviäisi kaikkien hyödyksi. Siinä on tietysti ongelmana se, että verotuksen, arvonlisäveron, keventäminen ei välttämättä siirry ruoan hintoihin suoraan, mutta ehkä tuolla puolella kilpailu on sen verran hyvää, että ainakin se pääosin sinne menisi.

Kolmannelle sijalle asetan pieni- ja keskituloisten tuloverotuksen keventämisen. Se on kyllä lähes yhtä tärkeää kuin nuo muutkin, mutta todellakin on aika suunnata tuloveron kevennykset pieni- ja keskituloisille eikä niin kuin nyt hallitus on tähän asti tehnyt, että kaikkein suurituloisimmat ovat saaneet markkamääräisesti monin-, moninkertaiset kevennykset verrattuna pieni- ja keskituloisiin. Tällä tavalla työllisyyttä hoidetaan ja oikeudenmukaisuutta toteutetaan, kun tuloverokevennykset ohjataan pieni- ja keskituloisille.

Täällä on ollut paljon puhetta velan lyhentämisestä ja yksityistämisestä. Tällä vasemmistojohtoisella hallituksella on ankara into yksityistää kaikkea mahdollista, minkä valtio omistaa, ja sitten tulee yksityistämisestä tuloja. Mielestäni riitely siitä, että juuri näillä rahoilla lyhennetään velkaa ja juuri näillä rahoilla parannetaan palveluja taikka perusturvaa, on aika turhaa. Samaan valtion kassaan tulevat yksityistämisrahat ja verotulojen kasvusta ja verotuloista kertyvät varat.

On ehkä viisasta, että kun verokertymä nyt voimakkaasti kasvaa, verokertymän kasvusta ohjataan perusturvaan ja peruspalvelujen kehittä-

miseen ja parantamiseen Ruotsin sosialidemokraattien mallin mukaisesti riittävän iso osa. Silloin ei käytetä pääoman myynnistä tulevia varoja kulutukseen. Taas jos halutaan, niin nimenomaan velan lyhennykseen käytetään myyntitulot mahdollisimman kattavasti. Tässä ei ole mitään ongelmaa, koska verotulot kasvavat nyt hurjaa vauhtia. Niillä voidaan hoitaa näitä ongelmia, köyhyyden poistamista ja monia muita yhteiskunnan kipeitä ongelmia. Jos kerran hallitus haluaa näin suurella innolla yksityistää, niin käytettäköön yksityistämisestä tulevat varat velan lyhentämiseen, jota kautta tulee korkomenojen säästöä ja taas sitä kautta kevennystä valtion budjettitalouteen.

Tämä malli voisi olla vastaukseksi niille, jotka kovasti tuntuvat ähkivän siinä, pitääkö käyttää myyntitulot ja verotulojen kasvu jollakin tavalla. Voidaan näin ajatella. Samoja tulojahan, samoja markkoja ne ovat valtion tilille sinänsä. Kaikkein tärkeintä on se, että me todella puutumme näihin köyhyyden ja syrjäytymisen ja luokkayhteiskunnan syntymisen ongelmiin ja kiireesti. Tästä puuttumattomuudesta hallitus ansaitsee pitkän moitteen, todella suuren moitteen. Ihmettelen, että mitään ei tapahdu tältä osin. Kunnat eivät yksin pysty näitä ongelmia ratkomaan. Valtion on siihen panostettava, ja valtion vastuuta kantaa nyt tämä hallitus, joka vallassa on.

Ed. Kiviniemi merkitään läsnä olevaksi.

---

36 **Pirjo-Riitta Antvuori /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi piti tylynä sitä, että hallitus ei ole sitoutunut sataprosenttisesti palkkamenoihin. Varmasti näinkin, mutta voi tietysti asian nähdä niinkinpäin, että hallitus on pyrkinyt tekemään toimintamenoissa säästöjä ihan siltä pohjalta, että kyllä täällä eduskunnassa aika usein, kun näitä säästöjä on tehty, erityisesti on velvoitettu hallinnosta säästämään. Sillä tavalla tämä hallituksen pyrkimys voi olla näinkin eikä sen ollenkaan tarvitse tarkoittaa sitä, että se on huonoa henkilöstöpolitiikkaa. Nythän valtiovarainvaliokunta mietinnössään on velvoittanut hallitusta toimimaan niin, että perustuslain kirjain täyttyy eikä irtisanomisia tule.

37 **Toimi Kankaanniemi /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Antvuoren puheenvuoron voi tulkita — toivottavasti se ei ole oikea tulkinta — niin, että hän kannattaa sitä ja hallituksen linja olisi se, että hallitus irtisanoo tai johtaa asiat siihen, että irtisanotaan ja lomautetaan valtion palveluksessa olevia. Tämä linja on täysin eri kuin itse näen oikeaksi. Ei tässä tilanteessa ole säästösyistä tarvetta valtion irtisanoa tai lomauttaa henkilöstöä. On eri asia, että valtion palveluksessa olevien ja yleensä valtion toimintojen kehittämistä pitää jatkuvasti suunnitella ja linjata uudelleen, karsia tarpeettomia toimintoja ja luoda uutta, mutta ei tällä tavalla, että leikataan määrärahat ja sitten joudutaan irtisanomisiin tai lomauttamisiin. Se on vastuutonta henkilöstöpolitiikkaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

---

38 **Tanja Karpela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Vuoden 2000 varsinaisen budjetin arvio palkankorotusten tasosta oli selvästi alimitoitettu. Mutta se oli mielestäni täysin perusteltua, jotta ei olisi annettu väärää kuvaa, millaisiin korotuksiin tuloneuvotteluissa pitää pyrkiä. Itsestäänselvää pitäisi kuitenkin olla, että valtio ei myöskään työnantajana jätä pientäkään epävarmuutta virastoihinsa siitä, miten loppuvuonna pitää menetellä. Ajatus siitä, että virastot voivat tarvittaessa käyttää muihin menoihin ajateltuja toimintamäärärahoja palkankorotusten maksamiseen, on väärä. Eiköhän toimintamäärärahat ole ajateltu tarpeellisiin hankkeisiin?

Lamavuosina julkisen sektorin menot kiristettiin minimiin. Aiemmin julkisen sektorin kansantuoteosuus oli ehkä noussut turhankin suureksi, mutta leikkausten jälkeen, nyt kun talous on kasvanut jo seitsemän vuotta, ei tärkeää julkista sektoriakaan pidä pitää epävarmuudessa. Työpaikoilla tarvitaan luottamusta siihen, että ei tule lomautuksia ja että tarpeelliset sijaisuudetkin voidaan hoitaa. Pitää palata normaaliin elämään.

Tässä yhteydessä on hyvä ylipäätään arvioida julkisella sektorilla tehtävän työn tärkeyttä. Markkinoiden avautuessa meillähän on yhteiskunnassa vallinnut pitkään ilmapiiri, jossa julki-

nen sektori on koettu vain varojen kuluttajana, tehottomana, yksityistä sektoria kahlitsevana. Peruskriittinen kannattaa aina olla, sillä lienee miltei luonnonlaki, että verovaroin toimivissa organisaatioissa on taipumusta sisältä päin pyrkiä aina kasvattamaan omaa sektoria. Mutta näiden rönsyjen kurissa pitäminen on tietysti poliitikkojen vastuulla. Ei saa päästää rönsyilemään, vaan julkisen sektorin on keskityttävä perustehtäväänsä. Nämä perustehtävät vaativat kyllä tunnustusta ja avointa tukea. On koko yhteiskunnan etu, myös markkinoiden etu, että yhteiskunta hoitaa perustehtävänsä mahdollisimman hyvin ja laadukkaasti.

Yhteiskunnan tehtävät ovat lisäksi sellaisia, että niiden pariin olisi saatava työntekijöiksi aina osaavimpia ihmisiä. Otan esimerkiksi vain koulutuksen kuntien ylläpitämästä peruskoulutuksesta valtion ylläpitämään yliopistolaitokseen asti. Mikä on elinkeinoelämänkään kannalta tärkeämpää kuin se, että inhimillinen osaaminen saadaan mahdollisimman hyväksi? Suomen kaltainen pieni kansa tarvitsee kaikki lahjakkuusreservinsä käyttöön, ja se tapahtuu koulun kautta. Siksi myös opettajiksi on pitkäjänteisesti saatava lahjakkaita, asiansa osaavia ja työstään innostuneita ihmisiä. Jos tässä lyömme laimin, kärsimme paljon. Sama koskee yhtä lailla esimerkiksi terveydenhuoltoa.

On selvää, että jos valtiosta tai kunnista syntyy nuorille työnantajina sellainen kuva, että niiden leivissä on epävarmaa olla, eivät alat houkuttele lahjakkaimpia nuoria puoleensa. Julkinen sektori ei voi työnantajana muutenkaan antaa samoja etuja tai taloudellisia etenemismahdollisuuksia kuin yksityinen sektori. Yksityisellä puolella ahkera ja osaava saavuttaa todella paljon. Julkisella puolella vauhti on tasaisempaa.

Tämäkin perusero suosii nykyaikana yksityistä sektoria työnantajana. Jos tämän päälle syntyy sellainen kuva, että valtion tai kuntien virastoissa joudutaan hyvin lyhyelläkin aikajänteellä pohtimaan, voidaanko suunnitelmien mukaan toimia, syntyy helposti kuva tunkkaisesta ja epävarmasta ilmapiiristä, jossa porukka on juhannuksen alla kokoontuvan eduskunnan päätösten varassa.

Hallitus on valmistautumassa budjettiriiheensä, ja samalla se ehkä lopultakin lunastaa edes osan verolupauksistaan. Asetelma on kummallinen. Hallituskauden toinen budjetti on jo valmisteluiden osalta loppusuoralla, mutta ihmiset eivät vieläkään tiedä, mikä on hallituksen verolinja. Osa hallituksesta ajaa sitä, että veronkevennykset pitää keskittää mahdollisimman suuresti vain yhteen tarkoitukseen: ansiotulojen veron alentamiseen. Perusteluna on käytetty, että silloin alennukset tuntuisivat. Toki veroale kuulostaa hyvältä ja se varmasti tuntuisi ansiotulojen verotuksessa, mutta ongelma silloin on se, että monet muut tahot jäisivät kevennysvaikutusten ulkopuolelle.

Arvoisa puhemies! Verotuksella pitää olla yhteiskunnallisia tavoitteita. Kevennysvara olisi käytettävä niin, että sen hyötysuhde erityisesti työllisyyden kannalta olisi mahdollisimman hyvä, ja niin, että myös yhteiskunnan tuen varassa elävät ja esimerkiksi eläkeläiset saisivat sitä kautta osansa kansantalouden kasvusta. Tällöin ansiotulojen verojen kevennys ei ole ainut tapa toimia, vaan muun muassa välillisten työvoimakustannusten alentaminen, polttoaineveron alentaminen ja ruoan hinnan alentaminen ruoan arvonlisäverolla toisivat yhteiskunnallisesti paremman ja oikeudenmukaisemman lopputuloksen. Kun veronkevennysvara käytetään useisiin eri tarkoituksiin, ei hallitus tietenkään saa sillä aikaan näkyvää vaikutusta esimerkiksi tuloverojen alentajana, mutta ei kai verokevennyksillä olekaan tarkoitus miellyttää äänestäjäkuntaa vaan vaikuttaa myönteisesti ongelmien ratkaisemiseen. Luultavasti työttömyys ja taloudellinen eriarvoistuminen kuitenkin ovat suurimpia ongelmia. Ellei niihin verotuksella pyritä vaikuttamaan, vähiin jäävät muut keinot.

Verotusta ei saisikaan nähdä omana itseisarvoisena, erillisenä politiikan lohkona, vaan se on osa ja keino muuta yhteiskuntapolitiikkaa. Kun esimerkiksi yrittäjäkenttä selkeästi on vuosien ajan haastattelututkimuksissaan kertonut, että välilliset työvoimakustannukset ovat suurin yksittäinen este työllisyyden parantamiseksi, miksei niiden alentamiseen ryhdytä, kun veronkevennysvaraa on? Tällöin kevennys kohdistuu suoraan työvoiman käytön kustannuksiin, ja erityisesti palveluvaltaisilla aloilla tämä olisi tärkeää. Jos saman rahan käyttää vain palkkaveron alentamiseen, ei käteenjäävien tulojen lisäys välttämättä suinkaan kohdistu työllisyyttä parantavaan kulutukseen, vaan kevennystä menee ulkomaanmatkailuun tai vaikka asuntojen hintojen nousuun.

Arvoisa puhemies! Jos hallituksen päätavoitteena on työllisyyden alentaminen, niin kannat-

taisi toimia sen mukaan, ja silloin pitää myös hallituksen käytännön toimenpiteitä verrata tähän tavoitteeseen.

39 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Lisätalousarvion tarkoitushan on tehdä korjaavia toimenpiteitä varsinaiseen talousarvioon, ja siinä mielessä tämä lisätalousarvio tietysti täyttää paikkansa. Tässä on joitakin semmoisia asioita, mitkä menevät jo pitemmälle, ja yksi on sairausvakuutusmaksun alentamislinjaus. Siinä lähdetään kokonaan uudesta ajatuksesta, siitä, jotta pienyrityksille alennetaan sairausvakuutusmaksua, sotumaksua, kunnille ei, jolloin tulee tietty vääristymä. Jos ajatellaan kuntien budjetointia ja tulevan vuoden suunnittelua, siellähän joka tapauksessa pyritään joitakin palveluita kilpailuttamaan. Siinä tapauksessa kunnat laskevat siltä pohjalta palvelun arvon ja mahdollisesti jättävät tarjouspyynnöt siinä vaiheessa ulkopuolisille yrittäjille, jolloin voi tapahtua jo yksityistämistä myös kuntien palveluiden osalta.

Tosin valiokunta on ottanut kantaa, että seurataan sitten vuoden 2000 aikana, mitä tapahtuu ja aiheuttaako tämä kilpailun vääristymistä. Minusta pitäisi tehdä sillä tavalla, että heti hallituksen budjettiriihessä linjautetaan tämä asia ja ryhdytään toimenpiteisiin välittömästi, jotta tämän tyyppistä viestiäkään ei annettaisi eteenpäin, kun tiedetään, että se vääristää joka tapauksessa kilpailua. Turhaa on tutkia semmoista asiaa, joka tiedetään etukäteen.

Lisätalousarviossa yksi kohta, joka on kangertanut myös lähetekeskustelun aikana, on valtion palkankorotusvaran jättäminen, onko sitä vai ei. Numeroina sitä ei ole. Ministeri Niinistö totesi lähetekeskustelun aikana, jotta hyllyiltä löytyy rahoja, jotka ovat käytettävissä. Olisi toivonut, että olisi laitettu näkyviin summa ilman mitään venkuilua. Nythän joudutaan tekemään toimenpiteitä myöhemmin syksyllä ja katsomaan, riittävätkö rahat. Siinä mielessä valiokunnan kannanotto siitä, että ketään ei irtisanota eikä lomauteta näiden takia, on ihan oikein. Se asia on tietysti huolestuttavampi, millä tavalla käyttäydytään käytännön elämässä määräaikaisten työsuhteiden osalta, koska on aika paljon määräaikaisia ja joillakin sektoreilla voi olla, että rahat ovat hyvin tiukoilla. Täällä on todettu tämä poliiseista ja todennäköisesti muillakin on saman tyyppisiä ongelmia, jolloin uhriksi joutuvat ne, jotka ovat mahdollisesti nuoria ja määräaikaisia, viimeksi tulleita ihmisiä. Sen takia toivoisi tähän joustovaraa sillä tavalla, että myös hallintorajojen yli voitaisiin varoja siirtää siten, että ei tehtäisi semmoisia toimenpiteitä, että tehtäisiin hätiköityjä päätöksiä loppuvuoden osalta ja mahdollisesti passitettaisiin määräaikaisia, hyvin tärkeitä ja ammattitaitoisia ihmisiä ulos. Toivoisi joustoa olevan lähinnä valtiovarainministeriön suunnalla.

Useissa puheenvuoroissa on todettu ne ongelmakohdat, jotka pitäisi saada ratkaistua. Tässä lisätalousarviossa ei sitä luonnollisestikaan voida tehdä, koska ongelmat ovat periaatteellisia. Ne koskevat minusta eläkeläisiä ja työttömiä. Kun veronkevennysvaroja jaetaan, niin eläkkeensaajien ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamista pitää jatkaa. Se lienee selvä asia. Samaten kunnallinen työtulovähennys, joka tulee palkansaajille, pitää ulottaa koskemaan myös työttömiä ja eläkeläisiä. Muuten epäsuhta kasvaa väestöryhmien kesken eikä ole syytä semmoista rakentaa, koska kuitenkin talouden ennusmerkit näyttävät suhteellisen hyviltä. Mitään isompaa lamaa ei näytä olevan tulossa. Kun mietitään tausta, historia, 90-luku, mitä tapahtui, niin kaikki väestöryhmät ja köyhemmät vielä enemmän joutuivat maksumiehiksi. Nyt olisi tavallaan palautuksen aika.

Kun veteraanien osalta puhutaan kunniavelasta ja kun 2000-luvun alussa eletään kuitenkin rikasta, hyvää aikaa, niin nyt olisi se aika, että palautettaisiin niitä, joita leikattiin 90-luvun laman syövereissä. Tehtäisiin niin kuin Ruotsissa, ja kiitoksia vain ed. Kankaanniemelle, kun hän kehui Ruotsin demarien linjauksia. Kannattaa katsoa, mitä siellä tapahtui. Nimittäin sosialidemokraatit ovat tehneet siellä hyvää työtä kautta historian ja niin Suomenkin sosialidemokraatit tekisivät, jos eduskunta olisi toisenlainen ja voimasuhteet olisivat toisenlaiset. Tänä päivänä näillä voimasuhteilla ei ilmeisesti hallitusneuvotteluissakaan parempaan päästy. (Ed. Kantalainen: Niillä korteilla pelataan, mitä on saatu!). — Nyt sitten joudutaan pelaamaan näillä talenteilla, mitä on olemassa.

Veropolitiikkaan liittyen ensinnäkin työttömät ja eläkeläiset pitää muistaa, mutta sitten on tämä polttoaineverotus. Keskustan välikysymys tästä käytiin läpi. On selvää, että välikysymyksellä ei polttoaineveroja muuteta, ei lasketa eikä nosteta, vaan kyllä pitää olla hallituksen linjaus. Toivoisi, että budjettiriihessä kesän aikana voisimme linjoittaa semmoisen mallin, joka olisi

joustava. Jos raakaöljyn hinta nousee, niin siinä tapauksessa voitaisiin veroja alentaa ja päinvastoin. Meillä pohjoisissa olosuhteissa ja pitkien välimatkojen maassa polttoainehuolto lämmityksen ja kaiken muunkin energian osalta on toisen tyyppinen kysymys kuin keskisessä Euroopassa, missä asutaan tiiviissä ja on huomattavasti lämpimämpää ja valoisampaa. Sen takia meidän energiapolitiikkamme ei voi perustua sellaiseen ajatteluun, mitä yleisesti Euroopassa, ja sitä pitäisi viestittää myös tuolla EU-taholla niiden, jotka ovat edustamassa siellä ja neuvotteluissa mukana. Suomi on toisenlaisessa asemassa eikä Suomea pitäisikään ajaa siihen samaan putkeen, sillä se tulee olemaan haitta myös meidän kilpailukyvyllemme.

Sitten yksi ikävä puoli, joka nousi Tielaitoksen osalta, ovat voitelurahat. Silloin jo käytin puheenvuoron. En viitsi sen pitempään tässä jurista siitä, mutta minusta eduskunnan pitäisi ottaa kyllä paikkansa eikä olla sellainen nöösisakki, jotta todetaan, että joku antaa meille rahat. Kyllä eduskunnan käden alla, kansanedustajien enemmistön tahdon varassa on se, miten paljon veromarkkoja käytetään teiden korjaamiseen tai mihin hyvänsä. Meidät on valittu tänne, ja sen takia ei kannata turvautua sellaiseen selittelyyn, jotta joku antaa meille ne rahat tuolta, niin kuin olisi joku iso setä, jonka pussi on tukossa, kunnes me teemme joitakin temppuja. Tässähän kävi näin, että annettiin tämmöisiä voitelurahoja, jotka ovat tiestölle tarpeellisia. Mutta eduskunnan olisi pitänyt päättää rahoista eikä nöyrtyä sillä tavalla, että se on ostopolitiikkaa, joksi tätä voi tässä tapauksessa nimetä.

Ihan lopuksi voisi todeta lyhyesti korvamerkatuista varoista, joista ed. Kangas puhui. Viime vuoden budjetissa tehtiin lastenpsykiatrian osalta päätöksiä korvamerkata muutama kymmenen miljoonaa sinne. Minusta sen tyyppistä tarvitaan lisää, koska jostain syystä kunnissa joitakin asioita ei haluta hoitaa kunnallispäättäjien toimesta, arvolatauksesta riippuen, vähän mitä poliittiset voimasuhteet ovat, ja köyhemmät ovat sitten siellä tosi onnettomassa asemassa. Sen takia toivoisi, jotta joihinkin valtionosuusmarkkoihin, jotka liittyvät sosiaali- ja terveys- ja mahdollisesti työllisyysasioihin, palautettaisiin korvamerkintä, koska minusta ne varat usein saattavat mennä väärään paikkaan, jos siitä voi sanoa, että se on väärä paikka, mutta osoite ei ole oikea ainakaan sosiaalisesti.

40 **Esko Kurvinen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Olemme käsittelemässä varsin poikkeuksellista lisätalousarviota, johon liittyy valtiovarainvaliokunnan merkittäviä kannanottoja sisältävä mietintö. Pääosa lisätalousarviossa esitetyistä menoista esitetään käytettäväksi valtion velan lyhennyksiin ja hoitomenoihin. Korkotason noustessa ja talouden riskien lisääntyessä ratkaisu edustaa juuri sitä talouspolitiikkaa, joka takaa tasapainoisen talouden nyt ja tulevaisuudessa. Talouspoliittisia päätöksiä tehtäessä ei voida elää vain päivä kerrallaan.

Lisätalousarviossa on kuntien harkinnanvaraisiin avustuksiin osoitettu 100 miljoonan markan lisäys. Menolisäyksellä pyritään, aivan oikein, takaamaan peruspalvelut koko maassa siitä huolimatta, että kuntien verotulokehitys näyttää tällä hetkellä hyvin erilaiselta eri kunnissa. Harkinnanvaraisista avustuksista ei saa kuitenkaan muodostua pysyvää järjestelmää, vaan kuntien tulee myös itse pyrkiä järjestämään peruspalvelunsa siten, että ne ovat kaikkien saatavilla rationaalisesti ja taloudellisesti järjestettyinä. Valtion ja kuntien väliset taloudelliset suhteet tulee järjestää kestävämmälle ja pitkäjänteisemmälle pohjalle näitä asioita selvittävän selvitysmiehen työn jälkeen.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on aivan oikein kannettu huolta myös alueitten kehittämisestä. Eri puolilla Suomea toimivien ja erinomaisia tuloksia oman alueensa kehittämisessä saavuttaneiden osaamiskeskusten perusrahoituksen turvaaminen tänä vuonna ja tulevaisuudessa on mielestäni erittäin tärkeä panostus omaehtoisen alueellisen kehityksen menestyksen kannustamiseen.

Lisätalousarvioon sisältyvä ehdotus pienempien työnantajien kansaneläkevakuutusmaksun alentamiseksi on askel oikeaan suuntaan yrittäjyyden ja työpaikkojen syntymisen edistämisessä. Kansaneläkemaksun alentaminen alimmassa maksuluokassa 0,4 prosenttiyksiköllä 2 prosenttiin palkoista kohdistuu etenkin palvelualan yrityksiin, mutta jotta sillä olisi todelliset vaikutukset työllisyyteen, kansaneläkemaksu pitäisi poistaa näiltä pienimmiltä yrityksiltä kokonaan.

Talouden kasvuennusteet ovat jatkuvasti parantuneet, mutta yritysten lukumäärän kasvu on viimeisimpien tietojen perusteella pysähtynyt, jopa kääntynyt laskuun. Suomessa sen enempää koulutus kuin talouskasvukaan ei ole innostanut perustamaan uusia yrityksiä. Useissa muissa

maissa korkea koulutus lisää todennäköisyyttä päätyä yrittäjäksi. Suomessa näyttäisi asia olevan päinvastoin. Yrittäjyyden edistäminen vaatiikin pikaisia ja tehokkaampia toimenpiteitä. Onkin tärkeää, että hallitusohjelmaan sisältyvään Yrittäjyys-hankkeeseen liittyviä yrittäjyyttä edistäviä esityksiä hallitus toisi pikaisesti eduskunnan käsittelyyn.

Arvoisa puhemies! Lisätalousarvio on kokonaisuutena tähän taloudelliseen tilanteeseen nähden tasapainoinen, ja on oikein, että nyt pidetään huolta valtiontaloudesta tiukalla linjalla. Veronmaksajien rahoja ei tule jakaa sinne ja tänne, vaan viisainta on nyt taloudellisesti hyvänä aikana keskittyä valtiontalouden tervehdyttämiseen, jotta suomalainen hyvinvointiyhteiskunta toimisi moitteettomasti myös huonoina aikoina, mihin tämä lisätalousarvio juuri tähtääkin.

[41] **Kari Kantalainen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä oleva lisäbudjetti osoittaa selkeästi sen tosiasian, että hallitus on pystynyt luotsaamaan valtiontalouttamme oikeille, tervehtyville raiteille. Linjaus on kirjaus: velkaa lyhennetään, halutaan panostaa tulevaisuuteen ja tulevan hyvinvoinnin perustekijöihin, mutta ei kuitenkaan lähdetä löysään talouspolitiikkaan. Siihen meillä ei yksinkertaisesti ole vieläkään varaa, kun sopeutamme suomalaista kansantaloutta globaaliin, alati kiristyvään kansainväliseen kilpailuun.

Tämän päivän tiedot työllisyyskehityksestämme ovat edelleenkin suotuisat, mutta siitä huolimatta työttömyys alenee kituliaasti, aivan turhan pienin askelin. Parantuva työllisyys kuitenkin pienentää koko ajan työttömyydestä yhteiskunnalle aiheutuvia menoja. Toisaalta sama kehitys lisää verokertymää niin tuloverojen kuin kulutusverojenkin puolella. Työttömyyden aleneminen 1 prosenttiyksiköllä parantaa vuositasolla julkistalouden rahoitusasemaa reilut pari miljardia markkaa.

Valtionvelka laman jäljiltä on edelleenkin runsaasti yli 400 miljardia markkaa ja velanhoitokulut lähes 30 miljardia. Se on huono perintö tuleville polville, joten linjaus siitä, että omaisuuden myynnistä ja verotulojen ylityksistä kertyvät varat tulee pääsääntöisesti kohdentaa velan lyhennyksiin, kuten hallitusohjelmassa todetaan, on varmastikin oikea.

Julkisen talouden tasapainon kannalta merkittävä julkistaloutta keventävä muutos mielestäni liittyy valtion velanhoitomenoihin. Lainakannan alentuma ja vanhojen korkeakorkoisten lainojen konvertointi alempikorkoisiin lainoihin pienentävät tasaisen varmasti korkomenoja. Vaalikauden loppuun mennessä kertyneet säästöt ovatkin varmasti jo miljardiluokkaa.

Veroasteemme eli verojen ja veronluonteisten maksujen osuus bruttokansantuotteestamme on kansainvälisesti tarkastellen varsin korkea, lähes 47 prosenttia. Bruttokansantuotteemme on tänä vuonna reilut 750 miljardia markkaa, ja sen on oletettu kasvavan tänä vuonna noin 5—5,3 prosenttia ja lähivuosinakin tasolla 3:sta 5:een prosenttia per vuosi.

Näillä luvuilla asiantuntija-arvioiden mukaan päästään karkeasti siihen, että verotulot kasvavat nimellisesti vuosittain jopa 15 miljardia markkaa. Ainakin tämän vuoden osalta tämä vastaa myös varsin hyvin virallisia arvioita. Tämän vuoden varsinaisessa talousarviossa oletettiin viime syksynä, että verotulot kasvavat edellisestä vuodesta noin 12 miljardia markkaa. Kevään lisätalousarviota tehtäessä on voitukin todeta, että verotulot ovat kasvaneet 6 miljardia yli alkuperäisen arvion. Tosin selittävinä ja osin ennalta arvaamattomina tekijöinä tulevat niin sanottu Pohjola-potti eli ylimääräisistä osingoista kertyvät veromiljardit sekä optioista tulevat lisäverot.

Täällä on paljon keskusteltu veronalennuksista, veronalennuspaineista, ja hallituksen ja opposition veronalennuskohteista, verotuksen alennuksen kohdentamisesta. On tietystikin totta, että jos taloudellinen kehitys jatkuu odotetulla tavalla, verotusta voitaisiin keventää jopa enemmän kuin hallitusohjelmassa on luvattu, ilman että hyvinvointiyhteiskunta, hyvinvointivaltio, tai sen työpaikat vaarantuvat. Tärkeää kuitenkin on muistaa, että löysään talouspolitiikkaan meillä ei ole paluuta.

Verotuksen alentamista vastustavat vetoavat suhdanteiden ylikuumenemiseen ja julkisten menojen sekä tulonsiirtojen rahoituksen varmistamiseen. Hallitusohjelmassa oleva kirjaus, jossa on luvattu 10—11 miljardin markan kevennys ansiotulojen verotukseen tai työnantajamaksujen keventämiseen vaalikauden aikana, ei myöskään uhkaa pienimmässäkään määrin hyvinvointivaltion taloudellista perustaa. On muistettava, että julkisia menoja on leikattu lamavuosien aikana ja niiden jälkeen vuositasolla reilut 50 miljardia, ilman että hyvinvointivaltion perusta olisi murtunut. Miksi nyt, kun kansantalouden pohja

on entistä laajempi ja kestävämpi, pieni leikkaus verotulojen kasvussa verotuksen kevennykseen uhkaisi yleistä hyvinvointia?

Arvoisa puhemies! Tämän vuoden osalta kevennykset nyt tehtyjen ratkaisujen puitteissa yltävät nipinnapin 2 miljardiin, mikä johtuu siitä, että hallitus on ensin halunnut katsoa kevään tuloratkaisun ja vasta sitten tehdä verolinjauksensa. Hyvä näin, sillä liittokierroksen seurauksena nimellisansiot liukumineen nousevat noin 4—5 prosenttia, mikä on selvästi enemmän kuin kilpailijamaissa keskimäärin. Suomalaisen työn hinnan kilpailukyvyn kannalta tulevissa tuloratkaisuissa tulisikin painottua mieluummin verotuksen alentumisen kuin nimellisansioiden korottamisen. Tämä olisi todellista solidaarista palkkapolitiikkaa. Emu-oloissa ei yksinkertaisesti ole varaa päästää palkkainflaatiota irti, sillä seuraukset työllisyyden kannalta olisivat kielteiset.

Työnteon verotuksen keventämistä on siis syytä jatkaa hallitusohjelman viitoittamalla tavalla niin, että tuloverotusta alennetaan tasaisesti kaikissa tuloluokissa. Meillä veroprogressiota ei ole syytä lähteä syventämään kohdentamalla kevennykset esimerkiksi pelkästään alempiin tuloluokkiin. On syytä havaita, että yli 150 000 markkaa ansaitsevia tuloverovelvollisia on noin 17,5 prosenttia kaikista tuloverovelvollisista. Tuloverokertymästä tämä ryhmä kattaa 53 prosentin verran eikä tulotasostaan johtuen voi juurikaan hyötyä sosiaalisista tulonsiirroista.

Se keskustelu, mikä liittyy ruoan arvonlisäveroon ja sen alentamiseen, on varmastikin ansiokasta pohdintaa ja sitä tulee käydä vakavassa mielessä. Tulee kuitenkin aina muistaa se, että tältä osin on varmastikin ongelmallista nähdä, siirtyykö mahdollinen arvonlisäveron alentaminen suoraan loppukäyttäjälle eli hintoihin. Mielestäni työn verotuksen keventämisen ohella hallituksen tulisi budjettiriihessä paneutua kuitenkin polttoaineiden verotuksen tasoon. Polttoaineiden hinta vaikuttaa lähes kolmanneksen painoarvolla nykyisessä inflaatiokehityksessä johtaen kuljetuskustannusten, työmatkakorvausten, tuotteiden hintojen ja palkkakulujen pahenevaan kierteeseen. Esimerkiksi kuljetusalalla polttoaineiden hinta ja tuloratkaisu aiheuttavat jo vakavia kannattavuusongelmia, sillä tällä pienyritysvaltaisella alalla korotuksia ei ole helppo siirtää hintoihin.

Tässä mielessä hallituksen tulisi aivan vakavasti miettiä verolinjaustansa niin, että edes osa veronkevennysvarasta suunnattaisiin polttoaineiden verotuksen alentamiseen. Väitteet siitä, että kevennys ei koituisi loppukäyttäjän hyväksi hyötyliikenteessä, ovat tältä osin hoidettavissa esimerkiksi ottamalla käyttöön takautuvasti jo toimivan alv-palautusjärjestelmän tyyppinen toimintamalli. Yhtä lailla tietysti tulee miettiä myöskin yksityisautoilun osalta polttoaineverojen alentamispaineita ja on rohjettava etsiä uuden tyyppisiä ratkaisumalleja. Eräissä EU-maissa on otettu käyttöön veroleikkuri, jolla tasataan nopeita raakaöljyn hinnanvaihteluita. Tietysti samassa yhteydessä on varmistettava, aivan niin kuin esimerkiksi Ruotsissa parhaillaan tehdään, öljy-yhtiöiden välisen kilpailun todellinen toimivuus.

Arvoisa puhemies! Meillä on toteutettu varsin hyvin hallitusohjelmaa tähän asti ja myöskin niitä peruslinjauksia, joilla varmistetaan suomalaisen yhteiskunnan menestys tulevissa koitoksissa. Tätä todistaa muun muassa hallituksen tulevaisuuspaketti. Tämän paketin osalta haluaisin kuitenkin nostaa rinnalle toisen kysymyksen, joka liittyy osaamiseen, koska pienenä kansakuntana meillä osaaminen on hyvin keskeinen tekijä, jotta voidaan pärjätä jatkossa.

Kun Suomi on Kanadan ohella yksi maailman merkittävimpiä maita, jos mitataan suhteessa investointeja koulutukseen, tätä asiaa meidän tulee edelleenkin kehittää. Nykyinen hallitus panostaa ja edellinenkin hallitus panosti selkeästi tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Tavoitteena oli t&k-panostusosuuden nostaminen noin 3,1 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Tällä Suomi oli nousemassa ja nousikin aivan kansainväliseen kärkeen. Tänä päivänä tuo tavoite on saavutettu ja ylitettykin. Nyt on tavoitteena tuotekehitys- ja tutkimuspanoksen nostaminen 3,5 prosenttiin bkt:stä. Nokian kaltaiset menestystarinat eivät voi toteutua, jos meillä ei ole linjakasta politiikkaa, kuten tältä osin on tehty.

Mutta, arvoisa puhemies, omahyväisyyteen ei kuitenkaan ole syytä tuudittautua, kun olemme tässä globaalissa kilpailussa kohti markkinamenestystä. On aina syytä miettiä, kohdentuvatko investointipanoksemme oikein ja voidaanko näin synnyttää riittävästi työllisyyttä varmistamaan hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuus. Tässä mielessä onkin helppo samaistua Helsingin kauppakorkeakoulun rehtorin professori Eero Kasasen

mietteisiin, kun hän aprikoi, että suomalaiseen osaamiseen investoiminen on suuriarvoinen ja oikeaan osunut päätös, mutta onko kaikki tehty sen hyväksi, että suomalaiset veronmaksajat ja uuden tiedon tuottajat saisivat täyden hyödyn investoinneistaan? Vaikka monessa mielessä innovaatioissa on tärkeällä sijalla tekninen keksintö ja tuotannollinen tietotaito, mielestäni hyöty jää saamatta, jos tuotteilla ei ole kysyntää, markkinointikanavia, rahoitusta tai riittävää kansainvälistä kilpailuvoimaa. Juuri tähän markkinointiosaamiseen haluaisin kiinnittää myöskin hallituksen huomiota, kun teemme seuraavaa varsinaista budjettia.

42 **Mikko Kuoppa / vas:** Arvoisa puhemies! Valtiontalouden tilanne on viime ja tänä vuonna selvästi parantunut. Tulot ovat kasvaneet budjetoitua suuremmiksi. Esimerkiksi nyt käsittelyssä olevassa lisäbudjetissa on tuloveron ja arvonlisäveron tuottoarviota nostettu noin 6 miljardilla markalla siitä huolimatta, että myös uudet tuloverohelpotukset on otettu laskelmissa huomioon. Euroopan keskuspankin tilastojen mukaan Suomi täyttää useimpia Emu-maita paremmin Emu-kriteerit. Vain Luxemburgissa luvut ovat kauniimpia. Julkisen talouden alijäämä ja julkinen velka ovat supistumassa ennustettua nopeammin. Näin ollen valtiontaloudessa on enemmän väljyyttä ja liikkumavaraa kuin tiukkaa budjettilinjaa ajava valtiovarainministeriö haluaa myöntää.

Ylikireä budjettilinja ei ole kohtalon sanelema välttämättömyys, vaan hyvin pitkälti ideologinen ja poliittinen linjanveto, jolla pyritään mielestäni jopa hyvinvointivaltion rapauttamiseen. On outoa, jos valtion menot pannaan hyvin tiukkoihin raameihin samaan aikaan, kun tulojen kasvu ylittää ennusteet ja arviot. Nyt on mahdollisuuksia pienituloisille tärkeisiin uudistuksiin ja budjettikehysten tiettyyn väljentämiseen ilman, että valtionvelan lyhentäminen ja valtiontalouden tasapaino vaarantuvat. Tässä tilanteessa pitäisi olla varaa uudistuksiin, jotka parantavat pienituloisten asemaa ja kehittävät kansalaisille tärkeitä palveluja. Muuten on vaarana, että talouskasvu vain lisää tuloeroja ja että sen hyödyt valuvat vain hyväosaisille ja suurituloisille ihmisille.

Jos puhutaan suhdanteista ja talouden ylikuumenemisesta, ongelmana on lähinnä suurten tulojen kasvu ja siihen liittyvä keinotteluvoittojen tavoittelu. Työttömät, eläkeläiset ja muut pienituloiset väestöryhmät eivät aiheuta talouden ylikuumenemista ja esimerkiksi asuntojen hintojen nousua.

Ed. Kantalainen äskeisessä puheenvuorossaan puhui muun muassa verotuksesta. Hän vaati veronalennuksia saman suuruisina prosentuaalisesti kaikille tulonsaajille. Tämän vuodenkin veroratkaisu, vaikka se oli suhteellisen vaatimaton, lisää tuloeroja erityisesti käytettävissä olevien tulojen suhteen. Kun SAK:lainen keskipalkkainen työntekijä saa palkkaa noin 120 000 markkaa vuodessa, hänen veronalennuksensa tänä vuonna on noin 1 000 markkaa. Hänen nettotulonsa lisääntyvät 1,2 prosenttia. Jos tulot ovat 250 000 markkaa, veronalennus on tänä vuonna 1 888 markkaa eli nettotulot kasvavat 1,3 prosenttia. Mutta jos tulot kasvavat 500 000 markkaan, veronalennus on jo 3 537 markkaa eli tällaisella henkilöllä nettotulojen kasvu on 1,4 prosenttia. Jos tulot ovat pääjohtajatasoa eli miljoona markkaa palkkatulojen osalta, käteenjäävä tulo lisääntyy 6 644 markkaa eli nettotulojen kasvu on 1,5 prosenttia.

Tämän vuoden veroratkaisu lisää hyvätuloisten ihmisten käteenjääviä tuloja huomattavasti enemmän kuin pienituloisten ihmisten. Tuloeroja kasvatetaan myös tämän vuoden veroratkaisulla, kun muistetaan, että työttömille ei tule lainkaan verohelpotuksia. Koska heidän tulonsa eivät riitä valtionveron taulukkotarkistuksiin, he eivät saa minkäänlaista verohelpotusta. Tähän vielä liittyy se, että he eivät saa kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä. Näin ollen tämä noin 305 000 ihmisen ryhmä jää ilman verohelpotuksia tässä yhteiskunnassa, sillä viimeisimpien työvoimaministeriön tilastojen mukaan, jotka tänään julkistettiin, työttömiä työnhakijoita oli hieman yli 305 000. Työttömien määrä on vähentynyt 30 000:llä vuoden aikana eli keskimäärin noin 2 500 henkilöllä kuukaudessa. Jokainen voi laskea, kuinka kauan työttömyyden poistuminen tästä maasta kestää, jos työttömyyden alentumisen vauhti on tätä luokkaa. Näin ollen tulee entistä tärkeämmäksi se, että myös työttömille ja eläkeläisille turvataan verohelpotukset.

Työttömien verotustahan voidaan helpottaa mielestäni kahta kautta: joko kunnallisverotuksen ansiotulovähennys ulotetaan myös työttömyysturvaan ja työttömiin henkilöihin tai sitten kunnallisverotuksen perusvähennystä nostetaan tuntuvasti. Mielestäni tämä tulisi välttämättä ja pikaisesti tehdä, koska kysymyksessä ovat kui-

tenkin opiskelijoitten ohella tämän yhteiskunnan pienituloisimmat ihmiset.

Toinen väestöryhmä, jonka verotus on edelleen sietämättömän kireää, kun huomioidaan heidän tulotasonsa, on eläkeläiset, joilta edelleenkin peritään ylimääräistä sairausvakuutusmaksua. Mielestäni tässä valtiontaloudellisessa tilanteessa eläkeläisten ylimääräinen sairausvakuutusmaksu tulisi ehdottomasti poistaa ja tätä kautta lisätä yhteiskunnallista tasa-arvoa tähän maahan tulojen suhteen. Nythän, kuten jo aikaisemmin totesin, hyvätuloiset ihmiset saavat myös suurimmat verohelpotukset, sillä käteenjäävällä tulollahan kaupasta ostetaan tai palveluita hankitaan. Näin ollen tähän verolinjaukseen, mitä ed. Kantalainen esitti, en voi yhtyä.

Vielä muutama sana kuntien asemasta. Hyvin monissa puheenvuoroissa sekä tässä keskustelussa että aikaisemmin on puhuttu erityisesti kuntien terveydenhoidon ongelmista. Kuntien terveydenhoito- ja sosiaalipalveluiden samoin kuin kuntien vastuulla olevien koulujen ahdingosta tulee jatkuvasti tietoja niin kansanedustajille kuin julkisuudessa, lehdissä ja muissa tiedotusvälineissä. Tietenkin eri kuntien tilanteissa on eroja, ja niiden kuntien määrä, jotka ovat tehneet negatiivisen vuosikatteen, on kasvanut, mutta rahamäärä on vastaavasti huomattavasti supistunut. Kuntien eriarvoisuus on tässä suhteessa kasvanut. Suuressa osassa kuntia palvelujen rahoitus on selvästikin äärirajoilla. Monin paikoin palvelujen laatu heikkenee ja työntekijöiden kuormitus ylittää sietokyvyn ja huonoimmassa asemassa olevat jätetään jo palveluja vaille. Tämä näkyy erityisesti vanhustenhoitolaitoksissa ja sairaaloissa. Jos kuntien palvelujen rahoitusta ei turvata, etenemme kohti hiipivää yksityistämistä. Paineet rahoituksen turvaamiseen maksujen korotuksilla kasvavat, kuten jo terveydenhoidossa on tapahtunut. Maksukykyisimmät asiakkaat suuntaavat yksityisiin palveluihin. On esitetty jopa idea yksityissairaalan perustamisesta Helsingin yliopistollisen keskussairaalan yhteyteen.

Myös julkisen sektorin asema työnantajana heikkenee. Osaavimmat ja aktiivisimmat työntekijät siirtyvät yksityiselle sektorille. Näin voi syntyä kierre, joka edelleen pahentaa tilannetta. Tässä on myös yksi syy, miksi valtion olisi ehdottomasti tullut täysimääräisesti budjetoida se palkankorotusten määrä, joka virkaehtosopimuksissa syntyi. On tietenkin hyvä, että valtiovarainvaliokunta on edellyttänyt lisäbudjettia syyskuussa puuttuvien varojen kattamiseen.

Näistä syistä on erittäin tärkeätä, että kuntien palvelujen riittävä rahoitus turvataan. Se, että valtionosuuksien lakisääteisen kustannusjaon toteuttaminen on toteutumassa, ei ole erityinen saavutus, varsinkin kun sitä osittain lykätään ja samalla indeksitarkistus puolitetaan. Olisi valmisteltava myös tasokorotusta, jolla korjataan aikaisemmin tehdyt valtionosuuksien leikkauksien aiheuttamat vääryydet. Erityistä huolta on kannettava kuntien taloudellisesta asemasta, koska kunnat kuitenkin viime kädessä meille palvelut tarjoavat.

43 **Klaus Bremer /r:** Arvoisa rouva puhemies! Aion ehdottaa säästöä, mikä lienee aika epätavallista, tosin vain 10 miljoonan markan säästöä eli pyyhkimistä, mutta se saattaa johtaa sellaiseen kehitykseen, jolla säästetään kymmeniä miljardeja markkoja.

Lisätalousarviossa myönnetään 10 miljoonaa markkaa Vuosaaren sataman jatkosuunnitteluun. Miksi? Johan Helsingin kaupunki on kaatanut sen suunnitteluun satoja miljoonia markkoja ja ajaa sillä taktiikalla Vuosaaren satamaa kuin käärmettä pyssyyn, jottei siitä enää voisi perääntyä, ihan samalla tavalla kuin se on ajanut Sanomatalon, musiikkitalon, eduskunnan lisärakennuksen sijoittamista täsmälleen siihen paikkaan, mihin ne on suunniteltu, huolimatta asukkaiden vastustuksesta ja heitä kuuntelematta. Pitääkö nyt eduskunnan ja valtion langeta ja osallistua tämän vastenmielisen ja kansantalouden kannalta mielettömän suunnitelman toteuttamiseen?

Helsingillä muka pitää olla oma kappaletavarasatama. Näin sitä perustellaan. Kysyn jälleen: Miksi? Miten Tukholman kannatti luopua jo vuosikymmeniä sitten heikosti kannattavasta kappaletavarasatamasta ja keskittyä satamiensa kannattavien osien, matkustajasatamien, laajentamiseen? Miksi Helsingin ei muka kannattaisi tehdä samalla tavalla, kun taloudelliset lähtökohdat ovat ihan samanlaiset kuin Tukholmassa? Miksi Helsingissä pitäisi väkisin olla myös kappaletavarasatama vain arvovaltasyistä, kun Suomessa muutenkin on ylenmäärin tarjolla satamakapasiteettia? Valtuustossa kuulee usein perusteluna: kun Helsinki on perustettu satamakaupungiksi, sillä pitää olla oma satama ja sillä pitää olla kaikki ne normaalit satamatoiminnot, jotka kuuluvat mukamas satamatoimintaan. Sitä minä en

ymmärrä ollenkaan. Kysyn edelleen, mistä syystä Helsingillä muka pitää olla oma satama, kun sen lentosatama, joka kuitenkin edustaa nopeimmin kehittyvää logistiikan muotoa, voi hyvinkin olla naapurikunnassa Vantaalla ja sen kaatopaikka voi hyvinkin olla Espoossa. Monet muut Helsingille elintärkeät asiat voivat olla kyllä naapurikunnissa, mutta jostain syystä ei satama, ei kappaletavarasatama nimenomaan. Sen pitää olla Helsingissä.

Vuosaaren satama alusta alkaen on ollut Suomen suurimpia kansantaloudellisia kuplia, hämäyksiä. Muistan, että kun tulin 90-luvun alussa Helsingin kaupunkisuunnittelulautakunnan jäseneksi, Vuosaaren sataman piti maksaa 600 miljoonaa markkaa. Silloin asiantuntijat väittivät kivenkovaa, että se tulee maksamaan ainakin 800 miljoonaa markkaa. Kun Helsinki lopulta myönsi, että kustannukset ovat 800 miljoonaa, niin asiantuntijat sanoivat, että ainakin 1,2 miljardia se tulee maksamaan. Helsingissä minutkin moneen kertaan tuomittiin väärinpuhujaksi ja väärinuskojaksi: se maksaa vain 800 miljoonaa. Helsinki joutui myöntämään lopulta, että 1,2 miljardiahan se maksaa. Siinä vaiheessa asiantuntijat osoittivat, että se tulee maksamaan ainakin 2 miljardia. Nythän Helsinki tällä hetkellä myöntää, että hinnaksi tulee ainakin 2 miljardia. Tällä hetkellä väitän, että Vuosaaren satama tulee maksamaan ainakin 3 miljardia. Jos rautatie toteutetaan sellaisena torsona, se tulee johtamaan kustannuksiin, jotka nousevat 5 miljardiin.

Satama kannattaa, kun satamaan tulevat rahtilaivat ovat täynnä tuontitavaraa ja myöskin vientiä riittää ruumat täyteen. Tällä hetkellä Helsingistä tulee vain 20 prosenttia rahtialusten kapasiteetista. Sen johdosta kuusi, seitsemän, kahdeksan rahtialusta vuorokaudessa joutuu Helsingistä kulkemaan Kotkaan hakemaan sitä puuttuvaa kapasiteettia ennen kuin kannattaa lähteä, taas tulla Helsingin edustan ohi ja lähteä Itämerta pitkin Englantiin, Hollantiin, Keski-Eurooppaan.

Nyt ratkaiseva kysymys Helsingissä kuuluu, mistä saadaan se puuttuva 80 prosenttia näihin rahtialuksiin. Metsäteollisuudelta tietysti tehokkaimmin. Sieltähän tulee tehokkaimmin tonneja. Entä millä se metsäteollisuuden tonnimäärä kulkee? Se kulkee rautatiellä. Siispä pitää Vuosaareen saada rautatie. Sitä rautatietä joudutaan rakentamaan 15 kilometriä, että se voi yhdistyä pääratataan. Siinä on pitkiä tunneleita. Yhdelle raiteelle se on vain laskettu ja hinnaksi on ilmoitettu tällä hetkellä 630 miljoonaa, mutta se on täydellinen puhallus. Sen jälkeen kun Mont Blancin tunnelipalo sattui ja Tauernin tunnelipalo sen jälkeen, EU asetti työryhmän tekemään tunnelien turvallisuusdirektiivejä. Nyt jo on aivan selvää, että vaikka Helsingin kaupunki aina sanoo, että ei rahtijunia, tavarajunia, varten tulla vaatimaan turvallisuusdirektiivien täyttämistä, niin on aivan selvää nyt jo, että myöskin tavarajunassa jokin kloorivaunu voi kaatua keskelle tunnelia. Siellä syntyy hengenvaarallisia asioita. Myöskin vaikka rahtijuna, tavarajuna, kulkee tunnelissa, tullaan vaatimaan tuplatunneli, pakotunneli, tullaan vaatimaan erittäin mittavia ilmastointiratkaisuja.

Näin ollen tämä yhden raiteen rautatietunneli rakennelmineen tulee maksamaan vähintään miljardin, eikä 630 miljoonaa, mutta tämä ei suinkaan riitä. Nimittäin sen junaradan maaperätutkimuksia ei ole vielä suoritettu loppuun. Käsillä olevien maaperätutkimusten perusteella voidaan päätellä, että tällä hetkellä kantavuus sillä yhdellä raiteella on vain kolmasosa normaalin tavarajunan painosta. Sitten tällainen kolmasosaan pätkitty juna tulee pääradalle Savio—Kerava-välille, jossa kulkee 350 junavuoroa vuorokaudessa. Kun Valtionrautateille, VR:lle, tärkeintä on Pendolinon kehittäminen, se tavarajuna Vuosaareen ei mahdu kulkemaan sinne muulloin kuin kello yhden ja kello viiden välillä. Sinne mahtuu tällä hetkellä korkeintaan neljä junaa tulemaan Vuosaaren satamaan, täyttymään ja lähtemään pois, neljä pätkäjunaa, minkä johdosta vientirahtikapasiteetti täyttyy vain 10 prosenttiyksikköä lisää, 30 prosenttiin, ja edelleen joudutaan menemään Kotkan ja Haminan kautta hakemaan lisää tavaraa.

Nyt jo VR ilmoittaa, että vaikka vain ne pätkäjunat kulkisivat Vuosaaresta, on rakennettava lisäraide Savio—Kerava-välille. Lisäraide Leppävaara—Helsinki-välille maksoi muistaakseni 800 miljoonaa. Savio—Kerava-väli tulee maksamaan miljardi markkaa lisää. Tällä tavalla me olemme jo 4 miljardissa. Nyt ennen kuin riittävä rautatiekapasiteetti todella löytyy Vuosaareen, pitää rakentaa kaksi raidetta ja maaperää vahvistaa niin, että saadaan täysi tavarajunakantavuus. Olemme hyvin äkkiä kahdessa miljardissa lisää. Näin, kuinka ollakaan, ennen kuin Vuosaaren satama toimii sillä tavalla kuin sen oletetaan toimivan ja halutaan toimivan, se tulee maksamaan hyvin äkkiä 7—8 miljardia.

Tässä kaikessa on surullista se, mistä Vuosaareen pakkosiirretty metsäteollisuuden tavara tulee. Se on poissa sellaisista satamista, joihin on jo kaikki vienti-investoinnit tehty valmiiksi, Kotkasta, Haminasta, mahdollisesti Turusta, Raumalta, Porista. Metsäteollisuus joutuu vielä investoimaan erikseen sen, että vientitoiminta toimii Vuosaaren satamassa. Tämä on kaiken kaikkiaan mieletön suunnitelma, minkä lisäksi se, että metsäteollisuus saadaan valitsemaan Vuosaari lähtösatamaksi, tulee jatkossa edelleen aina edellyttämään kuljetustukia.

Nyt Vuosaaren satamaa perustellaan sillä, että asuntorakentaminen tarvitsee tonttitilaa Helsingissä. Tämäkin väite on täysin tuulesta temmattu, hämärä. Vuosaaren satamalle on varattu 150 hehtaaria maata, saman verran, mitä tällä hetkellä on käytössä Sörnäisten satamassa ja Jätkäsaaressa eli Länsisatamassa. Kysyn: Mistä syytä siirtämättä näitä satamia ei voida Vuosaaren 150 hehtaarille rakentaa niitä asuntoja, niitä, jotka nyt mahdutetaan Jätkäsaareen eli Länsisatamaan ja Sörnäisten satamaan? Siihen voidaan keksiä tiettyjä selityksiä, mutta tärkeintä on nähdä se, että Helsingin maa-alue muodostaa hyvin symmetrisen neliön. Kun Helsingin läpi vedetään maantieteellinen keskiviiva, se kulkee Kulosaaren, Vanhankaupunginlahden ja jotakuinkin Malmin lentokentän kohdalta. Sen länsipuolella asuu tällä hetkellä 420 000 asukasta ja sen itäpuolella 100 000 asukasta. Mistä syystä itäpuolelle eivät mahtuisi vielä toiset 300 000 ihan kepeästi, eikä tarvitse vielä edes alkaa rakentaa kaupunkia ylöspäin niin kuin yleensä, jos on tonttipula? Kyllä nykyaikainen kaupunkirakenne hyväksyy täysin 20—22-kerroksisia taloja, eivät ne ole vielä mitään pilvenpiirtäjiä, mutta Helsingissä rakennetaan yhä edelleen 2- ja 3-kerroksisia taloja ja väitetään, että on hirvittävä tonttipula.

Entä minne sitten Helsingin kappaletavarasatama? Helsinki omistaa nyt jo Kantvikin sataman, joka ensimmäisissä vertailututkimuksissa ja selvityksissä osoitettiin taloudellisesti edullisemmaksi kuin Vuosaari ensimmäiset kymmenen vuotta sen takia, että kun satama siirretään sinne ja se alkaa kasvaa, Kantvikissa on jo rautatie, siellä on jo maantie. Siellä on valmis syväväylä perille saakka. Jos Länsisataman kappaletavarat siirrettäisiin suoraan kertaheitolla Kantvikiin, jonka Helsinki omistaa jo, päästäisiin heti rakentamaan, jos halutaan, Länsisatamaa. Nyt Helsinki on ilmoittanut, että Laajasalon polttoainesatama ja polttoainesäiliöt siirretään Kantvikiin. Miksi Kantvikiin? Miksei Inkooseen, jossa tällä hetkellä ovat Fortumin polttoainejärjestelmät, säiliöt, ja jossa ovat Suomen kriisiajan huoltovarmuutta ajatellen nestemäisten polttoaineiden kallioluolat. Inkoon satamassa on 1 000 hehtaaria kasvunvaraa, ja Vuosaareen on siis varattu 150 hehtaaria. Inkoossa on rajattomasti kasvunvaraa. Miksei Länsisataman kappaletavarat Kantvikiin, polttoainesatamat Inkooseen, joka sekin on valmiin syväväylän päässä? Mitä Helsingiltä jää kappaletavaraa, sekin mahtuu Inkooseen, jonka jälkeen Helsinki voi panna asuntoja Länsisatamaan, Sörnäisten satamaan, Laajasalon rannoille ja vielä Vuosaaren sataman paikalle. Kyllä tämä on kauheaa hämäystä.

Vuosaaren satamaa perustellaan myöskin työpaikoilla. Näin jatkuvasti valtuustossa. Tämäkin on täyttä hämäystä sen takia, että jos kaksi satamaa Helsingistä lyödään yhteen, Länsisatama ja Sörnäisten satama, ja siirretään Vuosaareen, siinä tapahtuu jo sellaista rationalisointia, joka tulee vähentämään työpaikkoja. Ja kun uusi satama rakennetaan, se automatisoidaan sillä tavalla, että se tulee valmiina tarjoamaan huomattavasti vähemmän työpaikkoja kuin tänä päivänä. Ainoat työpaikat, jotka syntyvät, ovat nimenomaan sinä aikana, kun sitä rakennetaan. Sen jälkeen työpaikat ovat poissa. Tietysti tietty poliittinen tarkoituksenmukaisuus on olemassa. Satama on ay-liikkeen kaikkein vahvin päämaja. Siellä ovat ahtaajat, siellä on AKT. Satama ympärilleen rakentaa tiettyä asujaimistoa. Helsinki itäpuolelta on jo niin sanotusti punainen. Tietysti valtapolitiikan kannalta katsottuna voi olla hyvinkin edullista saada satama Vuosaareen, koska siellä on Helsingin kasvuvara, itäpuolella maantieteellistä keskiviivaa.

Arvoisa puhemies! Mitkään laskelmat toistaiseksi eivät ole luotettavia, joita Vuosaaren satamasta on tehty, paitsi ne, jotka on julistettu liikenneministeriössä salaisiksi. Nyt niistä eräät ovat vuotamassa julkisuuteen, kun niiden tekijät ovat siirtymässä eläkkeelle eivätkä enää ole toimeksiantajiensa pauloissa tai määräysvallassa.

Kauppalehti ja Hufvudstadsbladet ovatkin jo tuoneet esille salattuja logistisia laskelmia, jotka osoittavat Vuosaaren mielettömyyden, ja molemmat lehdet ovat vaatineet, että valtion hallinnassa ja valvonnassa toteutetaan täydellinen logistinen kansantaloudellinen selvitys Vuosaaren kannattavuudesta. Eduskunnan tulisi vaatia halli-

tusta toteuttamaan tämä. Kun aina perätään eduskunnalta säästöehdotuksia, nyt ehdotan, että Vuosaaren sataman jatkosuunnitteluun myönnetyt 10 miljoonaa poistettaisiin, että lopulta säästyisi ehkä satoja, ainakin kymmeniä miljardeja markkoja.

44 **Irja Tulonen /kok:** Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta kävi hyvin perusteellista keskustelua erilaisista asioista, kun lisätalousarviota käsiteltiin, ja myöskin siitä periaatteesta, mitä yleensä otetaan lisätalousarvioon ja miten rajataan niitä asioita selkeästi, jotka kuuluvat varsinaiseen talousarvioon. Tässä viittaan esimerkiksi poliisien määrärahoihin, joista aika monessa puheenvuorossa todettiin, että niiden täytyisi periaatteessa olla varsinaisessa talousarviossa eikä niin, että niitä aina lisätään ja niistä keskustellaan liian usein budjetin välillä. Tällainen linjaus minunkin mielestäni täytyisi tehdä.

Kuitenkin lisätalousarviossa on herättänyt eniten keskustelua niin kuin täällä salissakin lähetekeskustelussa, että valtion virka- ja työehtosopimuksien mukaisiin palkankorotuksiin ei ole täysimääräisesti varauduttu. Tiedämme, mitä myöskin perustuslakivaliokunta asiasta on lausunut. Asia tulee ottaa myöskin täällä salissa vakavasti.

Hallitushan esitti, että määrärahalisäyksessä otetaan huomioon palkankorotuksista pääsääntöisesti noin puolet. Mielestäni palkankorotuksiin olisi pitänyt varautua jo varsinaisessa vuoden 2000 talousarviossa. Valtion virastojen toimintamenomäärärahat on mitoitettu niin niukoiksi, kuten eri jaostoissa kuulimme lisätalousarvion käsittelyn yhteydessä, että ne eivät kaikilta osin kestä edes palkankorotuksista johtuvaa ylimääräistä rasitetta. Valtion harjoittama työnantajapolitiikka on huonosti harkittua, kun tulevaisuudessa joudutaan tosissaan kilpailemaan pätevästä työvoimasta, ja näin varmasti tulee lähiaikoina tapahtumaan. Vanhan sanonnan tulisikin edelleen olla kunniassa: "Valtion leipä on niukka mutta varma." Tällaisella palkkapolitiikalla se ei nyt ole ihan varma.

Valtiovarainvaliokunnassa edellytimmekin, että palkankorotuksiin palataan heti ensimmäisessä lisätalousarviossa, kun sopimuskorotusten määrä on täydellisesti tiedossa. Niin myös on nyt tehty. Lisätalousarvio ei kuitenkaan ratkaise kokonaan ongelmaa. Nyt hyväksytty lisätalousarvio saattaa johtaa kuitenkin vielä eräissä virastoissa henkilöstömäärän supistukseen, kun määräaikaisia virkoja ja toimia ei voida jatkaa tai sijaisia ei pystytä palkkaamaan. Varmasti on tarvetta myöskin ajatella, mitä tällaiset sijaiset tekevät virastoissa, mutta täytyy olla myöskin tarkka siitä, että jos joitakin projekteja ja työtehtäviä on aloitettu, ne täytyy viedä loppuun. Tämä aiheuttaa muuten virastoissa välittömästi työmäärän ja työtahdin kiristymisen, ja voi olla, ettei lopputulos työntekijän kannalta eikä myöskään työnantajan kannalta ole hyvä.

Palkkamenojen osittaista budjetointia on perusteltu sillä, että virastoilla on runsaasti siirtyviä varoja toimintamenoissaan. Siirtomäärärahoja on virastoilla yhteensä vuodelta 99 noin 3,1 miljardia markkaa. Järkevä toiminta vaatii kuitenkin jonkinlaista joustovaraa toimintamenoissa. Toimintaa on vaikea suunnitella täysin kattavasti etukäteen, sen kaikki tiedämme. Esimerkiksi poliisin kohdalla tämä lienee osittainkin mahdotonta.

Siirtomäärärahojen niin sanottu panttaaminen on seurausta myös vuosikausia jatkuneista säästötalkoista ja valitettavasti myöskin juustohöyläysleikkauksista, jotka muutama vuosi sitten olivat vielä muotia. Virastojen taloudessa on yritetty niukoistakin varoista vielä säästää, kun on haluttu tulevaisuuteen varautua. Säästötalkoiden kanssa samaan aikaan aloitettua tulosohjausbudjetointia ei ole kuitenkaan virastoissa vielä saatu täysin toimimaan, ja siirtomäärärahojen jääminen budjetteihin johtuu osittain myös siitä, että näin on tapahtunut.

Mielestäni tulisikin kiinnittää huomiota siihen, että määrärahojen siirtyminen ei ole välttämättä osoitus liiasta rahasta vaan siitä, että nykyisenlainen budjetointi ei tällä hetkellä vastaa virastojen tarpeita. Lisätalousarviossa on budjetoitu normaaleja menoja, ja se ei ole mielestäni kovin järkevää budjettipolitiikkaa. Nyt joudumme jälleen palaamaan asiaan syksyllä. Valtiovarainvaliokunta edellytti ja edellyttää mietinnössään, että syksyllä asiaan palataan niin, että määrärahat mahdollistavat valtionhallinnon tehtävien pitkäjänteisen kehittämisen ja hyvän henkilöstöpolitiikan näkökulman. Pidän tätä henkilökohtaisesti hyvin tärkeänä asiana.

Yksityiskohtana budjettipolitiikasta voidaan puhua erityisesti poliisien kohdalla. Poliisien määrärahat on saatava kokonaan varsinaisiin budjetteihin. Poliisin oman toiminnan kehittämisen kannalta on toivottavaa, että tulevan vuoden määrärahat olisivat tiedossa jo toimintavuoden

alkaessa. Näin myös poliisitointa opetetaan siihen, että lisätalousarvioissa ei rahaa ole tulossa. Tehokkaan toiminnan ja resurssien parhaan hyödyntämisen kannalta ei ole järkevää, että markoista ja penneistä tapellaan aina muutaman kuukauden välein lisätalousarviokeskusteluissa.

Julkisuudessa on väitelty tiukkaan sävyyn, ettei poliisi osaa käyttää rahoja. Tällaisella budjettipolitiikalla jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä se onkin mahdotonta. Esimerkiksi huumeongelman näin nopeaan lisääntymiseen ei ole osattu eikä voitu valmistautua.

Arvoisa puhemies! Haluan kiinnittää yhteen pieneen yksityiskohtaan tässä lisätalousarviossa huomiota. Minua ilahduttaa se, että hallitus on reagoinut hirvien aiheuttamien vahinkojen lisääntymiseen. Olen tästä useaan otteeseen eduskunnassa puhunut ja ottanut ministeri Hemilää hihasta kiinni. Hirvet aiheuttavat vuosittain suuria tuhoja metsätaloudelle ja vahinkoja liikenteessä. Metsävahinkoala kasvoi viime vuoden aikana yli kolminkertaiseksi edelliseen vuoteen verrattuna. Metsille aiheutuvissa vahingoissa on myös tyypillistä, että vahingot keskittyvät vuodesta toiseen samoille alueille eli samoille metsänomistajille tulee huomattava vahinko. MTK:n laskelmien mukaan kaadettua hirveä kohden liikenteen ja metsätalouden vahingot ovat olleet todella mittavat, kun taas hirviluvan saa 500 markalla.

Ongelmana on myöskin ollut, ettei hirvivahinkoja korvata täysimääräisesti. Kun saman metsänomistajan taimikot vuodesta toiseen tuhoutuvat, joutuu hän aina maksajan rooliin. Omavastuu on liian suuri. On kohtuullista, että korvausmomentin määrärahoja on nyt nostettu ja että kaikkien vahinkoa kärsineiden on mahdollista hakea korvausta ja sitä myös saada.

Toisaalta liikenteessä hirvet aiheuttavat kokonaiskustannuksina noin 310 miljoonan markan vahingot vuosittain. Tästä vakuutusyhtiöt korvaavat yhden kolmasosan, noin 50—55 miljoonaa markkaa. Hirvien aiheuttamien liikennevahinkojen lisääntyminen johtuu sekä hirvikannan kasvusta että tietysti liikennemäärän kasvusta. Liikenteen määrää onnettomuusherkillä alueilla on vaikea rajoittaa, ja hirviaitoja puuttuu runsaasti. Mielestäni tulisikin todella vakavasti pohtia hirvikannan vähentämistä hyvinkin radikaalisti niin, että liikenne on turvallista ja turvallisella tasolla ja maanomistajille ei koidu kohtuutonta haittaa.

Arvoisa puhemies! Puuttuisin erääseen liikennehankkeeseen. Olemme keskustelleet täällä Tielaitoksen liikelaitostamisesta ja olemme päätyneet hyvään ratkaisuun siinä. Sen kylkiäisenä on tullut Suomeen rahaa meille lisää 500 miljoonaa markkaa teiden rakentamiseen. Toivon kuitenkin, että tämä kehitys jatkuu ja sellaisten hankkeiden toteuttaminen kuin esimerkiksi Tampereen läntinen ohikulkutie, joka maksaa mansikoita eli yli puoli miljardia markkaa, voitaisiin ratkaista sillä, kuinka paljon teillä yleensä ihmisiä liikkuu ja mihin niitä teitä tulevaisuudessa kehityssuunnitelmin rakennetaan. Ymmärrän hyvin, että Tampereelle on valmistumassa syksyllä moottoriliikennetie eli moottoritie ja siihen vielä tarvitaan ensi vuodenkin budjetissa rahaa. Mutta toisaalta eduskunta ja liikennejaosto on linjannut sen kaltaisen päätelmän, että silloin kun moottoriliikennetie rakennetaan, myös ohikulkutiet tehdään, jotta ei tapahdu niin, että moottoritie johtaa suoraan kaupungin keskustaan, mikä vaara nyt on Tampereella mahdollisesti olemassa.

Puhemies! Vielä yhteen asian haluaisin puuttua. Toivoisin, että Suomeen laadittaisiin väestöpoliittinen ohjelma. Me tiedämme, että ikääntyvien ihmisten määrä kasvaa nopeasti, ja jos me emme tee mitään ohjelmaa, kaupunkien ja kuntien on valtavan vaikea miettiä, miten ne tulevat palvelunsa järjestämään. Minusta olisi todella järkevää, että hallitus toisi eduskunnalle väestöpoliittisen ohjelman, josta eduskunta voisi keskustella, ja me miettisimme, millä tavalla tulevaisuudessa kunnat pystyvät vastaamaan haasteeseen niin sosiaali- kuin sairaanhoidon puolella.

Kun eduskunnassa on puhuttu paljon siitä, millä tavalla myös yksityisiä terveydenhuollon ja sairaanhoidon yksiköitä tuetaan, tietysti lisätalousarviossa esitettävä pientyönantajan kansaneläkemaksun alentaminen osittain auttaa sitä, että myös pieniä sosiaali- ja terveydenhoidon yrityksiä voidaan enemmän perustaa.

Puhemies: Ed. Seivästö, teillä on oikea puheenvuoro. Sen voitte aloittaa vastaamalla.

45 **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Puhemiehen ohjetta noudattaen: Jäi hieman epäselväksi, ed. Tulonen, puheenvuoronne se kohta — puheenvuoronne sinänsä oli ihan ansiokas ja hyvä — kun te sanoitte jotenkin näin, että Tielaitoksen liikelaitostamisen yhteydessä Suomeen

on tullut 500 miljoonaa lisää rahaa. Se jäi minulle siinä mielessä epäselväksi, onko tämä raha nyt jostakin ulkomailta tullut Suomeen vai onko Suomesta vain löytynyt 500 miljoonaa. Tuli semmoinen käsitys, että tämä puoli miljardia on nyt jostain lähetetty meille. Käsittääkseni Suomesta nyt vain on kaivettu jostakin esiin 500 miljoonaa.

Mutta, arvoisa puhemies, tämä oli se vastauspuheenvuoro-osuus, ja nyt sitten tähän varsinaiseen.

Tämän lisätalousarvion käsittely ja hallituksen budjettiriihi ovat ajallisesti aika lähellä toisiaan. Tähän tilanteeseen liittyvät myös SAK:n ehdotukset valtion vuoden 2001 talousarvioon, jotka eilen eli maanantaina annettiin julkisuuteen. SAK:n kannanotossa on muutamia erittäin hyviä kohtia, muun muassa viittaukset hyvinvointiyhteiskunnan kehittämiseen, täystyöllisyyteen ja velan vähentämiseen.

Suomessa on edelleen monia kipupisteitä, muun muassa noin 200 000 köyhäksi luokiteltua ihmistä. Tässä joukossa on monia yksinhuoltajia ja yksineläjiä, ja tämä ryhmä on suurempi kuin Turun kaupungin asukasluku, vieläpä reilusti suurempi kuin Turku.

Lisätalousarvioita ja varsinaista budjettia valmisteltaessa onkin syytä muistaa ne ihmisryhmät, jotka eivät suoraan ole mukana kolmikantaneuvotteluissa, siis muun muassa eläkeläiset, työttömät, pienyrittäjät sekä tulevaisuutta kohti kasvavat lapset. Heihin kohdistuneet toimenpiteet ovat myös todellisia tulevaisuusinvestointeja yhdessä velkataakan vähentämisen kanssa. Ratkaisujen kokonaisvaltaisia yhteisvaikutuksia tuleekin arvioida. SAK:n tiedotteessakin todetaan: "SAK edellyttää, että hallitusohjelman mukaisia toimia köyhyyden lievittämiseksi aletaan toteuttaa. Tämän varmistamiseksi budjetin tulonjakovaikutukset eri väestöryhmien ja kotitalouksien asemaan on selvitettävä erikseen."

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on muutamia kannatettavia lausumaehdotuksia, muun muassa poliisin resursseista, kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytyksistä ja työllisyydestä. Huoltovarmuuden kannalta myös kauppalaivaston säilyminen Suomen lipun alla on aivan välttämätöntä. Tämä valitettavasti puuttuu edelleenkin esityksestä. Tienpitoon sen sijaan on osoitettu lisäystä noin 700 miljoonaa markkaa, mikä varmaan tulee tarpeeseen. Tuo raha on siis jostain löydetty, hyvä niin.

Tulevaisuutta ja kansantalouden kasvua sekä elinkeinoelämän kehittymistä palvelevat investoinnit tuleekin huomioida. Viittaus Kerava—Lahti-ratahankkeeseen on perusteltu. Samaan sarjaan kuuluu myös E18-tien rakentaminen, erityisesti Muurlan ja Lohjanharjun välisen turvattoman osuuden kunnostaminen.

Ed. Bremerin käyttämä puheenvuoro Vuosaaren satamasta oli hyvin mielenkiintoista kuultavaa, mutta minun pätevyyteni ei tähän keskusteluun riitä, niin etten kommentoi sitä. Se oli esitelmänä hyvin mielenkiintoinen.

Jotta työikäiset niin kuin eläkeläisetkin jaksaisivat meidän yhteiskunnassamme, tulee kuntien tarjoaminen peruspalveluiden olla kunnossa. Siksi veronkevennyksiä ei tule tehdä kuntalaisten palveluista tinkimällä eikä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä sivistystoimen henkilökuntaa ylirasittamalla. Siksi myös kuntatyönantajan välillisiä työvoimakustannuksia tulee jatkossa tarkastella yhdessä seurakuntien maksamien välillisten työvoimakustannusten kanssa. Molemmillahan on paljon nimenomaan työntekijöitä, joita tarvitaan niin ongelmien ennaltaehkäisyssä kuin ongelmien korjaamisessakin.

Veroratkaisuja tehtäessä tulee pieni- ja keskituloisten palkkaverotuksen kevennysten lisäksi vakavasti pohtia ratkaisuja, jotka koskettavat kaikkia kansalaisia. Erityisesti ruoan arvonlisäveron alentaminen tulee silloin esiin, ja myös polttonesteiden verotuksen kohtuullinen keventäminen vaikuttaisi monen elämään sekä hillitsisi inflaatiota. Onhan nyt jo näkyvissä hinnankorotuksia muun muassa laivaliikenteessä, paineita lentolippujen ja taksin taksojen korotukseen. Samat paineet tulevat luonnollisesti myös kaikkeen muuhun julkiseen liikenteeseen.

Maassamme on tämän päivän tilaston mukaan edelleen 305 000 työtöntä, joukossa hyvin suuri joukko nuoria ja pitkäaikaistyöttömiä. Työn tarjoamisen lisäksi heidän peruselämisensä tasosta tulee huolehtia, samoin kuin muidenkin pienituloisten ihmisten elämästä. Muistetaan nämä ihmiset, kun hallitus aloittaa varsinaisen budjettiriihensä.

[46] **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seivästön puheenvuoron johdosta haluaisin todeta SAK:n päätöksiin liittyen, että SAK on tuonut esille työttömyyden ja syrjäytyneisyyden ongelmat. Totean, että on tulossa oma erillinen syrjäytynei-

den ohjelma, johon kuuluvat sekä ylivelkaantuneet, eläkeläiset että työttömät. Tämän tuo hallitus aikanaan.

Mitä tulee kuntapalveluihin, haluan todeta vielä kerran, että valitettavasti kunnat eivät ole löytäneet sellaista ohjenuoraa, jossa hallintokunnat voisivat verkostoitua. Toivoisinkin, että kunnat ymmärtäisivät tehdä tämän ja ohjata rahoituksia niihin paikkoihin, joihin on tarvetta. Kuntapalveluiden ja seurakuntien eli kolmannen sektorin yhteistyötä kannatan.

[47] **Bjarne Kallis /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Tämän lisätalousarviokeskustelun yhteydessä on aika paljon puhuttu tulevasta budjettiriihestä. Se on minun mielestäni aivan oikein, koska tämä on oikeastaan viimeinen istunto ennen budjettiriihtä, missä puhutaan talouspolitiikasta.

Kun hallitus kirjoitti talouspoliittisen ohjelmansa runsas vuosi sitten, siitä saattoi vetää tällaisen johtopäätöksen, että tuleva talouskasvu jaetaan osittain palvelutason parantamisen, tuloveron alennuksen ja valtionvelan lyhennyksen kesken: palvelutasoa hallitusohjelman mukaan parannetaan ainakin tuomalla esiopetus Suomeen ja korottamalla eläkkeitä 50 markalla kuukaudessa vuodesta 2002 lähtien, siis 50 markan tasokorotus kuukaudessa; veronalennuksia 10—20 miljardia pääasiallisesti työtuloveron alentamiseen, mutta myöskin työnantajamaksujen alentamiseen; ja noin 20 miljardia valtionvelan lyhennykseen. Tässä suurin piirtein hallitusohjelman linja, miten talouskasvua jaetaan.

Kun tarkastelee jakoa näiden kolmen kesken siitä näkövinkkelistä, minkälaiset olivat olosuhteet vuosi sitten, voi sanoa, että hallitusohjelma tältä osin oli suhteellisen hyvä, eikä ainakaan kristillinen liitto kovin voimakkaasti tätä linjausta moittinut. Jonkin verran esitimme kuitenkin toisenlaisia näkemyksiä. Meidän mielestämme talouskasvun tuottoa tulisi jakaa niin, että puolet valtionvelan lyhennykseen, toinen puolisko palvelutason nostamiseen ja/tai tuloveron alentamiseen.

Mutta aika ja suhdanteet ovat muuttuneet. Kun katsomme, minkälainen on Suomi tänä päivänä ja miltä tulevaisuus näyttää, voidaan todeta, että kasvu todennäköisesti jatkuu ja jopa voi jonkin verran kiihtyä. Inflaatio on noussut ja alkaa olla jo EU-maitten suurimpia. Voi melkein väittää, että jos hallitusohjelmaa noudatetaan siten, että ennen kaikkea toteutetaan tuloveron alennukset, silloin seurauksena on se, että inflaatio kiihtyy. Inflaatio on tänä päivänä suurin vihollisemme. Jos me sen torjunnassa epäonnistumme, me voimme myöskin koko talouskasvun menettää. Jos me onnistumme pitämään inflaation kurissa, talouskasvu voi jatkua.

Haluan muistuttaa siitä, minkälaista politiikkaa harjoitettiin 80-luvun loppupuolella, aikana, jolloin talouskasvu oli suuri ja inflaatiopaineet melkoiset. Silloin hallitus alensi tuloveroja ja lisäsi valtion menoja. Seuraukset olivat kohtalokkaat. En väitä, että juuri nämä kaksi toimenpidettä olisivat laman aiheuttaneet, mutta nämä molemmat vaikuttivat kyllä laman syvyyteen. Toisin sanoen tuota virhettä ei saisi toistaa.

Mitä tulisi sitten tehdä? Jos väitetään, ettei oppositiolla ole vaihtoehtoa, haluan nyt tuon heti torjua toteamalla, että ainakin kristillisellä liitolla on selkeä esitys ja näkemys, miten tulisi toimia. Ei ainakaan saisi hallitusohjelmaa toteuttaa kirjoitetussa muodossa. Veronalennuksia tulisi kohdistaa inflaatiota hidastaviin eli välillisiin veroihin. Jos ajattelemme sitä markkamäärää, 3—4:ää miljardia, josta nyt puhutaan, niin mikäli tämä 3—4 miljardia kohdistetaan tuloveroihin, se käytännössä merkitsee sitä, että pienimmässä tuloluokassa veronalennus tulee olemaan noin 30 markkaa kuukaudessa, ylimmässä tuloluokassa noin 300 markkaa kuukaudessa. Tämä on omiaan lisäämään inflaatiota.

Jos tuo 3—4 miljardia kohdistetaan polttonesteiden valmisteveron alentamiseen, se merkitsisi polttonesteiden, bensiinin ja dieselin, hinnanalennusta noin markan litralta. Tällä olisi inflaatiota hidastava vaikutus.

Jos 3—4 miljardia kohdistetaan ruoan arvonlisäveroon siten, että pudotetaan arvonlisäveroprosentti 17 prosentista 12 prosenttiin, se merkitsisi noin 40:tä markkaa henkeä kohti kuukaudessa. Silloin hyvätuloinen hyötyisi saman verran kuin pienituloinen.

Mielestäni hallituksella ja eduskunnalla pitäisi olla valmiutta muuttaa ohjelmiaan silloin, kun ulkoiset olosuhteet sitä vaativat.

Niin kuin totesin, ei kristillisen liiton esitys ja talouspoliittinen ohjelma ole tänä päivänä sama, mikä se oli vuosi sitten. Vuosi sitten siis katsoimme, että puolet velan lyhennykseen ja toinen puolisko jaetaan työtuloveron alentamisen ja hyvinvointipalvelutason nostamisen kesken. Tänä päivänä katsomme, että veronalennukset tulisi

kohdistaa välillisiin veroihin, koska sillä olisi inflaatiota hidastava vaikutus.

48 **Irja Tulonen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, että kristillisen liiton viime vuoden verolinjaukset ovat erilaisia kuin tämän vuoden, on minusta kypsymistä ja järkevyyttä. Mutta siitä olen eri mieltä, että puolet kasvusta käytettäisiin valtion velan lyhentämiseen. Se suuri määrä, minkä verran pystymme lisäämään valtion velan lyhentämistä, on aivan suoraan verrannollinen siihen, kuinka paljon pystymme tulevaisuudessa palveluita tarjoamaan ja luomaan väljyyttä talousarvioon, kun velkoja on maksettu etupainotteisesti. Mielestäni tämä linja on ainoa oikea.

Mitä tulee välilliseen verotukseen tai tuloverojen alentamiseen, varmasti siinä on sellainen yhtälö, jota syksyn talousarvioesityksessä joudumme miettimään.

49 **Bjarne Kallis /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ei kristillisen liiton linja poikkea hallituksen linjasta velan lyhentämisessä. Jos katsoo, mikä on hallituksen ohjelma, siinä suurin piirtein puolet talouskasvusta menee valtionvelan lyhentämiseen. Se, että lyhennetään nyt enemmän, johtuu siitä, että omaisuutta on myyty. Niin kuin totesin, kyllä meidän linjamme on edelleen se, että puolet kasvusta pannaan velan lyhentämiseen, mutta siinä, miten ja mihin veronalennukset kohdistetaan, meidän mielipiteemme ja linjamme on muuttunut ja se johtuu yksinomaan muuttuneista olosuhteista. Mielestäni hallituksen tulisi olla yhtä viisas, kuin väititte kristillisen liiton olevan, ja tulla samalle linjalle.

50 **Marja Tiura /kok:** Arvoisa puhemies! Haluan nostaa esille muutaman yksityiskohdan keskustelussa olevasta lisätalousarviosta vuodelle 2000. Haluan kiinnittää erityisesti huomiota poliisitoimelle ja poliisikoululle osoitettaviin määrärahoihin.

Valtiovarainvaliokunta totesi jo kuluvan vuoden talousarviosta antamassaan mietinnössä, että erityisen vaikea tilanne on niissä virastoissa, joissa henkilöstömenojen osuus toimintamenoista on poikkeuksellisen suuri. Poliisitoimi on yksi näistä virastoista.

Poliisitoimen osalta sopimuskorotusten osittainen budjetointi ei vain saata johtaa vaan tulee johtamaan muiden säästötoimien ohella avoimien virkojen täyttökieltoon ja mahdollisiin lomautuksiin. Poliisia kohtaavat tänä vuonna 60 miljoonan markan leikkaukset, elleivät määrärahat lisäänny vielä kuluvan vuoden aikana.

Poliisin resurssitason turvaamiseksi on poliisin toimintamenoihin tehty viime vuosina lisäyksiä. Tänäkin vuonna sama käytäntö jatkuu. Valtiovarainvaliokunta on oikeassa todetessaan, että poliisin resurssien turvaamiseen tarvittavien määrärahojen tulisi sisältyä varsinaiseen talousarvioon. Tässä olen vahvasti samaa mieltä.

Toinen esille noussut kysymys on poliisikoulun aloituspaikkojen määrän pieneneminen. Tänä vuonna poliisikoulussa aloitti 432 opiskelijaa, kun ensi vuodelle kaavaillaan 300:aa paikkaa. Kun otetaan huomioon luonnollinen poistuma, poliisien määrä vähenee lähivuosina.

Arvoisa puhemies! Suomessa on tälläkin hetkellä Pohjoismaista vähiten poliiseja suhteutettuna väkilukuun. Kun otetaan huomioon poliisin työkentän muuttuminen ja poliisin työtehtävien lisääntyminen ja vaikeutuminen muun muassa huumausainerikollisuuden ja talousrikollisuuden kasvun myötä, voidaan nähdä, ettei tämä kehitys pitkällä aikavälillä ole kestävää. Poliisien määrä Suomessa pitäisi saada lähemmäs muiden Pohjoismaiden tasoa.

51 **Erkki Kanerva /sd:** Arvoisa puhemies! Tämän runsaan vuoden aikana olen kokenut odottamaani vähemmän Pääkaupunkiseudun ja muun maan vastakkainasettelua. Päinvastoin, aivan viime viikkoinakin on silloin tällöin täällä salissakin viitattu siihen, että maaltamuuttajien sijoittuminen Pääkaupunkiseudulle maksaa kunnille palvelujen tuottamisena paperirahaa. Sen havaitseminen, että muuttovirta maksaa myös vastaanottopäässä, on hyvän merkki.

Satamahankkeessa Helsinki sen sijaan on itsekäs. Helsinki näkee Vuosaaren sataman vastustamisen fanaattisuutena merellisen luonnon puolesta. Helsinki ei yksinkertaisesti näe muita syitä pohtia satamahanketta uudelleen. Kun Helsingin valtuusto on päättänyt rakentaa sataman Vuosaareen, sen ei pitäisi kuulua enää kenellekään muulle kuin korkeintaan vihreille. Näin näyttävät ajattelevan myös liikenneministeriön korkeat virkamiehet.

Kun eduskunnan puolesta etukäteen päätettyä Tielaitoksen pilkkomista jauhettiin liikennevaliokunnassa, pöydälle kannettiin muun ohessa tämän hallituskauden merkittävimmät tiehank-

keet, siis virkamiesten mielestä merkittävimmät. Vuosaaren kolmatta sataa miljoonaa maksava satamatie komeilee yhdelle liuskalle paksusti kirjoitetun luettelon alkupäässä. Listan hännilläkään ei ole ainuttakaan pohjoiskarjalaista tiehanketta. Luulen, että Vuosaaren satamatiehen kaavaillulla rahalla hoidettaisiin kaikki Pohjois-Karjalan kokoisen maakunnan tärkeät tiehankkeet, esimerkiksi uudelleen elpyvän Kolin yhdystie, Luhtapohjan sellutiet, Joensuun eritasoliittymät ja muut. Ainoat virkamiehet, jotka ovat rohjenneet epäillä Vuosaari-hankkeen mielekkyyttä, löytyvät Ratahallintokeskuksesta. Helsingin kaupungin ratavaltiolta edellyttämä panostus onkin runsaat 600 miljoonaa markkaa. Kuten ed. Bremerin ansiokkaasta analyysista hetki sitten kävi ilmi, sekin pitää kenties kertoa kolmella.

Arvoisa puhemies! Maantieteelliselle sijainnilleen Helsinki ei tietenkään mitään voi eikä ole syytäkään voida. Tästä kapeasta niemestä johtuu, että Helsingin satamien liikenne, erityisesti tavaraliikenne, kuormittaa Helsingin muutoinkin tukkoista katuverkkoa, sanoisiko nyt, aika tavalla. Keskustan ohitusreittejä on rakennettu, mutta nekin alkavat olla tukossa. On täysin ymmärrettävää, että Helsinki etsii liikenneratkaisua. Helsinkiläisittäin tarkasteltuna on ymmärrettävää vielä sekin, että uuden rahtisataman pitäisi löytää Helsingistä. Satama on Helsingille merkittävä tulonlähde.

Mutta runsaan 400 kilometrin etäisyydeltä katsottuna ongelma näyttäytyy aivan toisessa valossa. Meidän maakuntamme tuotteet, Polvijärven talkki, Mantsisen nosturit, Uimaharjun sellu, Timberjackin metsäkoneet jne., pitää tietenkin saada laivaan ja merten taa. Sieltä tulevat dollarit maakuntamme ja koko keskisen Suomen kehittämiseen. Osuutemme tuonnista on senkin tietenkin kuljettava pääsääntöisesti jonkin sataman kautta.

Ed. Bremerin esimerkki siitä, että tuonti keskittyy Helsinkiin ja vienti muihin satamiin, oli mielestäni varsin puhutteleva. Sisä-Suomen teollisuudelle ja kaupalle on uskoakseni jokseenkin samantekevää, paneeko se tuotteensa laivaan Helsingistä vai Kotkasta tai tuoko se tuontitavarat Turusta tai Vaasasta tai vaikka Haminasta tai Porista. Hämäläisille saattaisi nimenomaan Pori tai Rauma olla hyvä vaihtoehto. Pohjois-Suomi tuskin koskaan tulee ehdottomasti tarvitsemaan Vuosaaren satamaa.

Benelux-maiden kokemusten mukaan suurin osa satamatoiminnan kansantaloudellisesta tuotosta samoin kuin sen tarjoamista työpaikoista perustuu sataman tarjoamien lisäarvoalueiden tuotantotoimintaan. Näiden tulisi sijaita sataman välittömässä läheisyydessä, jotta tarpeettomilta välikuljetuksilta vältyttäisiin. Tähän ei Vuosaaressa ole varauduttu, eikä se tiheän asutuksen ja kalliin asumisen vuoksi ole mahdollistakaan.

Arvoisa puhemies! Samanaikaisesti kun Helsinki alkaa päivitellä Pääkaupunkiseudulle muuttavan väestötulvan aiheuttamia kustannuksia, se aikoo siirtää satamansa Vuosaareen ja rakentaa Länsisataman ja Sompasaaren täyteen asuntoja. Viimeksi mainittu on tietenkin Helsingin asia. Mutta kun se samalla aikoo selvästi kasvattaa satamakapasiteettiaan ja tarvitsee siihen 300 miljoonan markan tien, 600 miljoonan markan ratatunnelin Saviolta Vuosaareen ja väylästöt päälle, joiden hintaa ei ole julkisesti edes arvioitu, ja kun hinta, kuten ed. Bremer totesi, pitää kertoa kolmella, Vuosaaren satama ei ole yksin Helsingin asia. Kun vielä otetaan huomioon, että esimerkiksi ja vain esimerkiksi Kotkassa kaikki on jo valmiina ja maamme satamakapasiteetti ylipäätään riittää hamaan tulevaisuuteen, Vuosaari ei todellakaan ole yksin Helsingin asia.

Arvoisa puhemies! Satamahankkeen tutkimiseen osoitettu raha, joka lisäbudjettiin nyt sisältyy, saattaa kohtalokkaalla tavalla ennakoida satamaratkaisua, joka ei kuitenkaan saata osoittautua koko kansantalouden kannalta kaikkein edullisimmaksi.

Tahdon lopuksi kiinnittää huomiota vielä yhteen keskustelussa esiin tulleeseen ja yhteen nyt esille otettavaan asiaan. Tässä keskustelussa on toistuvasti mainittu Kerava—Lahti-oikorata ja puhuttu nimenomaan oikoradasta. Se antaa väärän assosiaation, väärän mielikuvan, tuosta ratahankkeesta. Kysymyksessä ei ole oikorata, vaan pääradan nopean liikenteen mahdollistava rinnakkaisrata. On jokseenkin varmaa, että kotimaan lentoliikenteen hinnat nousevat meistä riippumattomista syistä varsin pian ja varsin paljon. Välikysymyskeskustelun yhteydessä saatoimme havaita, että raakaöljyn hinta tuskin koskaan pysyvästi laskee ainakaan pitkäaikaisesti. Sen vuoksi rautatieyhteyksien kehittäminen on tärkeää, ja Kerava—Lahti-rautatieyhteys tulee ymmärtää välttämättömänä rinnakkaisyhteytenä, ei muutaman minuutin säästävänä oikoratana.

Samantapaisista syistä olisi käytävä verraten pian, ehkä ja toivottavasti jo budjettiriihessä, joka tapauksessa huomattavasti ennen Saimaan kanavan vuokrasopimuksen umpeutumista, keskustelu sisävesiyhteyksistä. Se on varsin ajankohtainen aihe, mutta kun se ei nyt liity nimenomaan tähän lisäbudjettiin, jääköön se yksityiskohdiltaan mietintämyssyyn. Todettakoon kuitenkin, että tuhansien järvien maaksi mainitussa maassa kuljetamme vesitse vähemmän kuin EU-maissa keskimäärin, vähemmän kuin esimerkiksi Ruotsissa. Liikenneministeriön virkamiesten kiinnittymistä kumipyöriin kuvaa se, että ministeriön mukaan järvi-Suomen kanavoinnin loppuun saattaminen maksaisi yli 8 miljardia markkaa. Se on hinta, jolla tämä hanke ilmeisesti aiotaan torpata. Samaa konsulttia ja nykyaikaista, ympärivuotiseen liikenteeseen soveltuvaa kalustoa lähtökohtana käyttäen on päädytty 2,3 miljardiin aivan äskettäin.

Ei lisäbudjettiin mutta evästyksenä budjettiriiheen nämä luvut, arvoisa puhemies.

52 **Reijo Kallio /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Aluksi totean, että olen ed. Erkki Kanervan kanssa samaa mieltä hänen äskeisessä puheenvuorossaan suorittamastaan satama-analyysista. Maassamme tällä hetkellä olevalla satamakapasiteetilla ja sitä kehittämällä kykenemme kyllä hoitamaan nykyisen ja tulevan liikenne- ja kuljetustarpeen.

Arvoisa rouva puhemies! Sitten lisätalousarvioon. Nyt käsittelyssä oleva lisätalousarvio sopii mielestäni kohtuullisen hyvin tämänhetkiseen suhdannetilanteeseemme. Se myös omalta osaltaan jatkaa sitä vakaata ja johdonmukaista talouspoliittista linjaa, joka on tuottanut hyviä tuloksia. Kuitenkin tässä tilanteessa, kun taloudessamme menee hyvin, on syytä suunnata katse jo tuleviin haasteisiin. Nyt, kun olemme saaneet valtiontalouden ylijäämäiseksi, meidän on määrätietoisesti rakennettava taloudellista puskuria valtiontalouteen. Taloutemme kasvuvauhti ja hyvä kehitys eivät jatku ikuisesti. Väestön ikääntymisen myötä meille tulee uusia terveyden- ja vanhustenhuollon tarpeita, myös paineet eläkemenojen kasvuun lisääntyvät.

Viime viikkoina meillä on käyty vilkasta keskustelua siitä, pitäisikö veroja keventää ja kuinka paljon. Täytyy todeta, että tästä keskustelusta ei ole luovuutta puuttunut. Esiin on tuotu lähes kaikkien mahdollisten verojen keventäminen. Itse edustan sitä näkökulmaa, että mahdollisesti toteutettavissa kevennyksissä on syytä keskittyä johonkin, mikäli halutaan, että kevennyksillä on myös jotakin vaikuttavuutta.

Monilla julkiseen keskusteluun osallistuvilla on ollut tavoitteena veroasteemme painaminen Euroopan unionin keskitasolle. Mitä tämä merkitsisi? Jos Suomen veroaste alennettaisiin Euroopan unionin keskitasolle, sen voidaan arvioida vähentävän verojen tuottoa 35 miljardilla markalla vuodessa, siis yli kolminkertaisesti se määrä, johon hallitusohjelmassa on hallituskauden aikana varauduttu. Mielestäni tällaiset vaatimukset eivät olekaan tästä maailmasta, eivät ainakaan lyhyellä aikavälillä.

On myös huomattava, että veroasteiden vertailu ei ole aivan ongelmatonta, ei eri maiden eikä myöskään eri ajankohtien kesken. Eri maissa ja Suomessakin eri aikoina sama asia on hoidettu joskus verovähennyksin, joskus tulonsiirroin. Niinpä kun esimerkiksi monissa Euroopan unionin maissa asioita hoidetaan verovähennyksin ja Suomessa entistä enemmän tulonsiirroin, mittarit eivät ole täysin vertailukelpoisia. Niinpä jos asetamme tavoitteeksi Euroopan unionin keskimääräisen veroasteen, itse asiassa tulemme asettaneeksi tiukemman taikka mieluummin alemman tavoitetason.

Veronkevennyksiä toteutettaessa on suhdannetilanne otettava huomioon. Niinpä veronkevennysten osalta hallitusohjelman linjaus on hyvä ja perusteltu lähtökohta. Mikäli monivuotisen tulopoliittisen ratkaisun aikaansaaminen edellyttää jonkinlaista ylimääräistä vastaantuloa, sitä sitten arvioitakoon aikanaan. Mielestäni valtionvelan hoito-ohjelman pitää joustaa suhdannetilanteen mukaan.

Mitä tulee veronkevennysten kohdentamiseen, mielestäni pääpainon tulee olla tuloverojen keventämisessä, ansiotulojen, eläketulojen jne., eli on toteutettava työllisyyttä tukevia veroratkaisuja. Tämä edellyttää sitä, että pienipalkkaisten nettotulot nousevat veronkevennysten seurauksena suhteellisesti enemmän kuin muilla. Yrityskentässä kevennykset on kohdistettava työvoimavaltaisiin pieniin ja keskisuuriin yrityksiin.

Kevennysten kohdennuksessa on vain se ongelma, että pienituloisten verotusta ei voida juurikaan muulla tavalla keventää kuin kunnallisverotuksen vähennyksiin puuttumalla. Silloin on aivan oleellista, että vähennyksistä kunnille aiheutuvat menetykset kompensoidaan täysimää-

räisesti. Tämän pitäisi koskea myös viime tammikuussa tehtyä veroratkaisua. Yksi mahdollinen tapa hoitaa kompensaatio olisi kuntatyönantajan kansaneläkemaksun alentaminen. Odotankin hallitukselta tässä suhteessa toimenpiteitä.

Arvoisa puhemies! Muutama sana puolustusmateriaalihankinnoista, joista valtiovarainvaliokunta esittää mietinnössään aivan perustellusti lausumaa. Tästä asiasta myös puolustusvaliokunta on kantanut murhetta.

Hallitusohjelman ja kuluvan vuoden varsinaisen talousarvion mukaan kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytykset pyritään turvaamaan riittävillä kotimaisilla tilauksilla ja tuotekehityshankkeilla. Tavoitteeksi on asetettu, että vuoden 2003 loppuun mennessä vähintään puolet puolustusmateriaalihankintamäärärahoista kohdistuisi kotimaahan. Tämä on hyvä ja perusteltu tavoite. Ongelmamme onkin ollut siinä, että kun monissa muissa maissa Puolustusvoimat hankkivat puolustustarvikkeistaan jopa 80 prosenttia kotimaasta, vastaava osuus Suomessa on ollut useina vuosina vain noin 15 prosenttia. Meillä on myös käytetty voimavaroja kohtuuttoman vähän puolustusmateriaaleja koskevaan tutkimukseen ja tuotekehittelyyn, ja ellei puolustustarviketeollisuutemme pysty panostamaan riittävästi tutkimukseen ja tuotekehittelyyn, se ei myöskään säily kilpailukykyisenä eikä pysty osallistumaan alan lisääntyvään kansainväliseen yhteistyöhön.

Tässä lisätalousarviossa ei osoiteta lisämäärärahoja kotimaiselle puolustustarviketeollisuudelle. Tämä asia on kuitenkin viipymättä korjattava seuraavissa lisätalousarvioissa ja ensi vuoden varsinaisessa talousarviossa. Meidän on todellakin huolehdittava huoltovarmuutemme turvaavasta minimitasosta. Meidän on huolehdittava siitä, että puolustustarviketeollisuudellamme on varmuus jatkuvasta ja riittävästä tilauskannasta.

Arvoisa puhemies! Lyhyesti vielä muutama sana kuntataloudesta. Tällä lisätalousarviolla kuntataloutta vahvistetaan lisäämällä harkinnanvaraisia avustuksia 100 miljoonalla markalla. Vaikka tällä summalla ei kuntataloutta kokonaisuudessaan oleellisesti vahvisteta, esitetty summa mahdollistaa sen, että apua saavat kaikkein kipeimmässä tarpeessa olevat kunnat. Negatiivisen katteen kunnathan ovat pääasiassa olleet pieniä, elinkeinorakenteeltaan yksipuolisia. Lähden kuitenkin siitä, että pidemmän päälle kuntakentän taloudelliseen eriytymiseen pitää löytää pysyvämpiä rakenteellisia korjauksia. Ongelmia ei jatkuvasti voida hoitaa harkinnanvaraisin avustuksin. Odotankin selvitysmies Jukka Pekkariselta sellaisia avauksia, joilla kunta—valtio-suhde saadaan vakaalle pohjalle ja sitä kautta kyetään lisäämään kuntatalouden ennustettavuutta ja pitkäjänteisyyttä. On tärkeää, että kuntien talous on vahva ja vakaa, sillä kunnat kuitenkin vastaavat pääosin ihmisille tärkeistä ja läheisistä hyvinvointipalveluista.

53 **Matti Vähänäkki /sd:** Arvoisa puhemies! En muista aikaa, että olisin ollut ed. Bremerin kanssa tässä salissa samaa mieltä, mutta tänään olen, ja sen perusteella, miten järkevästi hän tänään otti kantaa, muutan kenties eräiden muidenkin hänen lausumiensa osalta mielipidettäni. Varovainen kuitenkin sietää olla.

Täällä on moni muukin ed. Bremerin ohella toki ollut sitä mieltä, että Vuosaaren satamaa Helsinkiin ei tarvita, koska sitä ei voida satamatarpeeseen suhteutettaessa Suomessa katsoa todellakaan tarpeelliseksi. Satamat linjalla Hamina—Kotka—Loviisa—Hanko—Turku ja myös ed. Kallion kotiseutu Rauma, (Ed. Kallio: Erityisesti!) nämä satamat, ja Rauma erityisesti, pystyvät yhdessä joko nykyisellä kapasiteetillaan tai suhteellisen halvalla rakennettavalla lisäkapasiteetilla korvaamaan sen, mitä Vuosaaren satama valmistuessaan Helsingille tai koko maan ulkomaanliikenteelle toisi.

Ed. Bremer toi selkeästi esiin, että kustannukset eivät suinkaan ole sitä, mitä virallisesti on esitetty, vaan asiantuntijat, jotka ovat ottaneet asiaan kantaa, ovat jopa kolmanneksen tai jopa puolet lisänneet näihin miljardiluokan kustannuksiin. Ne aiheutuvat suurelta osin infrastruktuurin rakentamisesta, rautatiestä, tiestöstä kaikkine monimutkaisine ramppeineen. Tätä ollaan nyt, ja on oltu jo pitemmän aikaa, ujuttamassa valtion kustannettavaksi, siis huomattavaa osaa tästä satamarakentamistyöstä.

Jotkut sanoisivat, että eräät pahanilkiset tahot, mutta en sanoisi näin, vaan ehkä hyvinkin realistisesti kantaansa muodostavat tahot ovat sanoneet, että kysymyksessä ei ole niinkään Helsingin satamatarpeen tyydyttäminen, vaan keskeisillä osilla kantakaupunkia tai sen lähistöllä olevien satamien poistaminen satamatoiminnoista. Eli kysymyksessä olisi jonkinlainen kiinteistönjalostus. Jos on ollut ruma näkymä tähän asti helsinkiläisillä rantojen asukkailla, satamarannat ja

laivatkin, kun niitä yhtenään ainoana nähtävyytenä on, halutaan pois näkyvistä. Varmasti osan Vuosaaren rakentamiskustannuksista silloin Helsinki tulisi saamaan, koska rakentamisoikeutta — näin on arvioitu — ei tulla rajoittamaan ja satamarakenteiden tilalle tulisi monikymmenkerroksisia asuin- tai liikerakennuksia, toimistorakennuksia, joiden rakennuttajat maksaisivat jokaisesta tonttineliömetristä huiman hinnan.

Herää sekin kysymys, onko valtiolla yleensä muutenkaan syytä näihin osallistua. Ei se niin kovin vahvasti ole Rauman ja Haminan välillä olevien satamien kustannuksiin osallistunut, vaan ne ovat olleet kunnallisia yrityksiä, nyt vielä aika pitkälle kunnissa liikelaitostettuja.

Jos Helsingin kaupunki jaksaa rakentaa ilman valtiota taikka valtion vain muodollisella osuudella mukana ollen, kyllähän se tietysti sopii, vaikka taas toisaalta vähentää liikennettä jo olemassa oleviin moderneihin satamiin, mitä meillä on, ja myös aiheuttaa työntekijäpuolella hankaluutta, mitä olemme havainneet yksityistämisoperaatioissa Postissa jne.

Mielestäni Suomen liikenneolosuhteita paljon enemmän korjaava kuin Vuosaaren satama olisi se, että eteläinen Heli-rata todella rakennettaisiin Turusta Haminaan asti ja aikanaan sitten yhteistyössä itänaapurin kanssa Pietariin saakka. Silloin yhdistyisivät rautatien kautta äsken mainitut ja luetellut satamat ja lopputulos olisi varmasti hedelmällisempi kuin Vuosaari hyvinkin pitkällä tähtäimellä.

Olen siis sitä mieltä, että satamatoimintoja Vuosaaressa ei tulisi valtion kustantaa sillä osuudella, mitä on haaveiltu. Tämäkään summa, mikä on lisätalousarvioon lisätty, ei ole tarpeellinen, mutta ottaen huomioon, että on muutamasta miljoonasta kysymys ja loppuhinta ed. Bremerin mukaan liikkuu 6 miljardissa, merkitty summa on merkityksellinen pelkästään sen vuoksi, että sehän kuluu jo sen seikan kaikille selvittämiseen, että valtion ei tulisi lähteä noin mammuttimaiseen operaatioon mukaan.

[54] **Eero Akaan-Penttilä /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen talouspoliittisesta linjasta on käytetty monta mielenkiintoista puheenvuoroa ja haluaisin vain sanoa, että pääosin kannatan sitä sen vuoksi, että se perustuu ylimääräiseen budjettiin ja siihen, että velkapääomaa pyritään lyhentämään hyvin rajusti, jolloin säästyvillä korkomenoilla voidaan sitten käyttömenoja tukea pitkäaikaisestikin.

Oma puheenvuoroni kuitenkin lähtee vähän eri näkökulmasta. Niin lisätalousarvioesitystä kuin meidän varsinaista budjettiammekin, joka syksyllä tulee ja jota varten budjettiriihi on elokuussa, minusta rasittaa itse asiassa aika suuri defekti, josta harvoin kuulen puhuttavan. Aikanani opin teollisuudessa, että numeerisen budjetin rinnalla pitäisi aina olla sanallinen budjetti, toisin sanoen sanallinen toimintasuunnitelma. Kun tässä valossa katsoo tätä esitystä, sehän on tekninen. Se on numeerinen. Ei siellä kovin paljon sanallisesti asioita perustella, ja kun perustellaan, todetaan, että tietyt budjettilisäykset, jotka ovat aivan aiheellisia, perustuvat lähinnä virka- ja työehtosopimusten aiheuttamaan lisätarpeeseen. Ei tässä mitään pahaa ole, että näin asia sanotaan, mutta jos eri ministeriöiden välisiä rajaaitoja aiotaan edes avata, saatikka madaltaa tai niiden läpinäkyvyyttä parantaa, se ei tietenkään onnistu muulla kuin sillä, että koko kyseisen ministeriön toiminta otetaan toiminnalliseen tarkasteluun, on sitten kysymys mistä tahansa ministeriön toiminnasta.

Otan esimerkin sosiaali- ja terveysministeriöstä, joka on suurin ministeriömme. Se käyttää budjettivaroja noin 50 miljardia markkaa vuositasolla. Kaikki sosiaali- ja terveysasiat ovat siellä sisällä. Monet kerrat tässä salissa olen miettinyt, miten hyvin me täällä tosiaan tiedämme, miten nämä rahat kohdentuvat, kohdentuvatko ne oikein vai vähän sinnepäin vai vanhanaikaisella tavalla niin, että samalla laari vuotaa väärään suuntaan. Tämähän on ilman muuta mahdollista, jos ei vuosittain selkeästi toimintoja myöskin tarkastella.

Jonkinlainen tarve pitäisi aina olla tiedossa. Edellisen vuoden käyttömenojen kaikkinensa pitäisi luonnollisesti aina olla näkyvissä, ja sieltä pitäisi tihkua semmoisia tietoja esille myös meille virallista tietä, jotka nykyään ovat lähinnä yleisönosaston palstoilta luettavissa. Tarkoitan esimerkiksi terveydenhuoltoalalla nimenomaan sairaaloissa henkilöstön pahoinvointia. Henkilöstön palkkataso lääkäreitä myöten on tullut esille tavalla, jonka pitäisi aiheuttaa huomattavaa huolestuneisuutta kaikissa päättäjissä. Koko meidän hyvätasoisen, vielä työssä olevan henkilöstömme väsyminen on varmasti ongelma, ja kun käsitykseni on se, että kaikilla on kädet täynnä töitä, tarvetta on vaikka kuinka paljon, kysymys on sil-

loin budjetillisesta lisäyksestä, joka pitäisi jollain lailla osoittaa. Nyt muun muassa tämmöiset tarpeet eivät tule valiokunnan mietinnössä eivätkä itse lisätalousarvioesityksessä millään lailla esille.

Ymmärrän, että tämmöistä tiedostoa on vaikea lähteä rakentamaan, mutta kaukana siitä kyllä tosiaan ollaan. Jos vielä joku sattuu lukemaan tämän vuoden keltaista budjettikirjaa, niin sanaa sairaushan sieltä on erittäin vaikea löytää. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala itse asiassa ei tunne sitä ollenkaan. Erikoissairaanhoitosanahan siellä sanottiin silloin, kuin erityisvaltionosuutta alennettiin, siis negatiivisessa mielessä. Se on integroitu liian vahvasti terveys-käsitteen sisälle. Kun koko sosiaali- ja terveystoimi on yksi iso klöntti, on tietysti selvää, että määrärahat vuosittain pyörivät samalla tasolla, ja kun sondit eivät ole oikeissa paikoissa, niin silloin varsinainen kenttätyö ei tule esille, niin kuin sen pitäisi tulla.

Arvoisa puhemies! Minusta tässä on erittäin vakavasta asiasta kysymys. Koen niin, että se on Suomessa mennyt mahdollisesti 20 vuotta tai jotain tämmöistä, neljännesvuosisadan, suuntaan, joka olisi pitänyt todentaa luottamusmiesten toimesta ja kaikkien paikkojen johdon toimesta. Mutta näinpä vain ei jostain syystä ole käynyt. Väitän, että yksi syy siihen ainakin on se, että tarkastelu on pelkästään markkamääräistä ja numeerista. Se ei kuvaa toiminnan sisältöä, niin kuin sen pitäisi tehdä. Tosin siellä on uusia ongelmia, joita itse asiassa lisäbudjetin pitäisi enemmänkin pitää sisällään kuin vain tekninen asioiden korjaus, jos jotain uusia sopimuksia on tehty.

Saman hallinnonalan sisällä on monta muutakin ongelmaa, joista haluaisin nostaa koko eläkeläisryhmittymää koskevat asiat myöskin esille. On ihan totta, kun täällä muun muassa ed. Tulonen puheenvuorossaan ehdotti väestöpoliittisen ohjelman rakentamista, että aivan yhtä hyvin voitaisiin pelkästään eläkepoliittinen ohjelma rakentaa. Eläkeläiset ovat kasvava väestönosa. Kaikki tiedämme, mitä vaikeuksia siellä on eläkeläisten itse kertomana, ja veikkaan, että todellistakin tietoa on aika paljon saatavissa. Se on joka tapauksessa väestönosa, jonka ostovoima on alentunut, kulutus vähäisempää kuin aikaisemmin siitä seurauksena, ja nämä kolme meille varsin tuttua asiaa, taitettu indeksi, kaksinkertainen pohjaosa ja sairausvakuutusmaksu, ovat olleet erityiskeskustelun kohteena täällä. Mutta huomautan kaikille vain, että se ei riitä, vaikka ne ratkaistaisiin mitenkäpäin. Tätä väestönosaa koskevat monet muut peruspalveluun liittyvät seikat, joita ei lisätalousarviossa ole millään lailla nimikoitu, ei myöskään varsinaisessa valtion budjetissa, lukuun ottamatta ehkä ylimääräisen sairausvakuutusmaksun vähentämistä, josta tiettävästi hallitus on yksimielinen, että se tulee poistettua kokonaan hallituskauden aikana.

Otan esimerkin toiselta hallinnonalalta, puolustusministeriöstä. Siellä on voimakas kehitystyö menossa kiinteistölaitoksen osalta. Toisin sanoen kiinteistömassoja järjestetään uuteen asentoon ja niiden hallinto järjestetään toisella tavalla. Lisätalousarvioehdotuksessa puhutaan ainoastaan yhden kasarmin, yhden kosteusvaurio-rakennuksen, parantamisesta. Se on aivan aiheellinen toimenpide. Olen nähnyt itse tämän rakennuksen, mutta paljon suuremmat vaikeudet ovat koko Suomen alueella.

Aivan muuta tietä kuin tämän meidän tarkastelumme yhteydessä henkilöstön palkat ovat tulleet esille, siihen liittyvät henkilöstön asuntojen vuokrat jne. Nämä ovat seikkoja, joita ei tässä lisätalousarviossa, arvoisa puhemies, välttämättä tarvitse tietääkään, mutta budjettiriihessä elokuussa tämmöistä tarkastelua tarvittaisiin, jos halutaan, että toiminta pysyy edes ennallaan, ja jos me tässä salissa lähdemme tosiaan siitä, että me tiedämme, mitä me päätämme. Samanlaisia vaikeuksia on muissa puolustusministeriön toimintamenoissa ja puolustusmateriaalien hankinnoissa. En nyt luettele niitä yksityiskohtaisemmin.

Työvoimaministeriö lisäbudjetissaan luettelee oikeastaan pelkästään teknisiä virka- ja työehtosopimuksiin liittyviä parannuksia, jotka on sopimusten aiheuttamia, ja lisäksi muutamia EU-asioita. Mutta vaikka maassa on 305 000 työtöntä viimeisimpien tilastojen mukaan, lisäbudjetissa ei ole mitään uutta rakentavaa, huolta edes tähän suuntaan. Herää mielestäni vain kysymys, missä vaiheessa tämän ministeriön monien miljardien aiheuttama positiivinen hyöty saataisiin ulosnäytettyä tai missä vaiheessa edes jonkinlainen yhteistyö, rajojen madaltaminen, ikkunoiden avautuminen, sosiaali- ja terveysministeriön suuntaan olisi mahdollista, koska kohderyhmä osittain näillä kahdella ministeriöllä varmasti on yhteinen.

Opetusministeriön sisältä on Uudeltamaalta aika mielenkiintoinen esimerkki nähtävissä, jos-

sa koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa on kirjattu tietyt tavoitteet Uudellemaalle, jossa koulutustarjonnan alueellista tasapainoa parannetaan ottaen huomioon työvoiman kysynnän ja väestökehityksen muutokset. Tämän suunnitelman mukaan opiskelupaikkoja tulisi lisätä koko maassa vuosittain noin 250 kappaletta, ja 60 näistä on suunnattu Uudenmaan ammattikorkeakouluille. Kuitenkin uusimman tutkimuksen mukaan Uudellamaalla on ainakin 600 aloituspaikan vaje, siis tosi huomattava, kymmenkertainen aloituspaikkojen vaje. Mistä sekin johtuu? Se olisi toiminnan tarkastelua, ja sen analyysin siirtäminen vaikkapa lisäbudjettiin tai elokuun budjettiriiheen olisi tietysti tämän alan ongelmien todellista käsittelyä.

Lopuksi vielä, arvoisa puhemies, poliisitoimesta, kun moni on täällä siitä puhunut. Olen ihan samalla lailla huolissani siitä, sillä poliisinhan pitäisi saada perustehtäviinsä riittävä rahoitus normaalin budjettimenettelyn kautta. On aika hassua, jopa suorastaan väärin, että poliisille joudutaan jatkuvasti anomaan määrärahoja lisäbudjetin kautta. Minulla on sama käsitys kuin muutamalla aikaisemmalla edustajalla, että meillä on vähemmän poliiseja kuin muissa Pohjoismaissa. Minun tietojeni mukaan yksi poliisimies Suomessa vastaa 653 ihmisen turvallisuudesta, kun muissa Pohjoismaissa tämä luku on 547 eli vähäisempi. Vaikeutena lisäksi on EU-alueella se, että kun muissa Pohjoismaissa poliisien määrää suunnitellaan lisättäväksi muun muassa Schengenin sopimuksen aiheuttamien ongelmien vuoksi, niin Suomessa poliisien määrä näyttää vähenevän.

Nämä luvuthan tarkoittavat sitä, kun 80 prosenttia poliisinkin toimintamenoista on henkilöstömenoja, että jos siellä tehdään säästöesityksiä, niin henkilöstömenojahan se nimenomaan rassaa ja tarkoittaa silloin, että poliisien lukumäärä vähenee. Siinä ongelmatiikassa, mitä huumeproblematiikka Suomeen tuo, tämä ei ole mikään pieni asia, ja vaikkapa liikenneturvallisuudessa tämä on aivan yhtä suuri asia. Meillä liikenteessä kuolee 500 henkeä vuodessa ja 25 000 ihmistä vammautuu. Miksi näin on? Miksi se hyväksytään vuodesta toiseen melkein itsestäänselvänä lukuna? Mikään strategia ei virallisesti toistaiseksi edes sano liikennekuolemista, että niitähän pitäisi periaatteessa olla nolla.

Meillä on, arvoisa puhemies, aika jäykät rakenteet Suomessa kaikkien näiden asioiden suhteen. Budjettiriihi olisi oivallinen paikka vähän notkistaa tätä tilannetta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

55 **Antero Kekkonen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Akaan-Penttilä mietiskeli mielenkiintoisella tavalla budjettitekniikkaa ja käytti sellaisia termejä kuin että numeerisen budjetin lisäksi pitäisi olla sanallinen budjetti. Ymmärsin että sanallisuus tarkoittaisi sitä, että pääluokkien raja-aitoja madallettaisiin.

Käytännössä, rouva puhemies, pahaa pelkään kuitenkin, että varsinkin lisäbudjettikäytännön yhteydessä seurauksena olisi mitä melkomoisin sekamelska. Jos me lisäbudjetteja käsitellessämme — näitähän on aina muutama vuodessa — siirrymme sille filosofiselle tasolle, mitä ed. Akaan-Penttilä edellytti, luulen, että tämän talon aika tulisi käytetyksi vielä huonommin, kuin se nyt käytetään. Kyllä lisäbudjettien ensisijainen tehtävä on aika eksakti. Myönnän, että varsinaisiin budjetteihin se pohdiskelu, mitä ed. Akaan-Penttilä täällä harrasti, sopii paljon paremmin, oikeastaan aika hyvin.

56 **Eero Akaan-Penttilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkoselle sanon, että kiitoksia, että kannatatte varsinaisen budjettikäsittelyn yhteydessä tapahtuvaa tarkastelua, sitä nimittäin tarkoitinkin. Mutta esteellistähän se ei ole lisäbudjetinkaan yhteydessä, jos se joltain osin olisi mahdollista.

57 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kun täällä nyt käydään vilkkaana keskustelua myös sanallisesta osuudesta budjettikirjoissa ja myös lisätalousarviossa, henkilökohtaisesti tekee mieli yhtyä ed. Akaan-Penttilän esille tuomaan ajatukseen, että ainakin muutama lause, aivan lyhyt kuvaus, asiasta jollakin tavalla minun mielestäni elävöittäisi budjetin tarkastelua ja selkiyttäisi perusteluja, miksi joku summa vaatii muutosta. Mutta korostan, aivan muutama lause riittäisi, enintään virke, ei välttämättä tarvittaisi mitään pitkiä — vielä pahempaa, jos ovat pitkästyttäviä — sepustuksia, vaan lyhyt, selkeä selos-

tus, josta kiireinen kansanedustaja tai muu kiireinen henkilö saa pikaisesti selvän, mitä varten raha on, ja voi muodostaa sitten käsityksensä. Tämä ehkä jatkoa ajatellen voi olla monienkin meistä toivomus.

Lisätalousarvioon on monia hyviä välttämättömiä asioita haluttu liittää. Itsekin olen tehnyt kaksi lisätalousarvioaloitetta. Monet täällä ovat, aivan oikein, puhuneet maan yleisestä turvallisuudesta, järjestyksestä ja osaltaan siihen liittyen poliisitoimesta. Tämä on niitä asioita, joita meidän on otettava ja kannettava omalta osaltamme Suomen eduskuntana vastuuta siten, että lainsäädäntö ja ne voimavarat, joilla noita tehtäviä hoidetaan, ovat riittävät. Tietysti täytyy sanoa, että raha on vain yksi tekijä. Paljon muitakin tekijöitä on, mutta jos resursseja oikein osataan käyttää, silloin voidaan päästä tuloksiin.

Lisätalousarvioaloitteellani n:o 1, jonka toivon poliisihallinnon sektorilla voivan käytännössä toteutua vaikkapa vastalauseen muodossa, jonka ensimmäinen allekirjoittaja on Anu Vehviläinen, olen halunnut tuoda esille huumekoirien tarpeen. Viime aikoina julkisuudessa on tuotu esille se, kuinka välttämätöntä olisi saada huumekoiria estämään huumeitten maahantuontia ja leviämistä. Kuten olen aikaisemminkin todennut, koulutettuja huumekoiria ja niiden kouluttajia, hoitajia ja kasvattajia ei synny hetkessä. Tähän tulisi kiireesti käydä, jotta niitä tuonnempana olisi. Huumekoira on suhteellisen halpa, mutta ennen kaikkea tehokas ja jo olemukseltaan ennalta ehkäisevä huumerikollisuuden torjunnassa.

Suomi on vielä monessa suhteessa, jos ajatellaan fyysistä turvallisuutta, turvallinen maa. Tästä meidän on pidettävä kiinni. Schengenin sopimus on uhka, jonka uhkakuvat tuntuvat pelottavilta, jos ne pahimmillaan toteutuvat. Ne uhkakuvat voivat hyvinkin käydä aikanaan realistisiksi, eikä siihen välttämättä mene kovinkaan kauan. Esimerkiksi Saksan liittotasavalta on ollut aivan liian sinisilmäinen näissä asioissa. Samoin eräät EU:hun pyrkivät maat ovat kaukana siitä turvallisuustasosta, mikä kansalaisille tulisi yhteiskunnan tarjota.

Monia ongelmia on olemassa, aavisteltavissa. Sen takia meidän on annettava signaali, että Suomessa halutaan säilyttää järjestys ja kansalaisten perusturvallisuus kaikkialla maassa kaikilla sektoreilla. Sen takia kannatan lämpimästi muun muassa ed. Tiuran puheenvuoroa, jonka hän käytti täällä poliisitoimeen liittyen, mutta myöskin kaikkia muita ajatuksia, joita tässä on laajan ja pitkän keskustelun puitteissa tuotu esille. Mutta korostan, että raha on vain yksi tekijä ja väline, mutta kun nyt lisätalousarviosta puhutaan, silloin se on se väline, jota me tässä voimme käsitellä tuon turvallisuuden luomisessa.

Täällä on puhuttu myöskin liikennesektorista hyvin paljon, Vuosaaren satamasta käyty ansiokasta keskustelua. En ota yksittäiseen paikkaan kantaa, mutta meillä on todella satamia, joilla on vajaata kapasiteettia, muun muassa Pohjanlahden rannikolla, vaikkapa tuolla Porin ja Rauman seudulla, mistä aivan hyvin voitaisiin kuljetuksia hoitaa myös sisämaahan, ilman että erityisesti tarvitsee uusia satamainvestointeja tehdä. Jos maan poikittaisyhteydet vaikkapa rautateitse saadaan hyvin toimimaan, esimerkiksi Pori—Parkano—Haapamäki-radan liikenteelle palauttamisen kautta, siinä olisi yksi väylä kuljettaa, ilman että tarvitsi jo muuten täynnä olevia liikennerattoja käyttää. Silloin voitaisiin kenties — näin uskon — säästää hyvinkin paljon uusiin investointeihin verrattuna ja samalla alueellisesti hajauttaa liikennetoimintoja.

Täällä viime viikolla oli myös ylimaakunnallinen lähetystö Etelä-Pohjanmaalta ja Keski-Suomesta, kolmen maakunnan alueelta, puhumassa Valtatie 18:n puolesta. Se on osaltaan valtatierakenteessa väli, joka kaipaisi rakentamista Multian kirkonkylältä Keuruun Liesjärvelle, mistä se itse asiassa Myllymäeltä jatkuisikin sitten Vaasaan. Kyse olisi Vaasa—Pietari-yhteydestä. Siinä on yksi liikenneinfrastruktuurin katkos. Kun se on kahden maakunnan välissä, sen valtakunnallista merkitystä ei oikein tajuta. Maakunnalliset liitot kyllä sitä myötäilevät. Mutta kun tuo pätkä ei sattumalta liity maakuntakeskukseen välittömästi, vaikka se johtaakin sekä Jyväskylään että Seinäjoelle, edelleen Vaasaan ja tässä mainittuihin muihinkin paikkoihin, se ei saa ensisijaista maakunnallisten liittojen tukea. Se on ehkä kolmannella tai neljännellä tilalla, ja silloin nimenomaan valtiollisen päättäjän tulee asettaa asiat tärkeysjärjestykseen.

Edellinen puheenvuoron käyttäjä puhui ansiokkaasti eläkeasioista. Ne ovat varmasti täällä kaikkiin liittyviä. Ne liittyvät taloudelliseen toimeentulon turvaan. Minusta meidän pitäisi päästä siihen, että jokainen eläkkeellä oleva ihminen saisi minimieläketurvan, joka monien eläkeläisten kanssa käydyn keskustelun pohjalta voisi olla 4 000 markkaa kuukaudessa. Meillä on todella

ikävä asia, että on paljon eläkeläisiä, jotka saavat kakkosella alkavalla tuhatluvulla olevaa eläkettä, kun kaikki eläkkeet lasketaan yhteen. Heitä on erityisesti vanhimmissa eläkeläisryhmissä, omaa työtään tehneissä, perheenäideissä, maatilojen emännissä, pienyrittäjissä jne., jotka ovat pudonneet osaltaan nykyisten eläkesysteemien väliin ja ovat siellä kaikkein korkeimmissa ikäluokissa, niin että nämä systeemit, jotka 60-luvulla alkoivat tulla, eivät ole vielä likikään täysimääräisesti heidän kohdallaan käyneet toimimaan. Tässä yhteiskunnan pitäisi löytää nopeasti, jotta sodan ajan kokenut sukupolvi saisi oikeutta, rauhanajan raivaajat ja rakentajat, ajallisen toimeentulon luova perusturva.

58 **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Lisätalousarvion käsittely näin istuntotauon kynnyksellä on herättänyt paljon puheenvuoroja. Lisätalousarviossa on hyvä puoli siinä, että se annetaan voimakkaan talouskasvun aikana, jolloin valtion tulovirta vain kiihtyy. Kun vielä kevään aikanakin on myyty valtion omaisuutta, on selkeästi rahaa käytössä enemmän kuin aikaisemmin.

Lisätalousarvio on välitarkistus valtion taloudenpidossa. Olisin suonut, että lisätalousarvion yhteydessä olisi myös arvioitu Suomen tämänhetkistä taloudellista tilannetta. Nimittäin talouskasvu, joka on sinänsä erittäin korkeaa, on hyvin voimakkaasti maata ja alueita jakava. Korkean teknologian yrityksillä menee erittäin hyvin, mutta toisaalta meillä on selkeästi nähtävissä katvealueita teollisuuden alalla, esimerkiksi metalliteollisuudessa, ja myöskään mekaanisen puunjalostusteollisuuden osalta vauhti ei kuitenkaan ole niin hyvä kuin pitäisi olla. Metalliteollisuuden puolella on jopa taas kerran yrityksiä joutunut enenevässä määrin konkurssiin ja työtilausten määrä on erittäin pieni.

Raakaöljyn hinta on inflaatiota vahvasti ruokkiva. Käsiteltävänä olevassa lisätalousarviossa olisi jo mielellään nähnyt sen, että hallitus olisi ryhtynyt toimiin inflaation hillitsemiseksi. Inflaation kiihtyminen johtuu euron oleellisesta heikkenemisestä, reilut 20 prosenttia vuoden aikana, ja myös raakaöljyn voimakkaasta hinnannoususta. Raakaöljyn hinnannoususta johtuvaa inflaatiota olisi voinut ja voisi hillitä sillä tavalla, että hallitus alentaisi polttonesteiden valmisteveroa unionin sallimille alarajoille, mikä osaltaan toisi helpotusta kustannuspaineisiin liikkuvuuden ja yleensäkin tavaraliikenteen, asumisen ja monen muun toiminnon suhteen.

Niin kuin välikysymyskeskustelun yhteydessä kävi ilmi, valtiovarainministeri Niinistö ilmoitti, että polttoaineveroihin ei puututa, vaan halutaan edelleen kerätä sitä kautta veroja, jotta voidaan tehdä verohelpotuksia. Nämä eivät kuitenkaan kohtaa toisiaan, ja siksi olisi perusteltua vähän virtaviivaistaa verotusta ja jättää ylikorkeita veroja perimättä.

Hallitus on toistuvasti puhunut veronalennusvarasta, joka meille tämän talouskehityksen aikana on syntynyt. Edelleen tähän samaan asiaan voisi ja on syytä yhdistää keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtajan Mauri Pekkarisen esille ottaman asian elintarvikkeiden arvonlisäveron alentamiseksi. Se olisi piristävä ruiske myös kustannusvaikutuksia alentavana ja erityisesti pienituloisten ihmisten ostovoimaa parantavana tekijänä, sillä nyt 1 000 markan ostokset saisi jatkossa 950 markalla, joten 50 markkaa tulisi sitä kautta eläkeläisillekin lisää ostovoimaa kuukausitasolla, kun vasta vuonna 2002 eläkeläisille on luvassa hallituksen lupaama 50 markan eläkkeiden korotus.

Valtiontalouden tasapainottajiksi on otettu voimakkaasti kunnat, ja lisätalousarviosta puuttuu kunnat huomioon ottava elementti. 84 kuntaa on viime vuoden osalta selkeästi alijäämäisiä, ja näiden ja muidenkin kuntien toimintaedellytyksiä pitäisi turvata.

Kuntatyönantajan kansaneläkemaksun alentaminen olisi ollut tässä yhteydessä yksi hyvä keino, toisaalta myös sosiaalipuolen edesauttaminen työllistämiskysymyksissä sillä tavalla, että työministeriön hallinnonalalta voitaisiin korvamerkittyä rahaa siirtää kunnille, jotta saisimme työllistettyä työttömiä sairaanhoitajia ja terveydenhuollon ammattilaisia. On aivan järjenvastaista pitää ihmisiä työttöminä ja maksaa valtion kassasta heille yhtäältä, kun toisaalta työntekijät nääntyvät työkuormiensa alle. Mutta koska kunnilla ei nykyjärjestelmällä ole mahdollisuutta palkata uusia työntekijöitä, siinä tarvitaan valtion mukaan tuloa.

Lisätalousarviosta puuttuu Suomen kannalta hyvin tärkeä asia. Asia ei ole suuri, mutta on kuitenkin merkittävä. Merenkulun tukipaketti olisi tässä yhteydessä ollut välttämätöntä käsitellä, koska viime aikoina on uutisissa kerrottu yhä useammin ulosliputuksista. Suomalaiset alukset yksi toisensa jälkeen tullaan liputtamaan ulos, ja

sillä on suuri merkitys meidän huoltovarmuudellemme ja myös selkeä vaikutus merimiesten työllisyyteen. Arvovaltakiista vai mitä tämä lienee, mutta joka tapauksessa tällaisen vahvan hallituksen aikana — vasemmalta oikealle laaja sateenkaari — pitäisi kyetä ratkaisemaan myös kansallisesti tärkeät asiat.

Vanhusväestö on jäänyt edelleen huomioon ottamatta. Omassa lisätalousarvioaloitteessanikin esitän määrärahaa rintamaveteraanien eläkkeisiin. Ed. Oinonen totesi, että meillä on paljon 2 000—2 500 markkaa eläkettä saavia henkilöitä. Heidän asemaansa pitäisi kiireellisesti korjata. Lisätalousarviohan on tarkoitettu budjettikauden aikana esiin tulleisiin nopeisiin muutostarpeisiin. Tämä keskustelu yhteiskunnassa olisi kiireellisesti käytävä, jotta näiden ihmisten toimeentulo niin kaupungeissa kuin maaseudullakin tulee turvatuksi.

Arvoisa puhemies! Näissä keskusteluissa on varmaan hallitukselle paljon eväitä budjettiriiheen. Tosin tänään olen vain yhden ministerin nähnyt täällä talossa. Toivottavasti kuitenkin lukevat edustajien viestit ja hallituspuolueiden edustajat budjettiriihessä paimentavat niin, että me saamme ensi vuodeksi budjetin, joka selkeästi luo paremman, oikeudenmukaisemman toimintaympäristön suomalaisille ihmisille niin kaupungeissa kuin maaseudullakin.

[59] **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on valtiovarainvaliokunnan mietintö hallituksen esitykseen vuoden 2000 lisätalousarvioksi. Tämän lisäbudjettiesityksen yleislinja pohjautuu kansantalouden myönteiseen kasvuun, joka on mahdollistanut sekä verotulojen korotuksen merkinnän tänne lisäbudjettiin yhtä lailla kuin siellä katetta ovat muodostamassa Soneran myyntitulot ja Leoniasta saadut osingot. Pääosa tästä budjetistahan menee valtionvelan lyhennyksiin ja lisäksi menoihin ilman nettokuoletuksia, joissa on velkojen korkoa ja muita menoja yhteensä 8,6 miljardia markkaa.

Talouspoliittisessa keskustelussa on hyvin paljon käyty verojen kevennykseen liittyvää keskustelua. Hallituksellahan on tällä toimikaudella tarkoitus alentaa veroja 10—11 miljardia markkaa. Tällä hetkellä tuosta verojenkevennysohjelmasta ollaan jäljessä. Tämäkään lisäbudjetti ei sinällään vedä linjaa verojen kevennykseen muutoin kuin kelamaksun alennuksen osalta alimmassa maksuluokassa oleville työvaltaisille pienyrityksille 0,4 prosenttia.

Toisaalta ilmassa liikkuu koko ajan myöskin joihinkin elinkeinonhaaroihin liittyviä veronkorotuksia, kuten muun muassa maa- ja metsätalouteen liittyvä kiinteistöverokeskustelu, jota selvitysmies Pekkarinen vetää ja joka on keskustelussa nostettu esiin tarkoituksella parantaa sitä kautta pienten maaseutuvaltaisten kuntien tulopohjaa. Kiinteistövero sinällään verokertymässä edustaa ehkä noin 4 prosentin suuruusluokkaa, ja sitä kautta voidaan arvioida, että kiinteistöverolla ei kuntatalouden ongelmia ratkaista vaan ratkaisujen täytyy löytyä jostakin muualta.

Tässä lisäbudjetissa yksi kipupiste oli palkkojen korotusten osittainen budjetoimattomuus. Kuitenkin valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja totesi, että hämmästystä aiheuttaa se, että valtiovarainministeriön hallinnonalalla tai siihen läheisesti liittyvillä toimialoilla on nuo palkkojen korotukset budjetoitu lähes täysimääräisesti ja muualla noin puolet. Tämä tietysti hallinnon tasapuolisen ja oikeudenmukaisen kohtelun kannalta tuntuu epäreilulta. Kuitenkin pidän myönteisenä sitä, että valtiovarainvaliokunta on huomioinut perustuslakivaliokunnan huomion siitä, että tuo käytäntö, joka tässä lisäbudjetissa on esitetty, ei vastaa hyvän hallinnon periaatteen mukaista, budjetin täydellisyysperiaatteen mukaista, kantaa. Siksi on myönteistä, että valtiovarainvaliokunta edellyttää, että hallitus tuo syksyllä lisäbudjetin, jossa palkkojen tarkistukset otetaan huomioon ja tarkastellaan niitä sillä lailla, että myöskin valtion rooli luotettavana ja kilpailukykyisenä työnantajana tulee säilymään.

Eräs kysymys, joka tässä lisäbudjetissa on myös esillä, on Tielaitoksen hallinnon muutos, liikelaitostaminen ja sitä kautta Tielaitoksen määrärahojen lisäys. Kaiken kaikkiaanhan sinne ollaan tuomassa noin 700 miljoonaa markkaa lisärahoitusta, josta 194 miljoonaa markkaa perustienpitoon. Mutta kun tiedetään, että meillä on Tielaitoksen puolella säästetty ja supistettu teiden kunnossa- ja ylläpitorahoituksesta jo vuosia, tällä lisämäärärahalla emme kykene vielä kovin paljon edesauttamaan varsinkaan alemman tieverkon kunnossa. Siksi pidän kannatettavana keskustan eduskuntaryhmän vastalauseessa esittämää 100 miljoonan markan lisäystä määrärahoihin, mikä on erittäin tarpeellinen ja välttämätön. Se tulee ottaa huomioon ja sitä on vietävä nyt

eteenpäin ja tarkasteltava asiaa myöskin varsinaisessa ensi vuoden budjetissa.

Arvoisa rouva puhemies! Oman lukunsa lisäbudjetissa saa myöskin kuntatalous, kuntatalous sitä kautta, että täällä ehdotetaan hyväksyttäväksi 100 miljoonan markan suuruinen lisäys harkinnanvaraisiin rahoitusavustuksiin, mutta tämähän on se kompensaatio, jolla hallitus budjettikehyksessä ensi vuodelle osti tavallaan suuremmat kuntatalouden säästöt. Ensi vuoden budjettiin tuon kehyksen mukaisesti ollaan indeksitarkistukset budjetoimassa vain puoliksi ja valtionosuuksien tasotarkistus tullaan jaksottamaan kolmelle vuodelle. Lisäksi kokonaan kuntataloudesta jää kompensoimatta ansiotulovähennys, joka on määrältään 260 miljoonaa markkaa.

Valtiovarainvaliokunta kiinnittää aiheellisesti huomiota siihen, että tälläkään 100 miljoonan markan suuruisella korotuksella ei ratkaista kuntatalouden ongelmia vaan meillä edelleen alijäämäisten kuntien lukumäärä tulee lisääntymään ja toisaalta hyvin suurella joukolla kuntia on vaikeuksia huolehtia laadukkaista ja riittävistä peruspalveluista. Siksi on välttämätöntä, että kuntatalouden tilaan ja kuntien palvelukykyyn kiinnitetään huomio ja saadaan parannus aikaan ennen vuotta 2002, jolloin on tarkoitus tehdä valtionosuusjärjestelmän tarkistus selvitysmies Pekkarisen esityksen pohjalta. Minusta vuoden 2001 varsinaisen talousarvion tulee saada selviä parannuksia kuntatalouteen siten, että kunnat kykenevät vastaamaan jo perusoikeuksienkin näkökulmasta kansalaisten tarvitsemista palveluista.

Arvoisa rouva puhemies! Lisäbudjetti on käsittelyssä aivan kesätauon kynnyksellä. Siksi huomiot tähän ovat varsin lyhyitä, mutta on syytä tässä vaiheessa todeta se, että veronkevennyskeskusteluun ja alueellisiin veromalleihin, joilla edistetään yritystoimintaa ja alueellista kehitystä, on syytä palata tarkemmin ensi vuoden varsinaisen talousarvion käsittelyn yhteydessä.

[60] **Seppo Kanerva /kok:** Arvoisa puhemies! Tämän lisäbudjetin yhteydessä haluan puuttua vain pariin asiaan. Ne vaikuttavat pieniltä, mutta lopulta ne ovat erittäin suuria asioita. Toinen on Vuosaaren satamatarve ja toinen on sotaveteraanien asia.

Vuosaaren satamahanke syntyi 1980-luvulla gateway-huumassa silloin, kun Neuvostoliitto oli vielä olemassa ja ajateltiin, että Suomen kauttahan tavaraa sinne viedään. Olemme tekemässä epädemokraattista päätöstä, jolla pyrimme vaikuttamaan Helsingin kunnalliseen päätöksentekoon, jos myönnämme tähän hankkeeseen 10 miljoonaa markkaa, mutta huomaammeko, että se on samalla lupaus infrastruktuurin rakentamisesta satamaan? Olemmeko todella koko Suomen kansan edustajina valmiit panostamaan Helsingin turhaan hankkeeseen 1—2 miljardia yhteiskunnan verovaroja? Vaalit ovat tulossa, antakaamme uuden valtuuston demokraattisesti ratkaista sataman mahdollinen tarve, vaikka Helsingin poliittinen demokratia nilkuttaakin tänne pesiytyneen politrukkiryhmän vuoksi, jonka tarkoitus on nitistää eläkeläisten kannattajat ja Vuosaaren satamaa vastustavat henkilöt pois kunnallisvaalien ehdokaslistoilta. 2 miljardilla, jonka satama ainakin Helsingille maksaisi, voitaisiin saada vanhusväestön asiat jotenkin nykyistä paremmalle tolalle.

Helsingin satamien kapasiteetti on riittävä. Se on vuosikausia ollut 9—10 miljoonaa tonnia. Todettakoon, että Tallinna on nopeasti kivunnut varsin pienestä 2,5-kertaiseksi Helsinkiin verrattuna. Tallinnan satamakapasiteetti on tällä hetkellä noin 25 miljoonaa tonnia. Helsingin hintataso ei ikinä pysty kilpailemaan Eestin Tallinnan kanssa. Helsingin satamat työskentelevät yksivuorotyössä, joskus kaksivuorotyössä. Vuosaareen on nykyisinkin 7,5 metrin meriväylä ja laituritilaa on kilometrikaupalla. Usean hehtaarin alueelle ovat pesiytyneet autotrokarit ja talvivenesäilytys. Pienellä remontilla, muutamalla kymmenellä miljoonalla, voisi sinne laittaa peräporttipaikat, diktaalit ja nosturit. Diktaalihan on sellainen mereen rakennettu tuki, johon laiva voi nojata silloin, kun se purkaa esimerkiksi perästä tai keulasta. Sitten sinne voisi purkaa 2—3 miljoonaa tonnia Helsingin satamien huippukausien satamatarpeista eli 20—30 prosenttia, ja sieltä pääsisi nykyisinkin suoraan Kehä III:lle. Nytkin sinne voisi viedä koska tahansa kontit Ruoholahdesta. Niiden pito siellä on piruilua ruoholahtelaisille. Kun pidetään Euroopan halvimpia säilytyshintoja, viihtyvät kontit Suomessa ruoholahtelaisten kiusana.

Lopuksi: Aluksi Vuosaari-projekti oli 600 miljoonaa, nyt se on 2 miljardia plus infrastruktuuri 1—2 miljardia. Helsingin veroäyri on 0,4 miljardia. Siis Vuosaari nielaisisi viiden vuoden veroäyrin, sillä Helsingin satamien tulorahoitus riittää 3 miljardin lainan 5 prosentin korkoon, ei

muuhun. Vuosaaren rakentaminen olisi ja on vastuutonta politiikkaa.

Toisena asiana totean hallituksen luvanneen lisätä sotaveteraanietuisuuksia poistuman puitteissa ja laajentaa sotainvalidietuisuuksia. Poistuman eli kuoleman ollessa noin 8 prosentin luokkaa olisi viime vuoden tilinpäätöksen perusteella mahdollista tämä toteuttaa jo nyt. Kysynkin hallitukselta: Miten hallituksen lupaus nyt oikein on toteutumassa?

[61] **Juha Korkeaoja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. S. Kanerva kiinnitti huomiota Vuosaaren satamahankkeeseen, joka on paitsi Helsinkiä palveleva ja Helsingin kannalta merkityksellinen hanke myöskin valtakunnan politiikan näkökulmasta tärkeä. Kun on arvioitava sitä, minkälaisia hankkeita Pääkaupunkiseudulla toteutetaan, on selvää, että tietyt asiat ovat välttämättömiä ja kuuluvat pääkaupunkiin, mutta suursatamaa, joka palvelee paljon muutakin kuin Pääkaupunkiseutua, ei pitäisi sijoittaa Pääkaupunkiseudulle, niin että yhä enemmän lisätään paineita Pääkaupunkiseudun liikenteeseen. Pitäisi tämä asia harkita, niin kuin ed. S. Kanerva totesi, kokonaan uudelleen.

[62] **Kari Myllyniemi /kesk:** Arvoisa puhemies! Jatkan edelleenkin Vuosaaren satamasta. On todellakin hämmästyttävää, että yhteisiä valtion varoja tuhlataan tässäkin asiassa näin merkittävässä määrin pelkästään Helsingin edun vuoksi. Onko se oikeastaan mikään etu Helsingillekään? On ihmeellistä, että sitä ei esimerkiksi Naturan nimellä ole saatu pois, kun se tuhoaa lisää valtavasti, ruuhkauttaa teitä ja joudutaan rakentamaan valtava verkosto lisää. Sen sijaan Vuotoshanketta on saatu estettyä mutta ei tämmöistä asiaa, joka on todella sellaisella alueella, jolla alkaa olla jo vähän maata. Etelä-Suomen satamissa on aivan riittävästi kapasiteettia. Sitä ei tarvitsisi missään tapauksessa tällä tavalla rakentaa, eikä tämmöistä satamaa rakentaa ilmeisesti lainkaan.

Paneudun enemmänkin omiin asioihin, poliisin määrärahoihin. On hämmästyttävää, että vuodesta toiseen jatkuvalla syötöllä poliisin määrärahoja lisätään lisäbudjeteilla, onneksi lisätään edes lisäbudjeteilla, mutta näyttää olevan ihan tapana, että annetaan joka kerta varsinaisessa budjetissa liian vähän rahaa ja sitten tarvitsee paikata ja paikata. Ei näin voi olla. En uskalla sanoa, että se on ihan lainvastaistakaan, vaikka valtiovarainministeri itsekin täällä pari kertaa jo myönsi, että eivät budjettilaitkaan tämmöistä salli. Ne rahat pitäisi budjetoida jo varsinaisessa budjetissa, mitkä tiedetään tulevaksi menemäänkin.

Näyttää siltä, että tällä erää esimerkiksi puute on poliisikoulutuksesta. Meillä varmasti 600 vakanssia, virkaa, on tällä hetkellä auki, suuri osa niistä, yli 300, sen vuoksi, ettei ole koulutettuja poliisimiehiä. Poliisiopisto kouluttaa 430 henkeä tällä erää erissään, aina noin kaksi vuotta yksi koulutuserä. Nyt tätä on jouduttu laskemaan 100 poliisimiehellä. Meillä on kahden kolmen vuoden kuluessa lähes 1 000 poliisimiehen vajaus. Se on valtava määrä, kun ottaa huomioon, että meillä on vain joku 6 000 poliisimiestä kentällä. Kuten täällä aikaisemmin on todettu, esimerkiksi Ruotsissa on suhteessakin kaksi kertaa enemmän poliiseja kuin Suomessa.

Se, että poliiseja edelleenkin tarvitaan, liittyy myöskin huumejuttuihin. Aivan hämmästyin ja kummastuin, ei voi olla tilastoa jälleen kertaamatta: Huumeasiat näyttävät jo karanneen meidän kaikkien käsistä. Pari päivää sitten lehdessä oli juttu huumepisteestä täällä Helsingissä, onko tämä Vinkki vai mikä, joka jakaa puhtaita piikkejä. Siitä nyt voidaan olla eri mieltä, onko sekään oikein, että niitä jaetaan, mutta se on ottanut vastaan 300 000 kappaletta huumepiikkejä, oliko yhden vuoden aikana, siis 300 000 kappaletta huumepiikkejä! Onhan se aivan valtava määrä ja osoittaa sen, että meillä ei ole ollenkaan hallinnassa huumeasiat. Noin 15 vuotta sitten, kun samaa tilastoa katsoin, oli 8 000 käyttökertaa taikka myyntikertaa, jos samalla tavalla tilastoidaan. Määrä on nyt 300 000 pelkästään tuossa yhdessä pisteessä. Kun otetaan koko maa ja kaikki tämä, niin on sellaisia lukuja, että niitä ei voi enää käsittääkään. Tämänkin vuoksi tarvitaan poliisikuntaa kyllä. Poliisihan ei tätä asiaa voi ratkaista missään tapauksessa, mutta kuitenkin voisi auttaa.

Sitten syyttäjän resursseihin. Niin kuin jo kyselytunnilla tulin kysyneeksi, on hämmästyttävää, että syyttäjä ei pysty ratkaisemaan työtilanteensa vuoksi asioita niin nopeasti kuin hänen kuuluisi. Laki selvästi sanoo, että syyteasiat on ratkaistava viivyttelemättä. Lisäksi laki sanoo, että syyttäjällä on niin sanottu ratkaisupakko. Hän ei voi odottaa vuotta, mitä tapahtuu joillekin syyteasioille. Viittaan pesäpalloasioihin jälleen kerran. Osasyynä on ollut myöskin se, että syyttäjillä ei kerta kaikkiaan ole riittävästi syyttäjä-

voimia, työvoimaa, ja kun juuri muutettiin rikosprosessia muutama vuosi sitten, syyttäjälle pitäisi antaa semmoiset voimavarat, että pystyy asiat ratkaisemaan. Se on tavallisen kansalaisen, epäillyn kansalaisen, oikeusturvan kannalta erinomaisen tärkeä asia.

Vielä kerran: poliisin määrärahoja olisi todellakin lisättävä. Ilmeisesti vielä tänä päivänä tästä asiasta äänestetään.

63 **Olli Nepponen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Varmasti asiat ovat melkein tulleet sanottua, mutta joitakin asioita haluan painottaa.

Todella valtiontalous kehittyy myönteisesti, ja pääpainon tulee olla valtionvelan lyhentämisellä ja edellytysten luomisella sille, että luvatut veronkevennykset aikaansaadaan. Odotukset ovat kovat ei vain palkansaajien vaan myöskin eläkkeellä olevien keskuudessa. He ovat jääneet nyt vähemmälle.

Täällä on kannettu huolta poliisin määrärahoista, koska kansalaisten turvallisuusodotukset edellyttävät, että meillä on riittävän tehokas, hyvin toimiva poliisihallinto. Sille pitää olla riittävät määrärahat siten, että ne ovat varsinaisessa budjetissa. Peräänkuulutan sitä, että ei saisi olla epäilystä poliisin taloushallintoa kohtaan, mihin on viitattu valiokunnan mietinnössä. Siksi on odotukset siitä, että sisäasiainministeriö saattaa poliisin taloushallinnon sellaiselle tasolle, että voidaan yksituumaisesti luottaa siihen, että ei ole tulossa mitään sellaista ongelmaa, joka joudutaan sitten lisäbudjettiteitse ratkaisemaan.

Valiokunta on aivan oikeutetusti kiinnittänyt huomiota Puolustusvoimien määrärahojen yhteydessä siihen, että mahdollisimman nopeasti tehtäisiin ratkaisut kotimaisen puolustusvälineteollisuuden tulevaisuuden turvaamisesta, niin kuin aikanaan Matssonin komiteassa on esitetty. Kotimaisessa puolustusvälineteollisuudessa, erityisesti sen henkilöstön keskuudessa, on osaamista, jonka menettäminen tuntuu tulevaisuudessa ei vain puolustusvälineteollisuuden vaan monen muunkin teollisuuden osa-alueen osalta.

Maa- ja metsätalousministeriön osalta yksityiskohtana otan esiin hirvieläinvahingot, joista koituu valtiolle tuntuvia menoja, myös vakuutusyhtiöille. On hyvä, että nyt vuoden 99 vahingot voidaan korvata, ja keskustelu hirvieläinten määristä niin metsävahinkoihin kuin liikenneonnettomuuksiin liittyen on johtanut siihen, että tulevan metsästyskauden kaatokiintiöt ovat oleellisesti suuremmat kuin viime kautena. Tämä on hyvä suunta, ja erityisesti haluaisin nostaa esille sen, että maa- ja metsätalousvaliokunta vuoden 99 aivan viimeisinä päivinä kokouksessaan edellytti maa- ja metsätalousministeriltä, että hän asettaa työryhmän, joka selvittää näihin kysymyksiin liittyvät ongelmat. Tämä työryhmä on viime viikolla jättänyt mietintönsä, tehnyt lukuisan joukon erinomaisia esityksiä siitä, miten todella kantaa säätelemällä voidaan saada kanta sellaiseksi, että liikenneonnettomuuksien määrä laskee, mutta myöskin metsävahingot vähenevät ja myöskin korvausjärjestelmä uudistetaan. Odotetaan vain nopeita toimenpiteitä, koska suurin osa näistä voidaan hoitaa asetusteitse.

Tielaitosuudistus saadaan liikkeelle, ja sen yhteydessä tähän budjettiin sisältyy rahoja niin uudishankkeisiin kuin myöskin perustienpitoon. Mutta haluan peräänkuuluttaa, että olisi ollut nyt tilaisuus saada liikkeelle Lahti—Kerava-oikorata, joka mitä suurimmassa määrin palvelisi niin Itä- ja Pohjois-Suomen liikennettä kuin myöskin Venäjän-liikennettä ja jolla liikennöinti saataisiin turvattua noilla alueilla, mutta myöskin merkittävässä määrin liikennettä pois maantieltä.

Vielä yhtenä asiana todella tyydytyksellä on todettava, että tässä myönnetään määräraha maaoikeuksien jatkamiselle. Oikeudet, jotka ovat toimineet hyvin, ovat suhteellisen vähän määrärahoja tarvitsevia, ja jatkossakin tarvitsemme oman tällaisen erikoistuneen oikeuslaitoksen.

64 **Markku Laukkanen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Suomen talouskasvuhan on ollut viime vuosina tavattoman nopeaa, paljon nopeampaa kuin on oletettu. On syytä tänä päivänä arvioida, että se tulee myöskin jatkumaan kuluvan vuoden hyvin vahvana ja jopa ensi vuodenkin. Ainoa suuri kysymys on vain se, että työttömyyden paraneminen ja työllisyyden kehitys ei näytä etenevän laisinkaan sillä tavoin kuin nopea talouskasvu edellyttäisi. Tästä pitäisi hallituksen myöskin tehdä dramaattisia ja nopeita johtopäätöksiä.

Tämän päivän Tilastokeskuksen tilastojen mukaan Suomessa on noin 320 000 työtöntä, prosentteina yli 11. Tammikuussa 97 työttömiä oli noin 340 000, heinäkuussa 97 noin 280 000, heinäkuussa 98 noin 265 000, ja heinäkuussa 99 noin 227 000, eikä näitä muutoksia selitetä pelkästään millään kausivaihteluilla. Kyllä kysymys on vain yksinkertaisesti siitä, että työllisyys

ei ole enää parantunut viime kuukausina huolimatta siitä, että talous kasvaa nopeasti.

Tästä on tehtävissä vain yksi johtopäätös, ja se on se, että tarvitaan hyvin nopeita rakenteellisia uudistuksia, sellaisia uudistuksia, joita voidaan nimenomaan saada aikaan sellaisin veropoliittisin keinoin, jotka kohdennetaan merkittävällä tavalla niihin toimiin, joilla työllisyyttä nopeasti parannetaan. Sen kautta syntyy sitten myös kansantalouteen sellaista liikkumavaraa, jota asioiden hoitoon tarvitaan.

Meillähän on mahdollisuus tänä päivänä arvioida kansantalouden myönteisen kasvun myötä niin valtionvelan lyhentämistä, veronalennuksia kuin kaikkein kipeimpiä sosiaali-, koulutus-, tutkimus- ja kehitysmäärärahojen ongelmia myönteisellä tavalla. Kysymys on vain siitä, että emme ole saaneet hallitukselta johdonmukaista ja yksiselitteistä viestiä siitä, mikä on hallituksen veropolitiikan sisältö todellisuudessa. Olemme saaneet hyvin erilaisia kannanottoja. Keskusteluun tässä salissa on osallistunut lähinnä ministeri Niinistö. Sopii ihmetellä taas tänäkin päivänä, että veroministeri Suvi-Anne Siimestä tuskin on näkynyt koko keväänä tässä salissa käymässä talous- ja veropoliittista keskustelua. Hän itse arvostelee sitä, että hallituksen talouspoliittiset avaukset ja linjaratkaisut syntyvät sattumanvaraisesti ja että politiikkaa tehdään median kautta. Hän syyllistyy itse siihen käymällä sitä median kautta ja pidättäytymällä keskustelusta täällä.

Ministeri Hassilla ja eräillä muillakin ministereillä, kuten ministeri Tuomiojalla, on ollut kyllä kovia verokantoja, mutta ne on kaikki esitetty vain mediassa, ei täällä. Ongelma on myöskin se, että ne ovat kaikki keskenään ristiriitaisia. Olisi hyvä, että hallitus tekisi aidosti selväksi, mikä on hallituksen veropoliittinen linja, kun budjettiriihi lähestyy, ja miltä pohjalta tulevan vuoden 2001 budjetissa veropolitiikkaa tullaan sitten aidosti käsittelemään.

Tällä hetkellähän tuntuu siltä, että ministeri Niinistön talouspolitiikan ainoa johtava mantra on vain valtionvelan lyhentäminen, jolle alistetaan kaikki. On selvää, että siihen tällä hetkellä on suunnattu paitsi liikkumavaraa myöskin valtion omaisuudesta saatua myyntituloa. Mutta on turha väittää, ettei vielä senkin jälkeen, että pysytään hallitusohjelmassa suunnitellussa, jopa suuremmassa, valtionvelan lyhentämisessä, jäisi veronalennusvaraa. Jää, kansantalouden asiantuntijoiden mukaan jopa olennaisesti enemmän kuin 11—12 miljardia markkaa, mikä on hallitusohjelmaan kirjoitettu. On arvioitu, että liikkumavaraa voisi olla jopa 20 miljardia markkaa. Veropolitiikka on erinomaisen tehokasta työllisyys- ja aluepolitiikkaa, myöskin niitä hoitavaa politiikkaa, jos se kohdennetaan oikealla tavalla.

Ylikuumentumisriski on hyvä nähdä, sehän ei ole kuin alueellinen. Se koskee lähinnä Helsingin seudun asuntomarkkinoita. Ikävä ja ongelmallinen tilanne syntyy siitä, että valtiorahoitteinen asuntotuotanto on tällä hetkellä tilanteessa, että se ei vain näytä Pääkaupunkiseudun kunnille käyvän. On ollut monia hyväksyttyjä hankkeita, jotka eivät ole lähteneet yksinkertaisesti siitä johtuen liikkeelle, että rakennusalan yrityksille vapailla markkinoilla tapahtuva tuotanto on edullisempaa bisnestä. Tässä asuntopoliittisessa linjanvedossa hallitus on siltä osin selvästi epäonnistunut. Nyt tarvitaan aidosti uudenlaisia avauksia, joilla Pääkaupunkiseudun asuntopolitiikkaa lähdetään hoitamaan niin, että syntyy sellaista tarjontaa, joka vastaa pitkässä juoksussa myöskin kysyntää.

Rouva puhemies! Kysymys on myös siitä, onko halua hoitaa myöskin niitä yhteiskuntapolitiikan ja kansalaisten peruspalvelujen kannalta kaikkein kipeimpiä kipukohtia, peruspalveluja, joiden osalta me tiedämme monen sosiaali- ja terveydenhuollon ja vanhushuollon sektorin olevan suurissa vaikeuksissa. On turha sanoa, ettei siihen ole varaa. Siihen on varaa tänä päivänä. Kyse on nyt vain niistä painotuksista ja linjavalinnoista, millä tavoin hallitus tämän kokonaisuuden eli verovähennysten, veronkevennysten, valtionvelan lyhentämisen ja näiden kipupisteiden hoitamisen keskinäisen suhteen haluaa rakentaa.

Rouva puhemies! Lopuksi lyhyesti vielä tulevaisuuslinjauksesta. On selvästi suuri ongelma edelleenkin tämän lisätalousarvion ja tulevaisuuspaketin jälkeen, että tutkimus- ja kehitysmäärärahojen tasoon syntyy välivuosi. Meillä ei ole varaa välivuosiin. Edelleenkin täytyisi huolehtia siitä, että tutkimus- ja kehitysmäärärahojen panostus säilyy korkealla. Siellä luodaan siemeniä niille uusille nokioille ja uusille menestystarinoille, joita Suomi välttämättä tarvitsee. Mikä tärkeintä, korkeakoulujen perusrahoituksen ja myöskin alemman asteen opetuksen perusrahoituksen ongelmat vain kasvavat, mitä kauemmaksi niiden perushoitaminen siirtyy. Yliopistomaailmassa arvioidaan tällä hetkellä alijäämän nous-

seen jo runsaasti yli miljardiin markkaan. Sen kiinni kurominen tulee olemaan todella työlästä ja tuskallista hommaa. Ei voi olla oikein, että teknillisen korkeakoulun tietotekniikan laitoksella toisen vuosikurssin opiskelijat toimivat opettajina ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoille tai että mainitulla alalla joudutaan kenties vakituisen väen lomautuksiin ensi vuonna.

Tässä on terveisiä myöskin hallituksen budjettiriihelle. Paljon on edelleenkin työtä. Suuri ongelma vain talouspolitiikan kannalta on se, että hallitus näyttää painopisteissään olevan tällä hetkellä hyvin ristiriitainen ja eripurainen, mikä myöskin lisätalousarvion valiokuntakäsittelyssä on käynyt selvästi ilmi.

65 **Mikko Elo /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Kun kuunteli keskustan puoluekokouksen äänenpainoja, saattoi olettaa, että siellä taistelivat pehmeämmät arvot ja vähän kovemmat arvot, joihin lasken työreformin, jota ed. Laukkanen ei kuitenkaan nyt maininnut. Mutta ed. Laukkanen puhui jälleen kerran rakenteellisista muutoksista sen paremmin mitenkään määrittelemättä, mitä ed. Laukkanen tarkoittaa. Ed. Laukkanen tarkoittaa todennäköisesti työttömyysturvan ja sosiaaliturvan heikentämistä. Sitä tarkoitetaan yleensä rakenteellisilla muutoksilla. Mutta mitä ed. Laukkanen tarkoittaa, olisi mielenkiintoista kuulla.

Puhemies! Omassa puheenvuorossani aamulla totesin, että vuonna 97 työministeriön tilastojen mukaan meillä oli 1,1 miljoonaa ihmistä jatkuvassa työnhaussa, eli kyllä Suomen työelämä joustaa, meillä on aivan riittävästi rakenteellisia muutoksia. Se, mikä, ed. Laukkanen, ihmisiltä puuttuu, on ostovoima, jotta palveluissa todella syntyisi uusia työpaikkoja. Ostovoiman, palveluiden ja työpaikkojen kohtaantuminen on erittäin tärkeätä.

66 **Markku Laukkanen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elollahan näyttää olevan tapana, että jos ei muuta, niin hän itse tekee kyllä johtopäätöksen siitä, mitä edeltävä puhuja on sanonut. En todellakaan maininnut sanaa työreformi, en puhunut mistään joustoista sanaakaan. Kun puhuin rakenteellisesta veropolitiikasta, totesin sen, että oikein kohdennetuilla veronalennuksilla, esimerkiksi nimenomaan työnantajan sosiaaliturvamaksuihin, saadaan aikaan merkittäviä työllistäviä toimia. Siinä on se perusviesti, jonka tämän veropolitiikan työllistävästä vaikutuksista halusin sanoa, loppu oli ed. Elon omia johtopäätöksiä.

67 **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Laukkanen ihan oikeutetusti kantoi huolta korkeasta työttömyydestä, joka näyttää vain edelleen pahenevan. On todella syytä tehdä rakenteellisia uudistuksia työnantajamaksuihin, jotta syntyy mahdollisuus uusien työpaikkojen syntymiseen. Jokainen työttömyysprosentti maksaa suomalaisessa yhteiskunnassa 2 miljardia markkaa. Siksi kaikki voimavarat on pyrittävä kohdentamaan juuri työllisyyden parantamiseen. Työllisyyttä ei paranna se, että korkeiden palkkojen veroja merkittävästi alennetaan, vaan todella se varsinainen työllistävä vaikutus syntyy työnantajamaksujen kautta. Toinen hyvä mahdollisuus edesauttaa ihmisten toimeentulon ja sosiaalisen elämisen mahdollisuutta on alentaa elintarvikkeiden arvonlisäveroa ja polttoaineveroja, mihin hallitus ei tunnu olevan halukas.

Arvoisa puhemies! Toivottavasti nyt lämpenevän kesän myötä myös hallitus lämpenee niille keskustan ajatuksille, joita myös puoluekokouksessa käsiteltiin.

68 **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa puhemies! On vielä tarpeen jatkaa edustajien Laukkasen ja M. Salon hyviä puheenvuoroja. Todella keskustahan teki puoluekokouksessaan hyvin selkeän verolinjauksen. Ongelma on se, että hallituksella on ristiriitainen veropoliittinen ohjelma. Ei ole mitään keskustelufoorumia hallituksen piirissä, veropoliittista ministerivaliokuntaa. Ei ole mitään pitkän aikavälin veropoliittista ohjelmaa, eikä mitään tapahdu. Pahaa pelkään, että budjettiriihessäkin on paljon puhetta ja tanner tömisee, ehkä vähän aitaakin kaatuu, mutta mitään pitkän tähtäimen kunnon linjauksia työn verotuksen keventämiseksi ei tapahdu.

Keskusta erityisesti seuraa myöskin sitä, että polttoaineverokysymyksessä nyt tehdään jotakin. Täällä puhuttiin eduskunnassa, että tapahtuu jotakin. Mitään takeita meillä ei ole siitä vielä, mutta uskon, että koko Suomen kansa nyt odottaa, että hallitus pystyisi veropolitiikassa liikkumaan tulevassa budjettiriihessä.

69 **Mikko Elo /sd:** Rouva puhemies! Kun ed. Ala-Nissilä on tunnetusti talouspolitiikan asiantuntija ja hänellä on ihan hyvä koulutuskin sii-

hen, jäin tietysti ihmettelemään sitä intoa, millä keskusta olisi alentamassa kaikkia veroja. Ed. Ala-Nissilä, minun kysymykseni kuuluu: Miten tämä sopii suhdannepoliittisesti? Onko tämä nyt oikea aika todella romahduttaa verot alas?

Suomessahan on aina yleensä osattu väärään aikaan tehdä veronalennukset tai veronkorotukset. Laman aikana keskustan hallitus korotti veroja, kun olisi pitänyt alentaa. Nyt keskusta kaikkein innokkaimpana on laskemassa kaikkia veroja. Ed. Ala-Nissilä, kysymys kuuluu: Miten tämä liittyy suhdannekuvaan ja onko tämä nyt oikeata suhdannepolitiikkaa, mitä ed. Ala-Nissilä esittää?

Ed. Leppänen merkitään läsnä olevaksi.

---

70 **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! On vielä tarpeen ed. Elolle sanoa, että jo vaalien alla esitimme, että veronkevennysvaraa tällä vaalikaudella on noin 16 miljardia markkaa. Se voidaan tehdä menoja leikkaamatta ja velan lyhentämisvarasta tinkimättä. Tämä on fakta, jonka kaikki talousasiantuntijat tunnistavat. Me lähdemme siitä, että työn verotuksen keventäminen on tärkein asia. Siihen pitää laittaa paino. (Ed. Elo: Se on hallitusohjelmassakin!) — Se on siellä, mutta mitään ei tapahdu. — Veronkevennysvaraan mahtuvat myöskin valikoidut välillisen veron kevennykset, kuten esimerkiksi määräaikainen polttoaineveron kevennys tai arvonlisäveron asteittainen alentaminen elintarvikkeiden osalta. Kyllä sinne mahtuu, ed. Elo. Käyttäkää Elon laskuoppia ja todetkaa tämä fakta.

71 **Kari Kantalainen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Kun nyt tässä nostettiin suhdannepolitiikkakysymys esiin, tietysti me kuuntelimme asiantuntijoita verojaostossa ja saatoimme todeta sen, että ei ole lainkaan sellaista suhdannetta, jossa veroja voitaisiin alentaa. Silloin ei ole varaa, kun on laskusuhdanne. Silloin kun on noususuhdanne, pelätään ylikuumenemista. Nyt kuitenkin tilanne on faktisesti sellainen, että näillä kasvuluvuilla, mitä nyt elämme, meillä on selkeästi edellytys suurempaankin veronkevennykseen kuin hallitusohjelmaan on kirjattu, eli, niin kuin lisäbudjetista nähdään, tavallaan ylimääräisenä kertyy 15—18 miljardia. Laskennallisesti tällä vauhdilla, jos talous kasvaa näin ja verokertymät kasvavat noin 15 miljardin vuosivauhdilla enemmän kuin on nyt arvioitu, sitä mahdollisuutta tulee. On tietysti taas poliittinen ratkaisu, kuinka se kohdennetaan niin, että työtä voidaan mahdollisimman tehokkaasti teettää ja työtä tehdä, eli työllistämisen kannalta tämä pitää painottaa.

72 **Bjarne Kallis /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Elo antoi ymmärtää, että veronkorotukset laman aikana olisivat olleet virheellisiä. (Ed. Elo: Aivan virheellisiä!) Ed. Elo, silloin korotettiin sairausvakuutusmaksua siten, että se koski pääasiallisesti hyvätuloisia. Tuli lainavero, joka koski vain keskituloisia ja hyvätuloisia. Tuli matkavero ja eräitä muita pisteveroja. Näitten avulla taattiin perusturva kansalaisille. Silloinen oppositio vaati kyllä lisää menoja ja vähemmän veroa. Uskallan väittää, että näillä ylimääräisillä verotuloilla, jotka eivät syventäneet lamaa, todella turvattiin perusturva.

73 **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Täällä puhuttiin työllisyyteen vaikuttamisesta rakennemuutosten kautta. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä teki selvityksen kevään aikana yritysten rekrytointiongelmista. Viime viikolla auditoriossa meillä oli seminaari, jossa käytiin samaa aihetta aika laajasti sekä lyhyellä että pitkällä tähtäimellä läpi. Siellä tulivat hyvin voimakkaasti esille monet ongelmat, jotka tänä päivänä työelämässämme ovat. Yksi niistä on tietysti pienten tulojen korkea verotus, joka suhteessa tulon määrään voi aiheuttaa tilanteita, joissa työn tekeminen ei ole aina kannattavaa. Mutta suurin ongelma kuitenkin oli koulutuksen ennakointi ja siihen liittyvät ratkaisut, mitä pitäisi tehdä, että aluetasolla yritykset osallistuisivat koulutuksen ennakointiin paremmin kuin tällä hetkellä. Sitä varmasti tulevaisuuttakin silmällä pitäen meidän pitäisi miettiä myös näitten verokysymysten ohella.

74 **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Jo neljä viisi tuntia sitten ed. Elo sanoi tätä samaa. Hän väittää, että me roiskimme hurjan suuria veronalennuksia ja -kevennyksiä ensi vuodelle. Emme näin tee. Meidän mitoituksemme on — huomaan — aika lailla sitä samaa, mistä teidän ryhmäänne kuuluva pääministeri Lipponen on julkisuudessa puhunut. Lipponen on tullut

meidän linjallemme, joka viime syksynä vastalauseessamme lausuttiin ääneen juuri sen mittaisena kuin ed. Ala-Nissilä äsken kertoi.

Mitä tulee taas kevennysvarojen kohdentamiseen, siinäkin huomaan, että silloin tällöin löytyy salin siltä puolelta saman tyyppisiä ajatuksia, kenen kulutuskysyntää pitää lisätä, ei kaikista parhaiten menestyvän väestönosan vaan nimenomaan pieni- ja keskituloisten, ja että merkittävä osa varoista pitää käyttää nimenomaan työllistämiskynnyksen madaltamiseen, mikä loisi edellytyksiä sille, että ne, joilla työtä ei ole, voisivat sitä saada.

Mitä vielä tulee laman aikaisiin veronkiristyksiin, ed. Elo, olen tavattoman tyytyväinen siihen, että kun rikkaita ihmisiä ei muutoin silloin saatu vastuuseen niissä talkoissa, mitä piti tehdä, ainoa keino oli se, että heidän verotustaan kiristettiin kaikista eniten, ja me teimme sen. Se mielestäni oli aivan oikein.

75 **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Jos katsoo Suomen taloushistoriaa runsaan kymmenen viime vuoden ajalta, lähes joka kerta me olemme tehneet joko verohelpotukset tai veronkiristykset väärään aikaan. 80-luvun lopulla, jolloin minä, ed. Pekkarinen ja moni muu olimme eduskunnassa, helpotimme verotusta aivan väärään aikaan. 90-luvun alussa keskustan ja kokoomuksen hallitus kiristi verotusta aivan väärään aikaan.

Edustajat Kallis ja Pekkarinen, voin todeta tämän tosiasian, joka teillä on tällä hetkellä tiedossanne: 40 miljardia tuotti valtion tulovero vuonna 92. Kaikkien veronkiristysten jälkeen se tuotti seuraavana vuonna 31 miljardia markkaa. (Ed. Pekkarinen: Minkä takia?) — Tämä on mielenkiintoinen kysymys. Mitä saatiin aikaan tuloveron kiristyksellä? Saatiin aikaan se, että valtion tuloveron tuotto putosi monta miljardia markkaa. Sen takia työttömyys lisääntyi, ostovoima heikkeni. Tämähän on aivan selvää.

Puhemies! Kun lähes kaikki puhujat puhuvat kauniisti pieni- ja keskituloisten verotuksen helpottamisen puolesta, jota itse myös kannatan, niin yksi suuri ongelma tietysti on, että kun valtion verotusta helpotetaan, sehän ei koske kaikkein pienituloisimpia ja silloin tullaan ansiotulovähennyksen lisäämiseen, joka on muodostumassa ongelmaksi, koska kunnat joutuvat silloin vastuuseen. Nyt pitää ehdottomasti sopia myös, miten valtio korvaa kunnille ansiotulovähennyksen nostamisen, joka on ilmeisesti kuitenkin lähes ainoa keino pienituloisten ihmisten verotuksen helpottamiseen.

76 **Kari Uotila /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Hallitusohjelmassa todetaan, että veronkevennykset ajoitetaan suhdannetilanteen mukaan. Jos nyt kysytään, onko suhdannetilanne niin sanotusti lämmin tai onko meillä taantuma vai noususuhdanne, kaikki tietävät, että meillä on erittäin kova noususuhdanne. Kun arvioidaan sitä, mikä aiheuttaa erityisesti asunto- ja osakemarkkinoilla kuuman suhdannetilanteen, siihen on kaksi syytä: edelleen suhteellisen alhainen korkotaso ja toiseksi se, että kansalaisten ostovoimaodotukset ja tulo-odotukset ovat hyvin korkeita ja sillä tavalla ruokkivat sekä kulutusta että velanottoa.

Kun ed. Kantalainen totesi, että verojaostossa kuunneltiin asiantuntijoita, niin varmasti poliittisesti voi olla niin, että on vaikea tehdä veronkevennyksiä varsinkin lama-aikana, eikä niitä tunnu olevan helppoa tehdä noususuhdanteenkaan aikana varsinkin, kun hallitusohjelmaan on tällainen kirjaus merkitty. Mutta kyllä myös eräs erittäin arvostettu Kauppakamarista tuleva asiantuntija totesi, että jos ajatellaan talouspolitiikan oppien mukaan, niin ehdottomasti kovassa noususuhdanteessa pitäisi olla hyvin varovainen tuloverotuksen ja verolupausten suhteen. Mutta se, mitä on hallitusohjelmassa luvattu, pitää toki toteuttaa ja kohdistaa oikeudenmukaisemmin, mitä on tähän mennessä tehty.

77 **Bjarne Kallis /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Ilman muuta kannattaa sopeuttaa veropolitiikka suhdanteisiin, niin että korkeasuhdanteen aikana on kireä veropolitiikka ja laman aikana löysä, se on aivan selvä asia. Mutta väite, että veroerät, pisteverot ja suurituloisille kohdistetut veronkorotukset, olisivat lisänneet työttömyyttä, ei kyllä alkuunkaan pidä paikkaansa. Niin kuin sanoin, niillä verotuloilla varmistettiin kansalaisten perusturva. Aivan samaa politiikkaa harjoitettiin Ruotsissa oikeistokokoomuslaisen Bildtin johdolla, ja kun sitten tuli Persson vastuuseen, nämä ylimääräiset veronkorotukset suurituloisille säilyivät. Siellä sosialidemokraatit ilmoittivat, että veronkevennyksiin mennään vasta sen jälkeen, kun ne leikkaukset, mitä kunnilta ja köyhiltä laman aikana otettiin, on palautettu. Suomessa harjoitettiin aivan päinvastaista politiikkaa. Heti, kun talous kääntyi paremmaksi, poistettiin piste-

verot ja hyvätuloisten veronkorotukset. Se oli mielestäni väärin.

78 **Petri Salo /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Verokeskustelu ja varsinkin verojen alentaminen tuntuu olevan hyvinkin mukavaa puuhaa. Meidän täytyy vain muistaa, että sen mukavan puuhan aikaansaamiseksi on Suomessa viime vuosina jouduttu tekemään aika kovaakin finanssipolitiikkaa, joka myös saa vastaavasti arvostelua. Se, että pääministerikin pystyy aika voimakkaita verokannanottoja ottamaan tänä päivänä, johtuu siitä, että joku muu ministeri on tehnyt aika kovaa politiikkaa siten, että valtion menot on pystytty pitämään kurissa, (Ed. Jaakonsaari: Voi että on lapsellista!) jotta veronalennusvaraa on löytynyt.

Kyllä keskustan osalta sanoisin näin, että aika mielenkiintoista on, että se on ryhtynyt aika voimakkaaksi veronalennuspuolueeksi. Me äänestimme noin viikko sitten kuntien eläkevakuutusmaksujen alentamisesta, vaikutus 2—3 miljardia markkaa. Keskusta puhuu paljon myös työn verotuksen alentamisesta, työnantajan vakuutusmaksujen alentamisesta ja ruoan arvonlisäverosta, (Ed. Saapunki: Eivätkös ne ole oikeita asioita?) ja lisäksi käytiin välikysymys bensaveron alentamisesta. Ed. Ala-Nissilä ilmoittaa, että kaikkeen tähän meillä on varaa. Minä vain kysyisin oppositiolta, missä järjestyksessä te toivoisitte näiden kaikkien veronalennusten toteutuvan. Mikä on opposition vaihtoehto painopisteiksi? Tämä olisi hyvin tärkeä tietää.

79 **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Pitkän painostuksen jälkeen käytän paikaltani lyhyen puheenvuoron, että pystyn tarvittaessa käyttämään vaikka toisen uudestaan.

Kun nyt käydään huutokauppaa verotuksen osalta, alennetaanko vai eikö alenneta, mikä on suurituloinen, mikä on pienituloinen, ihmettelen vain, kun hiljan tänä aamuna kuuntelin radiosta, kun keskisuomalaisessa lehdessä oli tehty tutkimus, mitä kansa haluaa, että kuitenkin kansa haluaa välillisten verojen laskua, joita ovat esimerkiksi ruoan arvonlisäveron lasku, polttoaineverotuksen laskeminen. Nämä ovat ensisijainen tavoite, ja sen jälkeen tulee kaikki muu. Toivoisin, että tämän perusteella, kun tuntuu, että hallituspuolueet ovat irrottautuneet polttoaineen verotuksen laskusta täysin syrjään, kertoisitte myös kansalaisille maakunnissa, että vastustatte kaikkea tällaista. Olisitte rehellisiä itsellenne ja äänestäjille ettekä huopaisi edestakaisin, kun kukaan ei oikein tiedä, mitä mieltä te olette.

80 **Juha Korkeaoja /kesk:** Arvoisa puhemies! Ed. Elo harjoitti äskettäin Suomen 90-luvun talouspolitiikan arviointia tavalla, joka vaatii kommentin. Hän katsoi, että vuosina 92—93 olisi pitänyt verotuksen kiristämisen sijasta verotusta pitää ennallaan tai helpottaa, jotta työttömyys ei olisi syöksynyt sellaiseen vauhtiin kuin syöksyi. Hän unohtaa sen tosiasian, että tuolloin Suomen valtiontalouden rahoitus oli aivan veitsenterällä. Oltiin hyvin lähellä sitä tilannetta, että kansainväliset rahoituslaitokset olisivat lopettaneet Suomen valtion lainoituksen. Toinen vaihtoehtohan olisi ollut, että lainaa olisi otettu lisää. Kyllä tässä tosiasiat ovat sellaiset, että ainoa mahdollisuus toimia silloin oli se, niin kuin ed. Pekkarinen totesi, että verotusta kiristettiin suurituloisten osalta. Tällä tavalla vähennettiin sitä muutoin kasvavaa tarvetta ottaa valtiolle lainaa lisää.

Mutta nyt eletään tietysti toisessa tilanteessa. Tässä tilanteessa tietenkin pitäisi lähteä siitä, että verotuksen löysennysvarat käytetään sillä tavalla, että ne hyödyttävät pienituloisia mahdollisimman paljon. Me olemme ehdottaneet elintarvikkeiden ja bensan verotuksen alentamista, mutta hallituksen linja näyttää olevan se, että kaikki veronalennusmahdollisuudet käytetään työn verotuksen, siis palkkaveron, alentamiseen ja kohdistetaan tasan koko taulukkoon, mikä tarkoittaa sitä, että pääosa hyödystä menee suurituloisille. Se näyttää olevan hallituksen ja sitä kautta myös sosialidemokraattien linja.

81 **Pekka Vilkuna /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron lähinnä ed. Petri Salon puheenvuoron jälkeen, mutta se tuli kirjatuksi varsinaisena puheenvuorona. Hän pyysi listaa oppositiolta, missä järjestyksessä. Kyllä se kärkipää on ruoan arvonlisävero, bensavero, työnantajamaksujen alentaminen. Näyttää siltä, että ainut syy, millä kokoomuslaiset tätä listaa ja tätä järjestystä vastustavat, on se, että silloin nämä veronalennukset kohdistuisivat vähäosaisiin ja maaseutuun ja ylimalkaan eläkeläisiin sun muihin. Niistä eivät silloin hyväosaiset hyötyisi. Se näyttää olevan kokoomuksen ainut syy vastustaa tätä järjestystä.

82 **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Aivan lyhyt kommentti koskien verokeskustelua suomalaisessa yhteiskunnassa. Parhaillaan näyttäisi vallitsevan tämmöinen veroalennuseuforia, kun kuuntelee sitä keskustelua, mitä tässä salissa on tänään käyty. On ikään kuin näkökulma sen kaltainen, että kansalaiset olisivat yksi yhteen tyytyväisiä siihen, että veroja noin ylipäätään alennetaan, ennen kaikkea veroastetta alennetaan.

Kansainvälisesti jos asiaa tarkastellaan, niin kieltämättä vallitsee korrelaatio veroasteen ja sen välillä, miten tyytyväisiä tai tyytymättömiä kansalaiset ovat veroihin, mutta se korrelaatio on toisenlainen kuin me usein luulemme. Niissä maissa, joissa keskimääräinen veroaste on alempi, kansalaiset ovat tyytymättömämpiä verotukseen kuin niissä maissa, joissa veroaste on korkea. Esimerkkeinä toimivat vaikkapa vain Yhdysvallat ja Ruotsi. Yhdysvalloissa veroaste on alle 30 prosenttia. Me tiedämme keskiluokan verokapinan siinä yhteiskunnassa. Ruotsalaisessa yhteiskunnassa, missä veroaste on reilusti korkeampi kuin keskimäärin Oecd-maissa, tyytyväisyyttä kuitenkin verotukseen on olemassa enemmän kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa.

Syynä on yksinkertaisesti se, että kansalaiset ovat sekä veronmaksajia että myöskin hyötyvät niistä palvelurakenteista, joita verotuksella aikaansaadaan. Tässä suhteessa nämä kolikon molemmat puolet on syytä nähdä.

83 **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Vielä jatkan tätä keskustelua. Tässä käydään huutokauppaa siitä, mitä tehdään, miten pitäisi tehdä, miten olisi parempi ja miten se kutakin miellyttäisi. Minusta yksi semmoinen elementti puuttuu tästä keskustelusta, että kukaan ei halua käydä keskustelua siitä, mitä verotus vaikuttaa yrityselämään ja miten sillä voitaisiin edistää yrittäjyyttä ja yrittäjyyden kehittymistä.

Mielestäni yrityselämässä verotus on aina kohdallaan. Siinä ei varmasti ole ongelmaa, mutta sen verotettavan tulon aikaansaamisessa on yleensäkin ottaen ongelmaa. Näkisinkin, että tätä pitäisi edistää kaikin keinoin, ja toivoisin, että hallitus syksyn aikana löytäisi elementtejä siihen, millä edistäisi yrityselämän kehittymistä ja yrittäjyyshengen paranemista ja kehittämistä tässä asiassa. Sellaisenaan se mahdollistaisi sen tapaisen elämänmenon tässä Suomenmaassa, että löytyisi enemmän jaettavaa muillekin. Hyvinvointia voidaan löytää enemmän vain yrittäjyyden kautta, nimenomaan pienen ja keskisuuren.

84 **Martti Tiuri /kok:** Arvoisa puhemies! Kyllä tässä tilanteessa varmaan järkevintä on tuloveron alentaminen, koska sillä tavalla saadaan enemmän ihmisiä töihin ja sillä lailla myös valtion menot vähenevät. Arvonlisäveroa vähentämällä ei varsinaisesti siihen kovin paljon vaikuteta. Minusta hallitus on siinä mielessä järkevä, että se puhuu tuloveron alentamisesta.

85 **Bjarne Kallis /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. P. Salo tiedusteli, mikä on opposition vaihtoehto. Kyllä minä omassa varsinaisessa puheenvuorossani mainitsin, mikä on kristillisen liiton vaihtoehto tähän verokeskusteluun.

Nyt puhutaan ensi vuoden 3—4 miljardin markan veronalennuksesta. Totta kai se voidaan kohdistaa tuloverotukseen. Silloin todennäköisesti käy niin, että alimmassa tuloluokassa veronkevennys on 30 markkaa ja ylimmässä tuloveroluokassa 300 markkaa. Se kiihdyttää jonkin verran inflaatiota eikä paranna kovinkaan paljon työllisyyttä.

Jos 3—4 miljardia käytetään polttonesteiden verojen alentamiseen, niin se merkitsee noin markkaa bensiinin ja dieselöljyn hinnasta. Se tarkoittaa käytännössä kotitaloudelle noin 100 markkaa kuukaudessa, mikäli ajetaan 15 000 kilometriä vuodessa. Jos se kohdistetaan ruoan arvonlisäveron alentamiseen 17 prosentista 12:een, mihin menee se 3 miljardia, niin silloin se merkitsee laskelmien mukaan noin 40 markkaa asukasta kohti kuukaudessa. Ottaen huomioon, että välillisen veron alentamisella on inflaatiota hidastava vaikutus ja inflaatio alkaa olla tänä päivänä meidän suuri vihollinen, niin ainakin kristillinen liitto nostaa ensimmäiselle sijalle välillisten verojen alentamisen. Että tämä tuli nyt aivan selväksi, että meillä on selkeä vaihtoehto.

Mitä tulee viime kauden veroalennuksiin, niin alennettiin tuloveroa noin 15 miljardilla markalla. Alimmassa tuloluokassa veronkevennys koko viime kaudella oli 15 markkaa kuukaudessa ja ylimmässä luokassa 1 000 markkaa kuukaudessa. Tilastot tämän kertovat. Meidän mielestämme se ei ollut kovin onnistunutta politiikkaa.

86 **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Kun nyt keskustellaan siitä, mitä veroja pitäisi alentaa, hallitusohjelmassahan selvästi sanotaan, että tulovero-

tusta ja nimenomaan palkkojen verotusta pitäisi alentaa. Lähtökohtana on varmasti se, että näin saataisiin ostovoimaa ja tätä kautta kysyntä lisääntyisi palveluissa. Näin saataisiin myös uusia työpaikkoja.

Mutta kun edustajat Korkeaoja ja Kallis ovat vastoin totuutta todenneet, että aikaisemmin 91—95-kaudella nostettiin pelkästään suurituloisten verotusta, jotta saataisiin oikeudenmukaisuutta, tosiasia on se, että kaikki suomalaiset joutuivat veronkiristyksen kohteiksi. Niin kuin totesin, ed. Korkeaoja, ei sillä saatu valtiolle lisää tuloja vaan menetettiin tuloja, koska työttömyys räjähti samanaikaisesti käsiin. Tässä kannattaa vielä muistaa, puhemies, se, että 1. päivänä heinäkuuta 94 tuli ylimääräinen arvonlisävero 22 prosenttia kaikkiin palveluihin, mikä edelleen romahdutti palvelujen työllisyyttä. Silloin oli keskustan ja kokoomuksen hallitus ja nämä veronkorotukset toteutettiin.

Puhemies! Ed. Uotila mielestäni aivan oikein totesi, että Suomenkin niin kuin muittenkin EU-maitten kannalta, jos talouskasvu on voimakkainta, ehkä kaikkein tärkeimmät tekijät kuitenkin ovat euron heikentyminen — heikko euro auttaa meitä nyt hyvin voimakkaasti — ja samalla alhaiset korot, joita Euroopan keskuspankki on vähitellen korottanut. Mutta joka tapauksessa nämä kaksi asiaa ovat vähintään yhtä tärkeitä kuin oma finanssipolitiikkamme, joka ei ole tähän asti ollut kovin ekspansiivista.

Ed. S. Lahtelalle toteaisin vielä, että kaikki tilastot osoittavat sen, että Suomen pääomatulojen verottaminen ja yhteisöverotus on eräs Euroopan alhaisimpia.

87 **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Kun nyt menneitä muistellaan, on hyvä muistaa, että 80-luvun lopussa ja varsinkin 90-luvun alussa tapahtui myös sellaisia asioita, joihin Suomen hallituksella ei ollut kovin paljon sanottavaa. Neuvostoliitto hajosi, kommunismi sortui Euroopassa, ja sitä myöten neuvostokauppa meni myös hyvin pienelle. Se toi meille myös tietyt konkurssit ja työttömyydet, jotka eivät johtuneet meidän hallituksestamme.

Sen sijaan, kun tänään on ministeriaitio ollut todennäköisesti matkoista ja muista tehtävistä johtuen hyvin tyhjä, viittaisin pääministeri Lipposen kirjoitukseen Helsingin Sanomissa, jossa hän muun muassa toteaa, että kunnat työllistävät noin 410 000 henkilöä. Tässä verokeskustelussa meidän on hyvä muistaa, että näiden työntekijöiden pitäisi pystyä myös työnsä tekemään eli hoitamaan sosiaali-, terveys- ja sivistyspalvelut, ne perustehtävät, jotka kunnille kuuluvat ja joita kuntalaiset kaipaavat, että ne ovat hyvin hoidettuja. Kun tätä veroalennuskeskustelua käydään, muistetaan se ihan tavallinen kuntalainen, joka kaipaa näitä palveluita. Siksi on hyvä lähteä siitä, että hallituksen ratkaisuissa ja tuporatkaisuissa huolehditaan siitä, että kunnat pystyvät huolehtimaan nämä tehtävät, jotka tämä talo on kunnille säätänyt.

88 **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! En voi olla puuttumatta edustajien Korkeaojan ja Elon väliseen debattiin siitä, mitä tapahtui 90-luvun ensi puoliskon keskivaiheilla.

Ed. Elo, saattaa olla niin, että jäätte tässä kisassa kakkoseksi siitä johtuen, että teidän filosofianne on vain teoriaa, joka olisi ehkä jonkin talousopin mukaan ollut oikea, mutta taitaa olla niin, että ed. Korkeaoja on tällä kertaa oikeassa siinä suhteessa, että ne, jotka Suomelle luottoa antoivat silloin, itse asiassa ratkaisivat hyvin nopealla aikataululla sen, mitä täällä voitiin tehdä ja mitä ei. Siinä ei Ahon hallituksellakaan paljon räpeltelemistä ollut. (Ed. Elo: Hekin saattoivat olla väärässä!) — Voi herranen aika, eihän sillä ole mitään merkitystä. Pääasia, että päättivät ja Suomi sai velkaa tehtyä. Nyt sitä maksetaan, jos maksetaan, Soneran rahoilla sun muilla. Kohtahan se nähdään.

89 **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! En malta olla puuttumatta siihen, mihin ed. Elo viittasi, että olisi Suomessa mahdollista korottaa pääomaveroa. Olen sen toistanut monta kertaa aikaisemminkin, että se on vaarallinen leikki, mille tielle lähtemällä saatetaan viedä pääomat semmoiseen kierteeseen, että ne eivät tänne palaa. Se on myöskin Suomen kansalaisten erityinen vahinko, jos käy niin, että pääomat täältä katoavat. Pääomilla kuitenkin yrityselämää pyöritetään.

Minusta on erittäin ansiokas se näkökulma, minkä ed. Seivästö otti näkyviin, kuntien asema ja niitten talouden turvaaminen. Kyllä sellaisenaan väitän, että hallitukselta on edesvastuutonta tämä verokeskustelu, mitä nyt käydään, kun kuntien taloutta kiristetään joka kerta joka suunnasta, valtaosalta Suomen kunnista viedään toimintamahdollisuudet ja laadukkaiden kansalaispal-

velujen tarjoamismahdollisuudet. Siinä vaiheessa, kun ne asiat olisivat kunnossa, silloin mielestäni olisi mahdollisuus käydä sellaista keskustelua ja huutokauppaa kuin hallituksen sisällä käydään. Tämä olisi perimmiltään tärkeimpiä asioita, mitä pitäisi ensin panna kuntoon, ja sen jälkeen vasta ryhtyä huutokaupankäyntiin varsinkin hallituksen sisällä. Mielestäni opposition oikeus on aina vaatia lisää, jos vain mistä lisää on saatavissa.

90 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kallis esitteli kristillisten veropoliittista linjaa. Olisi odottanut, että kristilliset edes olisivat köyhien kannalla tässä. Jos kaikki kevennykset kohdistetaan välillisten verojen alentamiseen, se ei kohdennu kovin hyvästi, koska minusta työttömät kaipaavat veronalennusta kuten myös ne, jotka ovat työmarkkinatuella. Minusta pitäisi päästä semmoiseen tilanteeseen, että työmarkkinatuella oleva ihminen ei maksaisi veroa kunnalle ollenkaan. Toinen ryhmä ovat eläkeläiset. He ovat yhä edelleen verokevennyksessä saamamiehiä hyvin selvästi, kun ottaa huomioon, mitä tapahtui, ja yhä edelleen sitä 90-luvun ylimääräistä maksua on olemassa sairausvakuutusmaksun muodossa. Sinne pitää kohdentaa, ja sitten pitää huolehtia, ettei hirveästi huudeta veronkevennysten perään kuitenkaan, koska voi olla, jotta seuraavassa lamassa, joka tulee, vaikka kuinka oltaisiin yhteisessä valuutassa, joudutaan tekemään isoja leikkauksia jostakin. Keihin ne kohdentuvat? Ne kohdentuvat niihin, jotka saavat tulonsiirtoja. Ollaan nyt maltillisia kuitenkin veronkevennyspuheissa.

91 **Bjarne Kallis /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Aivan lyhyesti totean, että niistä tuloveron kevennyksistä, joihin on viime ja tällä kaudella ryhdytty, eläkeläinen ja työtön ei ole juuri hyötynyt, eikä hyödy lainkaan, jos ne annetaan ansiotulovähennyksen muodossa, niin kuin pääasiallisesti on annettu.

Ed. E. Lahtela, kristillisellä liitolla on hyvin selkeä esitys, miten palvelutasoa nostettaisiin. Olemme jopa esittäneet eräitä uusia veroja. 0,15 prosentin pörssivero antaisi toista miljardia, antaisi niin paljon, että voisimme kevyesti nostaa minimieläkkeitä 200 markalla kuukaudessa. Olemme esittäneet keinotteluveroa pikavoitoista jne. Eli joitakin veroja tulisi korottaa, joitakin veroja tulisi alentaa. Nyt keskustelimme kolmesta neljästä miljardista, joista hallitus keskustelee. Yritin osoittaa ja mielestäni aika selkeästi osoitin, mitkä ovat vaikutukset, jos ne menevät tuloveron alentamiseen, mitkä ovat vaikutukset, jos bensaveroon tai ruoan arvonlisäveroon. Näitten perustelujan jälkeen kantamme on sen kuin vahvistunut.

Yleiskeskustelu päättyy.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

6) Hallituksen esitys eduskunnan suostumuksen antamisesta Sonera Oyj:n osakkeista luopumiseksi

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys HE 47/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 12/2000 vp
Toimenpidealoite TPA 26/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelu:

1 **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on ... (Hälinää)

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Aula, ihan pieni hetki. Pyydän, että kokoustaminen käytävillä siirtyy kokoussalin ulkopuolelle ja hiljennytään kuuntelemaan puhujaa. Täällä on liian paljon hälyä. Ed. Aulalla on puheenvuoro.

Puhuja: Kiitoksia! Käsittelyssä on nyt yksi tämän eduskunnan merkittävimpiä päätöksiä valtionyhtiöpolitiikasta. Hallitus esittää, että eduskunta antaisi suostumuksensa siihen, että valtio voi luopua Sonera Oyj:n osakkeista jopa kokonaan. Nyt voimassa olevilla valtuuksilla valtion omistusosuus voisi laskea 34 prosenttiin, mutta valtion omistus on kuitenkin vielä reilut 50 prosenttia.

Sonera on vuonna 1997 tehtyjen päätösten jälkeen kehittynyt nopeasti ja menestyksellisesti yhdeksi suomalaisen uuden talouden lippulaivayhtiöitä. Valtio on luopumalla omistuksistaan samalla kasvattanut omistuksensa arvoa sekä antanut tilaa Soneran kasvulle merkittäväksi alan

osaajaksi Suomessa ja Euroopassa. Välissä oli tietysti dramaattisiakin, ministerin eroonkin johtaneita käänteitä, mutta alkuvaikeuksista päästyämme tilanne on kehittynyt myönteisesti. Soneran osakkeiden myynnistä on tähän mennessä saatu 40 miljardia markkaa valtiolle.

Sen jälkeen kun Sonerasta tuli pörssiyhtiö, on sen täytynyt toimia pörssiyhtiön logiikan mukaisesti. Pörssissä olevalle yhtiölle on käytännössä erittäin vaikea asettaa mitään erityisiä yhteiskunnallisia velvoitteita. Valtion on toimittava kuin kuka tahansa järkevä oman omistuksensa arvoon ja yhtiön etuun tähtäävä omistaja.

Miten sitten tässä tilanteessa valtion on järkevää omistajana toimia? Tätä asiaa valtiovarainvaliokunnassa pohdittiin hyvinkin perusteellisesti. Näyttää siltä, että maailmanlaajuisilla markkinoilla kehitys menee siihen suuntaan, että telealalle jää ehkä puolenkymmentä suurta operaattoria. Sulautumisia ja yritysjärjestelyjä on odotettavissa. Valtion ja suomalaisten kannalta on tärkeää, että Sonera voi olla tässä kehityksessä mukana aktiivisena toimijana. Se varmistaa alan osaamisen ytimen säilymisen Suomessa. Samoin se varmistaa valtion omistuksen arvon kehittymisen myönteisesti, samoin se tukee suomalaisten Soneran pienomistajien omistuksen arvonnousua.

Valtiovarainvaliokunta katsoi yksimielisesti, että hallituksen esityksen mukaisen täyden myyntivaltuuden antaminen on perusteltua siksi, että Sonera voi olla mahdollisimman menestyksellisesti mukana alalla odotettavissa järjestelyissä ja kehityksessä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan valtuus ja sen käyttö on nähtävä kahtena eri asiana. Se, että valtuus nyt sataprosenttisena annetaan, ei merkitse valtuuden itseisarvoista nopeaa käyttöä. Sen sijaan se antaa valtiolle mahdollisuuden hyvänä omistajana reagoida monin tavoin omistuksensa arvon turvaten. Täyden valtuuden puuttuminen saattaisi estää muun muassa fuusion sellaisen uuden yhtiön muodostamiseksi, jossa valtiolla olisi maailmanlaajuisilla markkinoilla tarvittava omistus, jota taas voitaisiin hyödyntää valtiontalouden yhteiseksi hyväksi.

Valiokunta korostaa myös sitä, että nyt annettavat luopumisvaltuudet eivät merkitse sitä, että valtion olisi luovuttava kokonaan omistuksistaan, vaikka ne esimerkiksi yhtiöjärjestelyjen johdosta muuttaisivat oikeudellista olemustaan. Valtio ei siis valiokunnan mielestä ole sinänsä mikään huono omistaja Soneralle. Sen sijaan valtion kannalta on olennaista aktiivinen omistajapolitiikka, jossa valtion omistuksen arvonnousu turvataan. Valiokunta ei keskustelun jälkeen katsonut järkeväksi sitä, että valtuuteen olisi laitettu jokin alaraja, esimerkiksi 9 prosenttia, koska se olisi voinut vaikuttaa kielteisesti valtion omistuksen arvoon ja vaikeuttaa edellä mainittuja mahdollisia uusia järjestelyjä.

Eduskunta antaa siis nyt Soneran tulevaisuuden valtion omistuksen osalta hallituksen päätösvallan piiriin. Eduskunta voi tämän jälkeen vain luottaa siihen, että kulloinenkin hallitus on nyt sille annettavan luottamuksen arvoinen.

Myös teleliikenteen toimialakehitys on vaikuttanut siihen, että Soneralla suoranaisesti ei enää yhtiönä ole varsinaista yhteiskunnallista tehtävää. Alalla on muitakin toimijoita. Valtion tärkeä tehtävä on asettaa kaikille yhtiöille toiminnan pelisäännöt ja raamit, niin että tietoyhteiskunnan kannalta elintärkeät palvelut turvataan kaikille suomalaisille ja yrityksille tasapuolisesti. Käytössä ovat niin telemarkkinalain tarjoamat keinot kuin Euroopan unionin yhteisölainsäädännön mahdollistamat keinot. Tässä valtion on oltava aktiivinen ja päättäväinen.

Tietoyhteiskunnan uudet teknologiat antavat mahdollisuuden siihen, että etäisyyksien merkitys pienenee. Tasapuolisten palveluiden saatavuuden kannalta olennaista on ensinnäkin se, että nopeat verkot ulottuvat koko maahan mahdollisimman pikaisesti, ja toiseksi se, että hinnat ovat tasapuoliset. Teknologian näkökulmasta on mahdollista varmasti käyttää erilaisia väyliä, lankaverkkoja, kännyköitä ja sähkölinjoja, digitelevisiot mukaan lukien. Yleispalveluvelvoitetta on tärkeä noudattaa teknologiasta riippumatta. Jos syrjäalueilla palveluiden hinnat olisivat elinkeinoelämän ja kansalaisten kannalta tärkeissä palveluissa huomattavasti korkeammat kuin keskusalueella, on selvää, että se vaikuttaisi yritysten ja kansalaisten sijoittumispäätökseen. Tällaista kehitystä ei voida sallia. Tämän ongelman korjaamiseen Euroopan unioni sallii muun muassa erityisen yleispalvelurahaston käytön, mikäli tällaisia kehityspiirteitä ilmenee. Alan toimijoilta kerättäisiin siihen maksua, jolla sitten hintoja voitaisiin tasata.

Suomessa on valittu telealan kehityksessä markkinalähtöinen näkökulma. Se on tähän mennessä ollut toimiva. Markkinoiden kehitystä tulee voida kuitenkin myös nopeuttaa ja ohjata. Jat-

kossa on valtion pidettävä tarkka huoli siitä, että tietoyhteiskunnan keinoin annetaan mahdollisuuksia yritysten ja elinkeinoelämän sijoittumiseen eri puolille maata. Valiokunta ehdottaakin siksi hyväksyttäväksi lausuman telepalveluiden tasapuolisesta turvaamisesta koko maassa. Tämä on eduskunnan tärkeä viesti ja evästys hallitukselle jatkon kannalta:

"Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että kehittyneet nopeat telepalvelut turvataan koko maassa kansalaisille ja yrityksille tasa-arvoisesti sekä että tarvittaessa selvitetään yleispalveluvelvoitteen kehittämismahdollisuudet. Lisäksi eduskunta edellyttää, että tarvittaessa käytetään Suomen telemarkkinalainsäädännön tuntemia sekä lisäksi EU:n yhteisölainsäädännön hyväksymiä keinoja yleispalvelurahasto mukaan lukien."

Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä, että henkilöstön asema ja työsuhteen ehdot turvataan jatkossakin. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että Sonera- ja Posti-yhtymien yhteisen eläkesäätiön jakamiseen liittyvät verokysymykset selvitetään hyvissä ajoin. Veroratkaisuilla ei saa vaarantaa vakuutettujen eläketurvaa.

Valiokunta viittaa myös Soneran myynnistä mahdollisesti tulevaisuudessa saatavien rahojen käyttöön. Valiokunta kiinnittää hallituksen huomiota maan infrastruktuurin, elinkeinorakenteen ja yritystoiminnan kehittämiseen sekä tutkimukseen ja koulutukseen.

Arvoisa puhemies! Budjettitalouden puitteissa tulee varmistaa, että nämä päämäärät saavutetaan ja siltäkin osin turvataan Suomen kehitys osaamisyhteiskuntana.

[2] **Leena Luhtanen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Talousvaliokunnan näkökannalta haluan tuoda joitakin näkökohtia esiin, koska olimme lausunnon antajana valtiovarainvaliokunnalle. Voin vain todeta tässä sen, että valtiovarainvaliokunnan mietintö ja nyt valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajan esittely olivat minusta erinomaisen oivallisia ja täydellisiä. Niihin ei ole mitään lisättävää, mutta oman valiokuntamme puolesta muutama näkökohta siitä syystä, että kun talousvaliokunnan enemmistö päätyi Soneran täysiin myyntivaltuuksiin, korostimme muutamia näkökohtia antaessamme lausuntoa.

Hyvin tärkeä asia oli tietysti tässä kokonaisuudessa se, minkälaisen strategian Sonera on itselleen valinnut tai minkälaista strategiaa se toiminnassaan noudattaa. Sonerahan on valinnut laajentumisen ja kansainvälistymisen strategian, ja pidimme tätä tietysti oikeana ja hyvänä ratkaisuna. Siitä meillä on hyviä kokemuksia, niin kuin kaikki tiedämme. Toisin sanoen Sonera toimii globaaleilla markkinoilla, toisin kuin sellaiset yritykset, jotka ovat valinneet pienuuden strategian ja jotka toimivat huomattavasti suppeammalla alueella.

Tähän liittyen tietysti voi todeta sen, että valiokunta piti tärkeänä, että yhtiön liiketoiminta voi tässä puitteistossa edelleen kehittyä johdonmukaisesti käyttäen hyväksi saatavissa olevaa osaamista ja käytettävissä olevia taloudellisia mahdollisuuksia. Mutta tässä yhteydessä korostimme, mikä myös valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on tuotu esiin, että nyt annettavat luopumisvaltuudet eivät merkitse sitä, että valtion olisi luovuttava kokonaan omistuksestaan. Tässä täytyy todella vain luottaa sitten hallitukseen ja sen järkevyyteen.

Totesimme myös sen, että Soneran liiketoiminnan strateginen merkitys valtiolle on vuosien mittaan vähentynyt. Tästä syystä valtiolla ei ole sellaista erityisen painavaa tarvetta omistaa yhtiötä, joka toimii nyt, niin kuin toimii, kilpaillussa ympäristössä, vaan tämän omistuksen merkitys on ennen kaikkea sijoituksen arvossa ja sen tuotossa. Näihin strategisiin näkökohtiin liittyen aloimme pohtia sitä, voimmeko luopua kokonaan vai onko kenties joku osuus, mikä valtion vielä pitäisi säilyttää.

Valiokunnassa päädyimme myös siihen ja halusimme korostaa sitä näkökohtaa, jonka myös valtiovarainvaliokunta on tuonut esiin, että mahdolliset myyntitulot tai ainakin osa niistä tulisi käyttää elinkeinorakenteen ja yritystoiminnan kehittämiseen sekä tutkimukseen ja koulutukseen, koska näillä vahvistetaan kansantalouden perustaa ja edistetään työllisyyttä eli samalla luodaan uutta tulevaisuutta, niin kuin täällä on tuotu esiin monta kertaa. Pidimme tätä hyvin tärkeänä nimenomaan talousvaliokunnan kannalta.

Käsittelimme myös sitä seikkaa varsin perusteellisesti, onko Soneralla tällä hetkellä minkäänlaista tai missä määrin sillä on yhteiskunnallista palvelutehtävää. Totesimme, että Sonerahan tällä hetkellä tarjoaa paikallispuhelupalveluja lähinnä Itä- ja Pohjois-Suomen haja-asutusalueilla. Tässä ainakin sillä on eräänlainen palvelutehtävä, koska liiketoimintaperiaatteella toimivilla muilla alan yrityksillä ei ole ollut erityistä mie-

lenkiintoa hoitaa näiden harvaanasuttujen alueiden heikommin kannattavia telepalveluita.

Tässä kiinnitimme ilman muuta huomiota telemarkkinalain säännökseen, jonka mukaan valtioneuvoston velvollisuutena on harjoittamallaan hallintotoiminnalla huolehtia, että televerkko- ja telepalveluita on kohtuullisin ehdoin kaikkien käyttäjien saatavilla koko maassa. Tätä korostaa myös valtiovarainvaliokunta mietinnössään erinomaisella tavalla. Valtioneuvoston tulee siis käyttää esimerkiksi telemarkkinalaissa mainittuja ja kaikkia niitä muita keinoja, joita nyt esimerkiksi valtiovarainvaliokunta tuo mietinnössään esille, hoitaessaan tätä yhteiskunnallista palvelutehtäväänsä.

Kiinnitimme myös huomiota merkittäviin veroseuraamuksiin, joita voimassa olevan lainsäädännön mukaan voi aiheutua Posti-Telen eläkesäätiön jakamisesta siinä tapauksessa, kun omistusosuus laskee alle 50 prosentin. Pidimme tärkeänä sitä, että selvitetään tarve muuttaa lainsäädäntöä, jotta kohtuuttomilta veroseuraamuksilta vältyttäisiin vastaisuudessa ja ehkä myös mahdollisten muiden vastaavanlaisten tapausten osalta. Tästä on valtiovarainvaliokunta ottanut erinomainen kannan myös kiinnittäen huomiota tähän samaan asiaan.

Kaiken kaikkiaan, rouva puhemies, talousvaliokunta päätyi siihen, että Soneran myyntivaltuudet voidaan laskea nollaan. Lausuntomme ei kuitenkaan ole yksimielinen, siihen sisältyy kaksi eriävää mielipidettä. Tästä syystä olen tietysti erittäin iloinen siitä, että valtiovarainvaliokunta on, korostaen itse asiassa hyvin paljon samoja näkökohtia kuin talousvaliokunta, päätynyt yksimieliseen mietintöön. Katson, että sillä on hyvin paljon painoarvoa.

Haluan vielä myös omasta puolestani todeta ja erityisesti korostaa sitä, mitä valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja äsken toi esiin, että valtio ei ole missään tapauksessa huono omistaja, päinvastoin. Sonera niin kuin monet muutkin valtionyhtiöt ovat esimerkkejä siitä, että valtio voi olla ja on myös hyvä omistaja. Nyt käsittelemme siis tätä asiaa, ja perusteluita myyntivaltuuden antamiseen löytyy.

Rouva puhemies! Voin todeta, että valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on käsitelty varsin paljon samoja asioita kuin talousvaliokunnan lausunnossa, ja ilolla voi yhtyä valtiovarainvaliokunnan lausumaan.

[3] **Pauli Saapunki /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Silloin, kun Soneran myyntivaltuusasiat olivat edellisen kerran tässä salissa lähetekeskustelun aikana, täällä oli hyvin monenlaista mielipidettä. Sen jälkeen rakensin oman puheenvuoroni jo valmiiksi. En olisi uskonutkaan, että näin hyvä mietintö valtiovarainvaliokunnasta loppujen lopuksi tuli. Nämä ovat niin isoja asioita, että en ihmettele yhtään, että monen mielessä on ollut, pitääkö tällainen hyvä talo kokonaan käsistä antaa. Siitä syystä vielä, kun kentältä tulee paineita, vielä suuremmalla syyllä on tullut monelle semmoinen mieliala, että pitäisi hieman muuttaa hallituksen esitystä.

Minuakin tyydyttää valtiovarainvaliokunnan mietintö erinomaisesti. Näin ollen tätä puheenvuoroa ei juuri tarvitsisi käyttääkään, mutta ajattelin, että puheenvuorossani on sellaista taustaa, että se voisi helpottaa monen sellaisen ajatuksia, jolla on vaikea ollut mukautua valtiovarainvaliokunnan mietinnön lopputoteamukseen ja hallituksen esitykseen.

Otan hieman tähän alkuun taustaa Sonera-asiassa ja sitten etenen omaan johtopäätökseeni myöhemmin.

Eräät investointipankit arvioivat Postin ja Telen muodostaman Suomen PT -konsernin arvoksi 1990-luvun puolivälissä noin 10 000 miljoonaa markkaa. Jos siis tuolloin noin viisi vuotta sitten valtio olisi myynyt sekä Telen että Postin, suomalaisten veronmaksajien käyttöön olisi tullut noin neljäsosa siitä summasta, jonka valtio on myöhemmin saanut luopuessaan vajaasta puolesta Soneran omistuksesta.

Voin varmuudella sanoa, että Postin ja Telen muuttaminen liikelaitokseksi ja sittemmin erottaminen omiksi yhtiöikseen sekä Soneran listaaminen pörssiin ja Postin jääminen edelleen sataprosenttisesti valtion omistukseen ovat olleet satumaisen onnistuneita ratkaisuja suomalaisten veronmaksajien kannalta. Tämä erityisesti siitä syystä, että nykyinen sukupolvi on elänyt liiaksi tulevien sukupolvien kustannuksella valtion jättiläismäisen velkataakan huomioiden.

Yhtiöittäminen ei sinällään ole ollut mikään tae Soneran arvon nousulle. Liikenneministeriön johdolla toteutettu yhtiön onnistunut listaaminen pörssiin, Soneran viisaat päätökset ja sijoitustoiminnan laaja-alainen käynnistäminen eri puolilla maailmaa ovat yhdessä olleet ratkaisevassa merkityksessä nyky-Soneran synnylle. Lisäksi matkaviestinnän lisäarvopalveluiden tuotekehit-

tely — lähinnä langattoman viestinnän turvallisuuspalvelut SmartTrustissa ja langattomat Internet-palvelut Zedissä — on luonut vahvuuksia koko Soneran toiminnalle.

Vertailun vuoksi voi todeta, että tanskalaisten ajauduttua huonohkon pörssikehityksen jälkeen myymään entisen monopoliyhtiönsä Tele Danmarkin amerikkalaisille saivat he kokonaismyyntihintana noin 29 000 miljoonaa, 29 miljardia, markkaa. Liikevaihdoltaan kyseinen yhtiö on kuitenkin yli kaksi kertaa Soneraa suurempi. Sonerasta me olemme saaneet jo 40 000 miljoonaa markkaa ja valtio omistaa vielä yli puolet yhtiöstä. Tämä jo osoittaa, millä tavalla valtioomistaja on onnistunut tässä tehtävässään ja ennen kaikkea liikenneministeriö ja tietysti sen jälkeen myöskin Soneran hallinto päätöksineen.

Muutama sana Soneran sijoitustoiminnasta.

Sonera omistaa osakkuuksia eri telealan yrityksissä 14:ssä eri maassa, ja uusia kohteita kartoitetaan jatkuvasti. Osakkuusyhtiöihin sijoittaminen on todella ajoituksellisesti ja liiketalouden ammattitaidon kannalta tarkkaa puuhaa. Kaupanteon ajankohdan suhteen saattaa jo viikon viivyttely olla niin ratkaisevaa, että hinta karkaa jonkin toisen tarjoajan toimesta niin korkeaksi, että Soneran voimavarat eivät enää riitäkään tuohon hankintaan. Nopean toiminnan vaatimuksesta johtuen esimerkiksi Soneran hallintoneuvostoa ei ole aina voitu läheskään tarpeeksi informoida etukäteen, vaan ratkaisujen perusteleminen on jäänyt jälkikäteen suoritettavaksi.

Soneran hallintoneuvoston puheenjohtajana olen voinut myöskin osallistua yhtiön hallitustyöskentelyyn. Voin kertoa, että heti ensimmäiseen hallituksen kokoukseen osallistuttuani jouduin tilanteeseen, jossa päätettävänä oli 4 000 miljoonan markan sijoittaminen amerikkalaisiin telealan yrityksiin. Tuolloin sisäinen tuntemukseni oli kuin olisin tarvinnut omalle istuimelleni turvavyön. Kaikkiaan Amerikkaan on sijoitettu Soneran osalta noin 7 000 miljoonaa. (Vasemmistosta: Miksei Suomeen?) — Kyllä Suomeenkin on sijoitettu valtavasti, koko ajan. Suomi on edelleenkin telealan johtava maa ja tavallaan laboratorio koko kehitykselle. Jos ei se näin olisi, ei Soneran uskottavuus olisi maailmallakaan se, mikä se tänä päivänä on. Suurin piirtein kaikki tuotekehittely on tapahtunut Suomessa.

Muutama viikko sitten sain olla Soneran hallituksen mukana tutustumassa kyseisiin Amerikan sijoituskohteisiin. Vaikka sillä hetkellä siellä olikin tapahtunut aleneva kurssi pörssimarkkinoilla, voin todeta, että Soneran arvo oli siellä kohonnut noin kolminkertaiseksi, joten ne valtavat sijoitukset, jotka tuntuivat aivan kauheilta silloin, kun ne olivat esillä, ovat siellä nousseet ja nostattaneet Soneran arvoa noin paljon. Kävimme myöskin Nasdaqin päämajassa. Siellä pääjohtajatasolla pidettiin meitä vieraina kuin pappilassa. Se johtui siitä, että Sonera on hyvin mielenkiintoinen pörssiyhtiö Amerikan markkinoilla. Se on kymmenen kärjessä vaihdon osalta Nasdaqissa, ja se osoittaa sitä, että siellä Soneraa arvostetaan, ostetaan ja myydään. Siitähän pienen summan saa sitten pörssikin. (Ed. Gustafsson: Miksi tällainen kultakimpale pitää myydä?)

Kaikesta positiivisuudestaan huolimatta Soneran pääasiallinen tehtävä ei mielestäni ole pankkiiriliikemäinen toiminta. Kyseisten onnistuneiden sijoitusten taustalta löytyy Soneran painoarvon ja arvon kasvattaminen sekä omien erikoistuotteidemme saaminen maailmanlaajuiseen jakeluun. Hyvien tuotteiden pääsy maailmalle tekee Sonerasta jatkossa entistäkin arvokkaamman niin suomalaisten veronmaksajien kuin Soneran osakkeenomistajienkin taholta. Kun menemme maailmalle ja ostamme osakkuuksia, samojen yritysten kautta voimme päästä markkinoille sitten niillä omilla erityistuotteillamme, joita Sonerassa on kehitetty: turvallisuustuotteet ja Internetiin liittyvät kysymykset.

Sonera on kohdannut myöskin arvostelua sijoitustensa suhteen. Aikanaan suuren arvostelun kohteena oli Turkin Turkcell, josta Sonera hankki aikanaan 41 prosenttia omistukseensa. Turkin 65 miljoonan väestöpohjalla toimiva yli 6 miljoonan asiakkaan Turkcell ei olisi enää tänään lähelläkään Soneran resurssien ulottuvissa. Kyseisen yhtiön arvo on myöskin noteerattu Soneran nykyisessä kokonaisarvossa valtavan korkealle.

Viimeinen sijoitustoiminnan arvostelukohde on ollut ruotsalaisen Across Wirelessin ostaminen 5 000 miljoonan markan kauppahinnalla Soneran omistukseen. Arvostelua syntyi lähinnä siitä, että kauppasumma oli liian korkea tappiota tuottavasta yhtiöstä. Ei ole ihme, että ihmiset reagoivat, kun tappiota tuottavasta yhtiöstä annetaan 5 miljardia markkaa. Muutama sana tuosta yrityksestä.

Heillä on yli sata sellaista henkilöä töissä, joita kipeästi tarvitaan Soneran SmartTrust-turvallisuusliiketoiminnan edelleenkehittämistyössä. Heillä on myöskin valmiina useita sellai-

sia tuotteita, jotka täydentävät SmartTrustin tuotevalikoimaa. Lisäksi kyseisellä yhtiöllä on valmiina — ja tämä on minusta hirveän tärkeää — 50 teleoperaattorin kanssa asiakassopimus eri puolilla maailmaa. Nyt kysyttiin minultakin, miten takaatte, että ne sata henkeä siellä pysyvät, kun Sonera on heidät ostanut. Henkilöstön kanssa on neuvoteltu ja saatu sellainen sopimus aikaan, joka sitoo tavallaan. Henkilöstöllä on halu olla tuossa yhtiössä ja sitä olla edelleen kehittämässä. (Ed. Tiuri: Optiot olivat hyviä!) — Sieltä taisi tulla osavastaus tähän asiaan.

Kyseisen yhtiön tämänhetkistä tilaa voisin luonnehtia maatalousaiheisella vertauksella. Across Wireless on kyntänyt ja pöyhinyt suuren maa-alueen. Se on kylvänyt siihen hyvälaatuisen siemenen ja lannoittanut pellot huolellisesti. Siemenet ovat vasta oraalla, josta lampaat voivat juuri jonkin verran aterioida. Varsinainen sato on kehittymässä hyvää vauhtia. Sonera on sadonkorjuutyössä ahkerasti mukana sekä pitää viisaasti huolen myöskin yhtiön tulevasta kehityksestä ja korjaa sieltä tulevia satoja.

Osakkeiden myyntivaltuuksista: Ottaen huomioon Soneran voimakkaan kehityskulun ja alalla tapahtuvat nopeat liikkeet olen ehdottomasti sitä mieltä, että hallituksen pyytämät myyntivaltuudet tulee meidän eduskunnassa myöntää. On itsestäänkin selvää, että Soneran osakkeiden myyntiä ei tule toteuttaa alhaisten pörssikurssien vallitessa. Toisaalta taas kurssien niin salliessa on voitava tehdä nopeitakin myyntipäätöksiä. Vain toimimalla edellä kuvatusti voimme saada parhaan mahdollisen veronmaksajia palvelevan tuloksen. Vaikka nyt antaisimmekin hallitukselle täydet myyntivaltuudet Soneran suhteen, siitä huolimatta saattaa kulua vielä kauan, ennen kuin valtion omistus Sonerasta on kokonaan poistunut. Aikajakso saattaa olla vuosiakin, niin kuin täällä on tavallaan jo kahdessa valiokuntien esittelypuheenvuorossa käynyt ilmi.

Sitten kotimainen palvelutoiminta: Suomi on tällä hetkellä maailman johtavia viestintäpalveluiden maita ja tulee olemaan varmuudella sitä myös tulevaisuudessa. Tämä siitä syystä, että muun muassa Soneralla on tarve kehittää emomaansa palveluita jatkossakin kehityksen kärjessä. Muutoin sen imago maailmalla kärsii, eikä Soneralla ole siihen varaa. Suomalaisen lainsäädännön kautta voimme turvata myös koko kansakunnan tiedonvälityspalvelut syrjäisimpiäkin seutuja myöten. Vaikka tiedonvälityksen kehityskulku poikkeaakin Ruotsin omaksumasta linjasta, uskon edellä mainittuun viitaten Suomen pystyvän yhä uudistuvan tiedonkulun kautta olemaan myös jatkossa rinnanmitan edellä naapurimaan kehitystä, kuten tällä hetkellä esimerkiksi jääkiekossa on.

Seuraavaksi olisin esittänyt, että mietintöön pitäisi laittaa lausuma, jolla turvataan tulevaisuudessa se, jos esimerkiksi haja-asutusalueella tarvitaan lisää rakentamista. Lausuma on tullut valtiovarainvaliokunnasta, joten olen äärimmäisen tyytyväinen, että sellainen on sinne saatu. Näin ollen se täydentää mietintöä.

Koko maata kattavan turvalausekkeen ottaminen tässä yhteydessä — viittaan tuohon lausumaan — mietintöön mukaan on suomalaisen lainsäädännön keinojen lisäksi pieni uhraus eduskunnalta, kun ottaa huomioon Soneran valtionvelkaa suuresti keventävän vaikutuksen. Lisäksi turvalausekkeen hinta ei missään olosuhteissa tule olemaan kuin korkeintaan murto-osa siitä, mitä naapurimaamme aikoo sijoittaa oman tietoyhteiskuntansa rakentamiseen, eivätkä heidän ratkaisunsa mene kuitenkaan meidän ratkaisujemme edelle.

Oli hyvä asia, että Sonera tuli riittävän ajoissa saliin, ennen kuin ruvetaan, ensi syksynä varmaankin, käsittelemään muun muassa KTM:n yhtiöiden yksityistämisproblematiikkaa. On hyvä, että tätä asiaa ei sotkettu niihin vaan saatiin menemään omanansa. Tulkoot ne ratkaisut aikanaan, ja niihin eduskunta ottaa sitten kantaa. Uskon, että keskustankin on paljon vaikeampaa ottaa niihin kantaa. Ei voida mennä sillä tavalla, että siitä vaan kaikki yksityistetään, vaan on rakennettava selkeä strategia, jonka pohjalta tulevaisuudessa edetään. Ei voida kuvitella, että esimerkiksi Rautaruukki hävitetään kokonaan jne. Minä uskon, että se ei ole niin helppo ratkaisu, eikä tämäkään ole ollut. Nytkin huomaa välihuudoista sen verran, että raskas ratkaisu on tämäkin vielä tälläkin hetkellä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

---

[4] **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Suomen valtio aloitti Sonera Oyj:n privati-

soinnin lokakuussa 98 myymällä runsaat 22 prosenttia omistamistaan osakkeista. Seuraava myynti ajoittui vuotta myöhäisempään ajankohtaan, jolloin valtio jälleen myi noin 20 prosenttia osakkeista. Tämän vuoden alkupuolella tapahtuneen pienen myyntierän jälkeen, josta valtio muuten sai erinomaisen hinnan, valtion omistusosuus Sonerassa on 53,3 prosenttia. Valtio on kerännyt myynneillään tähän mennessä noin 40 miljardia markkaa. Sitä voitaneen pitää erittäin hyvänä rahasummana näistä osakkeista. Olemme aikaisemmin antaneet valtuuden laskea valtion omistusosuuden Sonerassa 34 prosenttiin.

Sonerahan toimii erittäin kilpaillulla toimialalla, jolla osakkeiden kurssivaihtelut ovat viime aikoina olleet suuret. Tiedämme, että pörssissä juuri tämän alan kurssit ovat tehneet erittäin sahaavia liikkeitä. Tyypillistä alalle ovat myös olleet erilaiset yhteenliittymät sekä ystävällismieliset tai vihamielisiksi tulkitut valtaukset. Harva se päivä luemme joitakin uutisia lehdistä juuri tämän alan firmoista ja niitten yhdistymisistä. Ala on nopeassa kansainvälistymisvaiheessa operaattoreiden mielenkiinnon yhä enenevässä määrin kohdistuessa eri palveluihin.

Toimenpiteiden oikea-aikainen ajoitus on noussut arvoon arvaamattomaan. Jonkin uuden palvelun tuominen markkinoille muutamaa kuukautta ennen kilpailijaa saattaa olla avain menestykseen. Reagointinopeuden pitää tarvittaessa olla suuri. Tähän erikoisesti valtiovarainvaliokunnassa kiinnitimme huomiota, kun asiantuntijoita kuuntelimme, että näin juuri on, että varmasti tarvitaan aika nopeitakin reagointitoimia silloin, kun markkinoilla tapahtuu muutoksia.

Tietoliikennealan kilpailu Suomessa toimii varsin hyvin kansainväliseen mittapuuhun verrattuna. Meillä on useita sekä kansallisia että kansainvälisiä operaattoreita. Uudet sekä kotimaiset että ulkomaiset yritykset ovat tulleet alalle, ja lainsäädäntö on varsin kehittynyt. Tietoliikennepalvelut yleisesti ottaen ovat korkealla tasolla. Tämän varmasti kaikki allekirjoitamme.

Valtiolla ei ole enää erityistä syytä mukanaoloon tietoliikennepalveluissa, olkoonkin että maan tasapuolinen kehittyminen tietoliikennemielessä tulee turvata. Tähänhän valiokunta kiinnitti erityisen suurta huomiota.

Arvoisa puhemies! Suomen valtion tulee jatkaa Soneran privatisointia pyrkien luonnollisesti saamaan nyt omistamistaan osakkeista mahdollisimman hyvän hinnan. Meidän täytyy omalta osaltamme kuitenkin huolehtia, että riittävä määrä suomalaista päätöksentekoa jää mahdollisen osakemyynnin jälkeenkin maahamme. Nokiahan on hyvä esimerkki yrityksestä, jonka omistajakunta on varsin kansainvälinen ja laaja, mutta jossa riittävä määrä päätöksentekoa on edelleen maassamme.

Omalta osaltani olen hallituksen esityksen kanssa samaa mieltä. Meidän tulee antaa mahdollisuus laskea valtion omistusosuus Sonerassa nollaan. Eri asia on kokonaan, milloin ja miten se tehdään. Kuten me kuulimme juuri valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajan Maria Kaisa Aulan puheenvuorosta, tämä on kokonaan eri asia kuin nyt käsiteltävänä oleva valtuuden antaminen, mutta valtuuden puuttumisesta kehitys ei saisi olla kiinni. Kuten totesin, reagointinopeuden pitää tarvittaessa olla suuri.

Näillä periaatteilla valtiovarainvaliokunta teki asiantuntijakuulemisen jälkeen mietintönsä, ja mielestäni siinä oivallisesti otettiin nämä seikat huomioon kuten myös PT:n eläkesäätiön jakaminen. Tästähän työntekijäjärjestöt ovat olleet erittäin huolestuneita, miten tässä käy, kun valtion omistusosuus laskee alle 50 prosentin. Mutta valiokunta piti tärkeänä selvittää lainsäädännön muutostarpeen, jotta kohtuuttomilta veroseuraamuksilta vältytään nyt ja vastaisuudessa myöskin mahdollisesti muissa vastaavissa tapauksissa, joten uskon, että tämä tulee myöskin kuntoon ja työntekijäjärjestöjen huoli siltä osin saattaa rauhoittua.

Arvoisa puhemies! Uskon, että jatkossakin kehitys Sonerassa tapahtuu myönteisesti ja että tästä kertyvillä varoilla meillä on mahdollisuus monin tavoin hyödyttää suomalaista yhteiskuntaa sen tieto- ja osaamispohjan laajentamiseksi.

[5] **Kari Uotila /vas:** Arvoisa puhemies! Aloitan ensin tietoliikennealan laajemmasta kehyksestä. Varmaan moni hieraisi 12.6.2000 silmiään, kun luki Helsingin Sanomien taloussivuilta uutisen, jossa todettiin, että Länsi-Euroopan maista vain Suomi antoi matkapuhelinluvat ilmaiseksi. 15 muuta maata perii lähes 1 000 miljardia kolmannen polven luvista. Tämä ei sinällään tähän asiaan liity muuten kuin toimialan kautta. Mutta kun se sattui samaan aikaan, kun valtiovarainvaliokunnan verojaosto tätä asiaa käsitteli, tämäkin herätti siinä määrin huomiota, että pyysimme selvitykset siitä, mistä on kysymys ja onko todella perusteita, että Suomi antaa nämä kolmannen

polven matkaviestinluvat ilmaiseksi, kun muualla peritään yhteensä todella 1 000 miljardia näistä.

Valtioneuvosto myönsi 18.3.99 neljä valtakunnallista toimilupaa kolmannen sukupolven matkaviestinverkoille ja sen lisäksi liikenneministeriö Ahvenanmaalle neljä alueellista lupaa. Tässä yhteydessä todettiin, että toimiluvista sinällään ei peritä maksuja. Sen selvityksen mukaan, minkä verojaosto asiasta sai, tulin kyllä vakuuttuneeksi siitä, että tämä politiikka on aivan oikea. Itse asiassa herääkin kysymyksiä, kun olemme todenneet, että esimerkiksi Irlannin kerrotaan laittavan budjettivaroja 2,5 miljardia markkaa tietokoneyhteyksien rakentamiseksi. Tietenkin helppo on laittaa, jos samaan aikaan 14 miljardia kerätään näillä toimiluvilla rahaa sisään. Sama koskee muita valtioita. Iso-Britannia sai peräti 221 miljardia huutokauppaamalla näitä lupia.

Se, että näitä huutokaupataan tai muuten näille asetetaan maksuja, johtaa kyllä äkkiä hyvin kielteiseen kehitykseen, sellaiseen kehitykseen, että kuluttajien kannalta, kansalaisten kannalta, palvelujen käyttäjien kannalta, tilanne ei ollenkaan ole hyvä, vaan johtaa siihen, että maksut viime kädessä tulevat kuitenkin kuluttajien, käyttäjien, maksettaviksi. Se voi johtaa tehottomuuteen. Se voi johtaa siihen, että vain vahvat tulevat operoimaan, ja tällä tavalla terve kilpailu ei toteudu ja sitä kautta se ei tule kuluttajien hyväksi.

Suomi on ollut, niin kuin on todettu, teleasioissa aika edistyksellinen. Täytyy tästä näkövinkkelistä myöntää, että tällä aika avoimella kilpailulla, kun markkinoilla toimii tällä hetkellä yli sata operaattoria, on saatu kuitenkin aikaan myönteistä kehitystä myöskin palvelujen kattavuuden, saatavuuden ja verkkojen laajuuden suhteen.

Toinen kysymys, johon haluan viitata ja joka tietysti vähän on myös hämmentänyt, on se, että toimenpidealoite n:o 26, joka on jätetty 1.3. tässä talossa, lähti siitä, että hallitus ryhtyy toimiin lisävaltuuksien hakemiseksi Sonera-yhtymä Oyj:n omistusosuudesta kokonaan luopumiselle. Tässä oli hyvin merkittäviä sosialidemokraatteja allekirjoittajina. Se tapahtui ehkä vähän toisella kurssitasolla kuin tällä hetkellä ja toisenlaisessa tilanteessa tavoitteena maksaa kokonaan tällä myyntihinnalla valtionvelkaa pois. Eli tämäkin tässä taustalla on.

Jaoston käsittelyssä oli esillä aika paljon tilanne, että asiantuntijakuulemisen jälkeen oli aivan selvää, että nollaan menemisen valtuus tarvitaan ennen muuta toimialajärjestelyjen, mahdollisten fuusiojärjestelyjen, erilaisten variaatioiden, joita tässä kilpailun maailmassa ja markkinamaailmassa on lukuisia erilaisia, näiden kaikkien eräällä tavalla mahdollistamiseksi; valtion olemiseksi omistajana tässä aidosti mukana tarvitaan täydellistä valtuutta. Sinällään fiskaalisessa mielessä ja, voisiko sanoa, myyntirahojen saamiseksi ei tietenkään tarvita tällaista nollavaltuutta, sillä on ihan erilainen merkitys. Jos lähdettäisiin vähittäisestä myynnistä valtion kassan paikkaamiseksi ja hyvin tärkeisiin kohteisiin rahan hankkimiseksi, tietenkin voisi olla hyvin hidas eteneminen ja tällaista valtuutta ei sen takia tarvittaisi, mutta näiden eri järjestelyjen mahdollistamiseksi nollavaihtoehto nähtiin perustelluksi.

Talousvaliokunnan lausuntoon, niin kuin täällä todettiin, liittyy kristillisen liiton ja keskustapuolueen eduskuntaryhmän eriävä mielipide, jossa lähdettiin sellaisesta kaksiportaisesta mallista, että kuitenkin joku 9 prosentin omistus jätettäisiin. Verojaoston asiantuntijakuulemisessa myöskin kristillisen liiton ja keskustapuolueen edustajat nähtävästi tulivat vakuuttuneiksi siitä, että tämä ei ole oikea tapa, vaikka se periaatteessa oli perusteltua. Nythän lähtökohta on, että kun mennään alle kolmanneksen, vaikka käytännössä mentäisiin 34 prosentista vain prosentti alaspäin, tultaisiin siihen tilanteeseen, että sen jälkeen lisävaltuudet eivät enää palaisi eduskunnan käsittelyyn.

Kun edustaa sellaista poliittista suuntausta, joka yksityistämiskiihkoiluun ja -intoiluun niin kuntatasolla kuin valtakunnan tasollakin on aina hyvin kriittisesti suhtautunut, eihän kovin helppoa Sonerankaan osalta ole olla valiokunnassa kallistumassa tällaisen valtuuden kannalle. Mutta täytyy lähteä siitä kysymyksestä, että ne uhkat, mitkä yleensä näissä yhteyksissä esitetään, kohdistuvat siihen, mikä on yhteiskunnan rooli, voidaanko palveluja turvata sen jälkeen, kun tällaisia valtuuksia annetaan. Toinen huoli, mikä hyvin usein tulee henkilöstön taholta, on kysymys työpaikkojen turvaamisesta, henkilöstön asemasta jne.

Kyllä täytyy sanoa, että tuolla ponnella ja sillä lähtökohdalla, että tällaista pörssiyhtiötä on hyvin vaikea nykyisissäkään olosuhteissa ohjeistaa sillä tavalla, että teette sitä ja teette tätä ja piste,

tämä on fakta, ja itse asiassa tässä tehtiin ratkaisu silloin, kun listautuminen tapahtui. Itse asiassa ponnessa, joka täällä on, todetaankin, että on hallituksen vastuulla hoitaa asia niin, että palveluja on kaikkialla saatavissa ja että maata tässäkin mielessä kehitetään tasapuolisesti ja kansalaiset järjestetään samanlaiseen asemaan keskenään.

Mitä tulee henkilöstön asemaan, aikaisemmissakin puheenvuoroissa on todettu toimintaympäristö, missä Sonera toimii. Voi olla jopa niin, että ellei tätä valtuutta anneta, henkilöstön asema niin Suomen toiminnoissa kuin kansainvälisestikin koko Sonerassa olisi enemmän uhattuna kuin tämän valtuuden antamisen kautta, koska kilpailu on kovaa, ratkaisuja haetaan, fuusioita tapahtuu, isot syövät pieniä. Täällähän on tällainen sana konseltoituminen vai mikä se oli — en edes tässä tarkkaan muista — eli laajentumista, kasvamista, tapahtuu koko ajan. Mikäli Soneralla ei ole tässä ympäristössä riittäviä toimintamahdollisuuksia eri vaihtoehdoissa, esityksen hylkääminen voi kuitenkin pitemmässä juoksussa olla itse asiassa Soneran henkilöstön kannalta huonompi ratkaisu.

Täällä on viitattu siihen, että valiokunta on kiinnittänyt huomiota eläkesäätiökysymyksiin ja lähtee tietysti siitä, että kohtuuttomat veroseuraamukset eläkesäätiön osalta on torjuttava ja eläketurva myöskin turvattava jatkossakin.

Lopuksi, arvoisa puhemies, kun puhutaan valtionyhtiöiden, valtion omaisuuden, myyntivaltuuksista, aina on muistettava puhua myöskin siitä, mihin myyntituloja käytetään. Siinä mielessä palaan vielä sen verran aamupäivän puheenvuorooni edellisen asian kohdalta, että on erittäin tärkeää, että eduskunta säilyttää budjettivaltansa tältäkin osin, jotta, niin kuin mietinnössäkin todetaan, tarvittaessa niin infraan kuin kaikkiin muihinkin tärkeisiin kohteisiin valtionyhtiöiden myyntituloja voidaan jatkossakin käyttää. Tällä tavalla myyntivaltuus oikein hoidettuna — mitään kiirettä ei varmaan ole ja aika tulee näyttämään, missä aikataulussa hallitus etenee — voi siinä mielessä muodostua ihan hyväksi ratkaisuksi myös muiden asioiden osalta kuin Soneran tulevaisuuden kannalta.

Mitä tulee KTM:n valtionyhtiöiden omistuksesta luopumiseen tai sen valtuuden käsittelyyn, oli aivan hyvä, että hallitus otti aikalisän. Katsomme sitten syksymmällä, minkälaisia perusteita siinä on edetä. Toivottavasti hallitus hyvin tarkkaan miettii yhtiökohtaisesti, onko tällainen omistuksesta luopuminen näiden yhtiöiden osalta ollenkaan tarkoituksenmukaista. Siltä osin olen kyllä hyvin epäileväinen.

[6] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Aluksi lyhyesti muutama seikka yleensä Sonerasta. Meillähän on Nokia Suomessa, ja kun Pääkaupunkiseudulla liikkuu, kaikki uudet hienot rakennukset ovat Nokiaa. Kaakkois-Suomessa ei ole Nokiaa, mutta siellä on kuitenkin Soneraa, nimenomaan Lappeenrannassa. Siinä mielessä niihin ajatuksiin, että Sonerasta on kehittymässä vielä tällainen tietotekniikkatalo, jossa on nimenomaan kehitystyötä, uuden tekniikan kehittelyä ja kokeilua Suomessa nimenomaan, sopii ainakin meillä päin Kaakkois-Suomessa laittaa toivoa. Nokiaa siellä todella ei ole. Tietysti siellä on muita jalkoja, puujalkoja ja metallistakin tukea talouselämälle, mutta tietotekniikasta olemme sielläpäin vahvasti paitsi.

Omistussuhteisiin. Omasta mielestäni omistussuhteet eivät ole se, mikä sinänsä määrittelee pörssiyhtiön sosiaalisuutta tai yhteiskunnallista aktiivisuutta. Olen samaa mieltä kuin ed. Uotila puheenvuorossaan, jossa hän viittasi siihen, että silloin, kun pörssiin menosta tehtiin päätös, tehtiin päätös myös monesta muusta asiasta.

Tärkeämpää on se, mihin Soneran mahdolliset myyntitulot suunnataan. Huoli siitä, että ne eivät ainoastaan ja vain mene valtion velan lyhentämiseen, on edelleen olemassa, ja sitä huolta sopii nimenomaan myös valtiovarainministeriön ja valtioneuvoston suuntaan viestittää. Sonera olisi sellainen rahalähde, jos ja kun sitä myydään, että sen myyntituloista saataisiin rahoitusta nimenomaan uuden teknologian rahoittamiseen, siis uusien soneroiden tuottamiseen.

Edelleen Soneraan ja valtiovarainvaliokunnan mietintöön. Ponsi sinänsä pitää sen suuren ja varsin aiheellisen huolen sisällään ja vastaa omalta osaltaan siihen, mihin muun muassa talousvaliokunnan käsittelyssä ed. Puhjo puuttui eriävässä mielipiteessään, joka on eriävä mielipide 2. Hän on viitannut nimenomaan koko valtakunnan tilanteeseen ja laajakaistaverkkojen rakentamiseen ja ylläpitämiseen.

Nämä lausumaehdotukset ja ponnet eivät tietenkään ole kovin vahvoja. Tosiasiana on ja pysyy se, että Sonera on oyj eli pörssiin listautunut, ja se muuttaa vahvasti tilannetta entisestään siitä, mikä mahdollisuus meillä eduskuntana olisi vaikuttaa.

Lopuksi, puhemies, Soneran tytäryhtiöön, joka ylläpitää ja hallinnoi verkkopalvelujen korjaustöitä, on varsin usein ainakin Kaakkois-Suomessa ollut selkeätä tyytymättömyyttä. Se ei ole pystynyt aina hoitamaan tehtäviään.

Myös huoli työntekijöiden kohtalosta on varmasti hyvin tärkeä siinä vaiheessa, kun Sonera jatkaa varsin vahvasti kansainvälisille markkinoille suuntaavaa kehitystään, nimenomaan suomalaisten työntekijöiden kohtalo.

7 **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Eduskunta käsittelee valtion omistamista Sonera Oyj:n osakkeista luopumista kokonaisuudessaan. Valtion omistusosuus, niin kuin valiokunnan mietinnössä todetaan, on tällä hetkellä 53,3 prosenttia, mutta niin kuin tiedämme, eduskunta on jo aikaisemmin antanut suostumuksen siihen, että valtion omistusosuus voidaan laskea 34 prosenttiin.

Puhemies! Minulla ei ole henkilökohtaisesti erityistä huomauttamista tähän periaatteeseen, mutta pari kysymystä ottaisin esille, ja ihan lopuksi muutama sana valtionyhtiöistä yleensä. Mitä tulee valiokunnan perusteluihin, ne ovat hyvät. Valiokunta toteaa, että Sonera Oyj:n liiketoiminnan strateginen merkitys valtiolle on vähentynyt, ja siitähän ei voi olla eri mieltä.

Kun sitten seuraa, mitä valtiovarainvaliokunta on aikaisemmissa mietinnöissään todennut kahdesta asiasta eli henkilökunnan asemasta ja televerkoista, niin ehkä on syytä vaikka muistin virkistämiseksi todeta, mitä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 40 vuoden 97 valtiopäiviltä todetaan. Valiokunta kiinnitti huomiota henkilöstön aseman turvaamiseen ja totesi, että PT-konsernin rakennemuutos ja tulevan telekonsernin omistuspohjan laajentaminen eivät saa johtaa henkilöstön vähennyksiin. Valiokunta katsoi myös, että telekonsernin omistuspohjan laajentamisen yhteydessä saatavia myyntituloja tulee käyttää muun muassa televerkkojen kehittämiseen. Tämä oli ensimmäinen mietintö, jonka valtiovarainvaliokunta antoi Sonera Oyj:n pörssiin tulemisesta.

Kun sitten katsotaan mietintöä, jota me tänä päivänä käsittelemme, yksi mietintö oli vielä välissä, niin voidaan todeta, että mitä tulee henkilöstön asemaan — ja siitä voidaan keskustella periaatteessa enemmänkin — valiokunta on varsin lyhytsanainen ja toteaa: "Valiokunta pitää myös tärkeänä, että henkilöstön asema sekä työsuhteen ehdot turvataan jatkossakin". Palaan tähän asiaan. Mitä tulee televerkkoihin, siinä asiassa valiokunta on antanut oman lausumansa, ja mielestäni se on perusteellinen, se on todella syytä ottaa huomioon.

Puhemies! Mitä tulee yleisemmin valtionyhtiöiden politiikkaan, haluaisin muutaman sanan sanoa. Siihen antoi aihetta muun muassa valtioneuvoston talouspoliittisen ministerivaliokunnan kannanotto, jonka mukaan tietyt valtionyhtiöt voitaisiin kokonaan yksityistää ja sen lisäksi muun muassa Fortumissa voitaisiin mennä huomattavasti nykyistä alemmaksi valtion omistuksessa.

Kun katsoo hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan perusteluita tai voi kuvitella, mitä ne ovat, ja kun katsoo esimerkiksi tämän päivän Helsingin Sanomien rahasivua, jossa verrataan kurssikehitystä eri valtionyhtiöissä niin kuin muissakin yhtiöissä, eli pörssisivua, niin kyllähän se on aika murheellista luettavaa valtionyhtiöiden kohdalta. Tämän päivän Helsingin Sanomien tilastoissa Kemiran kurssi on heikentynyt 15,7 prosenttia vuodessa, Rautaruukin 21 prosenttia vuodessa, Outokummun 6,1 prosenttia, Finnairin 11,7 prosenttia — ja itse asiassa, puhemies, jos ottaa kahden vuoden tähtäimen, Finnairin kurssi on puolittunut — ja Fortumin kurssi on alentunut 14,7 prosenttia. Kun sitten yrittää löytää yksityisiä yhtiöitä, joilla olisi vuositasolla yhtä merkittävä kurssialennus, niitä on vaikea löytää.

Jotain tietysti pitää tehdä, ja on varmasti sekä eri puolueiden että koko eduskunnankin asia miettiä, mitä valtionyhtiöille voidaan tehdä. Jos me luemme, mitä pörssianalyytikot arvioivat siitä, minkä takia valtionyhtiöiden kurssit ovat jatkuvasti alamaissa ja ovat itse asiassa heikentyneet, niin usein sanotaan, että hallintoneuvostot ovat suurin este sille, että kurssit nousevat.

Puhemies! Sonera Oyj on mielestäni eräs esimerkki, että näin ei ole. Sonera on voinut toimia kansainvälisillä markkinoilla, toimia hyvin vapaasti, ja Soneran kurssi on todella noussut. Tämänkin päivän kurssi on noin kymmenkertainen siihen nähden, kun Sonera tuli markkinoille, tuli pörssiin. Niin kuin muistamme, Soneran haarukka oli 36—45 markkaa, tämän päivän hinta on noin 350 markkaa ja se on, niin kuin me tiedämme, ollut lähes kaksinkertainen pari kolme kuukautta sitten, jolloin valtiokin myi omaisuuttaan. (Ed. Tiuri: Siellä on tekniikan edustaja johdossa!)

Puhemies! Sonera Oyj osoittaa sen, ettei hallintoneuvosto sinänsä voi olla este sille, että valtionyhtiö toimii markkinoilla niin kuin markkinoilla pitää toimia. Jaan kyllä hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan huolen siitä, mitä näille valtionyhtiöille, jotka olen maininnut, ja eräille muille, jotka eivät ole pörssiyhtiöitä, pitäisi tehdä. Jotakin pitäisi tehdä, ja mitä se jotakin on, se olkoon meidän itse kunkin pohdittavissa.

Puhemies! Ihan lopuksi vielä siitä, kun ed. Uotila puhui henkilöstön asemasta, jota pidän erittäin tärkeänä. Esimerkiksi kun Sonera nyt on mennyt pörssiin ja on ollut merkittävä meidänkin taloutemme auttaja koko Suomessa, niin samanaikaisesti Sonera on kuitenkin käyttänyt esimerkiksi lomautuksia ja vastaavia keinona yrityksen talouden parantamiseksi. Minun mielestäni se ei ole hyväksyttävää. Silloin kun meillä on yhtiö, joka todella tuottaa hyvin, niin minun mielestäni henkilöstöpolitiikan pitäisi olla sellaista, että se myöskin on työntekijöiden hyväksyttävissä.

Puhemies! Ehkä ihan lopuksi voisi todeta, että esimerkit muistakin maista kyllä kertovat, ettei ole kovin helppoa ennakoida, kun valtionyhtiö yksityistetään, mitä tapahtuu henkilöstölle. Lupauksiahan voidaan antaa. Esimerkiksi tässä yhteydessä eduskunnan ponsi on täällä olemassa, valiokunta pitää tärkeänä jne. Mutta jos ja kun Sonera fuusioituu, kun se yksityistetään lähes täydellisesti tai täysin, niin kuka menee sitten pitämään ne lupaukset, mitä henkilöstölle annetaan? Minä en usko, että sellaista tahoa on edes olemassa.

Puhemies! Näillä ajatuksilla olen henkilökohtaisesti valmis hyväksymään tämän esityksen.

[8] **Pertti Turtiainen /vas:** Arvoisa herra puhemies! Eduskunta käsittelee nyt kolmannen kerran Soneran osakkeiden myyntivaltuuksia. Ensimmäisen kerran asia oli esillä syksyllä 1997 lisätalousarvion yhteydessä ja toisen kerran syksyllä 1999 lisätalousarviossa. On myös hyvä muistaa listautumismyynnistä ja pääjohtaja Vennamon osakehankinnoista käyty keskustelu syksyllä 98. Jos eduskunta nyt antaa hallitukselle valtuudet valtion määrävähemmistöosuudesta luopumiseen Sonerassa, tämä kerta voi olla myös viimeinen, sillä tämän jälkeen eduskunnan valtuuksia ei osakemyynteihin tarvita.

Soneran osakkeiden myynti on antanut yksityisille sijoittajille ja keinottelijoille valtavia rikastumismahdollisuuksia. Tällä hetkellä Soneran kurssi on noin 7,5-kertainen syksyn 98 listautumishintaan verrattuna. Korkeimmillaan kurssi on ollut lähes 13-kertainen. Helppoa rahaa on ollut tarjolla niille, jotka ovat oikeaan aikaan ostaneet ja oikeaan aikaan myyneet, kuten pääjohtaja Vennamo aikoinaan. Osakkeiden hankintahinta oli 2,1 miljoonaa markkaa ja tämän päivän listahinta on 16 miljoonaa markkaa.

Tämä on kylläkin ollut varsin tavanomainen kuva teleyhtiöiden yksityistämisessä siitä lähtien, kun Margaret Thatcher aloitti British Telecomin osakkeiden myynnillä 1980-luvulla. Valtion omaisuus on ikään kuin taikatempulla muutettu yksityisen rikastumisen lähteeksi. (Ed. Tiuri: Valtiokin rikastuu!) Kun asia on ollut aikaisemmin esillä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä, on esitetty toivomuksia siitä, mihin myyntituloja pitäisi käyttää. Marraskuussa 97 valtiovarainvaliokunta totesi, että telekonsernin laajentamisen yhteydessä saatavia myyntituloja tulee käyttää televerkkojen ja liikenneinfran kehittämiseen. Syksyllä 99 valtiovarainvaliokunta toisti ajatuksen, että valtion omaisuuden myyntituloja on suunnattava liikenneinfran rahoitukseen.

Kun katsotaan, mitä todellisuudessa on tapahtunut, nähdään, että nämä eduskunnan toivomukset ovat jääneet vain paperille. Valtio on saanut Soneran osakkeiden myynnistä tähän mennessä lähes 40 miljardia markkaa, mutta määrärahojen saaminen liikenneinvestointeihin on tästä huolimatta työn ja tuskan takana. Hallituksen niin sanottuun tulevaisuuspakettiin ei sisälly investointeja liikenteen infran rakentamiseen.

Kun aikaisemmin talvella ja keväällä Soneran osakkeiden myynnistä keskusteltiin julkisuudessa, maalailtiin mahtavia kuvia siitä, mitä kaikkea osakkeiden myyntituloilla voisi tehdä. Nyt nämä toivekuvat on syytä unohtaa. Hallitus on tehnyt periaatepäätöksen valtion omaisuuden myynnistä saatavien tulojen käytöstä. Tämä niin sanottu tulevaisuuspaketti sisältää joukon sinänsä tarpeellisia ja kannatettavia hankkeita, mutta se ei ole missään suhteessa niihin mahtaviin näkymiin, mitä aikaisemmin tänä vuonna maalailtiin.

Soneran yksityistäminen näyttää päällisin puolin vain joidenkin arvopapereiden tai omistusosuuksien myynniltä. Todellisuudessa kyse on paljon enemmästä. Kyse on vuosikymmenien aikana kertyneen omaisuuden, osaamisen ja tie-

totaidon siirtämisestä yhteiskunnalta yksityiseen omistukseen. Hyvinkin todennäköinen tulevaisuuden skenaario on, että Sonera muuttuu osaksi jotakin kansainvälistä konsernia. Jo tämän kevään aikana on ollut liikkeellä huhuja tällaisista järjestelyistä.

Vasemmisto suhtautuu perinteisesti myönteisesti valtion yritystoiminnan kehittämiseen ja vastaavasti kriittisesti valtion omaisuuden yksityistämiseen, kuten Taloussanomien gallupkyselyssä tuli esiin, että 109 edustajaa tästä eduskunnasta vastustaa valtionyhtiöiden yksityistämistä.

Tietenkin on tunnustettava, että talouden, teknologian ja kansainvälisen ympäristön muutokset aiheuttavat sen, että valtion omistuksen säilyttämiseen ei ole kaikilla aloilla samoja perusteita kuin aikaisemmin. Sonera kuitenkin edustaa mielestäni sellaista alaa, jolla valtion merkittävän omistuksen säilyttäminen on edelleen perusteltua. Kyse on infrastruktuurista, joka palvelee yhteiskunnan kaikkia toimintoja. Telepalvelujen tasapuolinen ja kohtuuhintainen saatavuus on turvattava maan kaikissa osissa ja kaikille väestöryhmille. Suomessa, joka on pintaalaltaan suuri ja harvaanasuttu maa, tähän liittyy erityisiä vaatimuksia.

Soneran yksityistämisen yhteydessä on keskusteltu siitä, miten turvataan uuden sukupolven tietoverkkojen, niin sanottujen laajakaistaverkkojen, rakentaminen maan eri osiin. Tähän kysymykseen ei ole saatu eduskuntakäsittelyn aikana mielestäni riittävää vastausta. (Ed. Pekkarinen: Aivan!) Kuten tiedetään, Ruotsissa valtiovalta on kiinnittänyt tähän asiaan erityistä huomiota, kuten täällä joissakin puheenvuoroissa on tullut esille.

Soneran ja koko telealan yksityistämiseen ja pörssittämiseen liittyy tavallisen kuluttajan kannalta koko joukko ongelmia ja kysymysmerkkejä. Johtaako omistusarvon kohottamiseen tähtäävä politiikka loppujen lopuksi vain hintojen ja tariffien kohoamiseen? Rahoitetaanko kansainvälinen laajentuminen ja miljardi-investoinnit ulkomailla tavallisten puhelimenkäyttäjien kukkarosta? Jo nyt on koko joukko esimerkkejä ja epäilyjä siitä, että puhelinyhtiöt nostavat tavallisten paikallispuhelujen hintoja voidakseen rahoittaa matkapuhelinmarkkinoilla käytävää ankaraa kilpailua.

Miljardihuutokaupat uuden sukupolven matkapuhelinlisensseistä ovat myös varoittava esimerkki siitä, että alan laajentumiseen liittyy suuria riskitekijöitä tavallisen kuluttajan kannalta. Suuri ongelma on, onko Sonera jatkossa valmis pitämään yllä kiinteitä puhelinverkkoja harvaanasutuilla seuduilla. Lopetetaanko tämä toiminta joskus lähivuosina kannattamattomana, kuten nyt jo tehdään erämaa- ja saaristopuhelimille?

Keskusteluissa ja valiokunnan mietinnössä viitataan usein telemarkkinalain säännöksiin ja EU-direktiiveihin. Ainakin nykyisessä muodossaan nämä lait ja määräykset ovat tavallisen kuluttajan kannalta niin väljiä, etteivät ne anna mielestäni riittävää turvaa ja selvää vastausta näihin kysymyksiin.

Näidenkin ongelmien vuoksi katson, että valtuuksia valtion määrävähemmistöasemasta luopumiseen Sonerassa ei pitäisi antaa. Siten, arvoisa herra puhemies, ehdotan, että hallituksen esitys hylätään.

Toinen varapuhemies: Vastauspuheenvuoron pituus on 1 minuutti.

[9] **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkään tulevaisuuspaketti ei voi olla mikään vastaus niihin odotuksiin, mitä eduskunnalla on valtionyhtiöiden myyntitulojen käyttämisestä erilaisiin tarpeisiin. Ei missään tapauksessa vajaa miljardi markkaa voi olla oikea vastaus niihin odotuksiin, mitä tässä talossa on asetettu. Halusin sen sanoa ensiksi.

Toinen kommenttini liittyy siihen, miten keskusta suhtautuu tähän hallituksen esitykseen. Meidän mielestämme valtio omistajana ei ole mikään huono omistaja, ei Sonerassakaan. Erityisesti fuusiotapauksia silmällä pitäen hyväksyimme tämän valtuuden antamisen tässä muodossa, mikä tässä on. Hyväksyimme sen vain sillä ehdolla, että samaan aikaan saimme mietintöön erittäin voimakkaat lausumat liittyen juuri ed. Turtiaisen esille ottamiin asioihin, palveluiden tasavertaiseen turvaamiseen eri puolilla maata ja tarvittaessa rahaston kartuttamiseen, jolla hoidetaan sanottu tavoite käytännössä kuntoon.

[10] **Martti Tiuri /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä valtio on se, joka on parhaiten rikastunut Soneran ansiosta. (Ed. Kuoppa: Se vielä puuttuisi, että joku yksityinen olisi rikastunut eniten!) Minusta täällä liian vähän kiinnitetään huomiota siihen, että taitavien johtajien ja taitavien insinöörien ansiosta tämä on saatu aikaan. Ei sitä satojen miljardien omai-

suutta ole kerätty puhelujen maksajilta, vaan kyllä se on ollut sitä tietotaitoa, joka on korvien välissä, ja sitä Suomi minusta voi käyttää tulevaisuudessakin.

Minun on vaikea nähdä, mitä iloa valtiolle on siitä, että sillä on yritystoimintaa. Paljon parempi on, että valtio sijoittaa, antaa edellytyksiä yritystoiminnalle, kuin että se itse yrittää. Silloin meillä on todella mahdollisuus saada yksityistämisestä varoja ja lyhentää valtion velkaa ja vähentää korkomenoja.

11 **Kari Rajamäki /sd** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kuten ed. Turtiainen totesi, henkilöstön aseman turvaaminen on hyvin tärkeä asia, ja liikennejaosto, joka aikoinaan siihen myöskin puuttui, antoi nyt myöskin tähän viittaavan kannanoton lausunnossaan verojaostolle. Tässä vain täytyy jo pikkuisen pohtia, mikä on yleensä valtion poliittisen päätöksenteon vastuu Postin ja Tielaitoksen osalta henkilöstöstä. Olemme me aikamoisia ponnenlaatijoita.

Mutta toinen asia on sitten, että eläketurvan ja telepalvelujen alueellisen saatavuuden näkökulmat ovat myöskin liikennejaoston lausunnossa verojaostolle jo olleet keskeisesti esillä. Nyt on hyvin tärkeää valtion omaisuuden myyntitulojen suuntaaminen elinkeinoelämän kehittämisen kannalta keskeisten, varsinkin eräiden suurehkojen hankkeiden, kuten Kerava—Lahti ja E18, rahoitukseen. Tästä myöskin verojaostolle lausuttiin. Nyt valtioneuvoston periaatepäätöksessä lisätalousarvion yhteydessä otettu kanta korostaa sitä, että tässä pitää alkaa myöskin tapahtua jatkossa.

12 **Leena Luhtanen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minua kiusaa tässä keskustelussa ja niin myös ed. Turtiaisen puheessa se, että täällä katsotaan kaikkia valtionyhtiöitä ikään kuin yhtenä kokonaisuutena. Nythän meillä on toki hyvin erilaisia valtionyhtiöitä.

Omasta puolestani voisin todeta sen, miksi tässä tapauksessa oli tarkoituksenmukaista antaa myyntivaltuudet. Ainakin omalta kohdaltani ratkaisuun vaikutti se, että Sonera ei ole perusteollisuutta ja sillä ei esimerkiksi ole sellaista teollisuuspoliittista välinearvoa kuin esimerkiksi joillakin tällaisilla suurilla — ainakin entisillä suurilla — valtionyhtiöillä, joiden osake-enemmistö osittain on jo myyty markkinoille, mutta joissa valtiolla on kuitenkin vielä vähemmistöosuus. Tämä tietysti koskee erityisesti täälläkin esiin tuotuja energiayhtiöitä. Näin voisin tietysti todeta, että esimerkiksi teollisuus- ja energiapoliittiset tarkoituksenmukaisuusnäkökohdat, tässä tapauksessa esimerkiksi minun kohdaltani ainakin, sallivat Soneran osalta hallituksen suunnitelmien toteuttamisen. Näitä pitää katsoa eri näkökohdista.

Sitten vielä telemarkkinalaki. Kyllä minä nyt katson näin, että kun meillä on olemassa laki ja kaikki siihen tulevat lisukkeet vielä päälle, (Puhemies koputtaa) kyllä tämä velvoittaa hallitusta. Turhaanhan me sitten lakeja teemme, (Puhemies koputtaa) jos ei mikään velvoita hallitusta huolehtimaan asioista.

13 **Matti Kangas /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on kannettu huolta Soneran työntekijöitten kohtalosta. Kysyisin, pystytäänkö pörssiyhtiötä määräilemään edes eduskunnassa siinä, miten siellä työntekijät pidetään ja millainen määrä pidetään. Varsinkin, jos valtion osuus menee 34 prosenttiin, mihin myyntivaltuudet on, niin taitavat olla tyhjiä lupauksia henkilöstölle. Sitten taas toisaalta, minkä henkilöstönosan edut siellä turvataan, niiden, jotka ovat ulkomailla — heitä taitaa olla tuhansia Sonerallakin — vai niiden, jotka ovat kotimaassa? Edut voivat olla jo henkilöstön keskuudessakin vähän ristiriitaisia.

Muiden valtionyhtiöitten kohdalta kysyisin: Lasketaanko valtionyhtiöiksi ne, joissa valtiolla on enää vain 30—40 prosenttia omistusosuutta?

14 **Mikko Kuoppa /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan huomauttaa, että tässähän todella luovutaan suuresta periaatteesta siinä mielessä, että Sonerallahan on vahva teleliikenneosaaminen ja myöskin vahva verkko koko maassa. Kun tämän verkon määräysvallasta luovutaan, niin samalla luovutaan merkittävästä asemasta, siitä, että voidaan sellaisella välineellä, joka on olemassa, turvata hyvät tietoliikenneyhteydet koko maahan. Kun tästä luovutaan, se tulee merkitsemään sitä, että ne tietoliikenneyhteydet ovat tulevaisuudessa uhattuina. Kaiken todennäköisyyden mukaan tästä tulee ylikansallinen yhtiö fuusion jälkeen, jolloin on syytä kysyä, onko sillä ylikansallisella yhtiöllä enää mitään intressiä esimerkiksi jonkin Kuhmon kännykkätornin ylläpitämiseen, kun se ei ole liiketaloudellisesti kannattavaa.

15 **Toimi Kankaanniemi /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lakia voidaan muuttaa. Kun vaalit käydään taas lähiaikoina, sen jälkeen voi tulla hallitus, joka muutosta esittää, ja eduskunta hyväksyy lainmuutokset. Tämmöinen on telemarkkinalainkin kohtalo. Sen varaan ei voi tulevaisuutta rakentaa.

Kun omaisuus myydään valtioltakin, se voidaan myydä vain kerran. Kun se on myyty kokonaan, sen jälkeen on mennyt omaisuus, sen jälkeen on mennyt päätösvalta. Se on jossakin kansainvälisissä käsissä. Niin on kuin ed. Kuoppa totesi. Silloin ei ole esimerkiksi kiinteän verkon, jonka merkitys tänä päivänä ja vielä varmaan pitkälle tulevaisuuteenkin on koko maassa tärkeä, huolto taikka kunnossapito ja ylläpito meidän käsissämme. Minusta on edesvastuutonta antaa mennä koko omaisuuden, jonka edelliset sukupolvet ovat rakentaneet tähän maahan.

16 **Pertti Turtiainen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sonera valtionyhtiönä mielestäni liittyy samaan kategoriaan kuin muutkin valtionyhtiöt ja on edelleenkin merkittävä valtion omistuksessa tulevaisuutta ajatellen. Soneran kohdalla näen, että siinä on hyvin paljon tulevaisuuden odotusarvoakin mahdollista toteuttaa ja käyttää hyväkseen sitä odotusarvoa ajatellen eurooppalaista kehitystä, mikä on tulossa.

Hallituksellahan on myyntivaltuuksia 50 miljardin markan edestä. Sen pitäisi riittää tällä erää. Jos pakottavia tilanteita tulee, silloinhan asia on taas toinen ja katsotaan asiaa uudelleen, onko perusteltua lähteä myyntivaltuuksia tältä pohjalta, mitä nyt on esitetty, antamaan. Näen edelleenkin perusteltuna, että myyntivaltuuksia ei anneta hallitukselle.

17 **Reijo Laitinen /sd:** Arvoisa herra puhemies! Sonera ja valtionyhtiöt ylipäätään ovat keskusteluttaneet eduskuntaa muutaman vuoden aikana useaan otteeseen. Siitä huolimatta tilanne lienee vähän sen kaltainen, että meillä ei ole oikein johdonmukaista valtionyhtiöpolitiikkaa eikä näkemystä siitä, mikä on valtion rooli valtionyhtiöissä omistajana.

Nyt esitetään Soneran osalta sitä, kun valtio omistaa siitä reilut 53 prosenttia, että mentäisiin valtuuksien myöntämisessä täysin nollaan, että Sonera voitaisiin sataprosenttisesti yksityistää jollakin aikataululla. Eduskunnassa ja salissa Soneran käsittelyn yhteydessä on esiintynyt jopa sellaistakin käsitystä, että kun tehtiin päätös siitä, että Sonera viedään pörssiin, periaatteessa olisi päätetty myöskin siitä, että Sonera voidaan sataprosenttisesti yksityistää ja että moraalisesti eduskunta oli sitoutunut siihen, että tätä koskeva valtuus tässä salissa myönnetään. Minusta tämä tulkinta, joka hivenen tuli kyllä kieltämättä myöskin ed. Tiusasen puheenvuorossa vähän rivien välistä esille, on aika pitkälle menevä. Nythän tilanne on, totta kai, sen kaltainen, että hallituksen esitysten pohjalta asiaa käsitellään. Nyt se esitys on meillä käsillä ja käynyt valiokuntakäsittelyt, ja nyt päätetään, myönnetäänkö lisävaltuuksia vai ei.

Oppositio on jättänyt talousvaliokunnan lausuntoon eriävän mielipiteen, mutta ei kuitenkaan valtiovarainvaliokunnan mietintöön sitten jättänyt vastalausetta. En tiedä, onko valtiovarainvaliokunnassa sitten eritasoisia oppositiopoliitikkoja kuin talousvaliokunnassa. Valtiovarainvaliokunnassa kuitenkin ja erityisesti verojaostossa, missä asiaa on valmisteltu, istuvat edustajat Aula, Ala-Nissilä ja Pekkarinen. Väitetään, että tämä kolmikko omaa, niin kuin varmasti asia onkin, melkoista asiantuntemusta tämän kaltaisissa asioissa. En väitä ollenkaan, etteikö asiantuntemusta olisi talousvaliokunnassa opposition jäsenillä. Mutta jollakin tavalla tässä ovat myöskin opposition osalta palaset hukassa.

Minä näen, että eriävässä mielipiteessä, mikä talousvaliokunnan lausuntoon on jätetty, on oikeata pohdiskelua. Siinä on aineksia myöskin sellaiselle olettamukselle myöskin sen pohjalta, mitä valtiovarainvaliokunta ponnessaan esittää, että valtiolle tulisi kuitenkin jäädä jonkinlainen omistusosuus edelleenkin Sonerassa. Jos eduskunta päättäisi esimerkiksi sen mukaisesti, mitä oppositio esittää talousvaliokunnan lausunnon eriävässä mielipiteessä, sehän sitoisi hallitusta, eikä niin kuin ed. Uotila puheenvuorossaan totesi, että jos me menemme alle 34:n, sitten se on mennyt, sanokoon eduskunta mitä sanoo. Näinhän asia ei ole. Jos eduskunta päättää, että 9 prosenttia pidetään valtion omistusosuutta Sonerassa, silloin jos hallitus haluaa sen alittaa, se pitää tuoda uudestaan eduskuntaan. Toivon, että jos tulkintani tämän asian osalta on väärä, verojaoston puheenjohtaja ed. Kantalainen tämän oikaisee. Mutta tällainen käsitys minulla asian osalta on.

Hyvin usein kun puhutaan valtionyhtiöistä ja valtionyhtiöpolitiikasta, koetaan ennen kaikkea

ehkä valtionyhtiöiden johtajien taholla, että valtio on rasite yhtiön omistajana. Muistan erittäin hyvin Valmetin osalta, kun Valmetin silloinen toimitusjohtaja jopa aika julkisestikin arvosteli valtiota siitä, että se on omistajana Valmetissa, ja väitti, että se on este muun muassa sille, että Valmet olisi markkinoilla kiinnostavampi yhtiö, ja että se rasittaa muun muassa pörssikurssien kehittymistä. Miten tilanne tänä päivänä on Valmetin osalta? Sen jälkeen Valmet on fuusioitu Rauman kanssa ja on tehty Metso. Kun katsotaan kurssia, mikä Metson pörssikurssi on tällä hetkellä? Ei voida löytää perusteita sille, että valtio omistajana olisi rasite pörssikurssien kehittymiselle. Päinvastoin, Soneran osalta voidaan todeta niin päin, että se on ollut myönteistä, että valtio on ollut omistajana ja kurssit ovat kehittyneet myönteiseen suuntaan.

Kun puhutaan valtionyhtiöpolitiikasta ja valtionyhtiöiden yksityistämisestä, niin ed. Luhtasen kanssa olen siinä asiassa samaa mieltä ja hän on mielestäni oikeassa siinä, että kaikkia valtionyhtiöitä ei voida lyödä nippuun ja käsitellä niitä samalla tavalla. Kyllä siinä on huomioitava, millä toimialalla toimitaan, minkälaisesta yhtiöstä on kysymys, minkälaista kansallista merkitystä toimialalla ja yhtiöllä meille on.

Minusta Soneran osalta aika pitkälle voidaan mennä yksityistämisessä, mutta kyllä tämä 34 prosenttia, mikä nyt on, on kuitenkin tässä tilanteessa huomioiden myös kehitysnäkymät, riittävä. Tästä tullaan siihen, että tässä vaiheessa kannatan ed. Turtiaisen ehdotusta, että hallituksen esitystä ei hyväksyttäisi, vaan se hylätään.

Arvoisa puhemies! Olen tällaisen varauman sekä verojaostossa että myös valtiovarainvaliokunnassa ryhmämme vastaaville jättänyt, että kun asia tulee saliin, oman mielipiteeni tulen julkisesti salissa esille tuomaan.

Henkilöstön aseman osalta ed. Turtiainen puheenvuorossaan toi esille ja eräät muutkin ovat siihen kiinnittäneet huomiota, muun muassa ed. Elo, että on pyritty henkilöstön asema järjestelyissä turvaamaan sillä tavalla, että eduskunta on liittänyt mietintöihin lausumia. Nyt joutuu kysymään, kun kaivelee esille näitä lausumia, kuinka yhtiö on toteuttanut eduskunnan tahtoa henkilöstön aseman turvaamiseksi ja hyvän henkilöstöpolitiikan toteuttamiseksi.

Valtiovarainvaliokunnan mietintöön liittyy myös ponsi, joka sinänsä on hyvin muotoiltu ja tarkoituksessaan hyvin yksiselitteinen, mutta pelkään, että tämäkin ponsi saattaa saada samanlaisen kohtelun kuin Sonera-käsittelyn yhteydessä muissakin mietinnöissä esitetyt ponnet. Ponsihan kuuluu seuraavasti:

"Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että kehittyneet nopeat telepalvelut turvataan koko maassa kansalaisille ja yrityksille tasa-arvoisesti sekä että tarvittaessa selvitetään yleispalveluvelvoitteen kehittämismahdollisuudet. Lisäksi eduskunta edellyttää, että tarvittaessa käytetään Suomen telemarkkinalainsäädännön tuntemia sekä lisäksi EU:n yhteisölainsäädännön hyväksymiä keinoja yleispalvelurahasto mukaan lukien."

Käytännössä ymmärrän tämän sillä tavalla, että silloin, kun puhutaan kyseisestä asiasta, valtio on omalta osaltaan sitä myös rahoittamassa, ja että Soneran yksityistämisen kautta tulevia myyntituloja voidaan tähän toimintaan käyttää. Jää nähtäväksi, tuleeko hallitus näin toimimaan.

Valtionyhtiöiden myyntitulojen käytöstä laajemmin valtioneuvoston periaatepäätös on olemassa. Se lähtee ensinnäkin siitä, että hoidetaan ensisijaisesti valtionvelkaa ja tutkimukseen ja kehittämistoimintaan panostetaan, niin kuin on panostettu ja hoidettu valtionvelkaa, sitä on lyhennetty myös Soneran ja ennen kaikkea Soneran myyntituloilla, sekä sen lisäksi Suomen Teollisuussijoitus Oy:n osakepääomaa korotetaan, joka on tapahtunut ja joka on lisätalousarviossa myös huomioitu. Täytyy tässäkin yhteydessä muistuttaa, että on sitouduttu siihen, että miljardilla markalla Tesin osakepääomaa korotetaan. Nyt ollaan puolitiessä, kun lisätalousarvio menee.

Mutta sen lisäksi myyntituloja tulisi käyttää, niin kuin jälleen kerran monessa lausumassa on todettu, muun muassa liikenneinfraan ja elinkeinoelämän kehittämiseen ja monipuolistamiseen niin, että luodaan myös uutta yritystoimintaa valtion toimenpitein, ja niin, että valtio voisi olla myös omistajana mukana.

Arvoisa puhemies! Niin kuin totesin, kannatan ed. Turtiaisen ehdotusta, että hallituksen esitys hylätään.

[18] **Jaakko Laakso /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Laitinen teki tärkeän täsmennyksen todetessaan valtion omistuksen kansallisen merkityksen erotuksena ed. Luhtasen käyttämästä perusteollisuus-määritelmästä. Ongelma ei tietenkään ole se, etteikö So-

neralla, vaikka se ei ainakaan aiemman määritelmän mukaan ole perusteollisuutta, kuitenkin olisi kansallista merkitystä. Tästä syystä olen itse sitä mieltä, että hallituksen pitäisi välttämättä tulevaisuudessa kartoittaa ne alueet, missä valtion omistamalla teollisuudella ja tuotantotoiminnalla on kansallista merkitystä. Saattaa olla, että johtopäätös olisi se, että valtion omistamaa tuotantoa pitäisi laajentaa sellaisellekin alueelle, missä sitä ei muuten ole. (Puhemies koputtaa)

Itse olen sitä mieltä, että Soneraa ei pitäisi enää enempää yksityistää, kuin valtuuksia on annettu.

19 **Leena Luhtanen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Perusteollisuudella on ylipäätään kansallista merkitystä.

20 **Markku Laukkanen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tuntuu vähän oudolta, että edustajat Laitinen ja Laakso hallituspuolueiden edustajina eivät näytä luottavan hallitukseen. Kysehän on siitä, että me olemme antamassa nyt tällä valtuutusta valtioneuvostolle ja hallitukselle, jonka arviointikykyyn liittyy se, minkälaista omistajapolitiikkaa myöskin suhteessa Soneraan harrastetaan. Niin kuin täällä on moneen otteeseen sanottu, valtuutuksen antaminen ja sen käyttö ovat kaksi eri asiaa. Jos omistajuus Sonerassa on hyvä myös sijoitusmielessä, on selvää ja silloin itsekin uskon, että valtio ei missään vaiheessa tule nollaan tätä omistustaan ajamaan, ellei se fuusion tai jonkin muun sulautumisen kannalta on välttämätöntä.

Herra puhemies! Olennaista tässä on ollut se, että me näemme, että hallituksen tulisi viimeistään syksyllä varhain tulla eduskuntaan omistajapolitiikkaa koskevalla selonteolla. Niin paljon tämä herättää nyt kysymyksiä, joihin ed. Laitinenkin viittasi, myös muiden yhtiöiden suhteen, (Puhemies koputtaa) että todella pitäisi tietää, minkä tyyppistä omistajapolitiikkaa istuva hallitus aikoo tällä vaalikaudella harrastaa.

21 **Reijo Laitinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laukkasen puheenvuoroon: Totta kai on niin, että valtuuksien antaminen ja niitten käyttäminen ovat eri asia. Mutta tosiasia on se, että jos tämä esitys menee, ja kun näyttää, että se menee eduskunnassa läpi, silloin päätös on eduskunnan käsistä pois Soneran osalta. Totta kai hallitus käyttää harkinnan mukaan niitä valtuuksia. Meillä ei ole mitään mahdollisuutta enää siihen puuttua. Tästä tulen siihen ajatelmaan, että tästäkin johtuen tämä asia pitäisi pysäyttää, ottaa hengähdystauko ja kytkeä tämä asia selontekoon, mistä ed. Laukkanen itsekin puhui, elikkä ylipäätään siihen, minkälaista valtionyhtiöpolitiikkaa noudatetaan. Tätä minä itse olen peräänkuuluttanut ja toivon, että se tulee.

Mitä tulee muutoin, ettenkö luottaisi hallitukseen, niin kyllä luotan. Pääosin olen tukenut ja tuen hallituksen toimia isoissa kysymyksissä. Joitakin vivahdenäkemyseroja eri asioitten yhteydessä, kuten nyt tässä kysymyksessä, on hallitukseen päin.

22 **Unto Valpas /vas:** Arvoisa puhemies! Hallitus harjoittaa hyvin lyhytjänteistä omistajapolitiikkaa. Viime syksynä eduskunta antoi valtuuden luopua Soneran osakkeista noin 30 prosenttiin saakka. Nyt hallitus on jo vaatimassa lupaa luopua Soneran osakkeista kokonaan. Soneran myynti liittyy mielestäni laajempaan kokonaisuuteen, jossa pyritään yksityistämään monia valtion kokonaan tai osittain omistamia laitoksia tai yrityksiä.

Jokin aika sitten esitettiin pikavauhdilla jopa kokonaista pakettia valtionyhtiöiden myynnistä. Tämä hanke koki onneksi täydellisen mahalaskun ainakin toistaiseksi. Tällaiset hätiköidyt, nopeasti kiireellä tuodut esitykset tuntuvat oudoilta. Herääkin kysymys, pyörittävätkö virkamiehet ministereitä ja eduskuntaa valtion omistajapolitiikassa, vai mistä oikein on kysymys? Kysymys on mielestäni uusliberalistisesta yksityistämisintoilusta, joka tällä hetkellä on Suomessa muotiasia laajemminkin. Muualla Euroopassa tämä huuma on jo osittain ohi.

Tempoileva politiikka valtionyhtiöiden ympärillä on käsittämätöntä. Miksi asiasta ei käydä täällä eduskunnassa kokonaisvaltaista periaatekeskustelua, aivan niin kuin ed. Laukkanen toivoi? Varsinkin nyt, kun yli sata edustajaa ilmoittaa vastustavansa valtionyhtiöiden myyntiä, tällainen keskustelu olisi mitä tarpeellisin.

Vastustavatko edustajat sitten vain puheissaan näiden yhtiöiden myyntiä? Todellisessa päätöksenteossa myyntiin ollaan kuitenkin usein valmiita, niin kuin tässä Sonerankin myynnissä ilmeisesti käy täällä. Tarvittaisiin todella laajaa keskustelua asiasta, että nähtäisiin, mitä eduskunta todella haluaa tehdä valtionomistuksen ja

-yhtiöiden tulevaisuuden turvaamiseksi. Tämä epävarmuuden tila ei ole kenenkään eduksi.

Valtionyhtiöiden myyntiin ei ole mitään tarvetta. Rahaa tulee valtiolle enemmän kuin on ennakoitu kaikista tuuteista, näinhän sanotaan. Toisaalta voidaan kysyä, eikö valtiollakin voi olla myös sellaista omistusta, joka tuottaa valtiolle tuloja pidemmällä aikavälillä. Kannattaako menestyvästä yrityksestä luopua? Yksityinen omistaja ei näin typerästi tekisi. Miksi valtion pitää näin tehdä? Miksi valtiolla saa olla vain omistusta, joka on tappiollista ja kannattamatonta?

Valtiontalouden pitkäjänteisen hoidon kannalta on tärkeää, että valtiolla on merkittävää omistusta muun muassa perusteollisuudessa, energiayhtiöissä ja Soneran kaltaisissa koko valtakuntaa palvelevissa yrityksissä. Hyvällä sinivalkoisella omistuspolitiikalla voidaan turvata parhaiten myös maamme eri alueiden tasapainoinen kehitys ja työllisyys. Soneran valtionomistuksen säilyminen on tässäkin mielessä erittäin tärkeä asia. Valtion luopuminen kokonaan Soneran omistuksesta on mielestäni lyhytnäköistä pikarahastusta, jossa ei nähdä tulevaisuutta pitemmälle.

Arvoisa puhemies! Katson, että Sonerassa on säilytettävä riittävän suuri valtion omistus, eli olen nykyisen valtion omistuksen kannalla Sonerassa. Myös minä kannatan ed. Turtiaisen esitystä hallituksen esityksen hylkäämiseksi.

23 **Markku Laukkanen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluan vielä kerran todeta, että näyttää siltä, että me oppositiossa todellakin luotamme enemmän hallitukseen kuin monet hallituspuolueiden täällä puhuneet edustajat. Minusta valtiovarainvaliokunnan lausumaehdotus siitä, että meillä todellakin eduskunta velvoittaa ja kehittää myöskin velvoittavaa lainsäädäntöä siitä, että nopeat telepalvelut, siis moderni infrastruktuuri sekä myöskin palvelut, turvataan kaikkialla maassa, ja vielä niin, että siinä on hyvin velvoittava, selkeä maininta siitä, että syntyy yleispalvelurahasto, jonne kerätään varoja tämän velvoitteen toteuttamiseksi, on minusta ollut tavallaan lähtökohta ja edellytys sille, että oppositio saattaa olla mukana hallituksen esityksen tukena.

On hyvä myös samalla avata keskustelu siitä, täytyykö meidän suomalaisten antaa taajuudet ilmaiseksi käyttöön. Monet maat rahastavat niillä. En tarkoita sitä, että meidän on mitään järkeä mennä mihinkään huutokauppamalliin ja -menettelyyn, vaan luoda sellainen mekanismi, että kaikki tietoverkot ovat tavallaan tietyn tyyppisen taajuusmaksun, toimilupamaksun, piirissä, ja sen myötä myöskin kerätä varoja yleispalveluvelvoitteen toteuttamiseksi.

24 **Matti Huutola /vas:** Arvoisa puhemies! Minusta tätä asiaa käsitellään nyt lähinnä siitä näkökulmasta, tarvitseeko Sonera tulevaisuudessa nykyistä laajempaa omistuspohjaa ja perusteellisia omistuksen uudelleenjärjestelyjä, siitä, pystyykö Sonera kehittymään nykyiseltään vai ei. Tästä haluan muutamia näkökulmia tähän asiaan tuoda.

Vielä 60- ja 70-luvulla oli itsestäänselvää, että virastona toimiva Posti- ja telelaitos vastasi yksinoikeudella ulkomaan puheluista ja kotimaan kaukopuheluista, sen lisäksi laajassa osassa maata myös paikallispuheluista. Nyt tilanne on kuitenkin tällä erää täysin toinen. Kauko- ja ulkomaanpuhelut on vapautettu, ja parastaikaa valmistellaan toimia, joilla myös paikallispuhelut on tosiasiallisesti tarkoitus vapauttaa kilpailulle. Näillä markkinoilla Sonera ei siis suinkaan ole yksin. Sen kanssa asiakkaista kilpailevat merkittävinä tekijöinä ainakin Finnet-ryhmä ja Telia. Ulkomaanyhteyksiä tarjoavat myös monet operaattorit, joiden ulkomaanhinnat parhaimmillaan ovat puolet siitä, mitä Sonera pystyy tarjoamaan.

Mitä laajakaistayhteyksiin tulee, Soneran ohella merkittävä kilpailija tulee olemaan Telia. Myös muut pyrkivät näille markkinoille. Kehitysalueilla on tietysti pelätty ihan oikeutetustikin, että laajakaistayhteydet jäävät vain suurten taajamien herkuksi. Tässä keskustelussa on samalla viitattu Ruotsin valtion suureen panostukseen laajakaistaverkkojen rakentamiseksi. Nyt kannattaa kuitenkin panna merkille, että koko Ruotsin kattavaa verkkoa ei kuitenkaan rakenna ja hallinnoi meidän Soneraamme vastaava Ruotsin Telia. Ruotsissa onkin syntymässä tilanne, jossa valtio panostaa ilmeisesti sähköverkkoyhtiöiden kautta miljardeja kilpaillakseen puhelin- ja Internet-yhteyksien tarjoajien kanssa. On vaikea sanoa, mihin tämä lopulta johtaa. Johtaako se rinnakkaisiin verkkoihin, joilla kaikilla ei ole taloudellisia edellytyksiä toimia kysynnän vähäisyyden takia, vai antaako se sittenkin sysäyksen, joka nostaa Ruotsin telemaailman kärkeen?

Valtion osuus Ruotsin nyt kaavailluissa prosesseissa onkin itse asiassa suhteellisen pieni. Se on tietysti ymmärrettävää, koska verkkojen ra-

kentajilla on intressi, selvä taloudellinen intressi, verkon rakentamisen osalta. Tietysti valtion panostusta tarvitaan silloin, kun halutaan, että uudet verkot kattavat laajasti eri alueet, myös Ruotsissa. On varsin opettavaista ollut todeta, että Ruotsissa esimerkiksi Gävleborgin kunnat saivat Soneran ja Telian tarjoamia yhteyksiä edullisemman yhteyden rakentamalla itse yhteyden Tukholman eri verkkojen väliseen yhdyskäytävään. Nykyisessä tilanteessa yritysten alueellisten yhteenliittymien ja kotitalouksien kannattaakin käyttää hyväkseen markkinoilla syntynyttä tilannetta ja etsiä tarkoituksenmukaista ja samalla edullisinta ratkaisua yhteistyötarpeisiin. Se voi olla Sonera, mutta se voi olla yhtä hyvin jokin muukin yhtiö.

Toistaiseksi useimmille yrityksille ja käytännöllisesti katsoen kaikille kotitalouksille riittävät nykyiset puhelinlinjoihin pohjautuvat yhteydet. Mutta tilanne voi kuitenkin muuttua, mikäli syntyy uusia tarpeita, että tarvitaan suurempaa siirtokapasiteettia. Jos tällaisessa uudessa tilanteessa kävisi niin, että jollakin seudulla uusien tarpeiden edellyttämiä laajakaistayhteyksiä ei tarjota kohtuulliseen hintaan, sellaisissa tilanteissa yhteiskunnan pitää olla valmis avustamaan yhteyksien rakentamisessa. Luonnollisestikaan Sonera ei olisi itsestäänselvä operaattorivalinta, vaan valinta tapahtuisi tarjouskilpailun perusteella, niin kuin telemarkkinalaki edellyttää, joskin todennäköisesti Suomessa sen toteuttaisi Sonera.

On siis joka tapauksessa turvattava se, mikä on monissa puheenvuoroissa tullut esille, että riittävät verkot toimivat joka puolella Suomea, myöskin kehitysalueilla. Näin arvioitaessa valtion omistusosuuden merkitystä Sonerassa havaitsemme, että valtiollista omistusta ei sinänsä tarvita tämän verkon rakentamiseen ja ylläpitämiseen.

On syytä muistaa myös se, että pörssiyhtiössä yksi omistaja ei voi sanella yhtiölle sen liiketoiminnan kannalta tärkeitä yksityiskohtaisia asioita. Sonera toimii siis kansallisesti varsin kilpaillussa ympäristössä. Selvitäkseen kovenevasta kansainvälisestä kilpailusta on yhtiö itse pyrkinyt olemaan osakkaana matkapuheluverkoissa eri puolilla maailmaa. Lehtien sivuilta on saatu seurata, että ainakin Yhdysvaltoihin on sijoitettu, niin kuin täällä aikaisemmissa puheenvuoroissa on tullut esille, huomattavia rahallisia panostuksia.

Näillä keinoin Sonera on pyrkinyt varmistamaan omaa asemaansa. Samalla on joutunut kysymään myös, millä perusteella valtion pitäisi hallita merkittävää osuutta Sonerassa. On muistettava, että valtio ja siten kansa omistajana kantaa Soneran kotimaiseen ja kansainväliseen liiketoimintaan sisältyvät riskitkin, ei pelkästään niitä miljardeja, joista täällä on puhuttu. On toki hienoa ja tiedossa, että Sonera on ollut menestystarina, mutta voi se olla jossain vaiheessa jotain muutakin kuin menestystarina, esimerkiksi ne Yhdysvaltoihin tehdyt sijoitukset. Kuka silloin kustantaa ja kantaa vastuun näistä sijoituksista?

Soneran myyntivaltuuksien yhteydessä on keskusteltu myös mahdollisesti myynnistä kertyvistä varoista ja niiden käytöstä. Hallitusohjelmassa on selvästi sovittu, että tulevista valtionyhtiöiden myynnistä kertyneitä varoja käytetään Teollisuussijoitus Oy:n osakepääoman korottamiseen ja toisaalta myöskin tutkimus- ja kehitystyöhön. Minusta hallituksella on tässä selvä ohjelma, ja näin tulee hallituksen toteuttaa kaikilta osin sitä kirjainta, mihin hallitusohjelmassa on sitouduttu. Jos on sitouduttu myymään, niin sitouduttiin myöskin näihin muutamiin kehityshankkeisiin. Sen lisäksi tietoverkkojen toiminnan turvaamiseen, mikä tuli aikaisemmin esille, on myös varauduttava, ja kyllä minusta valtionyhtiöiden myyntituotto, ehkä jonkin rahaston kautta tai jonkin muun vastaavan kautta, olisi mahdollista varata tuleviin kehityshankkeisiin, mitä sitten valtio kulloinkin päättää budjetistaan näitä kehityshankkeita käynnistää.

Nyt tehtävä linjaus, niin kuin täällä aikaisemmissa puheenvuoroissa tuli esille, ei kuitenkaan ole kaikkia valtionyhtiöitä koskeva linjaus, ei ainakaan minun linjaukseni. Minun henkilökohtainen linjaukseni Soneran osalta on se, että olen hallituksen esityksen takana, mutta tämä ei ole yhtä kuin minun linjaukseni, henkilökohtainen linjaukseni, mahdollisesti tulevien valtionyhtiöitä koskevien ratkaisujen osalta. Silloin on käsiteltävä jokainen yhtiö erikseen ja katsottava niiden mahdollisuus, mikä niiden yhteiskuntapoliittinen merkitys on, mikä on talouspoliittinen merkitys, ja arvioitava sitten, onko tarvetta laajentaa omistuspohjaa vai ei. Siinä tapauksessa, jos jonkin valtionyhtiön kehitysnäkymät edellyttävät, että uusi omistuspohja tuo sille jotakin mahdollisuutta joko säilyttää työpaikat tai jopa lisätä työpaikkoja, niin totta kai silloin myös osa nykyisistä valtionyhtiöistä voidaan yksityistää, jos se tuo

jotakin uutta arvoa. Mutta jos on näköpiirissä, että ei ole olemassa sellaista arvoa, jonka yksityistäminen tuo, silloin siihen en sitoudu. Totean vielä kerran, että kantani tässä Sonera-asiassa ei ole kantani siitä, mikä tulee mahdollisesti koskemaan muita valtionyhtiöitä ja niihin johtavia ratkaisuja tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Soneran henkilöstön kannalta on oleellista, että yhtiö menestyy kovassa kilpailussa. Mikäli yhtiön johto on tehtäviensä tasalla, se pyrkii tiiviissä yhteistyössä henkilöstön kanssa kehittämään yhtiötä, kuten eduskunnan tekemät ponnetkin ovat edellyttäneet. Tulin kyllä siihen lopputulokseen asiantuntijakuulemisten ja lausuntojen perusteella, joihin olen tutustunut, että Soneran työntekijöitten, Soneran tulevaisuuden kannalta ja vallitsevan kilpailutilanteen ja siinä ennen kaikkea olevan neuvotteluasetelman osalta tässä hyvin nopeasti tapahtuvassa murroksessa myyntivaltuuksien lisääminen ei ole väärä toimenpide. Se ei tietysti myöskään tarkoita sitä, että valtion olisi pakko näitä osakkeita myydä.

[25] **Esko Kurvinen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Soneran menestys on ollut Suomen valtiolle ja suomalaisille veronmaksajille merkityksellinen taloudellinen tekijä, kun laman aikana syntynyttä valtionvelkaa on pikkuhiljaa alettu maksaa takaisin. Soneran osakkeiden myynnillä valtio on jo nyt saanut 40 miljardia markkaa. Osakkeiden myynti on avannut mahdollisuuden myös osakekurssien myönteiselle kehitykselle. Valtion omistuksen merkitys onkin tällä hetkellä lähinnä omistuksen arvossa ja tuotto-odotuksissa. Sonera toimii sellaisella toimialalla, jossa menestykseen tarvitaan erittäin nopeita toimia ja päätöksiä. Toisaalta Sonera on kasvanut sellaisiin mittoihin, että sen edelleenkasvu ja menestys edellyttävät uusia valmiuksia. Omistuksen rajoitukset ovat suurin riski Soneran kaltaisen yhtiön kiinnostavuudelle ja vaikuttavat tätä kautta myös osakkeiden kurssikehitykseen ja yhtiön toimintamahdollisuuksiin merkittävästi. Merkittävimmin tämä koskeekin juuri valtiota suurimpana osakkeiden omistajana.

Eduskunnan antaessa hallitukselle valtuudet osakkeiden myyntiin se on vahva signaali markkinoille siitä, että Soneraa voi ja sitä on tarkoitus jatkossakin kehittää, ja antaa Soneralle merkittävät menestyksen mahdollisuudet. Valtion ja veronmaksajien yhteinen etu on, että on olemassa edellytykset valtion omaisuuden taitavalle hoitamiselle. Kielteinen päätös vaikuttaisi tuleviin Soneraa koskeviin jatkosuunnitelmiin ja tätä kautta ilmeisesti vaikuttaisi omistuksen arvoon ja mahdollisiin muihin yritysjärjestelyihin. Tämän vuoksi pidän perusteltuna ja järkevänä antaa hallitukselle valtuudet Sonera Oyj:n osakkeista luopumiseen.

Arvoisa puhemies! Vaikka Sonera Oyj:lle kuuluukin lain mukaan, niin kuin kaikille muillekin teleyhtiöille edelleen, niin sanottu palvelupakon vastuu, tai ehkä juuri sen vuoksi, haluankin nostaa esille kaksi asiaa, joihin valtiovarainvaliokuntakin on mietinnössään kiinnittänyt huomiota. Mielestäni ensinnäkin tässä yhteydessä on syytä kiinnittää huomiota koko Suomen infrastruktuurin, elinkeinorakenteen ja yritystoiminnan kehittämiseen, koska näin vahvistetaan kansantalouden perustaa ja edistetään työllisyyttä. Tietoliikenneinfrastruktuurin kehittämisellä on tärkeä merkitys taloudellisen kasvun vahvistamiseen sekä myös alueellisen tasapainon kehittämisen turvaamiseen. Valtiovarainvaliokunta onkin aivan oikein mietinnössään korostanut, että talousarvion puitteissa on huolehdittava siitä, että edellä mainitut päämäärät saavutetaan. Näin turvataan Suomen jatkuva kehitys tieto- ja osaamisyhteiskuntana.

Mielestäni toinen tärkeä asia on kiinnittää huomiota telemarkkinalain säännökseen, jonka mukaan valtioneuvoston velvollisuutena on huolehtia siitä, että televerkkoja ja telepalveluja on saatavana koko maassa kohtuullisin ehdoin ja kohtuullisin kustannuksin. Tällä lainkohdalla turvataan kaikkien suomalaisten tasavertainen kohtelu.

[26] **Kari Kantalainen /kok:** Arvoisa puhemies! On varsin ymmärrettävää, että tällainen asia, mikä liittyy meidän niin sanottujen kruununjalokiviemme omistuksesta luopumiseen, herättää hirvittävän runsaasti erilaisia tunteita ja näkemyksiä siitä, minkälaisella suhtautumisella näitä kysymyksiä pitäisi tarkastella, jopa niin paljon, että paitsi tässä salissa myöskin ulkoparlamentaariset voimat haluavat vaikuttaa siihen päätöksentekoon, mitä meillä täällä tehdään. Ainakin eilisen Helsingin Sanomien informaation mukaan esimerkiksi Metalliliiton Lindfors on voimakkaasti vaatinut, että tässä tulisi ottaa aikalisä ja miettiä asioita uudestaan.

Nyt kuitenkin elämme semmoista vaihetta, jossa kysymys on hyvin isoista linjauksista, joissa asiat ovat edenneet, ja valtiovarainvaliokunnan verojaoston asiantuntijakuulemisessa saatettiin todeta sellainen pelkistetty totuus, että jo silloin kun Sonera tuotiin pörssiin, päättyi tietyllä tavalla sen poliittinen ja yhteiskunnallinen toimintofunktio. Meidän on hirvittävän vaikea antaa pörssiyhtiölle selkeästi tämmöistä yhteiskuntapoliittista tai sosiaalista hoitotehtävää, paitsi jos se hoidetaan normaalisti maksullisena tehtävänä. Tässä suhteessa asiat ovat edenneet, ja jatko on varsin looginen sitten, kun mennään eteenpäin Soneran yksityistämistoimintojen osalta.

On, aivan niin kuin on todettu, nähtävä tässä omistajapolitiikassa sellainen keskeinen jako siinä, että toisaalta perinteiset teollisuusyhtiöt, energiayhtiöt ja sen tyyppiset kysymykset, ja toisaalta informaatioteknologia, jossa kehityksen ja muutoksen vauhti on niin nopea, ovat aika tavalla erimitallisia, ja tässä suhteessa pitää nähdä, millä tavalla ja minkälaisella omistajapolitiikalla valtio erityyppisissä yhtiöissä on mukana. Tietysti pitää miettiä yleisestikin, mikä on valtion rooli paitsi omistajana myös yrittäjänä, ja tässä suhteessa asioita tulee tarkastella. Ed. Luhtanen tai ed. Elo — en nyt muista, kumpi — listasi erilaisten valtionyhtiöiden pörssimenestystä, vertasi sitä yksityisiin yhtiöihin ja kysyi, mistä johtuvat isot poikkeamat. Se on varmasti hyvä kysymys, jota tulee miettiä.

Silloin kun valtiovarainvaliokunnan verojaosto tätä asiaa käsitteli, me lähdimme varsin puhtaasti tarkastelemaan tätä Soneran omista lähtökohdista, joihin liittyy se, että yhtiötä tulee kehittää. Silloin pitää miettiä, mikä on omistajan rooli tässä asiassa, ja todettiin, että aivan kuten hallitus haluaakin, tarkoitus on, että valtuutta luopua osakkeista käytettäisiin arvojen kasvattamiseksi ja myös realisoimiseksi. Todettiin myöskin, että täyden valtuuden puuttuminen estää muun muassa fuusion sellaisen uuden yhtiön muodostamiseksi, jossa valtiolla olisi globaaleilla markkinoilla tarvittava omistus, jonka kasvavia arvoja voidaan hyödyntää tulevaisuudessa valtiontalouden hyväksi.

Kun tarkastellaan näitä lähtökohtia, täytyy nähdä, mikä Soneran kehitys ja jatkorooli näissä linjauksissa ja raameissa on. Kun on nostettu esiin se keskustelu, että meidän pitäisi jättää jokin osa omistuksesta valtiolle, tietysti tulee noteerata myöskin se kysymys, mikä valtiovarainvaliokunnassa samoin kuin talousvaliokunnassa tuli esille, joka poikkeaa siitä, että jättäisimme eriävässä mielipiteessä esitetyn 9 prosentin omistusosuuden. Lähtökohta siinäkin on, että käsiteltävänä olevassa asiassa epäilyskin siitä, että hallituksella ei olisikaan mahdollisuutta luopua omistuksesta kokonaan esimerkiksi yritysjärjestelyjen yhteydessä, saattaisi vaikeuttaa tulevia mahdollisia yhtiöitä koskevia jatkosuunnitelmia ja myöskin vaikuttaa valtion omistuksen arvoon. Näin ollen pitää nähdä, onko valtiolla erityisen painava tarve olla mukana yhtiössä, joka toimii kilpaillussa ympäristössä. Nähdäkseni tärkeämpää on omistuksen merkitys sekä sijoituksen arvo ja tuotto. Tämä ei todellakaan tarkoita sitä, että valtion ei tulisi harjoittaa aktiivista omistajapolitiikkaa, vaan se todella tarkoittaa sitä, että valtion omistuksen arvoa tulee voida mahdollisuuksien mukaan kehittää, turvata ja viedä sitä suotuisasti eteenpäin.

Tähän koko paperiin liittyy tietysti monia rajauksia ja linjauksia asioista, jotka ovat olleet huolenaiheita. Eräs näistä on yleispalveluvelvoite, joka on meidänkin mietinnössämme kirjattu aina lausumatasolle asti, jossa halutaan varmistaa, että kansalaisten tasa-arvo telepalvelujen suhteen asuinpaikasta riippumatta voidaan turvata ja että nykyaikaisen tietoliikenneinfran kehittämisessä huolehditaan myöskin haja-asutusalueiden mahdollisuuksista olla tässä kehityksessä mukana. Tämä mielestäni on selkeästi sanottu. Siihen liittyy sitten vielä EU-lainsäädännön määrittely niistä keinoista, joilla voidaan olla turvaamassa näitä, eli sallituista keinoista yleispalveluissa, muun muassa jo mainittu rahastoesitys.

Eräs keskeinen huomio, joka myöskin haluttiin nostaa esille, on eläkesäätiöproblematiikka eli Sonera- ja Posti-yhtymien yhteisen eläkesäätiön jakaminen silloin, jos omistusosuus Sonerassa putoaa alle 50 prosentin. Asiantuntijakuulemisessa nousi esille, että jako saattaa aiheuttaa eläkesäätiölle merkittäviä veroseuraamuksia. Mikäli nyt oikein muistan, puhuttiin useiden kymmenien miljoonien veroseuraamuksista. Tässä mielessä valiokunta todellakin haluaa viedä asiaa sillä tavalla eteenpäin, että varmistetaan, ettei sellaisia ratkaisuja synny, jotka vaarantaisivat vakuutettujen eläketurvaa.

Arvoisa puhemies! Lähtemättä toistamaan niitä kysymyksiä, mitkä ovat nousseet liittyen omistajapolitiikkaan ja korvamerkittyihin asioihin Soneran tuottojen kohdentamisessa, koen aika

tavalla vaikeana sen, jos joka ainoassa yksityistämistapauksessa lähtisimme korvamerkitsemään asioita, miten mahdollisia tuottoja tulee jakaa jatkossa. Mielestäni hallituksen tehtävä on tältä osin linjata omistajapolitiikkaansa. Sitä on osittain jo tehty esimerkiksi täällä käsitellyn lisäbudjetin yhteydessä, samoin on linjaukset, jotka liittyvät verokertymien ja ylimääräisten tulojen kohdentamiseksi erityisesti niihin tarkoituksiin, jotka hallitus omalla tahollaan on esille nostanut toisaalta varmistaakseen tulevaa hyvinvointia hoitamalla meidän velkataakkamme pienemmäksi mutta toisaalta kantaakseen vastuuta siitä, että tulevaisuuspanostukset ovat riittävät. Sitä kautta voidaan luoda sellaista osaamista, jolla turvattaisiin suomalainen menestys myöskin jatkossa kilpailussa markkinoilla. Mielestäni nämä ovat riittäviä linjauksia, niin että erityisesti tässä yhteydessä ei ole syytä nostaa näitä korvamerkittyjä kysymyksiä esille.

Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä on looginen jatko sille toiminnalle, miten hallitus on Soneran kanssa toiminut. Tulokset ovat mielestäni aivan erinomaiset. Soneran arvo markkinoilla on kehittynyt erittäin hyvin. Toisaalta meidän tulee varmistaa, että sen arvo myöskin jatkossa kehittyy. Tätä kautta, niin kuin on todettu, valtio on nyt jo voinut tulouttaa itsellensä merkittävän isot rahat. Tätä voidaan pitää onnistuneena operaationa.

27 **Marjaana Koskinen /sd:** Arvoisa herra puhemies! Ihan alkuun ilmoitan, että olen hallituksen esityksen takana. Haluan puuttua ainoastaan yhteen asiaan, joka on tullut esille valtiovarainvaliokunnan mietinnössä ja myös talousvaliokunnan lausunnossa, eli PT:n eläkesäätiön kohtaloon Soneran osakkeista luopumisen yhteydessä. Mielestäni on aika hämmästyttävää, että hallituksen ja liikenneministeriön taholta ei ole selvästi tuotu esille, mikä PT:n eläkesäätiön tulevaisuus tulee olemaan.

On etukäteen ollut tiedossa, että kun valtio luopuu omistuksestaan Sonera-konsernista ja kun valtion omistusosuus Sonerasta laskee alle 50 prosentin, pitää Eläkesäätiö jakaa kahteen erilliseen säätiöön, Soneran säätiöön ja Postin säätiöön. Voimassa olevien säännösten mukaan omaisuuden siirrot suoritetaan tällaisissa tapauksissa markkinahintaan. Vuoden 99 joulukuun 31 päivän tilanteen mukaisesti Soneran säätiön käyvästä arvosta pitäisi maksaa varainsiirtoveroa 11 miljoonaa markkaa ja tuloveroa 59—103 miljoonaa markkaa. Mikäli Postin säätiötä verotetaan samoin periaattein, varainsiirtoveroa maksettaisiin 30 miljoonaa markkaa ja tuloveroa 180—300 miljoonaa markkaa. Verot tulisivat eläkesäätiöiden maksettaviksi.

Liikenneministeri Heinonen on vastannut kirjalliseen kysymykseeni, jossa tiedusteltiin, aikooko hallitus taata, ettei Posti-Telen eläkesäätiön eli Postin ja Soneran eläkkeensaajille aiheuteta kohtuutonta taloudellista tilannetta varainsiirtoveron ja tuloverojen kautta, ja voidaanko esimerkiksi PT:n eläkesäätiön jakautuminen suorittaa kirjanpitoarvoista, jolloin ei synny veroseuraamuksia.

Liikenneministeriö on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä ja valtiovarainministeriöltä lausunnon omistusjärjestelyiden vaikutuksista Soneran eläkkeensaajiin. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa 8.6.200 antamassaan lausunnossa, että sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteilla hallituksen esitys eläkesäätiölain ja vakuutuskassalain muuttamiseksi siten, että lakeihin otettaisiin eläkesäätiön ja eläkekassan jakautumista koskevat säännökset. Esimerkiksi jakautumisen yhteydessä siirtyvät varat ja velat siirtyisivät uudelle eläkesäätiölle niiden kirjanpitoarvoista. Hallituksen on tarkoitus antaa esitys vielä kesäkuun aikana. Edelleen sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että jotta ehdotetuilla säännöksillä olisi verottomuusvaikutus jakautumistilanteessa, tämä edellyttää, että verolainsäädäntöä muutettaisiin vastaavasti. Myös valtiovarainministeriössä ollaan valmiita lainmuutoksiin, ettei Posti-Telen eläkesäätiön diffuusiosta seuraa ikäviä veroseuraamuksia.

Olen tyytyväinen kirjallisen kysymyksen n:o 445/2000 vastaukseen ja uskon, että Soneran ja Postin eläkkeensaajat voivat olla rauhallisin mielin ja että eduskunnan, hallituksen ja ministeriöiden taholta asiaa hoidetaan kuntoon.

28 **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Nyt eduskunnan käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnan suostumuksen antamisesta Sonera Oyj:n osakkeista luopumiseksi. Valtiovarainvaliokunta mietinnössään on päätynyt nollaan prosenttiin, niin kuin hallitus esittää. Keskustan eduskuntaryhmän talousvaliokuntaryhmä on päätynyt lausumassaan 9 prosenttiin.

On puhuttu paljon valtionyhtiöpolitiikasta ja on vaadittu hallitukselta selontekoa valtionyhtiö-

politiikasta ja omistajapolitiikasta. Siihen on helppo yhtyä. Nythän ollaan tilanteessa, jossa juuri Sampo—Leonia-asia saatiin monivaiheisena pois eduskunnasta. Nyt on käsittelyssä sitten tämä hallituksen esitys Sonerasta. Varsin koomista on se, että hallitus tekee oman esityksensä, ja sitä ennen sosialidemokraattisesta eduskuntaryhmästä usea edustaja allekirjoittaa varta vasten toimenpidealoitteen, jolla esitetään hallitukselle toimenpiteitä Sonerasta luopumiseksi. Näyttää siltä, että vasemmisto täällä kohtuullisesti pirstaloituu. Aika heikkoa on koordinointi hallituspuolueiden sisällä.

Sonera osakeyhtiönä on menestystarina, joka on luonut uskoa suomalaisiin korkean teknologian toimijoihin. Soneraa arvostetaan tänä päivänä maailmalla. Soneralla on ollut hyvä herraonni. Siellä on ollut hyvät johtajat, ja sitä kautta myös tietenkin on tullut talolle lisäarvoa.

Keskustan talousvaliokuntaryhmän mielestä olisi ollut perusteltua jättää valtion omistusosuudeksi 9 prosenttia. Tämä on yksinkertainen kirjaus, jota olisi tietenkin voinut jalostaa, mutta kuitenkin niin, että fuusiotapauksissa osakkeet olisi voitu vaihtaa toisen yhtiön osakkeisiin, jotka olisivat sitten jääneet edelleen valtion omistukseen.

Omistus sinänsä ei ole itsetarkoitus, mutta niin kuin varmaan kaikki tässä salissa uskovat, Sonera on talo, joka kasvaa ja kehittyy edelleen. Täällä on arvioitu valtiota omistajana yhtiössä. Me lähdimme valiokuntaryhmässä siitä, että kun asetetaan 9 prosentin tavoite, ei enää ole lain tuomia velvoitteita tai mahdollisuutta esittää vaatimuksia. 10 prosentin osakeomistus olisi mahdollistanut vielä tilintarkastajan vaatimista, mutta katsoimme, että ainoastaan omistaminen on tässä asiassa tärkeätä ja mielenkiintoista.

Tämänhetkiset valtuudet ovat 34 prosentissa. Jos eduskunta olisi viime kerralla päätynyt 33 prosenttiin, tätä keskustelua ei enää tässä salissa käytäisi. Nimittäin Pertti Salolaisen ollessa kauppa- ja teollisuusministeri silloinen eduskunta on hyväksynyt lain, että jos omistusosuus laskee alle kolmanneksen, sen jälkeen sitä ei enää tarvitse tuoda eduskunnan käsittelyyn.

Miksi sitten pitäisi jollakin kirjauksella asettaa jokin raja, ja millä tavalla siihen reagoivat markkinat? Täällä käydystäkään keskustelusta ei voi vetää suoraa johtopäätöstä, mitä tällä toimenpiteellä aiotaan aikaansaada. Pörssisäätiöllä eräässä aamukahvitilaisuudessa väitettiin, että kun valtio antaa signaalin, että se luopuu osakeomistuksesta, pörssikurssit nousevat välittömästi 10 prosenttia. Nyt kuitenkin tämän myynti- ja luopumiskeskustelun aikana Soneran kurssi on lähes puolittunut. Tämä ei suinkaan johdu käytävästä keskustelusta, vaan se johtuu yleisestä markkinatilanteesta. Näin ollen en suostu uskomaan, että valtion omistuksella sinänsä olisi ainakaan pörssikursseja heikentävää vaikutusta.

On perusteltua edellyttää, että yhtiön toimivalla johdolla on mahdollisuudet tehdä yhtiössään nopeita päätöksiä, joita ei byrokratialla enää voida jarruttaa. Tiedämme, että pörssissä toimivat yritykset ovat velvollisia tiedottamaan avoimesti tulevista järjestelyistään. Jos sitten eduskunnassa alettaisiin käydä lainsäädäntökeskustelua jonkin akuutin asian kyseessä ollen, aivan mahdoton tilannehan silloin markkinoilla syntyisi. Eli lainsäädäntö, jota tehdään, on syytä tehdä huolellisesti ja kaikki huomioon ottaen, mutta kuitenkin sillä tavalla, että tässäkin yhteydessä valtion etu tulee myös huomioon otetuksi.

Korostan sitä, että keskustan valiokuntaryhmä lähti siitä, että jos tänä päivänä 50 prosenttia Sonerasta maksaisi 100 miljardia, niin 40 prosenttia siitä myymällä saa x markkaa ja 9 prosenttia ehkä viiden vuoden päästä voi olla taas hyvin suuri summa. Eli nyt valtiolla ei ole akuuttia rahantarvetta muuhun kuin aika ajoin velan maksuun. Velathan ovat pitkällä jaksotuksella, ja niin kuin olemme viime aikoina havainneet, valtion lainoja on konvertoitu. On ollut ylimääräisiä kassavaroja, ja kun ei ole ollut erääntyviä lainoja, on vanhempia muutettu uudemmalle korkokannalle. Ei välttämättä ole järkevää ottaa rahaa irti vain huvin vuoksi, vaan olisi syytä johdonmukaisesti tehdä myös toimenpiteitä valtionyhtiöpolitiikassa.

Yhtiön osakepääoma on se merkittävä osa yhtiön toimintaympäristöstä ja sen lisäksi se, minkälaiset vapaat omat pääomat yrityksellä on. Pörssiarvo sinänsä on signaali ympäristölle yrityksessä tapahtuvasta toiminnasta. Korkea pörssiarvo suhteessa substanssiin viestii sitä, että yritys on dynaaminen ja siinä on paljon odotusarvoja. Tällainen odotusarvoyritys on Sonera, ja varsin hyvin se on tähän asti markkinoilla kyennyt paikkansa täyttämään. Uskomme, että edelleen näin tulee käymään.

Valtiovarainvaliokunta on lausunut mietinnössään velvoittavia sanoja, että "eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan". Tämähän on hallitusta sitovaa, mutta ei suinkaan Soneraa sito-

vaa. Tässä on kaksi asiaa, jotka on syytä erottaa toisistaan. Hallitus on tietenkin velvollinen takaamaan koko maassa viestintäliikenneyhteydet, mutta mielestäni Ruotsin-malliin ei pidä mennä, että lähdetään umpimähkään rakentamaan verkkoja vain rakentamisen vuoksi, koska markkinat sen aikanaan hoitavat. Teknologia kulkee edelleen voimakkaasti eteenpäin, ja uskomme — ja asiantuntijakuulemiseenkin voi vedota — että muutaman vuoden päästä nykytekniikka on jo niin vanhanaikaista, että uudella kevyemmällä tekniikalla saadaan paljon halvemmalla ja paljon tehokkaammin tietoliikenneyhteydet rakennettua.

Emme yhdy vasemmiston hylkyehdotukseen. Meitä ei myöskään tyydytä kokonaisuudessaan valtiovarainvaliokunnan lausuma. Jos tähän olisi otettu fuusiolausuma eli se, että fuusiotilanteessa voidaan luopua, mutta valtiolle kuitenkin jäisi edelleen omistusta, silloin valtiovarainvaliokunnan mietintö olisi oikeinkin hyvä. Miksi emme ole täysin tyytyväisiä? Emme todellakaan luota välttämättä hallitukseen. Tosin liikenneministeriö istuu näiden osakkeiden päällä ja siellä on vähän turvallisempi ympäristö, mutta koemme niin, että maltillisella toiminnalla Soneran kohdalla voidaan varmaan saavuttaa aikamoiset mittasuhteet taloudellisessa mielessä. Mitä sitten Soneran myyntituloihin aikanaan tulee, niitä tulee käyttää valtaosaltaan velanmaksuun ja pieni määrä myös uuden teollisuuden ja uuden teknologian luomiseen.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys sinänsä ei ollut kovin mieluinen. Paljon tästä käytiin keskustelua myös keskustan eduskuntaryhmässä, mutta keskustan eduskuntaryhmän valtiovarainvaliokuntaryhmä on tullut hallituksen avuksi ja näin ollen meidän ei tarvitse yhtyä hallituksen sisäisen opposition lain hylkäämisesitykseen.

[29] **Marjaana Koskinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. M. Salo arvosteli sitä, että hallituspuolueiden sisällä on heikkoa koordinaatiota, haluan vaan muistuttaa, että ed. Hellbergin toimenpidealoite oli aika paljon ennen kuin hallituksen esitys Soneran luopumisesta tuli.

Kyllä keskustan kohdallakin aika heikkoa koordinaatiokykyä on, jos valtiovarainvaliokunnassa ollaan hallituksen esityksen takana ja talousvaliokunnassa taas jätetään eriäviä mielipiteitä. Eli kyllä siinäkin kahden sortin keskustalaisista on silloin kyse.

En myöskään ymmärrä sitä näkökulmaa, että 9 prosenttia olisi milläkään tapaa merkittävä. Ei se tuo valtaa eikä merkitystä, jos Soneraan jätetään valtion omistusta 9 prosenttia.

Tämä on vähän saman tyyppistä kuin aikoinaan sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, kun käsiteltiin eläkeläisten sairausvakuutusmaksua. Keskusta oli ensin valiokunnassa sitä mieltä, että sitä pitää laskea 0,6 prosenttia. Kun tultiin saliin, täällä oltiin sitä mieltä, että lasketaankin 0,8 prosenttia. Toivoisin, että huutokauppamentaliteettia ei niin kauheasti tuolla keskustan taholla olisi.

[30] **Mauri Salo /kesk** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Valtiovarainvaliokuntaryhmä on käsitellyt tätä asiaa sen jälkeen, kun keskustan eduskuntaryhmä on talousvaliokunnan mietinnön yhteydessä oman eriävän mielipiteensä tiedoksi saattanut. Tässä, niin kuin totesin, keskustan valtiovarainvaliokuntaryhmä on saanut tähän valiokunnan mietintöön kuitenkin keskustalaisia näkemyksiä niin, että näitä palveluita eduskunta velvoittaa hallituksen turvaamaan. Elikkä ei tämä nyt kuitenkaan ilmainen myönnytys ole.

Jos sosialidemokraatit tekevät esityksen valtionyhtiöstä kokonaan luopumiseksi ja sitten hallitus tekee sen kimmokkeena tämän toimenpidealoitteen mukaisen esityksen, (Puhemies koputtaa) eikö se silloin ole kuitenkin hallituspuolueiden oppositio, mikä tässä on kaikkein ihmeellisintä?

[31] **Liikenneministeri Olli-Pekka Heinonen:** Arvoisa puhemies! En halua tätä keskustelua sen kummemmin venyttää, mutta muutama näkökohta tänään käytettyihin puheenvuoroihin ja ennen kaikkea valtiovarainvaliokunnan mietintöön. Niiltä osin on sanottava, että mielestäni valtiovarainvaliokunnan mietintö on hyvin taiten tehty. Ne näkökulmat, joita puheenjohtaja ed. Aula puheenvuorossaan esitteli, ovat mielestäni hyvin perusteltuja ja hyvin oikeaan osuneita, kun Sonera Oyj:n tulevaisuutta arvioidaan.

Tämä esitys on nyt ollut eduskunnan käsittelyssä runsaan kuukauden. Sen kuukauden aikanakin tällä toimialalla, jolla Sonera toimii, on tapahtunut varsin merkittäviä asioita. Ehkä yhteenvetona noista tapahtumista voidaan sanoa, että kansainvälisen ja eurooppalaisen yhtiörakenteen

kehittyminen on etenemässä vieläkin nopeammin kuin arvioimme siinä vaiheessa, kun tämä esitys eduskuntaan annettiin. Näyttää siltä, että Eurooppaan on syntymässä muutamia tämän toimialan yrityksiä, jotka käytännössä tulevat sitä kenttää hallitsemaan, ja se kehitys on entisestään nopeutunut.

Siinä mielessä on tullut entistä tärkeämmäksi se, että myöskin valtiolla Soneran omistajana on mahdollisimman suuri liikkumavapaus asemoida Soneran tulevaisuus tässä kentässä. Jos sitä liikkumavapautta ei ole, me kyllä samalla teemme ratkaisun, joka tarkoittaa sitä, että Sonera Oyj on tuon kehityksen ulkopuolella ja silloin myös marginalisoituu oman toimintansa osalta ja mahdollisuudet kasvuun ja kansainvälistymiseen ja laajentumiseen jäävät kyllä hyödyntämättä. Mielestäni tuo laajentumisen ja kansainvälistymisen kasvun strategia, jota valiokunta mietinnössään korostaa, on se tapa, jolla valtio kykenee omistuksensa arvoa tulevaisuudessa kasvattamaan ja pitämään huolen siitä, että veronmaksajien etu tässä asiassa tulee huomioon otetuksi.

Ed. M. Salo puhui siitä, että hän ei ole huomannut sitä, että valtionomistus sinällään vaikuttaisi pörssikurssien kehitykseen. Ehkä enemmän on kysymys siitä, että se asia, joka vaikuttaa, on se, mikä on yhtiön kyky toimia joustavasti muuttuvassa tilanteessa, kehittää omaa toimintastrategiaa muuttuvassa tilanteessa. Se on tietysti sidoksissa myöskin siihen, mikä on yhtiön omistajarakenne, minkälaisen mahdollisuuden joustaviin, nopeisiin ratkaisuihin yhtiön omistusrakenne antaa. Sillä on varmasti suuri vaikutus myöskin pörssikurssien arvoon.

Valiokunnan mietinnöstä haluaisin kaksi asiaa todeta, ensinnäkin sen asian, joka taisi ed. M. Koskisen puheenvuorossa tulla esille liittyen eläkesäätiökysymykseen. Se on asia, joka tietysti pyritään mahdollisimman vastuullisesti hoitamaan, jotta niitä ongelmia, joita asiassa on nähty lähinnä verotuksellisessa mielessä, kyettäisiin välttämään. Siinä suhteessa olemme muun muassa hallituksen vastauksessa, taisi olla sekin ed. M. Koskisen kirjalliseen kysymykseen, pyrkineet sitä tilannetta jo kartoittamaan ja pyrimme nuo näkökulmat, mitä valiokunta esiintuo, jatkossakin ottamaan huomioon.

Toinen asia on se, että myöskin tuo lausumaehdotus, joka valtiovarainvaliokunnan mietintöön sisältyy, on mielestäni hyvin perusteltu ja hallitus tulee sitä näkökulmaa jatkossa pitämään esillä ja toteuttamaan. Niitä keinoja, joita kansallinen lainsäädäntömme ja EU-säädökset antavat siihen, että nuo palvelut saadaan mahdollisimman kattavasti koko maassa toteutumaan, myöskin tarvittaessa käytetään, mukaan lukien yleispalvelurahasto. Yleispalvelurahastohan on keino, joka tosiaankin EU-säännösten mukaan on mahdollista käyttää yleispalvelun toteuttamisessa. EU-maista ainoastaan Ranska on sitä mahdollisuutta toistaiseksi käyttänyt. Ranskankin osalta ollaan tällä hetkellä tilanteessa, jossa Ranska on komission käsittelyssä omien toimiensa osalta, kun on esitetty epäilys siitä, että Ranska on käyttänyt yleispalvelurahastoa suojatakseen omaa kansallista yhtiötään kilpailijoita vastaan. Siihen ei tietysti yleispalvelurahastoa ole mahdollista käyttää.

Mutta nämä ovat niitä keinoja, joita on mahdollista käyttää, jos näyttää siltä, että meille jää yleispalvelujen toteuttamisessa katvealueita maahan alueellisesti, tai jos jossakin kustannustaso nousee niin poikkeuksellisen korkeaksi verrattuna muihin alueisiin, että se ei ole kohtuullista. Siinä tilanteessa vastaavan kaltaisia keinoja tullaan käyttämään, jotta keskeinen tavoite, se, että nämä palvelut olisivat kaikkien suomalaisten käytettävissä, kyetään toteuttamaan. Se on asia, joka on, kuten ed. M. Salo sanoi, hallituksen vastuulla. Se ei ole Soneran vastuulla oleva asia, eikä siinäkään mielessä valtiolla ole intressiä enää omistuksen avulla asiaa pyrkiä Soneran kautta turvaamaan, vaan hallituksen keino on nimenomaan hakea ratkaisua asiaan sen lainsäädännön kautta, joka tänä päivänä on voimassa, ja tarpeen vaatiessa katsoa sitä, että lainsäädäntöä muutetaan myöskin niin, että yleispalveluvelvoite riittävän laajana toteutuu.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

---

32 **Mauri Salo /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oli mukava kuulla ministeri Heinosen kommentti puheenvuorooni, koska hän totesi, että ensisijainen päämäärä ei ole suinkaan kokonaan luopuminen, vaan että on mahdollisuus tehdä toimenpiteitä mahdollisesti yritysjärjestelyjen kautta. Tämä oli hyvä viesti,

mutta toisaalta, olisiko tämä ollut mahdollista kirjata suoraan mietintöön, jolloin olisi jäänyt pois tällainen turhanpäiväinen keskustelu ja pelko siitä, että valtio tavallaan ennenaikaisesti pyrkii jostain syystä kuitenkin luopumaan Soneraomistuksesta?

33 **Reijo Laitinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Heinonen, te totesitte puheenvuorossanne, että näyttää siltä, että Eurooppaan on syntymässä muutama tämän alan merkittävä toimija. Edelleen totesitte, että jos Soneralla ei ole riittävästi liikkumatilaa näissä järjestelyissä, Sonera voi jäädä niitten ulkopuolelle. Onko tästä, ministeri, tehtävissä nyt se johtopäätös, että valtio yhtenä Soneran merkittävänä omistajana siinäkin asemassa, että valtiolla olisi vain nykyisten valtuuksien mukaiset 34 prosenttia Sonerasta, on este näille järjestelyille? Onko valtio rasite Soneran omistajana? Minä en oikein tähän väittämään pysty luottamaan. Epäilen, että tässä on jotain muuta takana, se takana, että Sonera pitää väkisinkin saada yksityistettyä. (Ed. Tennilä: Hehän ovat uusliberalisteja, myyvät kaiken!) Kyllähän Soneran pörssikurssin kehittyminen, ministeri, on osoittanut sitä, etteivät markkinat ole nähneet valtiota rasitteena Soneran omistajana. Ei muuten ole selitettävissä, että pörssikehitys on myönteinen ja Soneran arvo on kasvanut merkittävästi.

34 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kun pirulle antaa pikkusormen, se vie koko käden. Tässä pirulle on pikkusormi annettu, ja nyt ollaan menossa koko juttuun. Aikanaan, kun ed. Hellberg keräsi aloitteeseen nimiä, silloin Soneran kurssi oli suhteellisen korkea. Sen arvo oli sitä luokkaa, jotta silloin todettiin monta kertaa aloitteen lähetekeskustelun yhteydessä, jotta siinä on paljon kuplaa. Mitä lienevät kaikki edustajat tuumineet, mutta se on nyt toteutunut sillä tavalla, että kupla on puhjennut. Jos siinä yhteydessä valtion viisaat olisivat olleet viisaita, he olisivat myyneet paljon enemmän. Sitten olisi tietysti tänä päivänä sanottu jäljestäpäin, jotta siksihän se kurssi romahtikin, kun valtio myi näin paljon, mutta siinä välissä kuitenkin, jos veikkaan, rahastettiin siihen mittapuuhun verrattuna, mitä aikanaan neljä vuotta sitten olisi voinut arvata, se arvo, mikä kuviteltiin Soneran arvon olevan. Olen yhä edelleen sitä mieltä, vaikka en mikään uusliberalisti ole, niin kuin ed. Tennilä huusi ministerin suuntaan, että tämä saattaa olla. Siitä huolimatta olen sitä mieltä, jotta Soneraa pitää myydä ja saa myydä jopa niin pitkälle kuin tässä, mutta ei hinnalla millä hyvänsä, mikä tarkoittaa todennäköisesti hyvin pitkää aikataulua. Siinä pitää hermojen pitää myyntivaltuuksien saajilla.

Kysymys on siitä, millä tavalla rahat käytetään. Silloin kun aikoinani laitoin ed. Hellbergin aloitteeseen nimeni, kyllä minulla ja todennäköisesti myös muilla edustajilla demariporukassa oli jalo ajatus, että näitä käytettäisiin moniin tarkoituksiin. Suurin tietysti olisi valtionvelan maksu. Ei ole yhdentekevää, kuten ed. M. Salo totesi, jotta velanmaksulla ei ole niin kiire, se on huvin vuoksi velan maksamista. Minusta velan maksu ei ole koskaan huvin vuoksi. Silloin oli odotettavissa, että niin kuin tyhjästä olisi tulossa rahaa paljon, jos olisi osattu rahastaa valtion kassaan. Ei ole ihan huvin vuoksi, jos olisi saatu korkomenoja vuodessa vähennettyä huomattavia summia.

Kun minulla sydän sykkii vasemmalla, olen sitä mieltä, jotta ne rahat olisi käytetty, se 26, 27 miljardia, mitä nyt maksetaan korkoja, vaikka köyhien toimeentulon parantamiseen. Eikö se olisi mahtava juttu? Tai osa siitä, ei kaikkea edes, koska niistä ihmisistä tulisi rikkaita sen jälkeen. Jos joka vuosi 27 miljardia annettaisiin köyhille, niin nehän olisivat kohta rikkaita. Se on ihan totta näin. Mutta on niin paljon semmoisia kipupisteitä, mitä pitäisi lievittää ja saada helpotusta aikaan siihen, mitä 90-luku toi tullessaan leikkausten muodossa. Mutta pitkän päälle, mihin rahat pitäisi käyttää, niin kyllä minä näen, että tuotekehittelyyn, semmoisten uusien tuotteiden, innovaatioiden, eteenpäinviemiseen, millä Suomi pärjää tulevaisuudessa, täytyy ne rahat laittaa. Osa velanmaksuun ja osa uusiin innovaatioihin, uusiin tuotteisiin, osaamiseen, ja lopuilla tehdään vaikka millaiset verkot tähän maahan, jotka ovat vähintään yhtä hyvät kuin tällä hetkellä.

Meillähän on jo säädetty laki, että tolpat ovat kaikki käytössä, mastot ovat käytössä kohtuuhinnalla. Se puoli on turvattu. Olen sitä mieltä myös, että kyllä tämän salin ja tämän eduskunnan pitää tehdä semmoisia lakeja, että koko maassa, huolimatta siitä, kuka Soneran omistaa, tiedonvälitys pitää tasapuolisesti turvata kaikille, asuvatpa vaikka Lieksan perillä, ukko ja mummo mökissä, heidän pitää saada puhua puhelimella. Jos heillä sattuu olemaan tietokone, niin pääsevät Internet-verkkoon ja selailevat sitten vaikka mitä

ihmeen kursseja sieltä tai liikkuvat maailmalla Internetin kautta. Se pitää turvata kaikille. Se on tämän salin tehtävä, tämän eduskunnan tehtävä.

En ole pyörtänyt puheitani, olen yhä edelleen sillä kannalla, mitä ed. Hellberg esitti, mutta malttia myynnissä, ei kenkätä, niin kuin meillä sanotaan, vaan otetaan viimeinen hinta ja sijoitetaan rahat hyvin.

35 **Mikko Kuoppa /vas:** Arvoisa puhemies! Sonera Oyj on hyvin menestyvä valtionyhtiö, joka tuottaa yhteiskunnan peruspalveluja ja vastaa suurelta osin koko maan tietoliikenneverkosta. Vaikka kilpailu- ja markkinatilanne on tällä alalla paljon muuttunut uuden tekniikan kehittymisen myötä, valtion ohjausta tarvitaan edelleen, jotta peruspalvelut olisivat tasapuolisesti saatavissa kaikissa osissa maata ja kaikille väestöryhmille kohtuulliseen hintaan.

Valtion omistusta on oikeiston ja eräiden porvareitten taholla pidetty rasitteena Soneralle. Soneran kurssi on noussut valtion omistuksesta huolimatta tai ehkä juuri sen johdosta, sillä onhan valtio vakaa omistaja, joka ei periaatteessa pyri mihinkään keinotteluvoittoihin ja niin sanottuun nopeaan rahankiertoon omistaessaan yrityksiä.

Valtion osuuden pudottaminen nollaan voi merkitä sitä, että Sonera fuusioidaan johonkin suureen kansainväliseen tietoliikenneyhtiöön, ja mielestäni ministeri Heinonen äsken käyttämässään puheenvuorossa selvästi viittasi tähän suuntaan. Hänellä oli mielestäni jo enemmän kuin tietoa siitä, miten Soneran kohtalo tulee tulevaisuudessa kehittymään. Onko Sonera enää silloin edes Sonera? Onko se enää kiinnostunut Suomen markkinoista ja erityisesti Suomen syrjäisistä osista? Miten siellä turvataan hyvät tietoliikennepalvelut, jotka eivät ole liiketaloudellisesti kannattavia? Ed. Kurvinen toivoi, että kun Sonera yksityistetään, niin sitten se hyväntahtoisesti pitää liiketaloudellisesti kannattamattomiakin palveluja ympäri maan yllä.

Mielestäni on pelkkää hurskastelua toivoa, että koko maassa säilyvät hyvät tietoliikennepalvelut, jos esimerkiksi Sonera poistuu markkinoilta. On aika teoreettista uskoa, että jokin ylikansallinen yhtiö, joka hakee suurista asutuskeskuksista, miljoonakaupungeista, suuria markkinoita, olisi kiinnostunut suomalaisten muutaman tuhannen asukkaan kuntien tietoliikenneverkoista ja niiden markkinoista. Sillä jos ne aiotaan saada liiketaloudellisesti hyvin kannattaviksi, niin se vaatii paljon valtion tukea. Mielestäni meillä ei olisi siihen tarvetta, jos Sonera pidettäisiin edelleenkin valtion yrityksenä ja sitä kautta ohjattaisiin Soneran liiketoimintaa niin, että se turvaisi myöskin koko maan tietoliikennepalvelut.

Vielä haluan lyhyesti puhua henkilöstön asemasta. Meillä on aivan riittävästi karvaita kokemuksia siitä, miten valtion yrityksissä tai valtion liikelaitoksissa tai valtion virastoissa, kun ne on muutettu liikelaitoksiksi, henkilöstölle on käynyt. Useimmissa tapauksissa on käynyt kaikista eduskunnan toiveista ja ponsista huolimatta varsin huonosti. On tullut irtisanomisia, laittomia irtisanomisia, laillisia irtisanomisia, ja vielä joissakin tapauksissa valtiolle jopa kymmenien miljoonien markkojen korvausvastuutkin. Nytkin tiedetään, että esimerkiksi Tiehallinnon liikelaitostumisen yhteydessä 1 500 työpaikkaa menee, Postista, kun Leonia-pankki fuusioitiin Sampo-Leoniaksi, poistui noin 1 500 työpaikkaa, Suomen Rata Oy:stä on poistumassa satoja työpaikkoja. Tässä on aivan riittävästi esimerkkejä siitä, että kun valtion virastot liikelaitostetaan, niin silloin myöskin henkilöstön asema on täysin turvaton. Jos otetaan huomioon vielä, että jos Sonera, niin kuin ministeri Heinosen puheesta voi päätellä, kansainvälistyy, liittyy muuhun tietoliikennemonopoliin, fuusioidaan siihen, silloin Suomen eduskunnan ponsilla ei ole kyllä kovin paljon merkitystä siinä, mitä ylikansallinen yritys sitten henkilöstölleen Suomessa tekee.

Näin ollen en voi pitää järkevänä sitä, että menestyvä yritys, kuten Sonera on, ollaan nyt kokonaan myymässä, niin että valtion osuutta siihen ei mahdollisesti jää lainkaan. Näin ollen olen samaa mieltä kuin ed. Turtiainen, että tämä hallituksen esitys tulee hylätä.

36 **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Täällä käydyn keskustelun innoittamana ihan muutama asia, johonka haluan kajota. Ensimmäinen, minkä haluan ääneen sanoa ja minkä me toki kaikki tiedämme ja tiedostamme ja tunnustamme, on se, että kyllähän Sonera on ollut menestystarina vailla vertaa valtion omistamien yhtiöiden joukossa historiallisestikin asiaa tarkastellen. Kaikki se, mitä on tehty siitä lähtien, kun Posti-Telen ensin eriyttämisen, sitten yhtiöittämisen ja sitten Soneraksi muuttamisen tiellä on edetty, on kaikesta päättäen ollut todella onnistunutta. Ne ratkaisut ovat sattuneet oikeaan ai-

kaan. Ne ovat olleet oikean sisältöisiä. Ne ovat taanneet sen, että Sonerasta on kehittynyt maailman mitassakin oman alansa erittäin merkittävä ja hyvin menestyvä yhtiö.

Edelleen voidaan todeta, että tällä Soneran tähän menestykseen tulemisen tiellä, tässä matkassa, on ollut valtio kuitenkin kaiken aikaa pääomistaja Soneran omistuspohjassa. Haluan näillä sanoillani tavallaan yhtyä siihen, mikä täällä on kyllä sanottu aikaisemminkin tämän keskustelun kuluessa, että ei näköjään ainakaan tähän saakka se seikka, että valtio on ollut merkittävänä omistajana, ole ollut ainakaan hidastamassa Soneran tietä siihen menestykseen, mihin äsken viittasin, ei ainakaan merkittävästi, ei ainakaan niin, että se ulospäin olisi selkeästi näkynyt.

Minä tiedän, että on spekulaatioita siitä, että taakse jääneessä lähihistoriassa olisi ollut kenties joitain sellaisia, puhutaan nyt tällä tavalla yleisesti asia ilmaisten, ratkaisumahdollisuuksia näköpiirissä, joissa ratkaisuissa olisi ollut eduksi se, että valtio ei olisi ollut omistajana. Voi olla, että näin on jo lähimenneisyydessä ollut, mutta ehkä sellaisia mahdollisuuksia vielä jatkossakin vastaan tulee. Tokkopa tässäkään mielessä on mitään radikaalia ja merkittävää menetetty.

Soneraa sen menestyksen myötä on siis voitu yksityistää, ja näin on myös käytännössä tehty. Valtion kirstuun siitä on tipahtanut useampia kymmeniä miljardeja markkoja, noin 40 miljardia markkaa tähän saakka. Se on ollut iso raha, isompi kuin koskaan mistään muusta valtio on myymällä omaisuuttaan rahaa saanut.

Mielestäni Soneran myynnistä saadut tulot pitävät kaiken aikaa eduskuntaa tietyllä tavalla aktiivisena punnitsemaan ja arvioimaan sitä kysymystä, onko meillä selkeät periaatteet siitä, miten näitten myyntitulojen kanssa pitäisi menetellä. Hallitus on omalta osaltaan sekä ohjelmassaan että muissa ulostuloissaan antanut ymmärtää, että toki valtionvelan lyhentäminen on asia numero yksi. Keskustaoppositio on yhtynyt tähän samaan. Meidänkin mielestämme valtionyhtiöiden, näin myös sen suurimman myydyn yhtiön, Soneran, myyntitulojen pääosa tulee käyttää valtionvelan lyhentämiseen.

Mutta tämän ohella hallitusohjelmassa ja vähän siellä täällä muuallakin on lupailtu, että näistä myyntituloista merkittävä osa voitaisiin käyttää muuhun tärkeään yhteiskunnalliseen: uusien yritysten, työpaikkojen syntymiseen ja niiden syntymisen taustalla olevien asioiden, kuten osaamisen, tutkimuspotentiaalin, teknologiatason ja vastaavien asioiden kohentamiseen, tämän tyyppisiin asioihin muun muassa merkittävät summat. Lisäksi toiveita on esitetty siitä, että kun tavallaan Sonera on myyty, on myyty sellaista kansallisvarallisuutta, joka on edustanut aikanaan ja edustaa edelleenkin tiettyä perusinfraa tämän maan eri kolkilla, ja kun tällaista myydään, niistä myyntituloista pitäisi liietä samojen alueiden tämän ajan välttämättömän infran rakentamiseen ja kohentamiseen, varoja myös näihin tarpeisiin.

Nyt kuitenkin tähän saakka se, mitä hallitus on tehnyt, ei ole vastannut sitä, mitä hallitus on itse luvannut, eikä kansanedustajien tässä salissa monia ääneen lausumia toiveita, ei lainkaan. Tulevaisuuspaketti oli uskomatonta hämäystä. Odotukset siitä, mitä se voisi pitää sisällään, ovat olleet aivan jotain toista kuin ne 990 miljoonaa markkaa, jotka vielä osin sijoittuvat useammalle vuodelle, eivät ole edes yhden vuoden mittaan sijoittuvia eivätkä myöskään pysyviksi jääviä tasokorjauksia, eivät tietystikään.

Näillä sanoilla haluan yhtyä siihen vasemmalta esitettyyn paheksuntaan — ehkä paheksuntakin on aika lähellä oikeaa sanaa — että niissä odotuksissa ja toiveissa, mihin eduskunta on tietyllä tavalla luottanut, kun se on hallitusohjelmiin luottanut, on valitettavasti jouduttu pettymään. Näistä myyntituloista saatuja markkoja ei ole käytetty niin kuin luvattu on. On korkein aika nyt koko eduskunnan tässä ryhdistäytyä ja edellyttää, että jatkossa eduskunta saa tänne kunnon selvityksen ei vain siitä, mikä on valtionyhtiöpolitiikka, joka sekin on tärkeä asia tuoda tähän saliin arvioitavaksi, varsinkin kun kauppa- ja teollisuusministeriössä ovet olleet tunnetut suunnitelmat, joilla likimain kaikki valtion omistamat yhtiöt oltaisiin yksityistämässä. Ne periaatteet ja linjat, millä tuota puuhaa kenties jatketaan, pitää saada tähän saliin ja samalla kertaa myös periaatteet siitä, miten ja mihin näitä tuloja, mitä yksityistämisestä saadaan, tulisi käyttää. Tätä me odotamme, ja on kohtuullista, että näin isossa asiassa hallitus pitää eduskunnan ajan tasalla, saattaa meidän tietoomme äsken sanotut asiat.

Nyt tässä esityksessä ollaan siis antamassa hallitukselle edellytykset laskea valtion omistussiivu Sonerasta aina olemattomiin eli nollaan prosenttiin saakka. Kun hallitus tämän esityksen tänne aikanaan toi, suhtauduin hyvin epäilevästi tällaiseen esitykseen, tällaiseen ratkaisuun, mo-

nien syiden summana. Yksi niistä syistä on se, että valtio todellakaan ei ole ollut mikään huono omistaja, ei Sonerassakaan.

Toinen syy, osin liittyen äskeiseen, on se, että myös monet asiantuntijat ovat sanoneet, että ei ole mikään huono asia tämän tyyppisen yrityksen kannalta, että sen omistajapohjassa on yksi merkittävä institutionaalinen sijoittaja — ja valtio tietyllä tavalla on juuri sellainen, hyvin merkittävä institutionaalinen sijoittaja — silloin, jos tämä suuromistaja ei kuitenkaan omista kovin suurta siivua tällaisesta yksityistettävästä yhtiöstä. Nykyiset lukemat, 34 prosenttia, ovat ilman muuta liikaa, niitä minustakin alun perinkin oli syytä laskea ja jopa mennä alle 10 prosentinkin. Minusta sekin oli alun perin ihan mahdollista.

Talousvaliokunnan lausunnon eriävässä mielipiteessä lähdetään siitä, että valtiolle tulisi jättää 9 prosentin siivu Sonerasta. Mielestäni se oli monella tavalla perusteltua ja ihan hyvä ratkaisu tässä enempää asiaa perustelematta. Kuitenkin myös keskusta valtiovarainvaliokunnassa päätyi siihen, että me olemme valmiita pudottamaan omistusosuuden aina nollille saakka. Tämän ratkaisun tausta on mielestäni seuraava:

Ensimmäinen kohta perusteissa on se, että kun me tähän olemme valmiita, me lähdemme siitä, että valtion pääsääntöisesti tulee jatkossakin olla omistaja Sonerassa. Ei ole mitään sellaista erityistä syytä, minkä takia hallituksen pitäisi oikopäätä ja tuotapikaa luopua Sonera-omistuksestaan. Mutta toisaalta me halusimme olla myötävaikuttamassa siihen, että erityisesti, mikäli erilaiset fuusioratkaisut ovat niitä, jotka ovat lähipiirissä realismia ja joihin pitää pystyä joustavasti valtion puolelta vastaamaan, niin me lähdemme siitä, että olemme valmiita antamaan valtuudet hallitukselle ja luotamme siihen, että hallitus näitä valtuuksia taiten käyttää erityisesti niihin tapauksiin, mikäli tällaiset sanotut fuusiotilanteet eteen jostain syystä ja joissakin tilanteissa tulevat. Näin me ajattelimme niitä perusteita, joilla lähdimme mukaan siihen, että pudotus nollaan asti tuli meille yhtäältä hyväksyttäväksi.

Mutta ei pelkästään äsken sanottu riitä meille perustaksi, vaan ne muut seikat, jotka käänsivät meidän päämme tässä asiassa myönteiseksi, löytyvät mietinnön perustelulausumista, jotka tulevat aina eduskunnan vastaukseen asti, lausumista, jotka liittyvät niihin tärkeisiin periaatteisiin, että tässä nyt edellytetään, että uuden ajan korkeatasoiset viestintäpalvelut todellakin turvataan eri puolilla Suomea niin hyvin kuin suinkin mahdollista. Tässä lausumassa — en pyri sitä referoimaan, vaan annan tavallaan oman tulkintani siihen, miten sen ymmärrän — lähdetään siitä, että yleispalvelun käsitettä tai periaatetta tulee laajentaa koskemaan myöskin informaatioteknologian uusia parhaita mahdollisia palveluja. Nämä palvelut on vietävä yleispalveluperiaatteen mukaisesti kaikille alueille Suomessa, periaatteessa kaikille kansalaisille.

Seuraava kysymys kuuluu: Olisiko tällaista voitu edellyttää yhdeltä yritykseltä? Olisiko valtiovalta voinut edellyttää, että Sonera hoitaa tämän tehtävän, Sonera, joka kuitenkin kilpailee avoimilla markkinoilla? Mielestäni yksin Soneralle sellaista tehtävää ei voida sälyttää. Ei niin, koska näillä markkinoilla toimii monia muitakin yrityksiä. Se, mistä voidaan päättää ja missä valtion pitää olla tarkkana, on huolehtia siitä, että kaikki tälle toimialalle tulevat yritykset, ne, jotka pääsevät kuorimaan tavallaan kermaa päältä pois, ovat tämän kermankuorinnan ansiosta velvoitettuja tulemaan ja maksamaan sellaista rahaa — käytän tällaista kuvakieltä — joilla rahoilla, joilla voimavaroilla, turvataan se, että valtio voi niiden rahojen turvin toteuttaa äsken sanotun yleispalveluperiaatteen toteutumisen niin, että riippumatta asuinpaikasta ja seudusta nämä palvelut voidaan turvata yrityksille ja kansalaisille eri puolilla Suomea. Se, keneltä nämä palvelut sitten käytännön tilanteissa hankittaisiin, onko se Sonera tai jokin muu, on toinen asia. Eikä minusta eduskunnan pidä siihen sotkeutua. Se on toinen asia, josta sitten päättävät ne, jotka hallituksessa ja asianomaisissa ministeriöissä ovat asioita järjestämässä.

Arvoisa puhemies! Tässä yritän hahmottaa sitä ajattelurakennelmaa, joka meillä oli pinnalla ja esillä silloin, kun keskustan eduskuntaryhmä omalta osaltaan valmisti kantansa tähän asiaan. Kun saimme läpi nämä periaatteet, yleispalveluperiaatteen laajentamisen, kun saimme läpi ajatuksen siitä, että tarvittaessa pannaan pystyyn tällainen rahasto, johon hankitaan varoja, joilla sanottu periaate voidaan käytännössä toteuttaa, kun saimme läpi myös periaatteen siitä, että ilman muuta Soneraa ei panna lihoiksi ja kaupaksi heti paikalla, vaan että sen myyminen ennen kaikkea liittyy näihin fuusiotilanteisiin, näiden läpimurtojen jälkeen keskustan eduskuntaryhmä oli valmis hyväksymään mietinnön tässä esitetyssä muodossa.

37 **Ulla Juurola /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen viittasi puheenvuorossaan tulevaisuuspakettiin ja totesi sen — en nyt ihan tarkkaan muista — ajatukseltaan hämäykseksi ja rippusiksi rahoja, jotka eivät tule edes pysymään budjetissa tai ole vakituisia.

Tulevaisuuspaketissahan kuitenkin suurin osa rahoista on suunnattu korkeakouluihin. Ainakin minulle on vakuutettu, että nimenomaan korkeakouluille suunnattu raha tulee jäämään talousarvioihin myöskin jatkovuosina. Tietysti tällaisen korkeakoulujen perusrahoitukseen kuuluvan rahoituksen olisi alun perinkin pitänyt olla talousarvioissa, mutta itse kukin meistä oli varmasti niin ilahtunut, että se tulee edes tulevaisuuspaketin kautta, että siitä ei sen enempää ole sitten protestoitu. Tietysti tulevaisuuspaketti olisi voinut paremmin ohjautua pelkästään kertaluonteisiin investointeihin.

38 **Pekka Kuosmanen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Totean ed. Pekkariselle, että valtion kannattaisi harkita yhteistyötä Soneran kantaverkon kanssa sillä tavalla, että siitä ja valtion viranomaisverkosta eli Virve-verkosta muodostettaisiin yhteinen yhtiö. Sillä tavalla voitaisiin hoitaa alueelliset kysymykset Suomessa. Mikäli Sonera fuusioidaan johonkin kansainväliseen it-firmaan, on suuri vaara, että todella verkoston hoitaminen ja kunnossapito ja sen laajentaminen jää toisarvoiseksi tehtäväksi.

39 **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee Virve-verkkoon fuusioitumisesta, niin suhtaudun siihen vähän epäillen, koska se on armeijan, poliisihallinnon, rajahallinnon, se on turvasektorin verkko, enkä ole ihan varma, onko siihen fuusioituminen paikallaan. Ylipäänsäkään en näe olevan oikein sen, että avoimilla markkinoilla toimivalle yritykselle annettaisiin erityisiä velvollisuuksia, joita sen pitäisi hoitaa, tuon yhden yrityksen, mutta muiden yritysten ei pitäisi hoitaa. Tässä mielessä on toimittava tavalla, joka pakottaa kaikki kyseisellä toimialalla yhdenvertaiseen vastuuseen näiden palveluiden tasavertaisen tarjonnan turvaamisesta. Silloin tämä maksu, silloin tämä rahasto voi olla se tapa, millä tämä homma hoidettaisiin.

Ed. Juurolalle: On ihan totta, jos oikein muistan, noin 300 miljoonaa markkaa on se pysyväksi tasokorotukseksi jäävä. Kaikki muuhan on kertaluonteista erää. Tämäkin liittyy korkeakoulumäärärahoihin, joita on leikattu, ja nyt sitten muka tulevaisuuspaketin turvin palautetaan se taso ennalleen ja vähän ylikin siitä, missä sen olisi pitänyt olla.

40 **Pekka Kuosmanen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Totean ed. Pekkariselle, että talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa tuli esille viranomaisverkon ja Soneran kantaverkon yhdistäminen. Moni asiantuntija piti tätä erittäin hyvänä ratkaisuna.

Toinen, mikä talousvaliokunnassa tuli esille, oli se, kun keskustan edustajat esittivät, että 9 prosenttia pitäisi säilyttää valtion omistuksessa, mutta hallituspuolueitten edustajat olivat sitä mieltä, että jos Sonera fuusioidaan johonkin suureen firmaan, uudelleen joudutaan hakemaan eduskunnalta lupaa Soneran myymiseen ja se olisi hankaloittanut tilannetta. Valtiovarainvaliokunnan mietintöhän on sitten kuitenkin yksimielinen tästä asiasta.

41 **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun täytyy kyllä sanoa, että on syytä selvittää avoimin mielin, voiko Virve-verkko olla se ratkaisu, mitä kautta palveluja voitaisiin turvata. Niin kuin sanoin, edellisessä tehtävässäni jouduin jonkin verran tähän kysymykseen perehtymään. Ne kokemukset ovat lähinnä sellaisia, että epäilen kovasti. Ed. Kuosmasella voi olla ajankohtaisempaa tietoa. Tuo sopii ilman muuta selvittää.

Mitä tulee vielä 9 prosenttiin, juuri tämähän tässä on taustalla: me halusimme antaa mahdollisuuden fuusioihin. Muuten me korostamme sitä, että ei ole mitään syytä siihen, että valtio oikopäätä luopuisi omistuksestaan.

42 **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Ensi syksynä eduskunta varmasti pääsee keskustelemaan hyvinkin vahvasti valtionyhtiöpolitiikasta, ja erityistä aihetta siihen onkin. Hallitushan jo yritti ministeri Mönkäreen johdolla esittää, että valtionyhtiöt pantaisiin lihoiksi lähes kautta linjan, ja mitä pohjoisempi yhtiö, sitä varmemmin olisi näin tehty. Mielestäni on todella tärkeää, että eduskunta käy syksyllä hyvin perusteellisen ja valiokuntien läpi kulkevan keskustelun valtionyhtiöpolitiikasta. Sonera Oyj:n osalta tällaista keskustelua ei ilmeisesti enää syksyllä

tarvitse tehdä, kun täällä tehdään nyt päätös, jolla valtioneuvosto saa oikeuden myydä harkitsemallaan aikataululla koko yhtiön valtiolta pois.

Valtionyhtiöpolitiikan osalta vielä totean sen, että pohjoismainen malli — en tiedä, voiko sanoa pohjoismainen malli, mutta uskoisin, että aika pitkälle näin on — joka meillä on valtionyhtiöpolitiikassa, on merkinnyt työtä, se on merkinnyt suomalaisten raaka-aineitten jalostamista ja se on merkinnyt palvelujen järjestämistä kaikkialla maassa. Sillä on ollut tavattoman suuri merkitys koko kansakunnan ja maan kannalta. Tätä asiaa mielestäni ei ole näissä yhteyksissä pohdittu lähellekään niin perusteellisesti kuin se olisi ansainnut, eli kysymyksen muodossa: Onko näillä, työllä, jalostuksella ja peruspalveluilla, merkitystä vielä 2000-luvun Suomessa?

Näyttää siltä, että hallitukselle tärkeintä on saada mahdollisimman nopeasti yksityiselle sektorille ainakin ne yritykset, jotka tuottavat parhaiten, eli omistus, arvonnousut ja voitot yksityisten käsiin. Siinä tilanteessa perinteiset näkökulmat ovat jääneet varjoon. Pidän sitä huonona asiana. Tällä tavalla me emme kunnioita isiemme ja äitiemme työtä, joka on merkinnyt sitä, että meille on tällainen omaisuus syntynyt. Nyt olemme ehkä sitten aika nopeasti ja ehkä liian pienellä harkinnalla valmiit luovuttamaan tämän kaiken pois. Niin kuin monta kertaa olen todennut, valtiokin on samanlainen omistaja kuin kuka tahansa siinä mielessä, että voi myydä omaisuutensa vain kerran. Sen jälkeen kun se on myyty, se on toisten käsissä voittoineen ja tappioineen, arvonnousuineen ja -laskuineen. Myynnin myötä päätösvalta on poissa käsistä.

Soneran osalta on annettu ymmärtää, että valtion omistus on yhtiölle rasite. Vaikka täällä on sitä selitetty — ministeri Heinonen viisaana miehenä selitti tätä ja tätä on moni muukin selvittänyt, että näin on — en vieläkään oikein hyvin sitä ymmärrä. Sanotaan, että on vähän paksu pää, että ei ole perille mennyt täysin, miten valtion pienehkö omistusosuus jossakin yhtiössä on niin merkittävä rasite. Ymmärrän sen, että sillä on tietty kytkentä poliittiseen järjestelmään ja poliittisiin voimasuhteisiin ja sitä kautta ehkä myös niihin päätöksiin, joita kulloinkin valtioneuvostossa, talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa ja jopa eduskunnassa tehdään, mutta ei se voi olla mikään rasite. Jos se olisi ollut rasite Sonerassa tähän asti, ei Sonera varmaan olisi siinä arvossa kuin se nyt on.

Jos Sonera nyt kokonaan menee valtion omistuksesta pois, niin kuin hallitus haluaa, arvelen, että tietyssä tilanteessa on mahdollista, että pääkonttori siirtyy maasta pois. Työllisyys- ja aluepoliittisia näkökohtia ei enää oteta lähellekään siinä määrin huomioon kuin muun muassa kiinteän verkon ja peruspalvelufunktion osalta tarvitsisi ottaa, mikä tällä yhtiöllä mielestäni yhä on.

Alan kehitys on tietysti tärkeä asia, mutta sitä ei ole tähänkään asti valtion pieni omistusosuus estänyt — tai osuushan on vielä aika suuri, eli jopa suurikaan omistus ei ole sitä estänyt. Mutta ehkä on niin, että ajatus fuusioida Sonera johonkin eurooppalaiseen tai mahdollisesti vielä suurempaan alan yhtiöön on se ajatus, mikä hallituksella on. Se on tullut tässä keskustelussa aika voimakkaasti esille ihan viimeisissä puheenvuoroissa. Mielestäni sitä ei kuitenkaan ole riittävästi mietinnössä pohdittu. Talousvaliokunta ei ole tainnut sitä lausuntoa tehdessään paljoakaan pohtia eikä valtiovarainvaliokunta, kun on mietinnön tehnyt. Koko eduskunnan olisi ollut syytä saada tästä fuusiomahdollisuudesta, sen vaikutuksista ja sen luomista näkymistä todella seikkaperäinen selvitys, ennen kuin tehdään päätöksiä, joilla mahdollistetaan tällainen ehkä valtavatkin mittasuhteet omaava fuusio.

Fuusio tietysti merkitsee sitä, että jos valtiolla on Sonerassa omistusosuus, se sinänsä fuusion myötä säilyy, mutta tietysti vähenee suhteessa, kun ollaan suuremmassa yhtiössä osakkaana fuusion jälkeen. Mutta ei fuusion varmaankaan voi väittää estyvän sillä, en ainakaan ymmärrä, että se voisi estyä sillä, että valtio on joltakin osin mukana omistajana yhtiössä.

Näitä kysymyksiä pitää punnita, toisaalta sitä, että meille ei ole fuusioselvitystä perusteellisesti annettu, ja toisaalta yhtiön yhä mielestäni keskeistä merkitystä kiinteän verkon ja koko maan kattavan palvelun järjestäjänä ja tarjoajana, tasahintaisena tai ainakin periaatteiltaan tasapuolisena. Kun näitä punnitsee, niin itse olen tullut siihen johtopäätökseen, että ei ole syytä edetä tällaisella nopeudella, kuin nyt edetään hallituksen halusta. Hallituksella on tuo fuusioajattelu nyt sisässä, ja se on syytä nostaa esille.

Onko sitten tällaisen valtavan suuren tämän alan kansainvälisen yhtiön tulo tätä kautta Suomen markkinoille hyvä asia? Se voi olla hyvä asia, voi olla, että se tuottaa paljon omistajilleen, jollainen Suomen valtio ei enää ole sen jälkeen, mutta niille omistajille, jotka ovat suomalaisia,

yksityisiä osakkeenomistajia tässä yhtiössä. Heidän omistusosuutensa arvo nousee ja tuottokin ehkä nousee. Eli tämä on melko varmasti yksityisten edun mukaista, mutta valtiolle se ei sen jälkeen, kun omistusosuus on kokonaan mennyt, ole merkittävä.

Sitten taas kun tällainen valtavan iso yhtiö toimii näillä markkinoilla meilläkin, siinä on isoja ongelmia myös. Viittaan vain siihen, minkälaisen kohtelun Microsoft Yhdysvalloissa on saanut. Yhdysvallat on niin suuri liittovaltio, että sillä on ollut varaa määrätä Microsoft jaettavaksi kahtia. Mutta onko eduskunnan kauniitten lausumien pohjalta edes se ajatus mahdollinen, että Suomen hallitus määräisi tällaisen suuren yhtiön jaettavaksi, jos se saa monopoliaseman tai jos sillä on liian määräävä asema näillä tärkeillä markkinoilla? Näin ei varmastikaan ole. Haluaako sitten Euroopan unioni toimia tällä tavalla, siitä meillä ei ole merkkiä. Euroopan unionissa raha määrää, talouspiirit, ja mitä suuremmat yritykset, sitä suurempi vaikutusvalta niillä kabineteissa on. Kasvun ihannoinnissa tässäkin kohdin, vaikka se tuo taloudellista hyötyä joillekin, on myös isoja ongelmia ja sellaisia asioita, joita tässä yhteydessä ei ole mielestäni ollenkaan selvitetty.

Arvoisa puhemies! Valtio voi yhtiöissä yleensä käyttää vaikutustaan kahdella tavalla, olemalla mukana omistajana, jolloin yhtiössä on varmasti päätösvalta, ja toisaalta säätämällä lainsäädäntöä, jolla määrätään ja ohjataan yhtiöiden toimintaa.

Valtiovarainvaliokunta on valinnut kolmannen tien eli yrittää ohjata lausumalla toimintoja ja markkinoita. Hämmästelen, että esimerkiksi keskustan ja myös meidän eduskuntaryhmämme edustajat ovat aika nopeasti ja kevyesti olleet valmiita lausumalla ohittamaan tämän asian. Lausuma on mielestäni tosiasiassa lähes merkityksetön. Se on varsin hampaaton, ja se on lisäksi vielä epäselvä. Eli jos hallitus saa nämä valtuudet ja jos se käyttää niitä ja myy Soneran sataprosenttisesti, kyllä sen jälkeen voimme sanoa, että päätösvalta ja todellinen valta on poissa. Suomen hallituksella ja eduskunnalla ei ole sen jälkeen mahdollisuutta näihin asioihin kovinkaan paljon puuttua.

Sähköisen tiedonvälityksen puolella on vähän samanlainen tilanne edessä. Yleisradiolla on vielä julkisen palvelun tehtäviä lainsäädännön kautta ja toimiluvan kautta, mutta muutaman vuoden kuluttua silläkään niitä ei enää ole. Kehitys on menossa tähän suuntaan. Vaikka se toisaalta on hankalaa näillä tiedoilla, mielestäni on kuitenkin vastuullista, että ei vielä edetä tässä hallituksen ja valiokunnan esittämässä aikataulussa ja muodossa. Meillä ei sellainen kiire ole. Mielestäni hallituksen tulisi tuoda tänne uusi esitys siltä pohjalta, että valtiolle jäisi ehkä noin 10 prosentin omistusosuus Soneraan jatkossakin. Sellaisen mallin olisin valmis hyväksymään, mutta koen, että on itsepetosta lausumien pohjalta edetä tässä asiassa.

43 **Ulla Juurola /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi vaati hallitukselta yksityiskohtaisia selvityksiä mahdollisista yritysjärjestelyistä tai fuusioista. En väitä, että olen mikään markkinatalouden asiantuntija, mutta voisin kuvitella, että jos pörssiyhtiötä edellytetään antamaan selvitystä eduskunnalle suunnitelmistaan, yritysjärjestelyistä ja fuusioista, nämä varmaan olisivat entisiä suunnitelmia sen jälkeen.

44 **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Ed. Luhtanen totesi puheenvuoronsa alussa, että on olemassa ei suinkaan yhtä ainoata valtionyhtiöpolitiikkaa vaan eri valtionyhtiöitä on hyvin eri tavalla ohjattu ja hoidettu. Siis on olemassa hyvin monta valtionyhtiöpolitiikkaa noin historiallisesti.

Arvoisa puhemies! Juuri tällä tavallahan asian laita on. Sekä ajassa että toimintalohkoilla on ollut hyvin erilaisia politiikkoja tässä suhteessa. Erittäin merkittävää oli se valtionyhtiöpolitiikka, joka aloitettiin 50-luvulla ja jota jatkettiin 60- ja 70-luvulla. Tuolloin nimenomaan luonnonvarojen alueellisesti tasapuolisen hyödyntämisen ja jalostamisen ja toisaalta eri alueiden tasapuolisen kehittymisen kannalta aivan aktiivisella valtionyhtiöpolitiikalla luotiin teollisuutta. Se on ollut menestystä, se täytyy sanoa. Se vain johti myöhemmin siihen tilanteeseen, että kun piti investointeihin saada pääomaa lisää ja maailmanlaajuiset rahamarkkinat olivat sitä mitä ne olivat, silloin tämä köyhä valtio ei pystynyt antamaan pääomasijoituksia siinä määrin kuin oli tarpeellista. Siinä vaiheessa jouduttiin miettimään sitä, että osia näistä valtionyhtiöistä annetaan mahdollisuus merkitä muuhun omistukseen. Sillä taval-

la se sataprosenttisen omistuksen idea haihtui pois.

Arvoisa puhemies! Seuraava vaihe olikin hyvin mielenkiintoinen. Se oli se, että kun nämä askeleet oli otettu, sen jälkeen eräät valtionyhtiöt ryhtyivätkin harjoittamaan hyvin aggressiivista politiikkaa, josta ehkä kaikkein tunnetuimmaksi tuli kansainvälisesti Kemira. Se lähti maailmalle, niin kuin hienosti nykyään sanotaan, kansainvälistymään, lähti ostamaan lannoitetehtaita eri puolilta Eurooppaa, muun muassa Ruotsista ja Benelux-maista, ja nimenomaan sillä idealla, että ostetaan ja lakkautetaan ja tällä tavalla vallataan itselle markkinoita niille tuotantolaitoksille, jotka on itsellä täällä Suomessa esimerkiksi taikka ulkomailla. Tämä on minusta kaikkein merkittävin havainto, mikä tästä valtionyhtiöpolitiikasta pitää esiin kaivaa. Nimittäin nyt, kun on tehty se suunnitelma, joka KTM:ssä on ja joka on julkisuuteen päästetty, että muun muassa Rautaruukki myytäisiin taikka olisi kaupan pörssissä, niin sehän merkitsee käytännössä sitä, että Rautaruukille olisi juuri tässä Kemiran politiikassa ostajia tuolla maailmalla esimerkiksi Ranskassa oikein hyvin ja ainoastaan sillä idealla, että hankitaan omistukseen ja sen jälkeen Raahen tuotantolaitokset lakkautetaan. Eli siis toisin sanoen tässä katsannossa tämä Suomen itsensä harjoittama valtionyhtiöpolitiikka saattaa siinä tilanteessa kääntyä juuri itseään Suomea vastaan, mikäli näille arvoille annetaan jotakin merkitystä, jotka äsken kuvasin.

Arvoisa puhemies! Yksi lohko, joka on ihan muuta politiikkaa, on se, joka liittyy tämän päivän teemaan, Posti-Tele-historia. Siinähän tehtiin hyvin selvä valinta sen suhteen, että pyritään siihen, että Posti ja Tele erotetaan toisistaan ja näitä kumpaakin osiota kohdellaan hyvin eri tavalla jatkossa. Niin on myös käytännössä tapahtunut. Siinä menestystarinassa, jota nyt jaetaan, siinähän oli varsin karu alku sen jälkeen, kun tämä alkujako oli tehty. Siinähän annettiin kenkää valtavalle joukolle henkilökuntaa. Posti-Pekan muistelmissa kuvataan hyvin värikkäästi sitä, mitenkä keksittiin kehittämisraha, potkuraha. Potkurahaa ruvettiin kutsumaan kehittämisrahaksi, ja sillä tavalla ostettiin tavallaan henkilökuntaa ulos. Niin luotiin pohja Sonera-menestykselle niin, että otettiin nuorta, osaavaa väkeä tilalle, jonka valmiudet olivat ihan kokonaan muut. Se tarina on nyt siinä tilanteessa, että tämän menestystarinan loppunäytöstä näytellään eduskunnassa tällä hetkellä.

Arvoisa puhemies! Tässä tullaan kolmanteen keskeiseen näkökohtaan. Silloin kun tällaisen lohkon toimijan kohdalla, joka on globaali toimija, lähdetään tähän pörssipeliin, jos näin voidaan sanoa, sehän merkitsee sitä, että siellä toimitaan sen maailman ehdoilla. Siellä ei ole mahdollisuutta asettaa täältä Suomen eduskunnasta enää oikeastaan mitään ehtoja. Kysymys on vain siitä omistuksesta, mitä omistusosuutta pidetään tarkoituksenmukaisena Suomen kannalta, ja samalla tavalla, minkä verran pidetään kassassa rahaa ja pidetään osakkeita, arvo-osuuksia, rekisterissä, ja siinä kaikki. Eikä siinä sen ihmeellisempää ole. Eli kun on sanottu kerran a, niin on pakko sanoa b ja c, ja d:tä ei tarvitse sanoakaan. Siellä toimitaan sen maailman pelisääntöjen mukaan alusta loppuun saakka.

Arvoisa puhemies! Nyt on tultu tähän pisteeseen. Siis on pakko sanoa nyt c, ja silloin tämä niin kuin on tässä intressissä pois laskuista. Mikä sitten on sen tausta; miksi on pitänyt näin tehdä? Sen taustahan on yksinkertaisesti se, että 1980-luvun jälkipuoliskolla töpeksittiin rahamarkkinoiden vapauttamisessa perusteellisesti. Se johti kasinopelin kautta lamakauteen, itse aiheutettuun ja tuotettuun lamakauteen, ja nyt maksetaan sen laskuja ja sillä sipuli. Ei tämä sen ihmeellisempää ole.

45 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Äskettäin pidetyt viimeisimmät puheenvuorot ovat olleet hyvin mielenkiintoisia ja sisältävät varsin huomionarvoisia näkökohtia käytävään keskusteluun Sonera Oyj:n kohtalosta. On muistettava, että lähtökohdiltaanhan Sonera, entinen Tele, on ollut meidän suomalaisten kansalaisina omistama, koska se on ollut valtion yritys. Eli jokainen suomalainen on ollut näiden omistajana, ja sitten on tultu, niin kuin muun muassa edellisissä puheenvuoroissa tuotiin esille, onnettomien vaiheitten jälkeen siihen, että on jouduttu tekemään ratkaisuja, joita voidaan pohtia, ovatko ne olleet missä määrin harkittuja.

Mielestäni on ollut tietty viisaus, että tähän maahan ovat syntyneet valtionyhtiöt. Ne ovat syntyneet omana aikanaan perustehtäviä ja tarpeita varten, ja minusta niihin pitäisi suhtautua kaikissa ratkaisuissa jokaisen valtionyhtiön kannalta muistaen ne tehtävät, mitä varten ne ovat. Minusta ne ovat liian arvokkaita heitettäviksi

pörssipeliin ja saatettaviksi vieraisiin omistuksiin, koska niillä on tietty perustehtävä tässä maassa. Ne ovat tietyllä tavalla kansallista infrastruktuuria, ja minusta on aivan oikein, että niistä vastaa valtio ja että ne ovat vastuussa Suomen kansalle ja suomalaiselle yhteiskunnalle.

Edellinen puhuja viittasi juuri siihen, kuinka kovin helposti kaupankäynnissä ja pörssipelissä tulevat tunteettomat omistajat, jotka eivät ajattele meidän suomalaisten asioita puhumattakaan syrjäseuduilla asuvien ihmisten palvelutarpeista, vaan heillä on ainoastaan halu päästä rahastamaan semmoisista palveluista, jotka ovat välttämättömiä suomalaiselle yhteiskunnalle ja Suomen kansalaisille. Tämä on varteenotettava puoli, joka vähintäänkin pitäisi nähdä metsänä puilta, kun näitä asioita tarkastellaan. Minusta tuntuu, että kun nyt valtionyhtiötä yksityistetään, nähdään vain puita, ei nähdä metsää, ei ainakaan perille asti. Silloin on vaarana, että tehdään lyhytnäköisesti ratkaisuja, joista saattaa olla hyvinkin hankalia seurauksia.

Menen ihan tavallisen käyttäjän kannalta tarkastelemaan, mihin jo nyt tilanne on johtanut. Helsingin pääpostissa oli pitkään lennätin Telessä. Tällä hetkellä taitaa olla niin, että Helsinki on Euroopan ainut pääkaupunki, jossa ei ole lennätintä. Helsingin pääpostissa oli kaikki maan puhelinluettelot kansalaisten nähtävinä. Siellä oli yleisöpalveluja. Ne ovat kadonneet. Kyliltä ja taajamien lähiöistä ovat vähentyneet, ja pelkään — näin ovat uhkaukset olemassa — että yleiset puhelinkioskit vähenevät edelleen. Kaikki kansalaiset eivät tule hankkimaan matkaviestimiä. Puhelinkioskeilla on tietty perusturvallisuuden merkitys. Kun nyt etsitään liiketaloudellisia tuloksia, silloin vähät välitetään tästä peruspalvelusta. Samoin maassa liikkuu matkailijoita. Mennään nykyaikaiselle kansainvälistyvälle sektorille: on matkailijoita, joilla ei ole käytössä täkäläisiä matkaviestimiä, jotka toimisivat meidän järjestelmiemme mukaan. Kun mekin suomalaiset menemme vieraisiin maanosiin, joudumme siellä turisteina turvautumaan joko pääkaupungin tai kaupungin lennättimeen, josta voi soittaa, tai käytämme yleisöpuhelimia. Meillä Suomessa tämä verkosto on jo nyt mennyt liian harvaksi. Tämä on eräs onneton seuraus nykykehityksestä.

Jatkossa saattaa olla seuraus, että yksityistä yrittäjää, jonka tavoitteena on vain liiketaloudellinen voitto, kiinnostaa se, mistä voittoa saa, eikä palvelujen tarjoaminen tasapuolisesti kaikkialle maahan, olipa kysymys yksityisistä asiakkaista, liikeyrityksistä tai vapaa-ajan asukkaista. Edelleen näkisin, että ihan yhteiskunnan perusturvallisuuden ja yhteiskunnan organisaatioitten kannalta on tarpeen, että meillä on yhteiskunnan selvästi kontrolloima viestintäjärjestelmä. Ainakin haluan nämä näkökohdat tuoda dubioina, hyvin kriittisinä reunahuomautuksina, käytävään keskusteluun ja kannanottoihin käsiteltävänä olevassa asiassa.

[46] **Esko-Juhani Tennilä /vas:** Rouva puhemies! Uusliberalismin tavoitteena on sääntelemättömän markkinatalouden palauttaminen, jotta yritysten omistajien voittoja voidaan kasvattaa. Uusliberalismi on maailmanlaajuinen ideologia. Se on vahvistunut edelleen. Se esiintyy eri maissa varsin erilaisenakin. Toisissa maissa se on varsin hyökkäävää, aggressiivista. Joissakin maissa kuten Suomessa se on ollut vielä varsin pehmeääkin, mutta kaikkialla uusliberalismiin liittyy kuitenkin kolme selvästi nähtävissä olevaa pyrkimystä.

Ensinnäkin uusliberalismiin liittyy laajamittainen yksityistäminen. Juuri tällä yksityistämisellä tehdään tilaa yksityiselle bisnekselle teletoiminnasta tienpitoon ja aina terveydenhoitoon saakka. Teletoiminnan yksityistämisen osalta pidetään kiirettä siksi, näin arvelen ja näen, että se on yksi nopeimmin kasvavista ja hyvin tuottoisa ala.

Uusliberalismiin liittyy pyrkimys verotuksen keventämiseen, ja tämä on uusliberalismin vahva kortti, kukapa niitä veroja rakastaisi. Samalla kuitenkin verotuksen alentaminen johtaa siihen, että julkisia palveluja ja sosiaalietuuksia joudutaan leikkaamaan.

Jotta yritysten toiminta olisi esteetöntä, uusliberalismi pyrkii kaikkialla muodossa tai toisessa ay-liikkeen heikentämiseen tai jopa sen nujertamiseen. Englannissahan Thatcher nimenomaan aloitti tästä päästä. Vain näin voidaan tuottaa halpatyövoimasektori, joka on aina tavoitteena, kun uusliberalistien kanssa olemme vastakkain. Suomessakin on merkkejä siitä, että myös tältä osin kiista kärjistyy. Tätä mielestäni kuvaa kiista työehtosopimusten yleissitovuudesta. Siinä on merkkejä juuri tästä pyrkimyksestä ay-liikkeen aseman heikentämiseen.

Rouva puhemies! Erityisen tärkeäksi minä näen valtion mukanaolon juuri teletoiminnan kehittämisessä. Näin siksi, että teletoiminta, tele-

verkot, on se ala, joka tulevaisuudessa ratkaisee, miten maa kehittyy ihan niin kuin maana ja sitten miten se eri osiltaan kehittyy. Olemme nimittäin siirtymässä tietoyhteiskuntaan, jossa tietoverkkojen merkitys kasvaa ja saa ratkaisevan muodon. Jos joskus tiet tai rautatiet olivat tämmöinen ratkaiseva tekijä kehitykselle, tietoverkoilla on tämä asema nyt ja kasvavasti jatkossa.

Minä näen tämän asian ja ongelman olevan siinä, että jos valtio vetäytyy toimijana telealalta, ei ole mitään takeita siitä, että tietoverkko kehittyy tasapainoisesti ja tasapuolisesti koko maassa. En näe siihen mitään takeita enää jatkossa, jos valtio luopuu omistajan roolistaan teleyhtiössä, niin kuin se nyt on tekemässä eli myymässä Sonera Oyj:n osakkeet kokonaisuudessaan tai kenties fuusioimassa valtion teleyhtiön johonkin toiseen, luultavimmin ulkomaiseen yhtiöön. Jos lähdetään lakisääntelyn tielle ja määräysten ja ohjeitten antamiseen, voidaan perustellusti kysyä, kuka niitä määräyksiä sitten toteuttaa, jos valtiolla ei ole enää sitä firmaa, jota voidaan käskyttää muodossa tai toisessa.

Varmasti käy niin jatkossakin, jos ja kun tällä tiellä mennään, että etelässä, tiheimmin asutussa Suomessa, jossa on yritysten pääosa, tietoverkko on kunnossa, se kehittyy, mutta kuka hoitaa sitten sen asian jatkossa, jos tälle tielle mennään, että myös Utsjoen Nuorgamissa on kaikki telepalvelut saatavissa niin yrittäjillä kuin yksityisillä kansalaisilla Internet-yhteyttä myöten yksityisten kansalaistenkin osalta? Ei siihen ole tekijää. Tämä on minusta jatkossa se kysymys. Kuka voi määrätä, että Rovaniemeltä Nuorgamiin täytyy olla linja-autoyhteys, jos ei ole linja-autoyhtiötä, jota voi määrätä? Tämä on minusta se kysymys.

Tietenkin voidaan lähteä siitä, että maksetaan jollekin, joka toteuttaa nämä palvelut, mutta päädytään aivan kummalliseen lopputulokseen. Nyt valtio saa rahaa Soneran toiminnan tuotosta, sitähän tulee budjettiin varsin paljon. Jatkossa pitäisi kaikesta maksaa, eli kääntyy päälaelleen tämä tilanne. Sittenkin jää vielä auki, kuka on se toimija, jos ja kun Sonera myydään tai jos se kenties fuusioidaan ja menee ulkomaiseen omistukseen. Jää subjekti pois, ja se on minusta suuren luokan kysymys. Päädytään Postin tilanteeseen. Me voimme täällä anella, että Suomen Posti Oy tekisi jotakin, jos sitä ei suoraan käskytetä. Jos sitä ei aleta määrätä, ei se mitään tee. Jos Suomen Posti myydään ja se menee yksityiselle, eihän sitä voida käskyttää, ei millään lailla eikä säädöksellä, jos ei se kerta kaikkiaan halua tehdä jotakin, millä mennään siihen väliin?

Näin tämä eriarvoisuus tulee maahan, ja kun se tulee tietoverkkoihin, se tulee sitten kaikkeen. Tämä on minusta ratkaisevan suuri kysymys, ja tätä ei ole nähty riittävän laajana mielestäni, vaan tässä mennään jotenkin nyt tämmöisessä pikavoittojen rahastuksen huumassa ja jätetään tämmöiset strategiset ajattelut kokonaan sivuun. Nyt maata ehkä jaetaan tällä päätöksellä enemmän, kuin millään muulla yksittäisellä päätöksellä on tehty, eriarvoisuuden suuntaan, koska tietoverkkojen varassa jatkossa ollaan yhä enemmän ja enemmän.

Pidän vaarallisena tätä kehityssuuntaa ja samalla uusliberalismin merkittävänä läpimurtona, valitettavasti. Odottaisin, toivon ja uskonkin, että vasemmisto havahtuu tästä uusliberalismin viettelyksestä viimeistään syksyllä, jolloin valtionyhtiöiden yksityistämistä aiotaan jatkaa. (Ed. I. Kanerva: Ettekö te käsittele puolueen sisällä näitä asioita?) — Niitä käsitellään joka paikassa, meillä ei ole semmoisia puolueen salaisia asioita. Niistä puhutaan tupaillassa ja puhutaan eduskunnassakin. Onko olemassa joitakin puolueen sisäisiä asioita? Kun puhutaan Sonerasta, onko se puolueen sisäinen asia, ed. I. Kanerva? Ehkä se on kokoomukselle puolueen sisäinen asia, kun Heinonen ilmoittaa, että myyty on, mutta ei meille eikä tule olemaankaan. Näitä käsitellään joka paikassa. Teillä voi olla semmoisia puolueen sisäisiä asioita, jotka eivät kuulu muille. Mutta kun on Sonerasta kysymys, se kuuluu meille kaikille, muillekin kuin niille, jotka ovat jossakin istuneet ja päättäneet. Tässähän nimittäin kävi juuri niin kuin ed. Kanerva vihjaili, että Heinonen ilmoitti vain, että näin tapahtuu. Tämähän oli käsittelyjärjestys. Tämä myydään nyt. (Ed. I. Kanerva: Sen jälkeen kun sitä oli käsitelty!) — En minä tiedä, missä sitä käsiteltiin, koska minulla ainakin syntyi kuva, ettei meidänkään puoleltamme ollut kukaan käsittelemässä missään tätä asiaa, vaan että otettiin ilmoitus vastaan. Näin käsitys on syntynyt, ja meidän ryhmässä on aito huoli siitä, mikä tämä meno on ja mihin tällä pyritään. Me olemme aidosti huolissamme siitä, mihin tämä on viemässä, ja me olemme eriarvoisuudesta huolissamme. Omalta osaltani kannan huolta myös siitä, että minusta ei nähdä tulevaisuuden haastetta tarpeeksi selvästi, että tietoyhteiskunta on tullut, tulee vahvistuvana ja se edellyttää näi-

den tietoverkkojen kehittämistä koko maassa, ja nyt siltä viedään pohjaa pois. Tämä on se minun huoleni, ja se ei ole puolueen sisäinen asia.

47 **Erkki Pulliainen /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En aseta pienimmässäkään määrin kyseenalaiseksi ed. Tennilän vilpittömyyttä näissä pyrkimyksissä ja huolen kantoa. Kiinnitän kuitenkin yhteen asiaan huomiota, sellaiseen, missä hän ilmiselvästi liikkuu varmasti oikealla alueella myös tämän vilpittömyyden rinnalla. Se on se, että telemarkkinalaki on nyt ihan avainasemassa. Mielestäni Helsingin Sanomien tämän viikon maanantain numeron kakkospääkirjoitus kiinnitti aivan oikealla tavalla huomiota siihen, että tarvetta merkittävään muutokseen on juuri myöskin siinä katsannossa, kuten ed. Tennilä äskeisessä puheenvuorossaan totesi ja kuten on todennut varsin moni muukin edustaja, mihin viittaa myös se ponsi, joka valtiovarainvaliokunnasta on aivan yksimielisesti ilmeisesti tullut, kun ei siinä näiltä osin vastalauseita ole. Liikennevaliokunta joutuu tekemään varsin perusteellista työtä telemarkkinalain käsittelyn yhteydessä.

48 **Juha Korkeaoja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tennilä on epäilemättä aivan oikeassa siinä, kun hän toteaa, että tietoverkkojen laajuus ja saatavuus kaikkialla maassa on aivan oleellinen ja tärkeä tekijä tasapainoisen alueellisen kehityksen kannalta jatkossa. Mutta minusta hän on väärässä siinä, kun hän kuvittelee, että valtio-omisteinen Sonera, siihen mittaan kuin valtio Soneraa nyt omistaa, voisi tämän valtion omistuksen kautta taata. Lähtökohta on se, että tietoverkkojen saatavuus voidaan taata vain telemarkkinalailla, mihin myöskin ed. Pulliainen viittasi. Tämä on se tie, johon nyt tähdätään, ja tästä tietenkin on koko ajan täällä kannettava huolta, että se myös näin toteutuu.

49 **Esko-Juhani Tennilä /vas** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ensinnäkin tähän: Kuka on rakentanut Suomeen hyvät tietoverkot? Täällä ei ole julisteltu mitään tietoyhteiskuntaa Suomessa syntyneeksi. Aikoinaan Posti ja Tele vain yksinkertaisesti rakentelivat ne verkot ympäri maata ja kaikkialle. Se oli ikään kuin itsestäänselvä valtiolle kuulunut rooli, ja sitten olivat myös yksityiset puhelinlaitokset, niin kuin sanottu, mutta nehän ovat olleet tosiasiassa kunnallisia laitoksia, jotka sitten kaupunki ja taajama hoitivat. Sitä ei julisteltu. Sitä pidettiin selvänä. Nyt tästä periaatteesta irrotaan, ja tämä on vaarallista, kun ollaan juuri siirtymässä tietoyhteiskuntaan.

Tietenkin voidaan näillä laeilla yrittää sitten paikata. Mutta esimerkiksi uusi postitoimilaki, joka on tänne tullut, on ihan yhtä tyhjän kanssa. Siinä vain todetaan nykyinen tilanne, että jokaisessa kunnassa pitää olla jonkinlainen kaupan nurkka, jossa on jokin postisäkki sitten olemassa. Eihän siinä ole mitään.

50 **Pekka Kuosmanen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Totean ed. Tennilälle, että Sonera omistaa Suomessa 460 000 liittymää ja Suomessa on kaikkiaan 2 136 000 liittymää eli noin 20 prosenttia siitä verkosta Sonera tällä hetkellä omistaa. Paikallisverkothan säilyvät jatkossa siitä huolimatta, vaikka Sonera fuusioitaisiinkin johonkin suurempaan yhtiöön. Mutta niin kuin edellisessä vastauspuheenvuorossani totesin, viranomaisverkon ja Soneran kantaverkon yhdistäminen kannattaisi mielestäni tutkia, koska sillä tavalla me varmistaisimme, että televerkon kehitys säilyy Suomessa ja ennen kaikkea sitten kehitysalueille turvataan kehityksen tulokset.

51 **Esko-Juhani Tennilä /vas** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tämä työnjako on ollut juuri tämän tyyppinen siis tosiasiassa, että Posti-Tele on hoitanut harvaanasutun osan Suomea. Ehkä se näyttää prosenteissa pieneltä, mutta alueena se on erittäin suuri, ja on äärettömän tärkeätä Suomelle, että on ollut joku, joka on hoitanut koko maata. Niin sanotut yksityiset ovat hoitaneet taajamia, mutta nekin ovat olleet tosiasiassa pääsääntöisesti kunnallisia, tai ainakin niissä on hyvin vahva julkinen omistus ollut melkein kaikissa mukana, kaupungit ja kunnat. Ei tämä niin yksinkertaista ole. Telellä on ollut vastuu sitten harvaanasutusta osasta Suomea. Kenellä se vastuu on jatkossa? Se on nyt sitten auki ja jää auki. Minä en näihin virvatulifirmoihin oikein usko tässä hommassa, edustajaystäväni. Mitä siinä on sitten järkeä? Ensin myydään valtionyhtiö ja sitten aletaan perustaa uutta tilalle, niinkö?

52 **Ulla Juurola /sd:** Arvoisa puhemies! Kun Sonera Oyj:n osakkeista luopumista koskeva esitys annettiin, olin varsin epäileväinen sen suh-

teen, että valtuus annettaisiin todella sille, että valtioneuvosto saisi luopua Soneran omistuksesta kokonaan. Minäkään en voinut hyväksyä näkemystä, että valtion omistus olisi sinänsä este yrityksen kehittämiselle tai pörssiyhtiön kyseessä ollen este arvon nousulle esimerkiksi. En tiedä, olenko sinisilmäinen vai hyväuskoinen, mutta tunnustan muuttaneeni kantani kyseessä olevassa asiassa. Asiantuntijoita verojaostossa kuunnellessani päädyin sille kannalle, että nimenomaan Soneran tapauksessa niin sanottu nollavaltuus on mitä todennäköisimmin paikallaan. Sataprosenttista varmuuttahan tämmöisissä asioissa ei voi olla, koska maailma on niin arvaamaton ja nopeasti muuttuvainen.

Perustan kantani nimenomaan sille, että mahdollisten yritysjärjestelyiden varalta yritysten johto tarvitsee pelivaraa. Miksi sitten yrityksen pitää kasvaa? Kuten jo äsken vastauspuheenvuorossani totesin, en tunne mitenkään olevani markkinatalouden asiantuntija, mutta olen ymmärtänyt, että ellei yrityksellä ole kasvunäkymiä, ei myöskään tätä odotusarvoa ole olemassa ja silloin myöskään yrityksen osakkeiden arvon nousu ei ole mahdollista.

Tietysti voidaan ajatella samoin kuin Nokian tapauksessa, että oma kasvu on niin valtavaa ja riittävää, että se mahdollistaa kaiken, mutta jos eivät omat kasvun mahdollisuudet ole tarpeeksi suuria, silloin tulevat kysymykseen yritysjärjestelyt ja fuusiot, pidämme siitä ajatuksesta tai emme.

Osakeannit sinänsä normaalioloissa ovat mielestäni aivan eri asia, ja uskon, että valtioneuvosto tässä suhteessa käyttää tervettä järkeä ja yksityistää yritystä vain siinä tahdissa kuin se on järkevää tuloutuksen kannalta tai mahdollisimman suuren tuoton kannalta tai kilpailukyvyn parantamisen kannalta.

Valtiovarainvaliokunnan verojaostohan keskusteli sellaisestakin vaihtoehdosta, että nimenomaan nollavaltuus annettaisiin vain yritysjärjestelyjä varten ja prosenttiraja säilytettäisiin normaalissa osakeannissa, mutta totesimme yhteisesti, että järjestelmä ei ilmeisesti pelaisi käytännössä.

Tietoliikenneinfrastruktuurin kehittämisellä on yhä tärkeämpi merkitys taloudellisen kasvun vahvistamisessa sekä myös alueellisen kehityksen turvaamisessa. Valiokuntakin kiinnittää huomiota nimenomaan tähän telemarkkinalain säädökseen, jonka mukaan valtioneuvoston velvollisuutena on huolehtia, että televerkkoja ja telepalveluita on kohtuullisin ehdoin kaikkien käyttäjien saatavilla koko maassa. Tästä siis valtion tulee huolehtia kaikissa olosuhteissa. On varmasti selvää, niin kuin ed. Pulliainen totesi, että telemarkkinalaki vaatii uudistamista eikä välttämättä ole tällä hetkellä ajan tasalla.

Vaikka siis olen Soneran myyntivaltuusasiassa muuttanut kantaani, se ei tarkoita kuitenkaan sitä, että olisin myönteinen sille, että kaikki valtionyhtiöt tai sellaiset yhtiöt, joissa valtio on mukana, olisivat samassa asemassa ja meidän pitäisi luopua kaikesta valtion omistuksesta.

Kun kävin Helsingin Pörssissä tutustumassa asioihin, siellä todettiin, kun kysyttiin valtion omistajaosuutta ja sen mahdollista rasitetta yrityksille, että käytännössä ainakin se osuus, mikä on valtiolla ja mihin myyntivaltuutta ei ole, ei ole likvidiä rahaa tällaisessa kaupanteon maailmassa.

Siellä todettiin kuitenkin myöskin, että suomalaisten pörssiyhtiöiden omistussuhde on jo muodostunut niin, että kaksi kolmasosaa omistuksesta on ulkomaisissa käsissä, ja tämäkään ei varmasti ole pelkästään positiivinen asia. Tätä voidaan tietysti positiivisesti tulkita siten, että suomalaiset yritykset ovat varsin hyvin kansainvälistyneitä. Toisaalta suuri ulkomainen omistus poikkeaa kilpailijamaistamme ja niiden yrityksistä selvästi. Silloin saatamme olla tilanteessa, että meidän yritystemme kurssiheilahtelut voivat olla rajumpia kuin sellaisten yritysten, joissa kotimainen omistus ei välttämättä olisi näin pieni.

Tästä johtuukin, että ajattelen siten, että jokaista valtion yritystä pitää miettiä aivan omista lähtökohdistaan. Saattaa olla todellinen arvo myöskin se, että kotimaisen omistuksen säilyttämiseksi meidän tulee pyrkiä myöskin valtion osuuksien säilyttämiseen yrityksissä. Erityisen huolestuttava tilanne on tietysti silloin, mikäli tällaisessa fuusiotapauksessa yritysten johto ja pääkonttorit siirtyvät ulkomaille, jolloin tilanne on vielä hankalampi.

Tämä pieni puheenvuoro vain sen vuoksi, että olen tähän saakka puhunut omistusoikeuden myöntämisvaltuutta vastaan.

53 **Pekka Kuosmanen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Totean ed. Juurolalle hänen käsityksestään ulkomaalaisesta omistuksesta: Jos se on yli kaksi kolmasosaa, hänestä se on negatiivista Sonerassa. Otan esimer-

kin Nokiasta, joka 90-luvulla lama-aikana kasvoi yhdeksi maailman suurimmista yrityksistä italalla. Siinä mielessä meillä on vain hyviä kokemuksia ulkomaalaisista sijotuksista. Se on samaa rahaa, oli se kotimaista tai ulkomaista rahaa, ainakin Nokian kohdalla. Siinä mielessä toivon, että jatkossa Sonera kasvaa maailmanlaajuiseksi yritykseksi, että saadaan toinen tukijalka Suomeen Nokian lisäksi.

54 **Esko-Juhani Tennilä /vas** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minusta ed. Kuosmanen sekoittaa nyt tiettyjä asioita. On eri asia, jos ulkomaalaisia on mukana tuotannollisessa toiminnassa, jota kuitenkin Nokia harjoittaa, ja on eri asia, kun rakennetaan infraa. Kyllä siinä pitää olla varma suomalainen perusta. Muuten ollaan tuulen päällä. Jos esimerkiksi teiden teko, ed. Kuosmanen, joka teille lienee läheisempää kuin nämä monimutkaiset insinööritieteet, menisi ulkomaalaisten käsiin koko homma, Suomen tiet omistaisi joku ulkomaalainen. Ei kai se voisi olla mikään järkevä ajatus?

55 **Ulla Juurola /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuosmaselle: Ajatukseni ei mielestäni ollut näin yksioikoinen, enkä puhunut Soneran ulkomaisesta omistuksesta vaan siitä, että yleisesti sellainen tilanne Suomessa, että pörssiyhtiöt ovat vahvasti ulkomaisessa omistuksessa, saattaa olla kurssivaihteluja enemmän salliva tilanne kuin kilpailijamaissa.

Ed. Sasi merkitään läsnä olevaksi.

---

56 **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä tämän illan aikana on tullut melkein kaikki viisaus jo sanottua, jolloin tähän laajempaan sisältöön en nyt aio ottaa kantaa. Mutta näen, että tässä keskustelussa on käynyt sillä lailla, että jotkut ovat nähneet todella valoisan taivaan ja jotkut todella suuria kummituksia tämän asian takana.

Kyllä lähtisin siitä lähtökohdasta, että Soneran kilpailukyky, toimintakyky ja toiminta tässä maassa ei muutu miksikään, on siellä vähän enemmän tai vähemmän ulkomaista omistusta. Väitän, että jos se vapautus tällä muotoa annetaan tässä asiassa, siinä asiassa kehittyminen ja eteenpäinmeno vain varmistuu ja vahvistuu.

Uskaltaisin vielä heittää tähän asiaan sen, että valtioneuvostossa niin nyt kuin tulevaisuudessakin on sen verran, sanoisin, älykästä ja järkevää väkeä, että osataan ottaa raha pois silloin, kun sitä on saatavissa, ja jos ei ole saatavissa, omistus säilytetään. Näin luulen, että tämä periaate on olemassa.

Nykyisessä valtiontaloudellisessa tilanteessa vieläkin väitän, että näillä rahoilla, mitä siitä joskus on löydettävissä, tulee sellaista liikkumavaraa, että oikein ilolla mietin sitä, kuinka tämä eduskunta käy sitä jakamaan kaikkiin hyviin tarkoituksiin kaikille kansalaisille mitä uskomattomimpiin tarkoituksiin.

57 **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Kuten ed. Seppo Lahtela totesi, todennäköisesti kaikki viisaus on tästä pajatsosta jo tänä iltana tyhjennetty. Minulle on jäänyt yksi asia kuitenkin hieman epäselväksi. Kun talousvaliokunnassa keskustalaiset ja kristillisten edustaja ehdottivat 9 prosentin siivun säilyttämistä valtion omistuksessa, mikä voima Euroopassa sitten estää sen, että jos valtio on 9 prosentilla mukana, tällaisen yhtiön kanssa ei sitten edes neuvotella, kun tietääkseni reaalisosialismikin on jo pikkuhiljaa poistunut Euroopan kartalta? Tämä on jäänyt minulle epäselväksi, eikä oikein saanut ministeriltäkään kyllä vastausta, kun tätä muistaakseni ed. Laitinen tiedusteli.

Miksi sitten lähtökohdan pitää aina olla sellainen, että Sonera fuusioidaan johonkin muuhun? Eikö voitaisi lähteä siitä, että Sonera kehittyy ja liittää itseensä esimerkiksi pohjoismaisella tasolla yhtiöitä? Onko aina vain lähtökohta se, että meidän on mentävä jonnekin ja joku nielaisee meidän yrityksemme? Eikö se kasvu olisi myöskin toisin päin mahdollista, että suomalaiset ovat tässä suhteessa aktiivisia?

Täällä joku ehkä pystyy nyt antamaan oikein hyvän vastauksen. Ed. Kuosmanen näköjään pyysi vastauspuheenvuoron. Todennäköisesti saan häneltä vastauksen 9:n ja 10 prosentin omistukseen. Mikä ihmeen maaginen asia siinä on, joka estää kaiken hyvän, jos tällainen siivu säilytetään?

58 **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Vastaan ed. Seivästölle hänen esittämäänsä kysymykseen, että nyt kun valtion omis-

tus Sonerassa nollataan eli sellainen mahdollisuus annetaan valtioneuvostolle, sen jälkeen ei tarvitse uudelleen tuoda tätä asiaa päätettäväksi sen takia, jos esimerkiksi Sonera fuusioidaan suurempaan yritykseen. Jos Sonera ostaa uusia yrityksiä, silloinhan 9 prosenttia ei ole haitaksi, mutta fuusiovaiheen se 9 prosenttia estää. Se pitäisi uudelleen tuoda eduskunnan päätettäväksi. Niinpä talousvaliokunnan hallituspuolueitten edustajat kaikessa viisaudessaan olivat sitä mieltä, että tämmöinen toimenpide opposition puolelta on sellaista populistista politiikkaa, joka ei perustu mihinkään järkeen.

Keskustelu päättyy.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

7) Hallituksen esitys laiksi Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 20/2000 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 4/2000 vp

Puhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

[1] **Juha Korkeaoja /kesk:** Arvoisa puhemies! Rauhanturvalain ensimmäisessä käsittelyssä keskusta esitti muutoksia, jotka tulivat tänne äänestykseen ja jotka hylättiin. Olemme kuitenkin lähteneet siitä, että itse rauhanturvalain uudistamisen peruslähtökohta, 1 §:n selkiyttäminen, on tarpeellinen. Sen johdosta katsomme, että uudistus siitä huolimatta, että meidän muutosesityksiämme ei hyväksytty, tulisi hyväksyä. Olemme tyytyväisiä siitä, että mietinnössä ja mietintöön sisältyvissä ponsissa tarkennetaan sitä, millä tavalla ja millaisissa olosuhteissa Suomi voi mennä mukaan rauhanturvaoperaatioihin, mutta edelleenkin tosiasiaksi jää se, että vaikka tätä sanotaan tekniseksi uudistukseksi, tämä tosiasiassa lisää Suomen osallistumisen väljyyttä erilaisiin operaatioihin. Kun lainsäädäntöön nyt tuodaan mukaan termi kriisinhallinta, se entisestään tekee tietyiltä osin lain tulkinnan ongelmalliseksi.

Kun lakiin Puolustusvoimista, perustelujen mukaan teknisistä syistä, on tarpeen tuoda muutos, jossa todetaan, että rauhanturvatehtävät tulevat varsinaisiksi Puolustusvoimien tehtäviksi, emme katsoneet perustelluksi, että tämä muutos olisi tarpeellinen, tai jos sellainen tehdään, tulisi tarkemmin määritellä, että isänmaan puolustamistehtävät kuitenkin edelleen säilyvät muutoksesta huolimatta Puolustusvoimien kaikkein keskeisimpinä ja tärkeimpinä tehtävinä.

Tämän johdosta ehdotan tämän lain hyväksymisen saatteeksi, että perusteluissa lausuttaisiin seuraavaa: "Hyväksyessään lakiehdotukset eduskunta katsoo, että jatkossa turvallisuuspolitiikan linjaukset tulisi valmistella mahdollisimman laajapohjaisesti ja pyrkiä eduskuntapuolueiden kesken yhteisymmärrykseen, sekä korostaa, että Puolustusvoimien ensisijainen tehtävä on huolehtia kansallisesta puolustuksesta."

[2] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Asiaa voisi vielä lämmitellä ja kehitellä varsin laajastikin, mutta jos sitä nyt katsoo näin lyhyeltä näköalalta, katson hyvin optimistisena ja hyvänä tämän uudistuksen ja muutosesityksen, mitä on tehty.

Se epäily, että tässä vietäisiin Suomea vähän enemmän jonnekin länteen taikka sotilasliiton suuntaan, on mielestäni varsin aiheeton ja turha eikä ole ajankohtainenkaan. Niin kuin ed. Korkeaoja sanoi esityksessään, tämä tehtävä, että suomalaisen sotaväen perimmäinen tehtävä on puolustaa Suomea ja Suomen olosuhteita, on mielestäni yksi tärkeimpiä kohtia. Mutta katson, että tämä uudistus on sellaisenaan tärkeä ja tällä muutoksella, vaikka se on vain pintapuolinenkin, selkiytetään sotilasjohdon asemaa ja tehtäviä rauhanturvatehtävissä. Siltä osin on tärkeätä, että se tehdään nyt, sen sijaan että sitä käytäisiin tekemään sen jälkeen, kun todetaan, että laki on toimintakelvoton ja mahdoton.

Pidän hyvänä, että eduskunta mitä ilmeisimmin varsin pienin keskusteluin tulee tämän hyväksymään myöskin toisessa käsittelyssä.

[3] **Mirja Ryynänen /kesk:** Arvoisa puhemies! Käsiteltävään lakiin sisältyvä rauhanturvaamistoiminnan toimeenpanon siirtäminen puolustusministeriöltä Puolustusvoimille on ihan perustel-

tu muutos nimenomaan käytännön toimivuuden, tehokkuuden ja resurssien käytönkin kannalta.

Mutta jos tarkoituksena ei todellakaan ole tehdä mitään suurempaa periaatteellista muutosta Suomen puolustusvoimien ensisijaiseen tehtävään, joka on huolehtia oman maan puolustuksesta, kyllä laissa nämä tehtävät pitäisi sitten ryhmitellä eri kategorioihin. Juuri tätä me esitimme vastalauseessa. Silti on täysin selvää, että osallistuminen kansainväliseen rauhanturvatoimintaan lisää myöskin meidän oman puolustuksemme uskottavuutta. Tätä emme millään tavalla halua kiistää tai vähätellä.

Siksi minä todella toivon, että hallituspuolueissa nyt voitaisiin tukea ed. Korkeaojan ponsiesitystä ja näin osoittaa konkreettisesti, että todella halutaan laajaa yhteisymmärrystä kansallisesti tärkeistä turvallisuuspoliittisista periaatteista. Sellaisena pidän Suomen puolustusvoimien perustehtävää, ensisijaista tehtävää oman maan puolustamisessa. Tämän asian selkeästi auki sanominen selventää tilannetta, ja siihen tällä ponsiesityksellä pyrimme.

4 **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Ensiksi kannatan ed. Korkeaojan tekemää lausumaehdotusta.

Totean, että se muoto, minkä laki sai ensimmäisessä käsittelyssä, ei täysin tyydytä niitä näkemyksiä, mitä itselläni tästä asiakokonaisuudesta on. En lähde yksityiskohtiin, mutta totean, että tähän sisältyy hyviä, järkeviä ja vastuullisia kohtia, mutta myös sellaisia, jotka jättävät epäselvyyttä ja tulkinnanvaraa edelleen, ja toisaalta sellaisia, jotka ehkä johtavat sellaiseen kehitykseen, jota en pidä kaikilta osin perusteltuna.

Pieneltä mutta erittäin tärkeältä osin tätä voidaan selkeyttää nimenomaan sillä, jos ja toivon mukaan kun tämä lausuma tulee hyväksytyksi. Silloin tiedämme eduskunnan tahdon selkeämmin ja yksiselitteisemmin kuin mietintö sisällään pitää.

5 **Ilkka Kanerva /kok:** Arvoisa puhemies! Toistaiseksi pelkästään oppositio tämän asian käsittelyn yhteydessä on puheenvuoroja käyttänyt. Ei siihen sinänsä ole mitään pahaa sanottavana. Kuitenkin ehkä se kommentti on aihetta todeta, ettei rauhanturva-termin rinnalle tuotava kriisinhallinta-termi suinkaan ole mikään ongelma, päinvastoin juuri se mahdollistaa Suomen aktiivisemman profiilin siviilikriisinhallinnan toteuttamisessa. En ole kuullut, että oppositio olisi tätä lähtenyt sinänsä vastustamaan, ja sen vuoksi on täysin ymmärrettävää, että tämä kansainvälisesti käyttöön otettu termi tulee myös Suomen lainsäädännössä noteerattua, niin kuin se tässä on tuotu esille.

Mitä tulee ilmassa leijuvaksi muodostettuun käsitykseen siitä, että Suomi astuisi epämääräisyyden tielle, niin tämähän yksinkertaistaa ja selkeyttää sitä prosessia ja toimintalinjausta, joka tässä Suomen tapauksessa on kyseessä, ja päätös kaikissa olosuhteissa jää eduskunnan käsiin.

Mitä tulee ponteen, niin en voi katsoa siihen yhtyväni, sen vuoksi että ponsimuotoiluun sisältyy vihje siitä, että tähän saakka turvallisuuspoliittisia linjauksia ei olisi valmisteltu laajapohjaisesti. Näinhän ei ole asianlaita. Laajapohjaista valmistelua on tässä suhteessa käytetty Suomessa onnistuneella ja menestyksekkäällä tavalla, ja sen vuoksi en hyväksy sitä kritiikkiä, joka tähän ponteen sisältyy Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa kohtaan.

Keskustelu päättyy.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

8) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 15/2000 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 13/2000 vp

Puhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Hallintovaliokunnan mietintöön sisältyvä lausumaehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Hallituksen esitys laiksi luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 60/2000 vp
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 5/2000 vp

Puhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

1 **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti vaan, kun ei ollut tilaisuutta ensimmäisessä käsittelyssä esitellä tätä liikennevaliokunnan puolesta, totean yhden merkittävän asian, joka on mietintöön kirjattu. Se on se, että kun nyt mahdollistetaan, että konsernin sisäisessä henkilöliikenteessä vapautetaan liikennöinti liikenneluvista, se ei tarkoita missään nimessä sitä, että nyt annettaisiin eduskunnan puolesta signaali sille, että pakettiautoliikenteessä oltaisiin luopumassa liikenneluvista, koska sitä koskevia ehdotuksiahan on nyt ollut vireillä. Tässä katsotaan, että harmaalle taloudelle ei anneta saumaa, mutta joustava menettely konsernien sisäisessä toiminnassa on mahdollinen.

Keskustelu päättyy.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Hallituksen esitys laiksi maaseutuelinkeinojen tukitehtäviä hoidettaessa noudatettavasta menettelystä annetun lain 6 ja 7 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 43/2000 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 9/2000 vp

Puhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

1 **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Sitä on suhteellisen harvoin joutunut ryhmyreihin, mutta nyt oli sellainen keikka. Teimme maatalousvaliokunnassa laskelmia, mitä merkitsee se, että ryhdyttäisiin olemaan aika pihileistejä perintärajan, 100 euron, suhteen, niin että jos sattuu jokin pikku virhe, joka on muutaman satasen suuruinen, se annettaisiin niin sanotusti anteeksi, kun sitä ei voi rikoksena millään suunnitella. Jos rupeaa sellaista rikosta suunnittelemaan, tulee tehneeksi todellisen rikoksen ja sitten kyllä joutuu putkaan. Yritimme olla oikein viisaita maatalousvaliokunnassa, mutta sitten paljastui, että tämä oli poliittiselle vasemmistolle mahdoton hanke, ja meidät kiikutettiin ryhmyreihin, jossa meidät tylysti palautettiin järjestykseen. Hallitus oli kaatumassa. Se on joskus kaatunut 20 miljoonaan, nyt sen ei 200 markkaan annettu kaatua. Niin me olemme edelleenkin sitä mieltä, että vastalause on aivan oikein, mutta jotta hallitus pysyy pystyssä, ollaan ruodussa.

2 **Katri Komi /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! En voi tässä oikein muuta kuin tukea ed. Pulliaista äsken sanotussa. EU:han sallii tosiaan sen, että voidaan jättää takaisin perimättä viljelijöiltä tuottaja- ja tukihakemusta kohti tuo 100 ecua. Ensimmäisessä käsittelyssä esittämässämme vastalauseessa olisimme ehdottaneet, että tuo raja olisi ollut 500 markkaa, jopa hieman alle tämän 100 ecua. Tämä sai todellakin laajaa periaatteellista kannatusta muilta paitsi veljiltä vasemmalta, siis ed. Pulliaisesta vasemmalle. Olemme todenneet, että tämä markkamäärä ei tule olemaan kovin suuri, josta puhutaan, mutta se aiheuttaa huomattavia lisäkustannuksia, todennäköisesti paljon enemmän kuin tämän 500 markkaa tukihakemusta kohti, jos sitä lähdetään perimään takaisin, joten meistä on todella järjetöntä olla vähentämättä byrokratiaa silloin, kun siihen olisi mahdollisuus. Aivan kuten ed. Pulliainen sanoi, näitä tukia on aivan mahdoton sillä tavalla sumplia, että 499 markkaa joka vuosi tulisi siihen ikään kuin ylimääräistä tuloa viljelijälle.

3 **Jukka Vihriälä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pulliaisen puheenvuoro tämän lain toisessa käsittelyssä äsken oli erittäin perusteltu ja hyvä, mutta johtopäätös, että hänkin on joutunut tukemaan tätä hallituksen esitystä sen kaltaisena

kuin se täällä on hyväksyttävänä, ei ollut mielestäni enää niin järkevä, koska olisi ollut parempi vaihtoehto, toisin sanoen olisi voinut tukea tätä keskustaopposition ja kristillisen liiton tekemää vastalausetta. Minusta järjen käyttö pitäisi sallia myöskin lainsäädäntötyössä. Tässä olisi ollut erittäin hyvä mahdollisuus käyttää järkeä tässä salissa eikä sitoa itseään joihinkin menneisyyden haamuihin, kuten on käynyt tämän lain käsittelyn yhteydessä.

4 **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Järjen käyttö tässä asiassa kyllä olisi varmasti ollut aivan tervetullutta. Koska itse olin paikalla kokouksessa, mistä ed. Pulliainen mainitsi, olen kyllä sitä mieltä, että tässä nyt vähän väärään suuntaan katsotaan. Täällä ei paljon ole vasemmiston puolella puolustajia tälle asialle, mutta kannattaisi katsoa hieman sinne oikeaankin laitaan. Ed. Pulliainen varmasti muistaa ensimmäisen puheenvuoron, joka tuossa kokouksessa käytettiin. Kun suuret ja mahtavat puolueet ovat pontevasti sitä mieltä, että hallituksen huonoja esityksiä ei voi muuttaa, niin näin kai siinä täytyy silloin toimia.

Mutta on paljon muitakin sellaisia asioita, joissa peritään pieniä summia takaisin, vaikka kysymys on viranomaisen virheestä. Tästä meillä on esimerkkejä juuri Kansaneläkelaitoksen takaisinperinnöistä muun muassa. Toivoisin, että me voisimme nyt yhdessä ponnekkaasti ajaa niin, että erilaisissa vastaavissa tilanteissa vähimmäismäärä, mitä ei ainakaan peritä takaisin, saataisiin sinne 500 markkaan. Se koskisi sitten kautta linjan eri etuuksia.

5 **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Ed. Vihriälälle kommenttina vaan se, kun hän viittasi siihen, että olisi järkeä pitänyt käyttää: tässähän oli pelko, että se olisi kulutettu loppuun. Kun sitä olisi käytetty, järki olisi kulunut loppuun eikä olisi järkeä enää ollut ollenkaan. Sen takia hallitus piti säilyttää pystyssä. Tämähän oli hyvin yksinkertaista logiikkaa.

Mikä koskee korjausmahdollisuutta, niin korjausmahdollisuushan syntyy siitä, kun me siirrymme euroihin. Siinä se automaattisesti korjautuu, ja silloin ed. Rajamäki häviää tämän tappelun.

6 **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Meille jaettiin tänään uudet Kansanedustajan lakikokoelma 2000 -kirjaset. Täältä luen Suomen perustuslain 29 §:n Kansanedustajan riippumattomuus. Kyllä ed. Pulliainen tämän hyvin tuntee, mutta muistutus on paikallaan. "Kansanedustaja on velvollinen toimessaan noudattamaan oikeutta ja totuutta. Hän on siinä velvollinen noudattamaan perustuslakia, eivätkä häntä sido muut määräykset." Muistakaamme tämä, kun käsittelemme asioita.

Keskustelu päättyy.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Hallituksen esitys aluevalvontalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 38/2000 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö PuVM 3/2000 vp

Puhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

1 **Ilkka Kanerva /kok:** Puhemies! Hiukan työhöni puolustusvaliokunnassa pettyneenä joudun toteamaan, että hyvistä pyrkimyksistä huolimatta emme onnistuneet saamaan aivan yksimielistä mietintöä puolustusvaliokunnassa aikaiseksi, mikä on vähän harmin paikka. Mutta jotta tämä täysistuntosali voisi omalta osaltaan osoittaa parempaa yksimielisyyttä, niin tämän lakiesityksen saatteeksi on aihetta tässä yhteydessä esittää ponsi, joka lähtee siitä, että kun eduskunta tämän lakiesityksen hyväksyy, se toteaa perusteluissa seuraavasti:

"Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa aluevalvontalain ja erityisesti siinä säädetyn lupamenettelyn toteutumista ja antaa tarvittaessa esitykset korjaaviksi toimenpiteiksi eduskunnalle viipymättä."

2 **Raimo Mähönen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Puolustusvaliokunta käsitellessään tätä asiaa todella pyrki parhaaseen mahdolliseen tulokseen harrastajasukeltajien suhteen. Siinä suh-

teessa ed. I. Kanervan esitys ponneksi on siinä määrin kannatettava, että haluan kannattaa puheenvuorossani ed. I. Kanervan tekemää ehdotusta.

3 **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ilkka Kanerva kertoi puolustusvaliokunnan suuresta yksimielisyydestä tämän asian suhteen, lähes täydellisestä, vain muutama vastarinnan kiiski oli siellä nähtävissä. Toivon, että ponsi tulisi tässä hyväksyttyä. Niin kuin tässä on todettu, sillä olisi merkitystä seurannan suhteen. Se ehkä rauhoittaisi mielialoja. Kokonaisuutena todettakoon, niin kuin tässä aikaisemminkin on todettu, että tämä lakiesitys on hyvä. Se on tarpeellinen. Väitän, että itsenäisen Suomen puolustuskyvyn turvaamiseksi se on jopa välttämätön.

4 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tämän asian kohdalla voi todeta, että tämä on jollakin tavalla pyörittänyt tätä eduskuntaa harvinaisen paljon. Itse olen ollut kyllä vähän epäilevä tämän alkuperäisen tarkoituksen osalta, onko tämä niin tarpeellinen. Mutta nyt kun tässä vaiheessa ollaan, niin ei auta kuin ryhtyä kannattamaan ed. I. Kanervan tekemää esitystä. On tämä nyt jotain kuitenkin sillä tavalla, että edes seurataan tilannetta ja edellytetään myös tarvittavia toimenpiteitä. Tosin monesti nämä ponnet kyllä ovat jotenkin hukkuneet sinne eikä niitä tule seurattua. Mutta kun pidetään muistissa tämä, tivataan sitten hallitukselta, onko tätä seurattu.

5 **Marjaana Koskinen /sd:** Arvoisa puhemies! Uskon, että tämä ponsi on paras mahdollinen aikaansaannos, mitä tämä sali pystyi tämän asian hyväksi enää tekemään. Toivon, että tätä lupakäytäntöä tosiaan seurataan ja, jos se on erittäin ongelmallinen, siihen puututaan. Voidaan aina nostaa esille, että tällainen ponsi on tehty. Toivon, että laitesukeltajat pystyvät edelleen harrastamaan sukeltamista huolimatta siitä, että tämä lainsäädäntö nyt tulee.

6 **Olli Nepponen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Edelleenkin muistuttaisin siitä, että aluevalvontalain sisältö on paljon paljon muuta kuin sukeltajille asetettu kielto. Valiokunta oli todella hyvin yksimielinen, se pyrki yksimieliseen päätökseen ja ymmärsi tämän pienen yksityiskohdan aiheuttamat ongelmat. Olisi hyvä, että tämä ponsi saisi laajan kannatuksen, jolloin se myös antaisi viranomaisille velvoitteita hoitaa lupamenettely niin, ettei tarvitsisi palata tähän asiaan enää täällä salissa.

Keskustelu päättyy.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

12) Hallituksen esitys laiksi kuvaohjelmien tarkastamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 2/2000 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 5/2000 vp

Puhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

1 **Pirjo-Riitta Antvuori / kok:** Arvoisa puhemies! On ihan pakko sanoa muutama asia kuvaohjelmien tarkastamisesta. Kuvaohjelmien tarkastamisesta annettu laki on käsitykseni mukaan ihan hyvä, mutta yksi vakava puute laissa kuitenkin on. Se on se, että video- ja tietokonepelit vapautetaan ennakkotarkastusvelvollisuudesta eli ne tulisivat vain ilmoitusvelvollisuuden piiriin.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että perustuslain kannalta myös peliohjelmat on lasten suojelemiseksi mahdollista saattaa 3 §:n mukaisesti esittämis- ja levittämisrajoitusten alaisiksi. Hallituksen esityksessä sanotaan seuraavasti: "Ennakkotarkastusvelvollisuudesta vapautettaisiin vuorovaikutteiset kuvaohjelmat sekä eräät laissa sisältönsä ja käyttötarkoituksensa perusteella yksilöidyt kuvaohjelmatyypit. Tällaiset kuvaohjelmat ovat yleensä kaiken ikäisille sopivia tai nimenomaan lapsille tarkoitettuja." Tältä pohjalta sivistysvaliokunta on myös mietintönsä laatinut.

Tutkimusten mukaan vuorovaikutteisten kuvaohjelmien eli käytännössä tietokonepelien käyttäjistä yli puolet on yli 18-vuotiaita. Suuri osa peleistä onkin suunnattu juuri tälle kuluttajaryhmälle. Kuitenkin valitettavan usein nämä yleisesti ottaen aggressiiviset pelit löytävät tiensä alaikäisten koululaisten kotitietokoneelle. Väkivaltaisten tietokonepelien pelaamisen on todettu vaikuttavan jo lyhyellä aikavälillä negatiivisesti lapsen käyttäytymiseen ja pitkällä aikavälil-

lä maailmankuvan muotoutumiseen. Vaikka toisen suuntaisiakin tutkimustuloksia on maailmalla esitetty, oleellista on lasten ollessa kyseessä se, kuinka heitä voidaan suojata mahdollisilta haittavaikutuksilta. Suojelu ei aiheuta lapsen kehitykselle negatiivisia vaikutuksia, mitä taas välinpitämättömyys ja asioihin puuttumattomuus aiheuttavat. Vanhempien vastuuta pelien hankkimisessa ja pelaamisessa ei voi vähätellä, mutta lainsäädännöllä voi tukea ja helpottaa vanhempien valintatilannetta peleistä usein enemmän tietävän lapsen kanssa.

Valiokunta korostaa, että lainsäädäntötarvetta koskien vuorovaikutteisten kuvaohjelmien ennakkotarkastusta vähentää se, että alan itsesäätelyjärjestelmä kehittyy kattavaksi ja toimivaksi. Mihin valiokunta tällä itsesäätelyllä viittaa? Siihenkö, että esimerkiksi maahantuoja tai myyjäliike koepelaa pelejä ja ilmoittaa tarkastusvirastolle niiden sopivuudesta lapsille ? Tällaisiin kyseisillä tahoilla ei ole aikaa eikä resursseja.

Sivistysvaliokunta pitäytyy hallituksen kannassa, jonka mukaan kuvaohjelman valmistajan tai maahantuojan on tehtävä tarkastamattomasta ohjelmasta, josta ei ole tehty tarkastusviranomaiselle 9 §:ssä tarkoitettua tarkastushakemusta, ilmoitus tarkastusviranomaiselle ennen sen esittämistä tai levittämistä. Tämän kaltaisen ennakkoilmoituksen perusteella luotaisiin jälkikontrollia helpottamaan jonkinlainen rekisteri lapsille haitallisista vuorovaikutteisista kuvaohjelmista.

Tässä kohtaa on huomattava kaksi seikkaa. Tietokonepelejä ei automaattisesti tarkasteta, vaikka niistä tehdäänkin ilmoitus. Tarkastus tulee olemaan harkinnanvaraista. Toiseksi, kuten valiokunnan mietinnössä todetaan, rikosoikeudellinen ja viranomaisten toimintaan perustuva jälkikontrolli ovat Suomessa käytännössä vielä varsin kehittymättömiä toimintamalleja ja poliisin suorittama jälkivalvonta täysin riittämätöntä. On siis olemassa pelko siitä, että väkivaltaiset tietokonepelit päätyvät lasten käsiin yhtä holtittomasti kuin tähänkin asti.

Kokonaisuutena laki kuvaohjelmien tarkastamisesta sivistysvaliokunnan mietinnön mukaisesti on parempi vaihtoehto kuin ei lainkaan muutosta tähänastiseen menettelyyn, mutta se ei käytännössä suojaa lainkaan aikaisempaa enempää lapsia tietokonepelien haitallisilta vaikutuksilta. Valiokunnan mietinnön mukaisesti hallituksen tulisi selvittää mahdollisuudet vuorovaikutteisten pelien saattamiseksi ennakkotarkastuksen piiriin.

Arvoisa puhemies! Mielestäni lapsia ei voi vakavissa asioissa pitää koekappaleina ja jäädä vain seuraamaan, mikä vaikutus tietokonepeleillä on lapsen kehitykseen. On aivan selvää, että ensisijainen vastuu lapsista on vanhemmilla, mutta meillä on lainsäädäntövalta ja lainsäädännön täytyy lähteä siitä, että lapsen suojelu on edellä kaiken muun.

Edellä olevan johdosta olen aika hämmästynyt valiokunnan mietinnöstä, ja vaikka mieli tekisi esittää koko asiaa hylättäväksi ja uudelleen valmisteltavaksi siten, että video- ja tietokonepelit tulisi sisällyttää ennakkotarkastuksen piiriin, en suoraan sanoen oikein rohkene tehdä sitä, koska en kuulu kyseessä olevaan valiokuntaan ja koska en ole kuunnellut ja kuullut asiantuntijoita. Mutta vetoan hallitukseen, että tämä lainkohta pikaisesti saatetaan uuteen valmisteluun.

[2] **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Valiokunnat todella kuuntelivat hyvinkin laajasti asiantuntijoita, niin perustuslakivaliokunta, lakivaliokunta kuin sivistysvaliokuntakin, tämän lakiesityksen kohdalla. Lausunnoissa oli muutosesityksiä, samoin sivistysvaliokunnassa tehtiin muutosesityksiä. Tämän lakiesityksen eri käsittelyvaiheissa on tullut hyvin selvästi esille se, miten vaikea on tästä saada kattava ja toimiva esitys. Asiantuntijoidenkin joukossa oli epäilyjä, että tämä laki ei tule toimivaksi. Esityksen eräänä ongelmana on sen jälkivalvontapainotteisuus, josta vielä asiantuntijat ovat esittäneet, ettei se tee tästä laista edes entiseen nähden mahdollisesti halvempaa.

Tiedämme, että yhteiskunnan muuttuessa avoimemmaksi ja vapaammaksi samalla myös lisääntyvät lastensuojelulliset tarpeet. Tämän seikan olisi pitänyt olla selkeästi lakiesityksen perusteena ja olla näkyvästi esillä päätöksissä. Lain tulee toimia ennaltaehkäisevästi väkivaltailmiöiden laajetessa ja vaikeutuessa. Hallituksen esityksellä kuvaohjelmien tarkastamisesta pyritään korjaamaan nykyisessä järjestelmässä olevia puutteita. Perusteena vain on liian yksipuolisesti ollut uusi perustuslaki, se kapea-alaisesti, soveltamisala on kapea. Tiedämme, että nyt esitetyssä lakiesityksessä soveltamisala on kapea. Tiedämme, että videoiden saanti on helppoa, niin kuin ed. Antvuori erittäin ansiokkaasti toi esille. Niiden katselu on lisääntymässä. Nyt tavoitteena on

tarkastuttaa lasten kuvanauhat ja levitys. Kaikki muu jää ulkopuolelle. Nämä tarkastuksen ulkopuolelle jäävät saattavat sisältää hyvinkin vahvaa väkivaltaa ja, niin kuin tiedämme, pornofilmejä. Ne saattavat joutua lasten katseltaviksi hyvinkin helposti.

Sivistysvaliokunnan mietinnön vastalauseessa esitimme ensimmäisen lain 8 §:ään "Tarkastettavan kuvaohjelman hyväksyminen" sellaista muutosta, että elokuvaa tai muuta kuvaohjelmaa ei saa hyväksyä esitettäväksi tai levitettäväksi, jos se on epäsiveellinen tai raaistava taikka jos se on omiaan kauhua herättämällä tai muulla tavoin vaikuttamaan mielenterveyttä vahingoittavasti tai se on sisällöltään rikoslain vastainen.

Hallituksen esityksen toteutumisen myötä kuvaohjelmien ennakkotarkastus supistuu tosiasiassa hyvin kapeaksi. Pääosin valvonta jää rikoslain antamien jälkikäteisvalvontamahdollisuuksien varaan. Keinot ja resurssit jälkikäteisvalvontaan ovat olemattomat, joten tästäkin seuraa, että muutos on suuri. Tiedämme jo nyt, että jälkikäteisvalvonta ei ole toiminut, koska resursseja ei ole ollut riittävästi. Sivistysvaltiossa mielestäni tulee etukäteen riittävästi varmistaa se, että lainvastaisia tai eettisesti ja moraalisesti vahingollisia ohjelmia ei pääse levitykseen. Sivistysvaliokunta on kyllä mietinnössä kiinnittänyt huomiota siihen, että jälkikäteisvalvontaa tulee tehostaa ja että jälkivalvonnan voimavaroihin on panostettava.

Mielestäni lakiehdotus on vielä ristiriidassa myös rikoslain säännösten kanssa. Näistä yksityiskohdista on lakivaliokunnassa ja myös täällä puheenvuoroissaan ed. Kankaanniemi esittänyt yksityiskohtia ja perusteita.

Uudistusesityksen lähtökohtana on perustuslain 12 §, ja näin ollen se pyrkii laajasti noudattamaan nimenomaan sananvapauden vaatimuksia. Mielestäni tässä esityksessä toteutuvat kaupalliset tarkoitukset ja samalla syrjäytyvät yhteiskunnassa tärkeät arvot, ihmisen kehityksen, lapsen kehityksen, perustana olevat arvot. Erityisesti lastenpsykiatrian alan asiantuntijat, jotka olivat kuultavina, olivat huolissaan suomalaisten lasten ja nuorten terveen kasvun toteutumisesta erityisesti silloin, kun ympäristössä on monimuotoisesti ilmenevää väkivaltaa. Lapsethan elävät hyvin erilaisissa perheissä ja olosuhteissa. Vastuullista vanhemmuutta ei aina ole riittävästi. Se, mitä tämä laki merkitsee käytännössä, ei ole suinkaan merkityksetöntä yhteiskuntamme henkiselle ilmapiirille ja kulttuurille. Yhteiskunnalla tulee olla käytössään keinoja, joilla voidaan edes jossain määrin suodattaa ihmisen psyykeen haitallisesti vaikuttavia tekijöitä. Tämän lain tulisi siis palvella lasten terveen kehityksen edistymistä.

Hallitusohjelmassa esitetään, että hallitus edistää sellaisia olosuhteita ja eri toimijoiden välistä yhteistyötä, jolla tuetaan vastuullista vanhemmuutta, turvallista kasvuympäristöä ja kasvua tasapuoliseen aikuisuuteen. Tämän lain sisältö ei mielestäni palvele edellä mainittuja tavoitteita. Lainsäädäntöä tarvitaan estämään ja rajoittamaan lapsen ja nuoren kehitystä vaarantavien kuvaohjelmien levittäminen ja esittäminen heille, ja valvonnan tulee olla toimivaa ja tehokasta.

Vielä yksi keskeinen puute, mihin erityisesti ed. Antvuorikin puuttui, tässä lakiesityksessä on, eli siinä jätetään todella nämä vuorovaikutteiset kuvaohjelmat ulkopuolelle tarkastuksen. Vuorovaikutteisten ohjelmien kohdalla korostui, kun niistä keskusteltiin valiokunnassa, mielestäni liikaa vaikeus niiden tarkastamisessa. Pelättiin, että tarkastaminen vie liikaa aikaa, kun pelin pelaaminen kestää useita tunteja. Samoin korostui se, että Internet-ohjelmien tarkastaminen on mahdotonta. Ajattelen näin, että tekniikan ja tiedon aikakaudella tulee etsiä uusia keinoja, joilla myös tähän ongelmaan voidaan pureutua. Sivistysvaliokunta esittää mietinnössään, että se pitää välttämättömänä, että hallitus selvittää mahdollisuudet vuorovaikutteisten pelien saattamiseksi ennakkotarkastuksen piiriin. Miksi siis tässä ei jo voitu mennä pidemmälle? Se oli mielestäni suuri puute, kun vuorovaikutteisten pelien ongelmat tiedostetaan.

Säädösten kattavuus jää siis vajaaksi. Kysymys on myös ongelmasta, joka liittyy eri levitystapoihin. Lastensuojelullinen tavoitekaan ei toteudu, ellei televisiolle aseteta samoja säädöksiä kuin muille levittäjille. Hallituksen esitys täyttää hyvin heikosti myös EU:n televisiodirektiivin määräykset.

Arvoisa rouva puhemies! Ehdotan, että ensimmäisessä käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hylätään.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

[3] **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Rauhalan tekemää lakiehdotusten hylkäysehdotusta.

Arvoisa puhemies! Jos sivistysvaliokunnan mietinnön pohjalta ensimmäisessä käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset tulevat kuitenkin hyväksytyiksi, niin joudun toteamaan, että Suomi saa ehkä sivistyneen maailman liberaaleimman kuvaohjelmien tarkastuslain ja -järjestelmän. Esimerkiksi naapurimaissamme Ruotsissa ja Norjassa järjestelmät ovat tavattoman paljon tehokkaampia, tarkempia ja valvonta järjestetty aivan toisella tarkkuudella kuin tässä järjestelmässä aiotaan toteuttaa. Onko sitten Suomi niin paljon edellä sivistyneessä käytöksessä, elämänarvoissa, erityisesti lasten ja suurelta osin myös aikuisten elämäntavoissa, joihin näillä kuvaohjelmilla pyritään vaikuttamaan ja joihin myös tosiasiassa hyvin paljon vaikutetaan? Uskallan arvioida, että emme ole sen paremmassa asemassa kuin naapurimaamme.

Ruotsissa on säädetty erillinen perustuslain säätämisjärjestyksessä annettu laki kuvaohjelmien tarkastamisesta. Meillä tämä uudistus pohjautuu osaltaan uuteen perustuslakiin, osin siihen, että on todettu, että nykyinen lainsäädäntö ei ole toimiva. Erityisesti näyttää siltä, että kaupallisia tahoja, jotka tänä päivänä ovat halunneet tuoda markkinatalouden kaikkeen, myös pornografiaan, ihmisten kauppaan ja kaikkeen muuhun mahdolliseen, jota ennen pidettiin eri tavalla yksityisyyden suojan sisällä ja sellaisena asiana, jota ei kaupallistettu, näitä tarkoituksia tämä lainsäädäntö palvelee varsin hyvin, ikävä kyllä.

Tässä lainsäädännössä lähtökohtana on siis perustuslain pykälä, jossa ennakkotarkastus rajataan vain lasten kehityksen kannalta haitallisiin kuvaohjelmiin. Tätä linjaa on tässä toteutettu erittäin kapeasti vielä siltä osin, että niin kuin täällä edellisissä puheenvuoroissa kuulimme, vuorovaikutteiset ohjelmat eli pelit ja erilaiset niihin verrattavat ohjelmat ovat tarkastuksen ulkopuolella siltäkin osin kuin ne on tarkoitettu lapsille. Eli tämä on yksijalkainen ja vakavalla tavalla ontuva järjestelmä, mitä tässä ollaan luomassa.

Tämä järjestelmä lasten kehityksen kannalta haitallisten ohjelmien, lukuun ottamatta siis vuorovaikutteisia ohjelmia, tarkastuksen osalta oli hallituksen esityksessä vielä varsin puutteellinen. Jonkin verran sitä on parannettu valiokunnassa. Hallituksen esitys mahdollisti esimerkiksi sen, että vain yksi niin sanottua taiteellista asiantuntemusta edustava henkilö olisi voinut tarkastaa ja hyväksyä ohjelman esitettäväksi. Eli siis sekin, minkä perustuslaki sallii, että lasten kehityksen kannalta haitalliset ohjelmat saadaan pois levityksestä ja esityksistä, oli menossa niin, että todellisuudessa kukaan asiantuntija ei olisi tarkastanut tältä näkökulmalta näitä kuvaohjelmia.

Tämä onneksi muuttui ja tältä osin laki hieman parani valiokuntakäsittelyssä. Mutta edelleen lastensuojelunkin kannalta tämä on puutteellinen. Järjestelmä ei ole aukoton eikä välttämättä tehokkaasti toimiva, ja ennen kaikkea vuorovaikutteiset ohjelmat, jotka saattavat olla hyvinkin raakoja ja haitallisia lapsen kehitykselle, jäävät tarkastusvelvollisuuden ulkopuolelle. Se on suuri puute. Tätä perusteltiin sillä, että niitä saa Internetistä ja että niiden tarkastaminen on vaikeaa, ja jotkut katsoivat, että niillä ei ole mitään haitallista vaikutusta edes lapsiin, ettei niitä tarvitsekaan tarkastaa. Mutta mielestäni tämä on suuri puute, että tämä aukko tähän systeemiin jäi, lasten osalta.

Kansainväliset sopimukset, joihin Suomi on liittynyt ja sitoutunut, antavat oikeuden ja mahdollisuuden ja, voi sanoa, eräällä tavalla jopa kehottavat ja velvoittavat siihen, että myös esimerkiksi mielenterveyden tai moraalin kannalta arveluttavat ja vahingolliset, kaikkia ihmisiä koskevat kuvaohjelmat voidaan ennakkotarkastaa, kieltää niiden levitys ja esittäminen. Suomen lainsäädännössä perustuslain lähtökohdista katsoen on menty siihen, että näitä sopimuksia Suomi ei enää edes pyri noudattamaan entiseen tapaan.

Ed. Antvuori pohti itsesääntelyä, jonka varaan vuorovaikutteiset ohjelmat on nyt jätetty. Britanniassa kai tämän tyyppistä menettelyä on. Kuinka hyvin se toimii, siitä ei tietystikään valiokuntakäsittelyssä ehditty saada mitään tietoa. Mutta kun kaupallisuus tulee täydellä voimallaan eikä ihmisillä paljon näillä markkinoilla moraalia ole, täytyy sanoa, että ei itsesääntelyn varaan juuri mitään voida jättää. Erityisen edesvastuutonta mielestäni poliittisen päätöksentekijän, lainsäätäjän, taholta on se, että lasten kehityksen

kannalta arveluttavat ja suorastaan vahingolliset kuvaohjelmat jätetään itsesääntelyn varaan. Se ei ole kyllä vastuullista asioiden hoitoa.

Meillä on tänä päivänä jo kouluissa ja kaduilla ongelmia. En halua niitä liioitella, mutta ei kukaan varmaan voi väittää, etteikö ongelmia ole, ja ongelmien määrä on vain kasvussa. Valitettavasti tämä lainsäädäntö ei tuo apua kasvattajille, ei kodeille, ei kouluille, eikä muille kasvatusvastuussa oleville. Tämä on niin puutteellinen. Nimenomaan itsesääntelyyn vetoaminen on kansan ja itsemme pettämistä.

Arvoisa puhemies! Tämä lainsäädäntö pohjautuu toisaalta vahvasti jälkivalvontaan, eli kun sensuuria ja ennakkotarkastusta ei haluta eikä sallita, niin sitten puhutaan paljon jälkivalvonnasta. Tämä lainsäädäntökokonaisuus ei kuitenkaan luo meille mitään jälkivalvontamallia tai -järjestelmää. Ruotsissa esimerkiksi on alueelliset tarkastajat tätä työtä varten. Meillä tämä jää nyt poliisin varaan, ja poliisi on niin niukka voimavaroiltaan ja työllistetty muihin niin sanotusti tärkeämpiin asioihin, että tätä kautta jälkivalvonta ei tule toimimaan. Se ei toimi tällä hetkellä eikä tule jatkossa toimimaan, pelkään ettei lainkaan. Kun lisäksi näissä rangaistukset ovat varsin ohuet ja heikot sakkorangaistukset, niin kyllä nämä markkinamiehet, jotka tällä alalla toimivat, käyttävät tilanteen hyväkseen maksimaalisesti, ja me ajaudumme aikamoiseen kehitykseen tältä osin, näin pelkään. (Ed. Aittoniemi: Rikoslain puolelta löytyy lisää!)

Arvoisa puhemies! Erityisen ongelmallinen on ensimmäisen lain 8 §, jossa sanotaan, että tarkastusviranomaisen, eli siis valtion viranomaisen, on hyväksyttävä kuvaohjelma hyväksyttäväksi ja levitettäväksi kaiken ikäisille, jos se ei ole 7 §:n mukaan arvioituna lasten kehitykselle haitallinen. Tämä johtaa nyt siihen, että laki velvoittaa valtion viranomaisen hyväksymään myös sellaisia kuvaohjelmia, jotka on mainittukin lakivaliokunnan lausunnon perusteluissa, jotka ovat rikoslain vastaisia. Tarkastusviranomaisen pitää hyväksyä rikollisia ohjelmia esitettäväksi ja levitettäväksi.

Tämä on ristiriita, johon sivistysvaliokunnan puheenjohtaja ei ensimmäisessä käsittelyssä osannut sanoa yhtään mitään. Se on hämmästyttävää, että valtion viranomainen joutuu toisen lain edellyttämänä hyväksymään rikoslain vastaisia ohjelmia levitettäväksi ja esitettäväksi. Tämä on merkillinen ristiriita, joka syntyi ja jää tähän lainsäädäntöön. Sitä on perusteluissa yritetty kaunistella, mutta tosiasia on, että ristiriita on ja pysyy, ja on valitettavaa ja suorastaan lainsäätäjälle häpeällistä, että näin voi käy.

Muun muassa rasismia ja monia muita sen tyyppisiä rikoksia sisältäviä kuvaohjelmia ei ennakkoon voida karsia pois. Uskon ja uskallan väittää, että lähes kaikissa muissa sivistysvaltioissa tällaiset rikolliset osat voidaan ennakolta karsia pois. Nyt meillä jää sen varaan, että toivotaan, että tarkastusviranomainen, joka hyväksyy kuvaohjelman, ilmoittaa poliisille, että nyt levitykseen on tulossa mahdollisesti tällainen kuvaohjelma, jossa on huumeiden käyttöä tai rasismia tai jotain muuta rikoslain vastaista toimintaa, että menkääpä poliisit ja syyttäkää rikoksesta, kun levitetään kuvaohjelmaa, jonka me olemme juuri hyväksyneet esitettäväksi ja levitettäväksi.

Tällaista lainsäädäntöä meillä ei saisi päästää läpi. Sen tähden, arvoisa puhemies, kannatan näillä niin kuin muillakin perusteilla, että esitys hylätään ja hallitus valmistelee uuden lain, joka kattaa nämä ongelmakohdat ja ratkaisee nämä ristiriitaisuudet.

Edelleen tänne jää television oikeus lähettää mitä tahansa, ja sekin on epäkohta, johon pitäisi uskaltaa puuttua. Kaikilla levitysvälineillä ja -kanavilla pitäisi olla periaatteessa samat säädökset. Tässä ei niitä ole. Televisio on kuitenkin se, mitä lapset, nuoret katsovat ja me kaikki katsomme paljon enemmän kuin käymme jossakin elokuvateatterissa tai muualla, mihin tämä lainsäädäntö ehkä jonkin verran iskee.

Meillä on tällä hetkellä perustuslain vastainen tilanne luonnollisesti, eli nykyinen videolaki ja vastaavat lait ovat perustuslain vastaisia, koska perustuslaki kieltää ennakkosensuurin tältä osin. En näe kuitenkaan suureksi ongelmaksi sitä, että perustuslain vastainen tilanne jatkuisi muutaman kuukauden, kun se on nyt muutaman kuukauden jo jatkunut, ja tämän muutaman kuukauden jatkoajan aikana valmisteltaisiin uusi asiallinen ja vastuullinen kuvaohjelmien tarkastuslaki Suomen kansaa varten. Moraalirappioon tämä kansa tuhoutuu, jos se johonkin tuhoutuu, ja sitä me emme saisi olla edistämässä, emme ainakaan lastemme osalta.

[4] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Oli oikein miellyttävä kuulla ed. Antvuoren pohdiskelua käsiteltävänä olevasta hallituk-

sen esityksestä laiksi kuvaohjelmien tarkastamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Ed. Antvuori toi esille sellaisia havaintoja, joita minä uskon itse kunkin täältä löytävän, mitä enemmän tähän lakiin ajatuksella paneutuu. Niitä ei heti sieltä huomaa. Itsellänikin on kestänyt hetken aikaa, ennen kuin on alkanut niitä menneitten viikkojen myötä havaita.

Sivistysvaliokunta, jossa varajäsenenä työskentelen, on tämän asian merkeissä tehnyt paljon työtä. Helmikuun talveako se oli, kun katselimme useita sellaisia kiellettyjä filminpätkiä, jotka oli sensuroitu. Kyllä ne olivat suorastaan rikollista tekstiä, sairasta ja rikollista. Ollenkaan lievempää sanaa niistä ei voi sanoa. Onneksi on ennakkosensuuri toiminut ja tuollaiset rikolliset ja sairaat esitykset on voitu estää yleisön pariin leviämästä.

Nyt käsiteltävänä oleva asia on hyvin vakava kysymys, joka tulisi nähdä tärkeänä siitä huolimatta, että siinä on monia käytännön ongelmia, ongelmia myös siinä, mitä taivaskanavat lähettävät satelliiteista eri maista käsin tai mitä Internet välittää. Meidän pitäisi lainsäädännössä pyrkiä niillä edellytyksillä, joita on, turvaamaan se, että tuollaiset sairaalloiset ja rikolliset ohjelmat eivät olisi kenenkään levitettävissä eikä kukaan niistä pääsisi hyötymään, ja erityisesti se, että lapset eivät tällaisia pääsisi missään vaiheessa kohtaamaan.

Meillä on tietysti hyvä asia, että korostetaan sananvapautta. Se on tärkeä asia, mutta sitten tulee kysymys, mitkä ovat ne ohjelmat, joilla tuotetaan vahinkoa, järkytetään lasten ja kasvavien nuorten mielenterveyttä, vaikutetaan hyvin kielteisesti. Tämä kysymys pitäisi hyvin vakavasti pohtia. Siksi minäkin yhdyn siihen, mitä edustajat Rauhala ja Kankaanniemi ovat jo sanoneet lakiehdotuksen hylkäämisestä toivoen, että hallitus, jolla on käytettävissä päteviä virkamiehiä ja pätevää väkeä, laatisi asiaan paremmin paneutuen uuden lakiesityksen, jossa entistä enemmän otettaisiin huomioon lastensuojelullinen näkökulma ja sitä kautta voitaisiin välttää niitä vahinkoja, joita on vaara nyt tulla.

Minä ihmettelen sitä, että lainsäädännön lähtökohtana puhutaan jälkitarkastuksesta. Minä yhdyn niihin mielipiteisiin, joitten mukaan se ei ole toimiva järjestelmä. Kun jotain virhettä etsitään jälkeenpäin, silloin on virhettä ja vahinkoa päässyt jo tapahtumaan eikä mitään takeita ole, että se sitten enää on jälkeenpäin korjattavissa tai sen leviäminenkään edes välttämättä tehokkaasti estettävissä. Siksi jälkitarkastusperiaatetta hyvin suuresti jään ihmettelemään.

Minä näkisin, että kysymys lasten mielenterveydestä on hyvin vakava asia. Lapset viettävät niin televisiosta kuin erilaisista näyttöpäätteistä tulevien ohjelmien äärellä yhä enemmän ja enemmän aikaa, eivät tietenkään kaikki lapset, mutta siihen on entistä paremmin yhä useammalla mahdollisuus. Ikävä kyllä kotien kontrolli ei toimi, ei ainakaan sillä tavalla kuin sen olisi tarpeen toimia. Vanhemmilta joko puuttuu auktoriteetti tai vanhemmilla ei ole aikaa puuttua, mitä lapset ja nuoret sieltä katsovat, tai sitten saattaa olla suorastaan niin, että vanhemmat ovat tyytyväisiä, kun lapset ovat katselemassa kuvia, ja vähät välittävät sitten, mitä ne kuvat sisältävät.

Täällä on viitattu muun muassa väkivaltaan ja rasismiin. Ne ovat eräitä tuollaisia piirteitä, jotka ovat kielteisiä. Lapsi elää, niin kuin psykologisesti tiedetään, omissa kehitysvaiheissaan eri ikävuosien mukaan. Siinä faktan ja fiktion erottaminen ei ole selvää, niin kuin aikuisella toivoisi olevan. Silloin väkivalta, jota eri kuvaohjelmissa tehdään, saattaa aiheuttaa sen, että lapsi ei tajua, että tämä on ihmiselle tehtynä, tai miksei eläimellekin tehtynä, kärsimystä ja kipua tuottavaa ja vaarallista. Lasten pitäisi saada elää mahdollisimman turvallinen lapsuus. Vielä yhdyn tässä asiassa tutkijaprofessori Rimpelään siinä, että lapsi saisi elää turvallista lapsuutta mahdollisimman pitkään. Se antaisi elämään sellaista tiettyä perusturvallisuutta. Sen takia todella koen, kun nyt olen viikkojen varrella tässä myötäelänyt ja yrittänyt asiaan paneutua, en tietenkään niin perusteellisesti kuin täällä puheenvuoroja käyttäneet edustajat, että tämä on varsin tärkeä laki. Minä toivon, että me kansanedustajina tähän paneutuisimme niistä näkökulmista käsin, mitkä ovat lasten perusturvallisuuden ja varttumisen kannalta tarpeen. Emme niinkään tuijottaisi sitä, että maassa on oikeus elinkeinovapauteen, vaan katsoisimme lastemme parasta tässä asiassa ennen kaikkea.

[5] **Tanja Karpela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys laiksi kuvaohjelmien tarkastamisesta, niin kuin tässä on jo moneen kertaan tullut esille, esittää siis, ettei kuvaohjelmaa saisi julkisesti esittää eikä levittää 18 vuotta nuoremmille, ellei ohjelmaa olisi tarkastettu ja hyväksytty heille esitettäväksi ja levitettäväksi.

Esityksessä pyritään sovittamaan yhteen perustuslain sananvapaussäännökset, markkinoinnin yhdenvertaisen kohtelun ja lasten erityissuojelun vaatimukset. Mielestäni suunta on oikea ja esitys on askel eteenpäin. Sivistysvaliokunta onkin kannanotossaan korostanut sitä, etteivät lapsuuteen kuulu väkivalta, kauhu tai muut aikuisten asiat, joita nykyään saadaan nimenomaan näiden kuvaohjelmien välityksellä.

Mutta myönnettävä on, että ongelmiakin tämä esitys pitää sisällään. Emme tiedä, millaisia käytännön vaikutuksia nyt valitulla erityissuojelun strategialla on lasten kasvuoloihin ja onko tämä suojelu riittävää. Esillä on ollut myös pelko siitä, että esityksestä seuraa lasten ulottuville entistä runsaammin yksinomaan aikuisille tarkoitettua kuvaohjelmistoa esimerkiksi kotivideoiden välityksellä.

Lainsäädäntöä tarvitaankin estämään ja rajoittamaan lapsen ja nuoren kehitystä vaarantavien kuvaohjelmien levittäminen ja esittäminen heille. Mielestäni emme kuitenkaan voi siirtää kasvatuksen päävastuuta vanhemmilta yhteiskunnalle. Yhteiskunta voi toiminnallaan tukea vastuullista vanhemmuutta, mutta lopullinen vastuu kuuluu huoltajille. Myös koulujen rooli lasten ja nuorten kasvatuksessa on ratkaisevan tärkeä. Koulujen tulee ohjata oppilaita arvioimaan kriittisesti kuvaohjelmia sekä pitää yllä jatkuvaa arvokeskustelua.

Olen sivistysvaliokunnan kannanoton kanssa samaa mieltä siitä, että uudistus selkiyttää ja yhtenäistää kuvaohjelmien tarkastusta koskevaa säätelyä. Käytännössä suurin osa kuvaohjelmista tarkastetaan edelleen, ja tarkastusviranomainenhan voi määrätä kuvaohjelmalle ikärajaluokituksen.

Ikärajaluokitus on mielestäni lapsen kehityksen kannalta tärkeä suojatoimenpide, jolla voidaan kontrolloida, mitä lapsille annetaan nähtäväksi. Tarkastusmaksujen kohtuullinen taso tukee omalta osaltaan tätä toimenpidettä. Tässäkin yhteydessä on kuitenkin syytä muistaa perheiden vastuu siitä, millaisia ohjelmia lapset katselevat. Yhteiskunta ei voi kokonaan tätä kontrollivastuuta ottaa.

Arvoisa rouva puhemies! Suurin huolenaiheeni on kuitenkin se, että Suomessa on edelleenkin kovin vajavainen, ellei olematon, jälkikontrolli. Myös sivistysvaliokunta on huomioinut tämän kannanotossaan. Jälkikontrollin kehittämiseen ja uusien järjestelmien luomiseen jälkikontrollin tehostamiseksi tulisikin suunnata entistä enemmän voimavaroja. Juuri puutteelliset voimavarat saattavat vaarantaa jälkivalvonnan tehokkuuden.

Olen niin ikään ed. Kankaanniemen tuomista epäkohdista, monestakin, samaa mieltä, mutta varoisin kuitenkin antamasta tälle esitykselle sen suuntaista sävyä, että tämä olisi jollakin tavalla lastensuojelua vastaan, koska onhan kuitenkin myönnettävä se, että hallituksen esitys on askel eteenpäin. Vaikka viime viikolla äänestimmekin esityksen sisällöstä, toivon, että esitys kuitenkin salissa hyväksytään.

[6] **Hannu Takkula /kesk:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys laiksi kuvaohjelmien tarkastamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi on herättänyt varsin värikkään ja mielenkiintoisen keskustelun, jota on ollut mielenkiintoista seurata siinä mielessä, että hyvin monissa puheenvuoroissa on lähdetty siitä, että tämä on selkeä askel eteenpäin ja selkeä askel parempaan suuntaan nykyisestä käytännöstä.

Arvoisa puhemies! Tältä osin voin sanoa, että nykyisen käytännön tuntemisella en tässä voi kauheasti rintoihini lyödä, mutta noin nopea tutustuminen aihepiiriin kuitenkin jollakin tavalla herättää kysymyksen, mikä tässä on eteenpäinmenoa ja mikä on nimenomaan se tavoiteltava ja oikea suunta. Itse puheenvuorossani lyhyesti tarkastelen muutamaa kysymystä, jotka nousevat lastensuojelusta käsin.

Ensinnäkin voisi kysyä, kun tiedämme ne monet ongelmat, joita lapsemme tässä ajassa, missä elämme, kohtaavat, ne tilastot, jotka aivan hiljattain on julkistettu lasten väkivallasta toisia kohtaan, huumeiden, päihteiden käytöstä ja siitä, kuinka väkivalta on yhä raaempaa, kuka tällaista lainsäädäntöä, mitä nyt tehdään, tarvitsee. Onko tämä jollakin tavalla lääke tai apu niihin ongelmiin, joiden kanssa tänä päivänä niin kodit kuin vanhemmat, koulut, askartelevat? Onko tämä lainsäädäntö sellaista lainsäädäntöä, että tämä jollakin tavalla ikään kuin on ohjaamassa ihmisiä oikeanlaisten arvojen ja ihanteiden piiriin? Toisaalta on myös kysyttävä, millä tavalla kyseessä oleva lainsäädäntö verrattuna nykyiseen lainsäädäntöön parantaa lasten asemaa. Onko tässä nähtävissä joitakin selkeitä parannuksia siitä, että tämä todellakin voisi rohkaista lasten kasvua ehyeen ja tasapainoiseen elämään ja luoda sellaisia kasvuedellytyksiä, että he todellakin voisivat kokea tätä kautta saavansa henkistä ra-

vitsemusta, henkistä voimaa ja turvallisuutta omaan elämäänsä.

On myös kysyttävä, minkälaisia virikkeitä tai ihanteita lain hyväksymät, ei ennakkotarkastukseen joutuvat, filmit tai vuorovaikutteiset pelit antavat. Uskon, että sivistysvaliokunta tätä mietintöä tehdessään ja lakia käsitellessään on varmaan varsin laajasti perehtynyt asiaan ja todennäköisesti on käyty pelaamassakin vuorovaikutteisia pelejä ja nähty niitten valtavan suuri kirjo. Itse omalta kohdaltani olen joutunut tätä seuraamaan kahden nuoren pojan vanhempana. Meilläkin tällainen vuorovaikutteinen pelijärjestelmä kotona on. Täytyy sanoa, että muutaman kerran arvokeskustelua on käyty niitten pelien sisällöstä, koska voin sanoa näin, että tällaiset pelit, jotka ovat sallittuja, eivät välttämättä ole soveltuvia ja hyviä kovin nuorille henkilöille. Se, mikä näissä on ehkä leimaa-antavin, on väkivaltainen puoli. Hyvin moni roolipeli perustuu siihen, että mitä nopeammassa ajassa mitä enemmän kykenet tappamaan, sitä enemmän pisteitä saat ja tulet pääsemään seuraavaan kenttään, missä vaativammat tapposuoritukset odottavat pelaajia. Tämä on melko lailla yksiselitteinen malli näissä peleissä.

Sen verran, arvoisa puhemies, tämmöistä empiiristä evidenssiä, niin kuin hienosti sanotaan, omakohtaista kokemusta on. Näin näen, kun itse olen joutunut asian kanssa olemaan kohtuullisen tiukkana 17-vuotiaalle ja 14-vuotiaalle nuorelle miehelle, että jos näitä nyt menee 6—7-vuotiaille ja sitäkin nuoremmille lapsille pelattavaksi, jollakin tavalla on vaikea nähdä, että se persoonallisuuden kokonaiseheytymää ja lapsen turvallisuutta ruokkisi tai loisi semmoisia arvoja ja ihanteita, jotka olisivat hyviä matkaeväitä tälle lapselle ja nuorelle sitten tulevia vuosia ja tulevia kokemuksia varten.

Sen vuoksi minusta tämmöinen ajatus jälkivalvonnasta on vähän vaikeasti ymmärrettävissä. Kansankielellä sanon näin, että silloin kun on housussa, sen jälkeen on hyvin vaikea enää alkaa asiaa korjata. Sen vuoksi ennakkoon olisi varmaan hyvä ja paikallaan katsoa sitä, minkälaista materiaalia läpi päästetään. Toisaalta myöskin on todettava se, että liian usein myöskin kaupoissa ja erinäisissä liikkeissä, mitkä näitä pelejä ja videoita välittävät, on välinpitämättömyyttä suhteessa asiakkaan ikään. On hyvin tavallista, että tämmöisiä pelejä, jotka ovat kiellettyjä esimerkiksi alle 18-vuotiailta, on nuorempienkin käsissä. Tämän olen opettajana joutunut kohtaamaan ja tiedän, että kouluissa näitä vaihdellaan kaverilta toiselle. Loppujen lopuksi ala-asteellakin hyvin monessa tapauksessa se on ikään kuin se kovin kaveri, kenellä on kovin ja raain peli käytössä, jossa suositusikärajat ovat varsin korkeat. Kontrolloiminen on melko vaikeaa. On tietenkin selvää, että se asettaa erityisiä vaatimuksia vanhemmille ja kodeille. Mutta kun tämän ajan suurin ongelma on se, että vanhemmuuden tunnistaminen ja siitä vastuun ottaminen on syystä taikka toisesta monelle ylivoimaisen vaikeaa, meidän pitäisi ehkä lainsäädäntöä miettiessämme miettiä, että emme loisi helpommaksi ikään kuin laiminlyödä ja olla välinpitämätön suhteessa tämän tyyppisiin asioihin, jotka vaikuttavat lasten kehitykseen.

Arvoisa puhemies! Sana "sananvapaus" on noussut täällä hyvin voimakkaasti esille. Sananvapauden periaate on yksi hienoimpia periaatteita, mitä länsimaisessa demokratiassa tunnetaan. Myös minä haluan olla sananvapauden puolestapuhuja ja sananvapauden kannattaja. Mutta on muistettava, että niin sananvapaus kuin aina muukin vapaus sisältää vastuun. Tässä se vastuun raja menee siinä, että me emme tarvitse holhousta, vaan me tarvitsemme arvoja ja ihanteita. Vastuullisina sananvapauden kannattajina ja vastuullisina vanhempina me ymmärrämme sen, että me haluamme kantaa vastuuta siitä, että ne ohjelmat, ne vuorovaikutteiset pelit, mitkä meidän lastemme ja nuorison käytössä ovat, voisivat olla sellaisia, että ne todellakin tarjoaisivat todellisia aineksia elämää varten ja todellisia virikkeitä kehittymistä varten eikä niin, että niiden vaikutus olisi tylsistyttävä, jollakin tavalla pelaajan henkistä tasoa ja moraalia alentava.

Arvoisa puhemies! Ehkä lopuksi voisi todeta sen, mistä aloitinkin, että en oikein ymmärrä, kuka tämmöistä lainsäädäntöä tarvitsee. Ainut, joka ensimmäisenä voi tulla mieleen, on markkinat, pelien valmistajat. Mutta eikö se ole näin, että liian monta kertaa täällä on nöyristytty kasvottomien ja kasvollistenkin markkinavoimien edessä? Eikö voisi olla niin, että ei kaiken tarvitse olla irvokasta, vaan on olemassa myös jotain arvokasta, jonka puolesta voidaan seistä ja toimia? Sen vuoksi mielestäni meidän päätöksentekijöinä tässäkin kohden on tunnustettava se, että monia virheitä on tehty, varmaan tullaan niitä tekemäänkin hallituksista riippumatta. Mutta suurin virhe on se, jos me hukkaamme lapset ja nuoret, meidän tämän päivän ja tulevaisuuden kal-

leimman voimavaramme. Heidän nimensä on vielä Tänään eikä Huomenna, ja sen vuoksi sen lainsäädännön, mitä tehdään tänään, tulee olla sellaista, että se voi koitua henkiseksi kasvuksi, rakennukseksi, oikeanlaisiksi arvoiksi ja ihanteiksi meidän lapsillemme. Sen vuoksi minulle on kohtuullisen helppo yhtyä vastalauseeseen, jossa tunnistan myös erään kunnioittamani lappilaisen valtiopäivämiehen Ossi Korteniemen käsialan.

Keskustelu päättyy.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

13) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin kokeilusta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 33/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 17/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

[1] **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Niin sanotussa makropilottilaissa on ollut mielestäni jonkin verran epätietoisuutta siitä, mistä on kysymys. Tämähän on kokeilulaki, ja silloin kokeilusta mielestäni ei pidä odottaa valmiita tuloksia vaan nimenomaan kokeillaan erilaisia asioita ja sitten katsotaan, mikä on hyvää. Tietysti moni asia voitaisiin tehdä ilman tätä lainsäädäntöä, mutta ilmeisesti sähköisen kortin kokeilu on se, joka vaatii lainsäädännön. Näin meille valiokunnassa on selvitetty.

Omaneuvoja on asia, joka on herättänyt paljon kysymyksiä, miksi tällaista tarvitaan. Löysin Kehitysvammaisten Tukiliiton Tukiviestistä hyvän kirjoituksen, josta muutama siteeraus. Tässä todetaan: "Omaneuvoja on tavallaan sama kuin tukihenkilö. Hän voi olla periaatteessa kuka tahansa, mutta virkoja sillä nimikkeellä ei aiota perustaa. Omaneuvojaksi voi nimetä vaikka henkilön, johon potilas luottaa ja joka tietää hänen asioistaan."

Kaiken kaikkiaan tämän tavoitteena on se, että juoksutetaan tietoja eikä asiakasta. Asiakasta on juoksutettu luukulta toiselle aivan riittävästi tähän asti. Tottahan se on, että meillä on valtava määrä erilaisia nimikkeitä. Tässäkin on niitä lueteltu muutama. Tässä sanotaan: "Termit ovat usein vaikeaselkoisia. Sosiaali- ja terveysalalla onkin varsinainen sanaviidakko, jossa pitää olla tarkkana. On omaneuvoja, palveluohjaaja, palvelusuunnitelma, palveluketjusuunnitelma, kotisairaala, sijaisrengas, terveyskortti, perustiimi, virtuaalitiimi, kuntoutusohjaus, kuntoutusluotsi." Siinä tarvitaan asiakkaalle omaneuvoja, että hän selviytyy tässä viidakossa.

Joka tapauksessa mielestäni tämä kokeilu on hyvä ja sen tuloksena toivottavasti saadaan entistä parempia, saumattomia hoitoketjuja.

[2] **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Aivan kuten ed. Stenius-Kaukonen toi esille, minäkin pidän erittäin tärkeänä, että tämä lakiehdotus on tässä vaiheessa ja saatetaan tämä kokeilu eteenpäin, viitaten hallitusohjelmaankin, jossa sanotaan: "Sosiaali- ja terveydenhuollossa on luotava tehokkaat ja toimivat hoitoketjut, tarkoituksenmukainen hoidon porrastus ja hyödynnettävä tehokkaasti uutta teknologiaa." Ymmärrän näin, että tämän kokeilun kautta päästään lähelle niitä uusia mahdollisuuksia, mitä todella on nyt käytettävä tehokkaasti sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Valiokunta on kiinnittänyt mielestäni erittäin hyvin oleellisiin asioihin huomiota, joita ed. Stenius-Kaukonenkin otti esille. Nimenomaan siellä varmasti on käsitteitten määrittelyssä selkeätä syventämisen tarvetta. Nehän selkiytyvät kokeilun kautta. Nämä muutosesitykset, mitä valiokunta on tehnyt nimenomaan 2, 12 ja 18 §:ään — eli Soveltamisala, Sosiaaliturvakortin myöntäminen ja Sosiaaliturvakorttirekisteri — ovat aivan oikeat. Siinä mielessä näillä muutosesityksillä ymmärrän, että tämä hanke, mikä Satakunnassakin nyt on jo käynnissä, saa varmasti merkittävää lisäarvoa. Kun tiedämme, että hankkeessa on jo yli 200 sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaista osaajaa toimimassa ja yli 10 yritystä ja heidän edustajansa mukana ja tuloksia on jo nyt esitelty kansallisella tasolla ja arvioitu lukuisissa yhteistyöseminaareissa, ymmärrän, että tämä laki on erittäin arvokas tälle hankkeelle.

3 **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Laki sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin kokeilusta pitää sisällään kokeilun aiheista Satakunnassa. Jäi jossakin määrin epäselväksi, miksi tästä asiasta, joka on selkeä projekti, pitää säätää lain tasolla. Ainakaan saumattoman palveluketjun kokeilemisessa ei lakia tarvita eikä sitä tarvita ilmeisesti omaneuvojan asemaakaan varten. Ehkäpä sähköisen kortin käyttö ja tietosuoja-asiat olivat perusteina laille, vaikka kyseessä onkin määräaikainen kokeilu. Täytyy vain kysyä, onko kaikista asioista ja kokeiluista aina tehtävä laki Suomessa, ennen kuin asioita voidaan tutkia ja selvittää. Mutta ehkäpä laki tarvittiin myös sen vuoksi, että on helpompi myöhemmin vaatia rahoitusta lakisääteisiin toimiin.

4 **Eero Akaan-Penttilä /kok:** Arvoisa puhemies! Yhdyn siinä edellisiin puhujiin, että tämä kokeilu on ilman muuta hyvä erityisesti näiden kahden asian, saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin, takia. Mutta minäkin lukeudun niihin, jotka ovat vähän epäileväisiä, tarvittiinko tosiaan tässä lainsäädäntöä. Tässä kohderyhmä on kuitenkin 20 000 asukasta ja budjetti on jotain jopa 60 miljoonaa tai jopa mahdollisesti 300 miljoonaa kaikkinensa. Samanlaisia kokeiluja on toistakymmentä Suomessa muitakin, jotka eivät ole tämän lain piirissä. Siinä on tämmöinen jännä ihan selkeä vivahde. Toivottavasti aikanaan seuranta tuo selville sen, tarvitaanko tämmöistä lakia vai ei.

Esimerkiksi omaneuvoja-asian virkavastuu on ihan selvästi epäselvä. Meillä oli valiokunnassa ristiriitaista esittelyä tämänkin termin suhteen. Aivan kuten ed. Stenius-Kaukonen sanoi, tällä kentällä on jo nyt termejä tarpeeksi monta sekoittamaan palveluja hakevan ja saumattomaan palveluketjuun pyrkivän potilaan osaa.

5 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Myös viime eduskuntakaudella tehtiin monta tämän tyyppistä kokeilua. Sosiaaliturvakortin osalta on joutunut jopa itse kyselemään, rahastaakohan tässä joku mahtavasti välistä, koska muistaakseni edelliset kokeilut ovat olleet joissakin tapauksissa aika lyhyitä, kaksi vuotta mahdollisesti voimassa olevia. Nyt en tiedä, miten tämä systeemi toimii, tuleeko tästä pitempi mahdollisesti, että kortti olisi voimassa pitemmän aikaa, jotta ei tulisi tämmöistä, että maksamme kymmeniä miljoonia näistä ja se on kuin tupsahdus siinä ja nämä, jotka myyvät tämmöisiä uusia juttuja, ohjelmoivat sen systeemin sillä tavalla, että ne voivat jatkuvasti rahastaa veronmaksajia. Kortti ei välttämättä ole voimassa hirveän kauan. Ylläpito vaatii hirveän paljon. Ehdottomasti olen sitä mieltä, että uutta tekniikkaa pitää käyttää, mutta jotenkin tässä pitäisi olla semmoinen, ettei hurahdeta liian pitkälle, ja olla terve epäilys näissä ja valtion virkamiehillä myös arviointikykyä, koska äkkiä tässä käy niin, että tämä maksaa hirveän paljon ja vastaava hyöty jää saavuttamatta.

6 **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Haluan ihan lyhyesti vain todeta, että tässä on monia rahoitustahoja mukana eli sairaanhoitopiiri ja alueen kunnat ja Sitra jne. Nyt nimenomaan alueen yrityksiä on tullut merkittävästi tähän mukaan. Näen, että kaikessa tutkimus- ja kehittämistyössä tarvitaan rahaa. Sitä on erilaisiin työllistämisprojekteihin valtion toimesta kohdennettu ja tulee kohdentaa edelleenkin. Vasta tällaisen kokeilun ja tutkimus- ja kehittämishankkeen kautta päästään varmasti tehokkaaseen ja taloudelliseen toimintamalliin ja -tapaan, jota täällä kokeillaan vuoteen 2003. Jaksan uskoa, että sen jälkeen myöskin löytyy rahoituskanavia kunnista ja alueelliselta tasolta yrityksistä ja maakunnista ja erilaisista tahoista, jotka vievät tätä hanketta eteenpäin.

7 **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Haluan vaan todeta, että Suomessa tehdään lukuisia tutkimuksia ja selvityksiä, joihin saadaan rahaa, mutta ei välttämättä säädetä lain tasolla.

Keskustelu päättyy.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Hallituksen esitys laiksi velkaneuvonnasta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 37/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 16/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Hallituksen esitys laeiksi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä sosiaalihuoltolain muuttamisesta ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 137/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 18/2000 vp
Lakialoite LA 173/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asian kiireellisyyden vuoksi mietintö pannaan pöydälle tänään pidettävään seuraavaan istuntoon.

Keskustelua ei synny.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 22.55.

Täysistunto lopetetaan kello 22.45.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

1) Hallituksen esitys laiksi valtiontalouden tarkastusvirastosta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

2. lakiehdotus, hyv./hylk. (Ään. 1)

"Ei" äänestävät seuraavat 177 edustajaa:

Esko Aho /kesk
Hannu Aho /kesk
Sulo Aittoniemi /alk
Eero Akaan-Penttilä /kok
Olavi Ala-Nissilä /kesk
Ulla Anttila /vihr
Pirjo-Riitta Antvuori /kok
Maria Kaisa Aula /kesk
Jouni Backman /sd
Eva Biaudet /r
Klaus Bremer /r
Kaarina Dromberg /kok
Mikko Elo /sd
Jan-Erik Enestam /r
Tarja Filatov /sd
Merikukka Forsius /vihr
Christina Gestrin /r
Nils-Anders Granvik /r
Jukka Gustafsson /sd
Tuula Haatainen /sd
Leena-Kaisa Harkimo /kok
Satu Hassi /vihr
Olli-Pekka Heinonen /kok
Klaus Hellberg /sd
Esko Helle /vas
Pertti Hemmilä /kok
Leea Hiltunen /skl
Rakel Hiltunen /sd
Anne Huotari /vas
Susanna Huovinen /sd
Jorma Huuhtanen /kesk
Matti Huutola /vas
Liisa Hyssälä /kesk
Jyri Häkämies /kok
Timo Ihamäki /kok
Mikko Immonen /vas
Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
Ville Itälä /kok
Liisa Jaakonsaari /sd
Ulla Juurola /sd
Jouko Jääskeläinen /skl
Anneli Jäätteenmäki /kesk
Timo Kalli /kesk
Reijo Kallio /sd
Antti Kalliomäki /sd
Bjarne Kallis /skl
Erkki Kanerva /sd
Ilkka Kanerva /kok
Seppo Kanerva /kok
Matti Kangas /vas
Toimi Kankaanniemi /skl
Kari Kantalainen /kok
Saara Karhu /sd
Tapio Karjalainen /sd
Kyösti Karjula /kesk
Tanja Karpela /kesk
Juha Karpio /kok
Marjukka Karttunen-Raiskio /kok
Jyrki Katainen /kok
Tarja Kautto /sd
Antero Kekkonen /sd
Marja-Leena Kemppainen /skl
Inkeri Kerola /kesk
Niilo Keränen /kesk
Kimmo Kiljunen /sd
Paula Kokkonen /kok
Katri Komi /kesk
Martti Korhonen /vas
Riitta Korhonen /kok
Juha Korkeaoja /kesk
Marjaana Koskinen /sd
Irina Krohn /vihr
Risto Kuisma /rem
Kalervo Kummola /kok
Mikko Kuoppa /vas
Pekka Kuosmanen /kok
Esko Kurvinen /kok
Lauri Kähkönen /sd
Kari Kärkkäinen /skl
Seppo Kääriäinen /kesk
Jaakko Laakso /vas
Esa Lahtela /sd
Seppo Lahtela /kesk
Reijo Laitinen /sd
Annika Lapintie /vas
Markku Laukkanen /kesk
Henrik Lax /r
Jouni Lehtimäki /kok
Paula Lehtomäki /kesk
Jari Leppä /kesk
Johannes Leppänen /kesk
Mika Lintilä /kesk
Leena Luhtanen /sd
Eero Lämsä /kesk
Hannes Manninen /kesk
Hanna Markkula-Kivisilta /kok
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr
Jukka Mikkola /sd
Kari Myllyniemi /kesk
Raimo Mähönen /sd
Pertti Mäki-Hakola /kok
Tero Mölsä /kesk
Sinikka Mönkäre /sd
Petri Neittaanmäki /kesk
Olli Nepponen /kok
Håkan Nordman /r
Pekka Nousiainen /kesk
Tuija Nurmi /kok
Outi Ojala /vas
Kirsi Ojansuu /vihr
Kalevi Olin /sd
Heli Paasio /sd
Mauri Pekkarinen /kesk
Pirkko Peltomo /sd
Margareta Pietikäinen /r
Sirpa Pietikäinen /kok
Riitta Prusti /sd
Osmo Puhakka /kesk
Veijo Puhjo /vas
Virpa Puisto /sd
Erkki Pulliainen /vihr
Kari Rajamäki /sd
Jussi Ranta /sd
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Antti Rantakangas /kesk
Maija-Liisa Rask /sd
Leena Rauhala /skl
Pekka Ravi /kok
Juha Rehula /kesk
Ola Rosendahl /r
Mirja Ryynänen /kesk
Päivi Räsänen /skl
Tero Rönni /sd
Pauli Saapunki /kesk
Matti Saarinen /sd
Mauri Salo /kesk
Petri Salo /kok
Ismo Seivästö /skl
Arto Seppälä /sd
Timo Seppälä /kok
Suvi-Anne Siimes /vas
Anni Sinnemäki /vihr
Juhani Sjöblom /kok
Jouko Skinnari /sd
Sakari Smeds /skl
Osmo Soininvaara /vihr
Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
Säde Tahvanainen /sd
Ilkka Taipale /sd
Hannu Takkula /kesk
Esko-Juhani Tennilä /vas
Marja Tiura /kok
Martti Tiuri /kok
Pentti Tiusanen /vas
Irja Tulonen /kok
Pertti Turtiainen /vas
Marja-Liisa Tykkyläinen /sd
Kari Uotila /vas
Kari Urpilainen /sd
Raija Vahasalo /kok
Unto Valpas /vas
Matti Vanhanen /kesk
Marjatta Vehkaoja /sd
Anu Vehviläinen /kesk
Jukka Vihriälä /kesk
Pia Viitanen /sd
Pekka Vilkuna /kesk
Jari Vilén /kok
Lasse Virén /kok
Raimo Vistbacka /ps
Jorma Vokkolainen /vas
Matti Vähänäkki /sd
Matti Väistö /kesk
Harry Wallin /sd
Ulla-Maj Wideroos /r
Jaana Ylä-Mononen /kesk
Ben Zyskowicz /kok

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat 22 edustajaa:

Janina Andersson /vihr
Sirkka-Liisa Anttila /kesk
Tuija Brax /vihr
Gunnar Jansson /r
Mari Kiviniemi /kesk
Ossi Korteniemi /kesk
Valto Koski /sd
Jari Koskinen /kok
Johannes Koskinen /sd
Suvi Lindén /kok
Paavo Lipponen /sd
Pehr Löv /r
Markku Markkula /kok
Sauli Niinistö /kok
Lauri Oinonen /kesk
Maija Perho /kok
Kirsi Piha /kok
Susanna Rahkonen /sd
Sari Sarkomaa /kok
Kimmo Sasi /kok
Katja Syvärinen /vas
Erkki Tuomioja /sd